

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Vujaković Lana

**Učinci mračnih osobina ličnosti i sličnosti
partnera u njima na zadovoljstvo vezom:
uloga samopercepcije, percepcije partnera i
metapercepcije**

Doktorski rad

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

Vujaković Lana

**Učinci mračnih osobina ličnosti i sličnosti
partnera u njima na zadovoljstvo vezom:
uloga samopercepcije, percepcije partnera i
metapercepcije**

Doktorski rad

Mentor: prof.dr.sc. Igor Kardum

Rijeka, 2026.

UNIVERSITY OF RIJEKA
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF PSYCHOLOGY

Vujaković Lana

**The Dark Triad Traits and the Similarities
in the Level of these Traits between
Romantic Partners and their Consequences
on Relationship Satisfaction: the role of
Self-perception, Partner perception and
Metaperception**

Doctoral thesis

Sažetak

Socijalno averzivne crte ličnosti predstavljaju stabilne dispozicijske sklonosti koje značajno oblikuju interpersonalnu dinamiku romantičnih odnosa. Dok bi mračne crte ličnosti mogle signalizirati interpersonalni antagonizam, uloga perfekcionizma je nedovoljno istražena u kontekstu zadovoljstva odnosom. Disertacija ima za cilj ispitati ulogu crta Mračne tetrade i perfekcionizma u procesu asortativnog uparivanja, predviđanju relacijskog zadovoljstva, te u analizi efekata perceptualne usklađenosti i jaza kroz različite perspektive procjene.

Podaci su prikupljeni kroz dvije studije na uzorcima romantičnih parova ($N_1 = 140$ i $N_2 = 137$). U prvoj studiji korištena je isključivo samoprocjena, dok su u drugoj studiji, pored samoprocjene, uključene i procjena partnera, te meta-procjena. Mehanizmi uparivanja ispitani su kroz provjeru hipoteza o inicijalnom aktivnom uparivanju, konvergenciji i socijalnoj homogamiji. U kontekstu predviđanja zadovoljstva primijenjen je Akter-partner model međuzavisnosti (APIM), dok su efekti (ne)podudaranja analizirani kroz indekse profilne sličnosti i diskrepantne skorove.

Rezultati ukazuju na značajnu pozitivnu asortativnost za sve crte Mračne tetrade, podržavajući hipotezu o aktivnom inicijalnom uparivanju, dok za perfekcionizam asortativnost izostaje. Nalazi APIM analiza otkrivaju da su mračne crte (posebno sadizam, a slijedi ga psihopatija i narcizam) značajan relacijski teret, odnosno da su identificirani i akterski i partnerski efekti ovih crta na zadovoljstvo odnosom. Uvođenjem dodatne dvije perspektive dobivamo uvid u tzv. metakognitivni pesimizam, odnosno značaj uvjerenja o vlastitoj mračnoj reputaciji koje nerijetko snažnije predviđa nezadovoljstvo od samih dispozicija aktera. Dok mračne crte dosljedno narušavaju relacijsku harmoniju, perfekcionizam ne ostvaruje negativne efekte na zadovoljstvo. Naprotiv, manifestira se kroz nizak, ali pozitivan muški partnerski efekt u samoprocjeni. Kada je u pitanju sličnost u različitim perspektivama procjene, dok je kod sadizma i perfekcionizma za stabilnost neophodna kognitivna prozirnost i jasnoća, čini se da kod narcizma i psihopatije perceptualni jaz može imati i adaptivnu funkciju.

Ova disertacija proširuje primjenu modela mračnih crta proširenjem liste potencijalno destruktivnih crta ličnosti, uvođenjem metapercepcije, te primjenom APIM modela kroz sve tri perspektive procjene. Zaključak da stabilnost mračnih dijada ne počiva na idealizaciji, već na strateškoj distribuciji prozirnosti i neprozirnosti nudi važne implikacije za kliničku praksu i razvoj intervencija usmjerenih na restrukturiranje kognitivnih mapa unutar problematičnih partnerskih odnosa.

Summary

Socially aversive personality traits represent stable dispositional tendencies that significantly shape the interpersonal dynamics of romantic relationships. While dark personality traits may signal interpersonal antagonism, the role of perfectionism remains underexplored in the context of relationship satisfaction. This dissertation aims to examine the role of the Dark Tetrad traits and perfectionism in the process of assortative mating, in predicting relationship satisfaction, and in analyzing the effects of perceptual congruence and discrepancy across different assessment perspectives.

Data were collected through two studies on samples of romantic couples ($N_1 = 140$ and $N_2 = 137$). The first study relied exclusively on self-reports, while the second study, in addition to self-reports, included partner ratings and meta-perceptions. Mating mechanisms were examined by testing hypotheses of initial active assortment, convergence, and social homogamy. In the context of predicting satisfaction, the Actor–Partner Interdependence Model (APIM) was applied, while (mis)match effects were analyzed using indices of profile similarity and discrepancy scores.

The results indicate significant positive assortativity for all Dark Tetrad traits, supporting the hypothesis of active initial assortment, whereas no assortativity was found for perfectionism. Findings from APIM analyses reveal that dark traits (especially sadism, followed by psychopathy and narcissism) represent a significant relational burden, with both actor and partner effects of these traits on relationship satisfaction identified. By introducing two additional perspectives, insight is gained into so-called meta-cognitive pessimism, that is, the importance of beliefs about one's own dark reputation, which often predicts dissatisfaction more strongly than the actors' dispositions themselves. While dark traits consistently undermine relational harmony, perfectionism does not produce negative effects on satisfaction. On the contrary, it manifests as a small but positive male partner effect in self-reports. Regarding similarity across different assessment perspectives, for sadism and perfectionism, cognitive transparency and clarity appear necessary for stability, whereas for narcissism and psychopathy, perceptual discrepancy may also serve an adaptive function.

This dissertation extends the application of dark trait models by broadening the range of potentially destructive personality traits, introducing metaperception, and applying the APIM model across all three assessment perspectives. The conclusion that the stability of dark dyads does not rest on idealization, but rather on the strategic distribution of transparency and opacity, offers important implications for clinical practice and the development of interventions aimed at restructuring cognitive maps within problematic partner relationships.

Sadržaj

1. Uvod	8
1.1. Ličnost u interpersonalnim odnosima	8
1.1.1. Osobine ličnosti relevantne za interpersonalne odnose	9
1.2. Ličnost kao faktor uparivanja u partnerskim odnosima	14
1.2.1. Pozitivna i negativna asortativnost - dosadašnja istraživanja	15
1.2.2. Mehanizmi asortativnog uparivanja	18
1.2.3. Posljedice asortativnog uparivanja	20
1.2.3.1. Psihološke posljedice asortativnosti na nivou pojedinca	21
1.2.3.2. Psihološke posljedice asortativnosti na nivou para	22
1.3. Efekti uparivanja u specifičnim crtama ličnosti	24
1.3.1. Mračne crte ličnosti i učinci sličnosti	28
1.3.1.1. Narcizam	29
1.3.1.2. Makijavelizam	31
1.3.1.3. Psihopatija	32
1.3.1.4. Sadizam	33
1.3.1.5. Perfekcionizam	34
1.4. Perspektive procjene ličnosti	36
1.4.1. Samoprocjena ličnosti kao izvor informacija	36
1.4.2. Procjena ličnosti od strane drugih kao izvor informacija	37
1.4.3. Meta-procjena kao izvor informacija	39
1.4.4. Mogućnosti koje proizilaze iz korištenja više perspektiva procjene	40
1.4.5. Višeperspektivni pristup u kontekstu zadovoljstva odnosom i mračnih crta ličnosti	43
1.5. Metodološki izazovi u mjerenju sličnosti u partnerskim odnosima	46
1.5.1. Potencijalna rješenja	48
1.6. Ciljevi i problemi istraživanja	49
2. Studija 1	51
2.1. Hipoteze istraživanja	51
2.2. Metoda	51
2.2.1. Uzorak	51
2.2.2. Instrumenti	52
2.2.3. Procedura	55
2.2.4. Statistička obrada	56
2.3. Rezultati	58
2.3.1. Deskriptivna statistika registriranih, nezavisnih i zavisnih varijabli	58
2.3.2. Korelacije između partnera u domenima mračnih crta ličnosti i perfekcionizma	62
2.3.3. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma na zadovoljstvo odnosom: Testiranje APIM modela	67

2.3.4. Efekti trajanja odnosa i sličnosti/razlika u crtama ličnosti	69
2.4. Rasprava	76
2.4.1. Mehanizmi uparivanja u mračnim crtama ličnosti i perfekcionizmu	76
2.4.2. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma	78
2.4.3. Efekti sličnosti i razlika u samoprocijenjenim crtama ličnosti	82
2.4.4. Doprinosi i ograničenja	85
3. Studija 2	88
3.1. Hipoteze istraživanja	88
3.2. Metoda	89
3.2.1. Uzorak	89
3.2.2. Instrumenti	89
3.2.3. Procedura	92
3.2.4. Statistička obrada podataka	93
3.3. Rezultati	95
3.3.1. Deskriptivna statistika registriranih, nezavisnih i zavisnih varijabli	95
3.3.2. Korelaciona analiza	102
3.3.2.1. Samoprocjena	102
3.3.2.2. Druge perspektive procjene	105
3.3.3. Testiranja značajnosti spolnih razlika u različitim perspektivama procjene	113
3.3.4. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma na zadovoljstvo odnosom: Testiranje APIM modela	115
3.3.5. Efekti sličnosti i razlika	120
3.3.5.1. Narcizam	122
3.3.5.2. Makijavelizam	124
3.3.5.3. Psihopatija	125
3.3.5.4. Sadizam	127
3.3.5.5. Perfekcionizam	128
3.4. Rasprava	131
3.4.1. Deskriptivni parametri	131
3.4.2. Mehanizmi uparivanja u mračnim crtama ličnosti i perfekcionizmu	133
3.4.3. Relacije različitih perspektiva ličnosti	136
3.4.4. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma	138
3.4.5. Efekti sličnosti i razlika u različitim perspektivama procjene	140
3.4.6. Doprinosi i ograničenja	146
4. Generalna rasprava	149
5. Prilozi	159
6. Literatura	161

Učinci mračnih osobina ličnosti i sličnosti partnera u njima na zadovoljstvo vezom: uloga samopercepcije, percepcije partnera i metapercepcije

1. Uvod

1.1. Ličnost u interpersonalnim odnosima

Svoju ličnost, najčešće definiranu kao dinamičku organizaciju onih psihofizičkih sustava unutar individue koji određuju njezino jedinstveno prilagođavanje okolini (Allport, 1937), unosimo u sva polja života. U suvremenoj psihologiji ona se specifično određuje kroz kronične i karakteristične obrasce interpersonalnog funkcioniranja i unutrašnje self-regulacije u interakciji sa socijalnim okruženjem (Pincus i Hopwood, 2012), zbog čega se većina istraživača slaže da ličnost ni ne možemo tumačiti neovisno od konteksta u kojemu se ona formira, održava i djeluje. Teoretičari koji ličnost promatraju kroz prizmu interpersonalnih sustava čak navode da je pored kognitivno-afektivnog procesa unutar individue jednako važno i potrebno pažnju obratiti i na vanjske procese i ljude koji čine kontekst u kojemu se ličnost drugog dešava i mijenja (Zayas i sur., 2002). Caspi i Herbener (1990) napominju da istraživanja koja se tiču ličnog rasta i stabilnosti u sebe moraju uključiti i istraživanja značajnih drugih koji češće potkrepljuju, a nešto rjeđe i transformiraju naše već stečene obrasce.

Upravo su značajni drugi, bliske partnerske relacije, veoma važan kontekst funkcioniranja u mladom odraslom i odraslom dobu. Iako istraživanja u kontinuitetu demonstriraju značaj postojanja ovakvih relacija, te zadovoljstva unutar njih za generalnu ispunjenost, doživljaj smisla i zadovoljstva životom (Haring-Hidore i sur., 1985; Kang i sur., 2003; Veroff i sur., 1981; Townsend i McWhirter, 2005), čini se da ovaj efekt nije univerzalan i nužno direktan, nego da je ličnost ipak veoma važna karika u procjeni zadovoljstva kako odnosom, tako i efektima koje promjene u tom odnosu imaju na generalni doživljaj života (Malouff i sur., 2010; Robins i sur., 2000; Solomon i Jackson, 2014; Boyce i sur., 2016). Ovakvim nalazima se

dodatno demonstrira značaj konteksta bliskih interpersonalnih odnosa za izgradnju i manifestaciju ličnosti, ali i značaj osobina ličnosti za funkcioniranje i važnost ovakvih relacija, što ujedno ilustrira dinamičnost i isprepletenost efekata unutar konteksta partnerskih odnosa.

1.1.1. Osobine ličnosti relevantne za interpersonalne odnose

Ako govorimo o ličnosti iz ugla dispozicionalne paradigme, strukturu ličnosti jednog pojedinca možemo sagledati kroz određen broj osobina koje on posjeduje u većoj ili manjoj mjeri. Suvremeni modeli ličnosti počivaju na postavci da se individualne razlike u ličnosti mogu adekvatno i sveobuhvatno opisati kroz pet bazičnih crta: ekstraverziju, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost prema iskustvu. Svaka od ovih osobina ima svoj odjek u interpersonalnim odnosima generalno, a posebnu važnost u kontekstu bliskih partnerskih relacija.

S obzirom na to da se *neuroticizam* odnosi na tendenciju doživljavanja neprijatnih emocija poput anksioznosti, tuge, razdražljivosti, ljutnje i osjećaja nesigurnosti, neminovno je da emocionalna reaktivnost ovakvog tipa, te niska tolerancija na stres, dovode do češćih svađa i nesporazuma u interpersonalnim odnosima (Karney i Bradbury, 1995), ali i niže procjene zadovoljstva odnosom (Watson i sur., 2000; Malouff i sur., 2010). Za razliku od neuroticizma, *ugodnost* predstavlja tendenciju osobe da bude topla, empatična, suradljiva i obzirna prema drugima, što se i te kako reflektira u odnosima s bliskim ljudima. Visoko ugodne osobe češće izražavaju empatiju i pružaju emocionalnu podršku partneru, što doprinosi osjećaju sigurnosti i bliskosti u odnosima (Graziano i Eisenberg, 1997), spremnije su na suradnju i imaju tendenciju izbjegavanja sukoba, a ovo vodi višim procjenama zadovoljstva u odnosima (Karney i Bradbury, 1995). Iako *otvorenost prema iskustvu* nije toliko snažno povezana sa stabilnošću i zadovoljstvom u odnosima kao što su to ugodnost ili visok neuroticizam, ona doprinosi procjeni kvalitete veze kroz poticanje radoznalosti, fleksibilnosti i tolerancije među partnerima (McCrae, 1996; McCrae i Costa, 1997). Partneri koji ostvaruju visoke skorove na otvorenosti unose dinamiku i novinu u odnos, što može jačati osjećaj zajedničkog rasta i razvoja, ali i zahtijevati veću spremnost na međusobnu adaptaciju ukoliko se partneri razlikuju na ovoj crti (Dyrenforth i sur., 2010). Kao što LePine i sur. (2000) navode u kontekstu prednosti otvorenosti u radnom okruženju, ova sposobnost adaptacije se može preslikati i na partnerske odnose. Moguće je, dakle, da otvorenost kao crta ličnosti ne djeluje prvenstveno kroz smanjenje konflikata, već kroz obogaćivanje zajedničkog iskustva, čime indirektno doprinosi

dugoročnom zadovoljstvu i vitalnosti partnerskog odnosa. *Savjesnost* predstavlja jednu od najsnažnijih osobina u predikciji dugoročne stabilnosti i kvalitete partnerskih odnosa, prije svega zbog svoje povezanosti s pouzdanošću, samokontrolom i dosljednošću ponašanja (Roberts i sur., 2009). Savjesni partneri doprinose osjećaju sigurnosti i predvidljivosti u vezi jer dosljedno ispunjavaju obveze i održavaju stabilne obrasce ponašanja, što dugoročno jača povjerenje (Kelly i Conley, 1987; Buss, 1991). *Ekstraverzija* predstavlja osobinu koja značajno doprinosi uspostavljanju i održavanju bliskih odnosa, prije svega kroz izražavanje pozitivnih emocija, socijalnu toplinu i asertivnost (Watson i Clark, 1997). Ekstravertne osobe češće iniciraju interakcije i iskazuju emocionalnu otvorenost, što može doprinijeti stvaranju bliskosti i zadovoljstva u partnerskim odnosima (Barry i sur., 2007). Ipak, visoka ekstraverzija ponekad se povezuje i s većom sklonošću traženju uzbuđenja i impulsivnošću, što u određenim okolnostima može predstavljati rizik za stabilnost odnosa (Schmitt, 2004).

Kako bi se bolje shvatila dinamika interpersonalnih odnosa, interesantno je svakako spomenuti i Interpersonalni cirkumpleks, model koji je sistematizirao Jerry S. Wiggins (1979). Dok modeli koji podrazumijevaju pet faktora pružaju sveobuhvatan taksonomski okvir ličnosti, Wiggins se fokusirao specifično na one osobine koje se manifestiraju u dijadnim interakcijama, smatrajući da se svako interpersonalno ponašanje može kategorizirati u odnosu na dvije nezavisne dimenzije (dva kriterija), i to Dominaciju i Afilijaciju (Toplinu). Kombinacijom ovih dimenzija nastaje kružni model ličnosti koji definira osam različitih interpersonalnih stilova: sigurni-dominantni; arogantni-proračunati; hladni-neprihvaćajući; povučeni-introvertni; nesigurni-pokorni; nenametljivi-iskreni; topli-prihvaćajući; gregarni-ekstravertni (Wiggins i Trobst, 1999). U ovom modelu interpersonalni događaji se definiraju kao dijadne interakcije koje imaju svoje socijalne i emocionalne posljedice, a sam model se zasniva na Sullivanovoj teoriji interpersonalnih odnosa (1953), prema kojoj je ličnost nemoguće promatrati odvojeno od međuljudskih odnosa, s tim da je jedinica promatranja upravo odnos, relacija, a ne jedna osoba sama za sebe. Jedan od glavnih principa u okviru Teorije interpersonalnih odnosa i samog cirkumpleksa, a vrlo je relevantan za dijadna istraživanja, je komplementarnost. Na jednoj od već spomenutih ključnih osi, Afilijaciji (Toplini), se očekuje pojava sličnosti u interpersonalnoj razmjeni, odnosno toplina i naklonost jednog sudionika izazivaju isto kod drugog. Na osi Dominacije se, za razliku od ovoga, očekuju suprotnosti u ponašanju, tj. dominacija izaziva submisiju, i obrnuto. U slučaju da su obje osobe slične po stilu na ovoj dimenziji, u cilju redukcije tenzije očekuje se da će se jedna osoba prilagoditi, promijeniti svoje

ponašanje ili napustiti interakciju. Ova teorijska postavka o komplementarnosti na osi Dominacije dobila je ranu empirijsku potvrdu u istraživanju Bussa (1984b), dok suvremene studije romantičnih relacija često potvrđuju ovaj obrazac dijadne usklađenosti (npr. Markey i Markey, 2007). Naime, procjene supružnika i nezavisnih promatrača ukazale su na negativne korelacije u domenima dominacije i submisivnosti, što sugerira da unutar samog odnosa ponašanje jednog partnera (dominacija) teži da izazove suprotan odgovor kod drugog (submisija), potvrđujući tako specifičnu dijadnu dinamiku na ovoj interpersonalnoj osi. Interesantno je da se na osnovu interpersonalnog cirkumpleksa, točnije Teorije interpersonalnih potreba, može postaviti hipoteza o dinamici i efektima sličnosti i razlika kod partnera u osobinama ličnosti, ali i preciznije locirati maladaptivni oblici ponašanja, koja će biti predmet ovog rada. Važno je naglasiti da mračna strana ličnosti ne egzistira izvan prostora Wigginsovog interpersonalnog cirkumpleksa, već zauzima specifičnu poziciju unutar njega, primarno u kvadrantu visoke Dominacije i niske Topline.

U posljednjih nekoliko desetljeća mračne crte ličnosti sve više privlače pažnju istraživača, te tako ni domen koji se tiče učinaka ovih osobina u kontekstu interpersonalnih relacija nije izuzetak. Mračna trijada ličnosti, koja obuhvaća crte ličnosti makijavelizam, narcizam i psihopatiju, je skup subklinički ispitivanih socijalno averzivnih karakteristika, čiji se efekti sve češće ispituju u kontekstu funkcioniranja pojedinca, dijada i grupa (Paulhus i Williams, 2002). S obzirom na manifestacije ovih osobina, gdje su, na primjer, evidentni podaci da su pojedinci s izraženim mračnim osobinama ličnosti skloniji kratkoročnim strategijama ponašanja u partnerskim relacijama (Jonason i sur., 2010), te ostvaruju niže razine intimnosti i posvećenosti (Dussault i sur., 2013; Campbell i Foster, 2002), ne čudi da je ispitivanje upravo ovih crta u interpersonalnim odnosima sve atraktivniji istraživački domen.

Makijavelizam, koji se u psihologiji ličnosti najčešće definira kao strategija društvenog djelovanja okarakterizirana ciničnim pogledom na ljudsku prirodu, pragmatičnim doživljajem realnosti i instrumentalnim korištenjem drugih ljudi za postizanje osobnih ciljeva, se pokazuje kao izrazito nepovoljan za razvoj i održavanje bliskih i stabilnih partnerskih odnosa, te se često dovodi u vezu s manipulativnošću, emocionalnom distancom i niskom razinom empatije (Christie i Geis, 1970). Osobe s visokim skorovima na ovoj dimenziji teže eksploatatorskom pogledu na međuljudske odnose i često koriste obmanu i različite strategije kako bi ostvarile osobne ciljeve (Wilson i sur., 1996). Takav pristup umanjuje povjerenje i podršku u vezi, pa

partneri osoba s izraženim makijavelizmom često izvještavaju o većem broju konflikata i manjem zadovoljstvu odnosom (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010).

Narcizam koji se često definira kao dimenzija okarakterizirana grandioznim samopoštovanjem, snažnom potrebom za divljenjem i nedostatkom empatije, uz bazični motiv za održavanjem pozitivne slike o sebi kroz validaciju od strane drugih, se u interpersonalnim odnosima često pokazuje kao crta koja ima dvojake efekte. Iako može doprinijeti početnoj privlačnosti i olakšati formiranje novih veza zbog pojavnog samopouzdanja i socijalne asertivnosti nositelja crte (Back i sur., 2010), dugoročno je povezana s nizom negativnih ishoda po kvalitetu i stabilnost partnerskih odnosa. Zbog naglašenog egocentrizma i nedostatka empatije, osobe s visokim skorovima na narcizmu često zanemaruju potrebe partnera i teže uspostavljanju hijerarhijskih, umjesto ravnopravnih odnosa (Campbell i Foster, 2002). Istraživanja pokazuju da je narcizam povezan s češćim konfliktima, ljubomorom i manipulativnim ponašanjem u vezama (Campbell i sur., 2002), dok partneri osoba s izraženim skorovima na ovoj skali dugoročno izvještavaju o smanjenom zadovoljstvu i bliskosti, te emocionalnoj iscrpljenosti (Wurst i sur., 2017).

Psihopatija, kao treća komponenta Mračne trijade, zajedno s narcizmom i makijavelizmom, predstavlja crtu ličnosti obilježenu emocionalnom hladnoćom, niskim stupnjem empatije, impulsivnošću i antisocijalnim tendencijama (Hare, 2003). Osobe s visokim skorovima na ovoj skali često pokazuju površni šarm i socijalnu vještinu, ali istovremeno i manjak osjećaja krivnje te sklonost manipulativnom i eksploativnom ponašanju u odnosima (Paulhus i Williams, 2002). Takav obrazac dovodi do niske razine emocionalne bliskosti, smanjenog ulaganja u vezu i većeg rizika od prevare i raskida (Jonason i sur., 2012). Istraživanja dosljedno pokazuju da je psihopatija negativno povezana sa zadovoljstvom i stabilnošću partnerskih odnosa, te da partneri osoba s visokim skorovima na ovoj skali češće izvještavaju o konfliktima (Weiss i sur., 2018).

S obzirom na sve češći interes za efekte tamne strane ličnosti, odnedavno se govori i o drugim osobinama koje se dovode u značajnu vezu s osobinama makijavelizma, psihopatije i narcizma, a imaju relevantne efekte u kontekstu interpersonalnog djelovanja. Jedna od njih je i svakodnevni sadizam, koji je po empirijskim podacima o učincima u interpersonalnim odnosima (Myers i sur., 2006; Chabrol i sur., 2009; Paulhus i Dutton, 2016), te srednjim korelacijama s crtama Mračne trijade (Međedović i Petrović, 2015) definitivno kandidat za

proširenje liste mračnih crta. Svakodnevni sadizam se odnosi na doživljaj intrinzičnog zadovoljstva prilikom provociranja, zadirkivanja ili nanošenja štete drugima, čak i kad nositelj ove osobine nema izravnu osobnu korist od toga. Ovo je ono što svakodnevni sadizam razlikuje od bezosjećajnosti psihopatije koja se često stavlja u kontekst osobne dobiti. Sadizam, kao crta ličnosti, zajedno s trima već navedenim osobinama čini Mračnu tetradu ličnosti (Paulhus, 2014). Svakodnevni sadizam je jasno povezan sa disfunkcionalnim obrascima ponašanja u interpersonalnim odnosima, jer uključuje sklonost uživanju u tuđoj nelagodi i ponižavanju (Buckels i sur., 2013). Osobe sa visokim skorovima na ovoj dimenziji često pokazuju povećanu verbalnu i emocionalnu agresivnost, manjak empatije i sklonost dominaciji, što narušava osjećaj sigurnosti i povjerenja u vezi (Paulhus, 2014). Istraživanja pokazuju da su sadističke tendencije dobar prediktor ponašanja provociranja, emocionalnog zlostavljanja i namjernog izazivanja konflikata u bliskim odnosima (Chester i sur., 2019).

Dok su osobine Mračne tetrade ličnosti i empirijski, ali i intuitivno, povezane s negativnim ishodima u bliskim interpersonalnim odnosima, veliki je broj osobina čiji efekti u dijadnom kontekstu još uvijek nisu najjasniji. Na primjer, Zeigler-Hill i Marcus (2016) predlažu perfekcionizam kao kandidata za mračnu crtu u kontekstu bliskih odnosa s obzirom na efekte perfekcionizma u kontekstu intrapersonalne i interpersonalne dinamike (Hill i sur., 1997; Matte i Lafontaine, 2012), međutim učinci ove osobine su mnogo kontradiktorniji i suptilniji u odnosu na osobine Mračne tetrade. Ako perfekcionizam predstavlja sklonost postavljanju iznimno visokih standarda i izražene brige zbog mogućih pogrešaka, sigurno je da se ovo u interpersonalnim odnosima manifestira kroz specifične obrasce očekivanja i ponašanja. Ipak, treba razlikovati osobni perfekcionizam i onaj usmjeren na druge. U literaturi se obično razlikuju tri oblika perfekcionizma: perfekcionizam usmjeren na sebe, društveno propisani (engl. socially prescribed) i perfekcionizam usmjeren na druge (engl. other-oriented) (Hewitt i Flett, 1991). Osobni perfekcionizam može biti povezan s većim ulaganjem i odgovornošću u vezi, ali i sa samokritičnošću i strahom od neuspjeha, što može izazvati emocionalnu distancu (Hill i sur., 1997). Društveno propisani perfekcionizam, gdje osoba vjeruje da drugi od nje očekuju savršenstvo, često vodi do anksioznosti, osjećaja pritiska i defenzivnog ponašanja, što može umanjiti bliskost i zadovoljstvo odnosom (Flett i sur., 2001). Perfekcionizam usmjeren na druge, koji podrazumijeva postavljanje nerealno visokih standarda, povezan je s kritičnošću, manjkom empatije i većim rizikom od konflikata i raskida (Stoeber, 2012). Na taj način,

perfekcionizam u svakom svom obliku može značajno narušiti kvalitetu i stabilnost bliskih odnosa.

Uz osobine Mračne trijade i tetrade, te perfekcionizma, Zeigler-Hill i Marcus (2016), ističu i niz drugih disfunkcionalnih osobina koje mogu imati negativan odjek u interpersonalnim odnosima. Crte koje vrijedi spomenuti su svakako i osvetoljubivost, pohlepa, doživljaj moralne superiornosti, pretjerane samouvjerenosti, autoritarnost i distraktibilnost. Ponašanja u okviru ovih osobina doprinose rigidnosti, nedostatku empatije i povećanoj sklonosti konfliktima, čime narušavaju kvalitetu i stabilnost bliskih odnosa.

1.2. Ličnost kao faktor uparivanja u partnerskim odnosima

Za većinu odrasle populacije, jedna od ključnih odluka, prije samog formiranja partnerske relacije i oblikovanja karakteristične dinamike odnosa, je svakako odabir partnera (Buss i Barnes, 1986). Iz ugla evolucijske psihologije, odabir partnera definitivno nije proces koji se događa kao rezultat slučaja (Buss, 1984b), a ova neslučajnost se najčešće ilustrira terminom asortativno uparivanje.

Da bismo bolje shvatili uparivanje u partnerskim odnosima, Buss i Barnes (1986) navode da je potrebno sagledati tri razine analize. Prva razina je konsenzualna i odnosi se na biranje onih partnera koji posjeduju generalno privlačne karakteristike. Kada su u pitanju generalno poželjne karakteristike, ugodnost, inteligencija i uzbudljiva ličnost se nalaze u samom vrhu preferencija, što predstavlja trend koji može jednako dobro biti objašnjen i iz ugla evolucijskih i iz ugla sociopsiholoških teorija (Buss i Barnes, 1986). Iz ugla evolucijske psihologije, navedene osobine signaliziraju adaptivne vrijednosti koje su kroz evoluciju bile korisne za opstanak i reprodukciju. S druge strane, potpuno je smisleno i sociopsihološko objašnjenje koje favoriziranje navedenih osobina promatra kao naučeno i oblikovano kulturnim i društvenim normama. Druga razina analize se odnosi na rodne razlike u odabiru, odnosno činjenicu da muškarci i žene ne vrednuju jednako određene karakteristike partnera. U istraživanjima evolucijski orijentiranih teoretičara koja su se bavila rodnim razlikama u preferencijama prema partnerima, pokazalo se da su ženama bitniji ekonomski i financijski resursi, dok muškarci više vrednuju fizički izgled, te karakteristike i signale koji ukazuju na veću reproduktivnu vrijednost odabranica (Buss, 2024). Ovakve preferencije se mogu prepoznati i u modernom svijetu u kontekstu stvarnog izbora partnera ili partnerice neovisno o kulturi u kojoj su preferencije ispitivane (Baize i Schroeder, 1995; Kenrick i Keefe, 1992; Otta i sur., 1999; Pawlowski i

Koziel, 2002). Treća razina se odnosi na individualne razlike u odabiru, odnosno činjenicu da različiti pojedinci preferiraju različite osobine kod potencijalnog partnera, odnosno posjeduju preferencije prema karakteristikama koje nisu nužno generalno poželjne ili rodno određene. Nalazi na ovoj razini ukazuju da te individualne preferencije značajno pridonose asortativnom uparivanju, jer povećavaju vjerojatnost da osobe biraju partnere koji im odgovaraju u specifičnim i subjektivno važnim osobinama (npr. humor, kreativnost, religioznost, introverzija). Time se minimiziraju efekti općih, univerzalnih obrazaca selekcije, jer uparivanje u tom slučaju ne ovisi samo o populacijski poželjnim osobinama, nego i o komplementarnosti, odnosno sličnosti, jedinstvenih preferencija i osobina partnera (Buss i Barnes, 1986).

1.2.1. Pozitivna i negativna asortativnost - dosadašnja istraživanja

Asortativnost, definirana kao tendencija dvaju partnera prema sistematičnom uparivanju po jednom ili više svojstava, je najčešće ispitivana u formi uparivanja po osnovi sličnosti i uparivanja po osnovi komplementarnosti (Thiessen i Gregg, 1980; Vandenberg, 1972; Luo, 2017). Uparivanje po osnovi sličnosti je hipoteza koja ima snažnu empirijsku podršku, a zasniva se na teorijama kognitivne dosljednosti (Byrne, 1971) i samoverifikacije (Swann, 1983), prema kojima slični partneri potvrđuju postojeća uvjerenja i sliku o sebi, smanjujući tako kognitivnu disonancu i povećavajući osjećaj sigurnosti i stabilnosti identiteta. Često se u literaturi ovaj efekt ilustrira kroz izreku „Svaka ptica svome jatu leti”. Iz ugla suvremenih evolucijskih teorija, a specifično kroz prizmu Teorije životnih povijesti (Figueredo i sur., 2006), uparivanje po sličnosti se promatra kao adaptivni mehanizam. Autori ukazuju na to da pojedinci sa sličnim strategijama životne povijesti (bilo da naginju prema dugoročnim, stabilnim „sporim“ strategijama ili kratkoročnim „brzim“ strategijama) aktivno biraju slične partnere kako bi maksimizirali reproduktivni uspjeh, harmonizirali roditeljsko ulaganje i osigurali stabilnost unutar razvojne niše potomstva.

S druge strane, hipoteza o komplementarnosti se zasniva na teoriji socijalne razmjene (Thibaut i Kelley, 1959) i Winchovoj teoriji o komplementarnosti potreba (1958), prema kojima međusobno različite, ali dopunjujuće osobine omogućavaju razmjenu resursa i uloga koje pojedincu nedostaju. Često ćemo za parove koji funkcioniraju po ovom principu čuti izreku „Suprotnosti se privlače”. Iako komplementarnost može potaknuti inicijalnu privlačnost (Markey i Markey, 2007), istraživanja dosljedno pokazuju da sličnost ima veći značaj za dugoročnu stabilnost i zadovoljstvo odnosom (Luo i Klohnen, 2005). Sličnost, odnosno

pozitivna asortativnost, se kroz istraživanja obično utvrđuje pozitivnim korelacijama između ženskih i muških skorova na nekom svojstvu, dok se negativna asortativnost, odnosno komplementarnost, bilježi kroz negativne korelacije između ostvarenih skorova. Važno je naglasiti da se ovi obrasci mogu analizirati i na fenotipskoj i na genetskoj razini, te da nisu međusobno isključivi, odnosno parovi mogu biti slični u nekim, a komplementarni u drugim osobinama (Luo, 2017).

Od prvih istraživanja (npr. Pearson i Lee, 1903) koja su izvještavala o pozitivnim korelacijama u domeni fizičkog izgleda i inteligencije, do danas, kada su se istraživanja proširila na ispitivanje sociodemografskih i ličnih karakteristika, većina nalaza podupire hipotezu o uparivanju po osnovi sličnosti. Iako su korelacije u domeni sociodemografskih varijabli, poput godina, rase i etniciteta, obrazovanja i socioekonomskog statusa prilično visoke (.40 do .90) (Schwartz i Graf, 2009; Feng i Baker, 1994), one u domeni sposobnosti i inteligencije srednje visoke (Mascie-Taylor, 1984; Reynolds i sur., 2000), veze između svojstava partnera iz domena ličnosti nisu toliko prominentne. Dok varijable koje podsjećaju na stavove, poput religijske, političke orijentacije, te autoritarnosti, prate obrasce izraženog uparivanja po sličnostima, te se korelacije kreću u domeni srednje izraženih (Bacon i sur., 2014; Watson i sur., 2004), sličnost u varijablama koje se tiču osobina ličnosti rijetko prelazi prag od .30 (Botwin i sur., 1997; Luo, 2009; Watson i sur., 2004).

Najčešće korišten model za ispitivanje crta ličnosti je Petofaktorski model, a u pregledu istraživanja asortativnosti u kontekstu ovog modela, rezultati variraju u domenima svih pet crta ličnosti. Na primjer, ako se procjena vrši na globalnoj razini svih crta ličnosti, mnoga istraživanja nisu pronašla veći stupanj sličnosti kod romantičnih parova u odnosu na slučajno uparene pojedince (Luo i Klohn, 2005; Gonzaga i sur., 2007). Ako sličnost promatramo na razini pojedinačnih crta, sistematski pregledi istraživanja (npr. Mehić, 2021) ukazuju na značajnu varijabilnost u koeficijentima sličnosti. Indeksi za neuroticizam se kreću od -.13 do .26 (Watson i sur., 2014), za otvorenost prema iskustvu od .04 do .42 (Luo i Klohn, 2005), za ekstraverziju od -.23 (Botwin i sur., 1997) do .35 (Štěrbová i sur., 2017), za savjesnost od -.17 (McCrae i sur., 2008) do .49 (Štěrbová i sur., 2017), te za ugodnost od -.07 (Watson i sur., 2004, 2014) do .59 (Luo i Klohn, 2005). Ako uzmemo u obzir širi kroskulturalni kontekst i istraživanja koja se provode izvan SAD-a, McCrae i suradnici (2008) su ispitivali stupanj asortativnog uparivanja kod bračnih partnera u tri zemlje (Rusija, Nizozemska i Češka). U svim kulturama je pronađena značajna pozitivna, ali niska, korelacija između crta ličnosti bračnih

partnera (između 0.10 i 0.15), s tim da su koeficijenti bili viši za osobinu otvorenosti prema iskustvu (od 0.17 do 0.25).

Zbog varijabilnosti u rezultatima, različitih metoda procjene i vrste uzoraka, teško je izvući konzistentne zaključke po pitanju konkretnih osobina, stoga je Mehić (2021), korištenjem metode sistematskog pregleda literature, pokušala utvrditi stupanj ostvarene sličnosti heteroseksualnih ljubavnih parova u domeni ličnosti. Prema očekivanjima, postojala je velika varijabilnost u stupnju asortativnosti s obzirom na crte ličnosti i korištenu metodologiju. Niski do trivijalni efekti su dobiveni za crte koje su slične dimenzijama Petofaktorskog modela, pogotovo za crte ekstraverzije (0.06-0.11) i negativne afektivnosti (0.10-0.11). Za crtu otvorenosti prema iskustvu/intelekt za koju se konzistentno pronalaze najviši stupnjevi sličnosti (Kardum i sur., 2019), Pearsonov koeficijent (0.17) i intraklasni koeficijent (0.29) su iznjedrili različite rezultate, što ukazuje na to da su ovi indeksi i te kako varijabilni u ovisnosti o korištenoj metodologiji, o čemu će riječi biti nešto kasnije.

Crte ličnosti iz domena Mračne tetrade su u posljednje vrijeme sve veći predmet interesa kada je u pitanju uparivanje, te efekti tog uparivanja u kontekstu interpersonalnih relacija. U već spomenutoj metaanalizi, Mehić (2021) pronalazi srednje velike efekte za crte ličnosti narcizam i makijavelizam. Ovakvi nalazi za makijavelizam nisu iznenađujući, s obzirom na to da veliki dio konceptualizacije ove osobine čine stavovi, a da su indeksi uparivanja najveći upravo u domeni varijabli koje podsjećaju na stavove (Kardum i sur., 2017). Kada je u pitanju crta ličnosti narcizam, nije očekivan ovako visok efekt, s obzirom na to da se vjerojatno najkontradiktorniji nalazi mogu naći upravo u domeni njezinog djelovanja. Iako postoje istraživanja koja ukazuju na to da se partneri s izraženim narcističkim crtama češće uparuju s pojedincima koji imaju izražene određene narcističke crte u odnosu na partnere „žrtve” (Lavner i sur., 2016; Keller i sur., 2014), u istraživanju Smith i sur. (2019), rezultati ukazuju na nisku, ali ipak negativnu asortativnost za ovu crtu ličnosti. Također, prema podacima Jonasona i sur. (2015) muškarci s višim skorovima na ovoj crti ličnosti manje privlačnima za vezu procjenjuju žene s višim skorovima na narcizmu. Iznenadjujuće nizak efekt s obzirom na dotadašnje nalaze Mehić (2021) navodi i u domeni psihopatije/psihoticizma, iako istraživanja konzistentno pokazuju pozitivnu asortativnost u domeni ove crte ličnosti (Savard i sur., 2015; Smith i sur., 2014; Kardum i sur., 2017; Kay, 2021). Richards i suradnici (2024) su, pored vlastitog istraživanja asortativnosti kod romantičnih parova iz Velike Britanije i Fidžija, proveli i metaanalizu istraživanja asortativnosti u mračnim crtama. Inicijalno istraživanje dvije veoma

različite kulture ukazuje na uparivanje koje nije slučajno, pri čemu su za sve mračne crte ličnosti (osim psihopatije u fidžijskom uzorku) utvrđene pozitivne korelacije između partnera. Kada je u pitanju metaanaliza, autori su analizirali 14 radova koji su se bavili asortativnošću u domeni mračnih crta ličnosti, te primijetili prisustvo pozitivne asortativnosti, uz niske veličine efekata za narcizam i psihopatiju ($r = 0.22$ i $r = 0.23$), odnosno srednje visoke efekte asortativnosti u domeni makijavelizma ($r = 0.35$).

1.2.2. Mehanizmi asortativnog uparivanja

Pored obrazaca asortativnog uparivanja koji se tiču sličnosti ili komplementarnosti, neophodno je istražiti opće mehanizme koji generiraju asortativnost. Iako ovi procesi djeluju na širok spektar ljudskih obilježja, uključujući demografske faktore, kognitivne sposobnosti i fizičke karakteristike (Buss, 1984a), u okviru ove studije fokus je usmjeren na njihovu manifestaciju i ulogu u domeni ličnosti.

Kao četiri potencijalna mehanizma koji leže u osnovi asortativnog uparivanja, Luo (2017) definira inicijalni aktivni izbor, uparivanje kao rezultat dinamike na „tržištu uparivanja”, socijalnu homogamiju, te na kraju konvergenciju. Prva dva mehanizma smatraju se aktivnim procesima (zasnovanim na svjesnom biranju partnera), dok se druga dva odnose na pasivne procese (zasnovane na okolnostima i socijalnom kontekstu).

Mehanizam koji se tiče inicijalnog aktivnog uparivanja podrazumijeva pretpostavku da partneri na samom početku interakcije biraju jedni druge s obzirom na njihove crte ličnosti. Ako je izbor partnera zaista rezultat aktivnog izbora, onda bi ovaj proces morao rezultirati značajnim benefitima po oba partnera. Evolucijski orijentirani teoretičari navode da bi asortativno uparivanje kao rezultat aktivnog izbora mogla biti evoluirana strategija, koja povećava omjer koristi/štete altruizma, prema Hamiltonovoj teoriji ukupne reproduktivne uspješnosti (Rushton i sur., 1984; Thiessen i Gregg, 1980; Hamilton, 1964). Uz to, ako su partneri slični u određenim osobinama, vjerojatnije je da će njihovo potomstvo naslijediti iste alele od oba roditelja, čime se povećava genetska homogenost potomstva. Nasuprot mehanizmu aktivnog izbora, socijalna homogamija predstavlja pasivan proces u kojem sličnost partnera proizlazi iz ograničenosti socijalnog polja unutar kojeg se odvija selekcija. Ovaj mehanizam sugerira da partneri ne biraju jedno drugo izravno na osnovu sličnosti u ličnosti, već su njihove karakteristike slične jer oba partnera potječu iz istog socijalnog, obrazovnog ili geografskog miljea. U ovom kontekstu, korelacije u crtama ličnosti mogu se promatrati kao sekundarna pojava ili „nusproizvod”

inicijalne podudarnosti u sociodemografskim varijablama (Horwitz i sur., 2016; Robinson i sur., 2017).

Konvergencija, kao mehanizam asortativnosti, počiva na pretpostavci da partneri tijekom vremena postaju sličniji uslijed zajedničkih životnih iskustava i recipročne interpersonalne dinamike (Luo, 2017). Iako bi metodološki najvalidnije dokaze o ovom procesu morala pružiti longitudinalna istraživanja, ovaj mehanizam se u literaturi često testira neizravno, putem nacrtu poprečnog istraživanja. Ovakav pristup podrazumijeva usporedbu koeficijenata sličnosti kod parova s različitom duljinom odnosa, pri čemu bi veća sličnost kod parova s duljim trajanjem veze služila kao indikator fenotipske konvergenije. Jedan od načina na temelju kojeg se testiraju mehanizmi inicijalne sličnosti i konvergenije tiče se parcijalizacije efekata trajanja odnosa jer ako se sličnost događa kao rezultat zajedničkog iskustva, onda bi odnosi duljeg trajanja ukazivali na veću sličnost (Kardum, 2017).

Četvrti mehanizam, koji se rjeđe ispituje, ali i sreće u literaturi, se tiče uparivanja s obzirom na trenutno „tržište partnera”, pri čemu se uparivanje događa kao rezultat generalne privlačnosti prema određenoj karakteristici. U ovom scenariju, najpoželjniji član jednog spola pronalazi najpoželjnijeg člana drugog spola, dok oni niže rangirani prema nekoj karakteristici ostaju uskraćeni za najpoželjnijeg partnera, te biraju onog sljedećeg u rang (Luo, 2017; Mehić, 2021). Ovaj mehanizam je vjerojatnije izražen kod konsenzualno poželjnih svojstava poput fizičke privlačnosti, obrazovanja, inteligencije i socioekonomskog statusa, dok se kod individualno važnih osobina (vrijednosti, interesi, stavovi) češće javlja aktivni izbor.

Usprkos postojanju nekoliko smislenih hipotetičkih mehanizama, nalazi konzistentno upućuju na inicijalnu sličnost partnera (Humbad i sur., 2010) kada su u pitanju osobine ličnosti, pa čak i one socijalno averzivne, poput narcizma, makijavelizma i psihopatije (Kardum i sur., 2017). U malobrojnim longitudinalnim studijama, također dolazimo do potvrde da indeksi sličnosti izmjereni kod parova nakon protoka vremena nisu značajno drugačiji od izmjerenih indeksa na samom početku njihovog odnosa (Feng i Baker, 1994; Ask i sur., 2013; Anderson i sur., 2003). Dalje, ispitujući mehanizam socijalne homogamije, putem kojeg se uparivanje događa kao nuspojava kretanja u istim krugovima, nasuprot aktivnog odabira sličnog partnera, rezultati ukazuju da se nakon kontroliranja efekata dobi, ali i obrazovanja koje često kreira karakterističan krug kretanja pojedinaca, dobivaju jednaki indeksi sličnosti (Watson i sur., 2004; Kardum i sur., 2017).

Ipak, Luo (2017) navodi da, iako većina istraživanja govori u prilog aktivnog, inicijalnog, izbora sličnog partnera, ovaj mehanizam ne isključuje alternativne procese koji se događaju kao rezultat trenutne „ponude partnera na tržištu”. Za pristup pojedincima koji posjeduju općenito privlačne karakteristike će konkurencija biti vjerojatno veća, te će oni koji nisu tako visoko rangirani po određenom općenito privlačnom svojstvu veću vjerojatnost pristupa imati onima koji su sličniji njima po rang u odnosu na to svojstvo. Luo (2017) navodi da će ovaj mehanizam vjerojatno biti evidentniji kod konsenzualno privlačnih svojstava (npr. fizička privlačnost, inteligencija, obrazovanje, socioekonomski status), dok će se uparivanje kao rezultat aktivnog izbora događati u slučaju relativne razine privlačnosti koja je više u vezi s osobnim, individualiziranim preferencijama (interesi, stavovi, životni stil i sl.). Isti autor navodi da istraživanja u kontekstu procjene idealnog partnera navode na zaključak da je glavni mehanizam uparivanja zapravo aktivni odabir sličnog partnera, iako ponuda na „tržištu partnera” može definitivno potkrijepiti ovaj obrazac, pogotovo u kontekstu sociodemografskih varijabli, te da dok se aktivni odabir reflektira prilikom uparivanja po specifičnim varijablama, trenutna „ponuda partnera na tržištu” potencijalno igra ulogu u osnovi niskih korelacija u ovom domenu.

1.2.3. Posljedice asortativnog uparivanja

Posljedice uparivanja na osnovu sličnosti najčešće se razmatraju u genetskom kontekstu, iako su podjednako evidentne i u socijalnom i psihološkom domenu. Asortativno, odnosno nenasumično uparivanje, dovodi do toga da slični roditelji dobivaju genetički homogenije potomstvo, te samim tim povećavaju svoju ukupnu reproduktivnu uspješnost (Jiang i sur., 2013; Wolf i Figueredo, 2011). Ovisno o prediktivnosti okoline, a u skladu s Teorijom životne povijesti (Stearns, 1992; Figueredo i sur., 2006), homogenije potomstvo može biti prednost u prediktivnijim okolinama koje odgovaraju pojedincima koji njeguju sporije životne strategije, odnosno otežavajuća okolnost u onim manje prediktivnim, kod pojedinaca koji prakticiraju brze životne strategije (Figueredo i Wolf, 2009). Iako je potomstvo sličnih roditelja homogenije, asortativno uparivanje dovodi do većih genetskih varijacija između obitelji na široj razini (Plomin i sur., 2013). Kada se u obzir uzmu sociodemografska svojstva poput obrazovanja ili socioekonomskog statusa, po istom principu se formira veći broj parova sličnog statusa, što rezultira još izraženijim razlikama između društvenih klasa (Blossfeld, 2009). Harpending i Cochran (2015) su koristili simulacije da pokažu dugoročne posljedice potpunog homogamnog uparivanja (biranja partnera po principu sličnosti u određenim karakteristikama).

Njihovi rezultati pokazuju da, ako tijekom tri generacije ljudi biraju isključivo partnere s istim socioekonomskim statusom, tada grupe koje su u početku bile jednake po prihodima postaju značajno različite: prosječan prihod jedne grupe može se udaljiti od druge za oko 1.75 standardnih devijacija. To znači da se u vrlo kratkom vremenu (tri generacije) može formirati izražena ekonomska polarizacija između društvenih klasa. Ovakvi nalazi otvaraju prostor za razmatranje posljedica asortativnog uparivanja i u kontekstu socijalno nepoželjnih osobina ličnosti, gdje bi efekti polarizacije mogli biti posebno izraženi. Ipak, treba biti svjestan da asortativno uparivanje utječe na procjene heritabilnosti određenog svojstva, jer povećava korelacije između srodnika, te ako se ovo ne uzme u obzir može doći do pristranog zaključivanja u studijama heritabilnosti iz domena bihevioralne genetike (Plomin i sur., 2013).

1.2.3.1. Psihološke posljedice asortativnosti na nivou pojedinca

I pored veoma važnih genetskih i socijalnih implikacija asortativnog uparivanja, ovaj će se rad prije svega baviti pregledom studija koje se bave psihološkim efektima asortativnosti. Ako razmatramo psihološke posljedice asortativnosti na razini pojedinca, uglavnom se ovakva istraživanja tiču procjena kvalitete, stabilnosti ili zadovoljstva odnosom, ali i doživljaja vlastitog identiteta i kompetentnosti.

Na primjer, jedno od prvih istraživanja iz ovog domena dovodi do saznanja da je biranje sličnog partnera u vezi sa stabilnošću ličnosti i ponašajnih obrazaca (Caspi i Herbener, 1990). Također, u kontekstu osobne dinamike pojedinca, a u skladu s Teorijom samoverifikacije (Swann, 1983), pozitivna asortativnost olakšava samopotvrdu s obzirom na to da nama slični ljudi već reflektiraju ono što mislimo o sebi. Swann i suradnici (2013) navode kako ljudi traže partnere koji potvrđuju njihovu sliku o sebi, s obzirom na to da slični stavovi i vrijednosti vode doživljaju validacije vlastitog identiteta. Studija provedena na parovima koji su tek nedavno ušli u bračnu zajednicu pokazuje da sličnost u vrijednostima i stavovima smanjuje tzv. „identitetske konflikte”, što dovodi do veće stabilnosti osobnih identiteta partnera (Luo i Klohnen, 2005). Naravno, ovo je uočljivo ne samo na razini partnerske zajednice, već i na široj, grupnoj razini. Tako se doživljaj stabilnosti vlastitog identiteta često događa kao posljedica pripadnosti grupama sličnih vrijednosti (Chen i Kenrick, 2002). Pored pozitivnih efekata na doživljaj vlastitog identiteta i sigurnosti, često se uočavaju i negativne posljedice ovako shvaćene grupne asortativnosti, kao što su grupne polarizacije, radikalizacija i stereotipizacija onih koje percipiramo kao drugačije (Sunstein, 2002; Maass i Arcuri, 1996).

Dalje, sličnost partnera u stavovima i obrascima ponašanja pridonosi stvaranju predvidljivog socijalnog konteksta, što pojedincu omogućuje osjećaj veće osobne kontrole i kompetencije u okviru odnosa. Predvidljivost interakcija smanjuje neizvjesnost i olakšava regulaciju očekivanja, čime se jača doživljaj efikasnosti i sigurnosti u vezi (Kelley i Thibaut, 1978; Karney i Bradbury, 1995). Kako pokazuju Murray, Holmes i Griffin (1996), percepcija partnera kao dosljednog i pouzdanog umanjuje interpersonalni stres i potiče pozitivne interpretacije partnerova ponašanja, dok Finkel i Eastwick (2015) ističu da stabilne i predvidljive obrasce ponašanja partnera pojedinci često doživljavaju kao potvrdu vlastite sposobnosti uspješnog funkcioniranja u odnosu. Na taj način, sličnost s partnerom ne samo da smanjuje potencijalne konflikte, već i podupire osjećaj osobne kompetentnosti i kontrole.

1.2.3.2. Psihološke posljedice asortativnosti na nivou para

Kako je zadovoljstvo odnosom ciljna varijabla u ovom istraživanju, fokus će biti na rezultatima koji se tiču evaluacije samog odnosa u kontekstu sličnosti partnera. Jedan dio istraživačkih studija fokusirao se na jednu od inicijalnih faza u interpersonalnim odnosima, točnije privlačnost, dok se drugi dio studija koje će biti predstavljene bavio procjenom zadovoljstva i bliskosti u već formiranim odnosima.

Posebno značajna linija istraživanja u kontekstu povezivanja asortativnosti i privlačnosti tiče se Byrnove (1971) Paradigme privlačnosti, koja ukazuje na to da sličnost u stavovima, vrijednostima i interesima značajno povećava međusobnu privlačnost. Eksperimentalna istraživanja u kojima su ispitanici dobivali lažne profile potencijalnih partner dosljedno potvrđuju da veća podudarnost stavova vodi prema većoj percepciji dopadljivosti i većoj želji za interakcijom. Rezultati su ukazivali na to da se stupanj dopadljivosti i spremnosti na interakciju linearno povećava s rastom podudarnosti stavova. Ova otkrića sugeriraju da sličnost djeluje kao signal socijalne i kognitivne kompatibilnosti, smanjujući neizvjesnost i potencijalne nesuglasice. Da stvari nisu baš ovako jednostavne saznajemo kroz kasnije radove na ovu temu. Na primjer, Montoya i Horton (2004) su kroz svoje studije naglašavali važnost sličnosti za privlačnost, ali i činjenicu da efekt sličnosti ovisi o tome kako pojedinac kognitivno evaluira tu sličnost. Dakle, nije dovoljno da se partneri zaista slažu u stavovima, potrebno je da ta sličnost bude uočena i procijenjena kao značajna za osobu. U velikoj metaanalizi koju su Montoya, Horton i Kirschner (2008) proveli na 313 studija koje su ispitivale vezu između sličnosti i privlačnosti, kao ključni nalaz je izdvojeno to da je percipirana sličnost daleko snažniji prediktor privlačnosti nego stvarna, objektivna sličnost. Drugim riječima, ljudi se

osjećaju privučeni drugima ne toliko zbog stvarnog podudaranja stavova ili osobina, koliko zbog toga što vjeruju ili osjećaju da je druga osoba slična njima. Potvrda ovom nalazu dolazi kroz istraživanje Tidwella, Eastwicka i Finkela (2013), koji su kroz nacrt koji je uključivao kratke sastanke (engl. *speed-dating*) pokazali da stvarna sličnost gotovo da nema efekta na privlačnost pri prvom susretu, dok percipirana sličnost snažno povećava šanse da poželimo drugi susret s osobom preko puta nas. O pitanjima važnosti različitih perspektiva sličnosti će biti riječi kasnije u radu.

Kada je u pitanju sličnost već postojećih parova za zadovoljstvo odnosom, istraživanja ukazuju da sličnost u vrijednostima, interesima i emocionalnoj regulaciji snažno predviđa kvalitetu i trajnost odnosa. Gattis i sur. (2004) zaključuju da sličnost u načinu komunikacije i emocionalnoj regulaciji čak ima jače efekte na zadovoljstvo brakom nego individualne osobine svake osobe posebno. Ipak, kao i kod važnosti sličnosti za inicijalnu privlačnost, istraživanja pokazuju da njezini efekti i na zadovoljstvo i stabilnost odnosa mogu biti kompleksniji. Studije provedene na već formiranim parovima (Luo i Klohn, 2005; Gonzaga i sur., 2007) pokazuju da stvarna sličnost u ličnosti ili vrijednostima nije uvijek snažan prediktor zadovoljstva odnosom, ali da percipirana sličnost ostaje jedan od ključnih faktora. Posebno je važno uzeti u obzir i subjektivnu važnost određenog područja sličnosti. Na primjer, slaganje u političkim uvjerenjima ili religijskim stavovima može imati daleko veću težinu za evaluaciju odnosa nego slaganje u interesima ili hobijima.

I u ovom segmentu se može primijetiti razlika u odnosu na ispitivanje sličnosti u sociodemografskim varijablama i varijablama koje se tiču ličnosti. Naime, ispitujući zadovoljstvo kod partnera koji su slični ili različiti po socioekonomskom statusu, Keizer i Komter (2015) su pronašli da su razlike između partnera u ovom domenu više u vezi sa zadovoljstvom životom, nego u vezi sa zadovoljstvom odnosom. Slično zaključcima ovog istraživanja, Luo i Klohn (2005) ističu da je sličnost u osobnim karakteristikama, poput osobina ličnosti i stavova, više u vezi sa zadovoljstvom samim odnosom nego sličnost u sociodemografskim varijablama. Ipak, empirijskom provjerom u sklopu istog istraživanja dobiva se interesantan nalaz koji ukazuje da, dok je sličnost u osobinama ličnosti veoma važna za procijenjeno zadovoljstvo, sličnost u stavovima i vrijednostima nije u vezi s ovako promatranim psihološkim posljedicama asortativnosti. Leikas i suradnici (2018) argumentiraju da je ovaj izostanak značajne veze posljedica metodološki neadekvatnih procedura, te u svojoj studiji nalaze da je sličnost u političkim stavovima (ljevica-desnica; liberalizam-

konzervativizam) bila značajna za žensko zadovoljstvo odnosom, dok je sličnost u vrijednostima usmjerenim na autonomiju i kreativnost bila u vezi sa zadovoljstvom kod oba partnera. Interesantno, u ovom istraživanju nije pronađena veza između sličnosti u osobinama ličnosti i zadovoljstva odnosom.

Važno je naglasiti i da sličnost nije uvijek isključivo pozitivna po odnos. Prevelika sličnost može ograničiti mogućnosti za osobni rast unutar odnosa i smanjiti osjećaj uzbuđenja i novine (Aron i Aron, 1997). S druge strane, određeni elementi komplementarnosti, kao što su različiti stilovi emocionalne regulacije ili interpersonalne uloge, mogu pridonijeti osjećaju ravnoteže i zadovoljstva. Dakle, istraživanja sugeriraju da razlike među partnerima u određenim domenima mogu pridonijeti većem zadovoljstvu odnosom. Prema Teoriji proširenja selfa (engl. *Self-expansion theory*, Aron i Aron, 1997), partner koji se razlikuje može omogućiti pojedincu nova iskustva i perspektive, čime potiče osjećaj rasta i vitalnosti veze. Također, komplementarnost u određenim interpersonalnim dimenzijama, poput odnosa dominantnosti i submisivnosti, pokazala se povezanom s većim zadovoljstvom odnosom (Markey i Markey, 2007). Razlike u emocionalnoj regulaciji mogu pridonijeti ravnoteži u vezi u situacijama kada jedan partner uspijeva amortizirati intenzivne reakcije drugog. Ovi nalazi ukazuju da, iako je sličnost snažan prediktor privlačnosti i stabilnosti, razlike mogu igrati važnu ulogu u održavanju dinamike, balansa i osjećaja osobnog rasta unutar odnosa.

Već iz ovog kratkog pregleda psiholoških posljedica sličnosti se može uočiti prisustvo oprečnih rezultata. Iz ovog razloga će na narednim stranicama biti detaljnije predstavljen pregled istraživanja koja su se bavila efektima sličnosti u specifičnim osobinama ličnosti.

1.3. Efekti uparivanja u specifičnim crtama ličnosti

Pregled koji slijedi će biti strukturiran prema setovima specifičnih crta ličnosti, počevši od crta koje pripadaju najčešće korištenom Petofaktorskom modelu ličnosti.

Neuroticizam, crta povezana s negativnim raspoloženjem i sklonosti prema emocionalnoj nestabilnosti (Gross i sur., 1998), dosljedno se povezuje s nizom nepovoljnih ishoda u partnerskim odnosima. Na individualnoj razini, povišen neuroticizam često predviđa niže zadovoljstvo odnosom, slabiju procjenu kvalitete veze i veću vjerojatnost razvoda (Kelly i Conley, 1987; Karney i Bradbury, 1995; Abe i Oshio, 2018). Značajno je da neuroticizam ne

utječe samo na osobne, već i na partnerske ishode. Brojna istraživanja pokazuju da visoke razine neuroticizma kod jednog partnera mogu negativno djelovati na zadovoljstvo drugog partnera (Barelds, 2005; Malouff i sur., 2010). Ipak, nisu svi nalazi konzistentni. Pojedine studije izvještavaju o akterskim efektima (odnosno da neuroticizam utječe na vlastito zadovoljstvo), ali ne i o partnerskim efektima (Schaffhuser i sur., 2014). Kada se razmatraju efekti sličnosti u ovoj crti, nalazi sugeriraju da partneri izvještavaju o većem zadovoljstvu odnosom kada imaju slične, ali niske razine negativne emocionalnosti. Iako istraživanja općenito sugeriraju da sličnost u ličnosti pridonosi stabilnosti i kvaliteti veze (Luo i Klohn, 2005; Luo i sur., 2008), ovaj efekt nije uniforman za sve crte. Na primjer, većina studija koja se bavi neuroticizmom ne podržava hipotezu sličnosti, već ukazuje na dominaciju negativnih glavnih efekata. Iako su slični, parovi u kojima oba partnera ostvaruju visoke skorove na skali neuroticizma izvještavaju o najnižoj razini zadovoljstva, jer sličnost u ovoj crti ličnosti ne pridonosi međusobnom razumijevanju, već akumulaciji negativnog afekta (Robins i sur., 2000; Dyrenforth i sur., 2010). Jedan od rijetkih longitudinalnih radova (Weidmann i sur., 2017) ukazuje na dodatne komplikacije u pogledu ove crte, ističući da i nesklad u izraženosti neuroticizma tijekom vremena dovodi do pada zadovoljstva, osobito kod muškaraca. Sve navedeno sugerira da je sličnost u neuroticizmu protektivni faktor isključivo kada se radi o usklađenosti na nižim razinama izraženosti crte, dok u svim ostalim partnerskim kombinacijama dominiraju štetni efekti ove crte.

Kada su u pitanju ostale crte ličnosti u okviru modela, pozitivni akterski i partnerski efekti ugodnosti se konzistentno repliciraju (Dyrenforth, 2010; Shackelford i Buss, 2000; Malouff i sur., 2010). Za otvorenost prema iskustvu postoje oprečni rezultati. Dok se u studiji Donnellana i sur. (2004) otvorenost dovodi u vezu samo sa seksualnim zadovoljstvom procjeniteljica (a ne i općim zadovoljstvom), Dyrenforth i sur. (2010) pronalaze čak negativne akterske i partnerske efekte na uzorku australskih parova, odnosno pozitivne na uzorku iz Velike Britanije. Slično tome, Furler i sur. (2013) nisu pronašli značajne akterske niti partnerske efekte otvorenosti čak ni na opće zadovoljstvo životom kod parova, što dodatno potvrđuje slabiji efekt ove crte u interpersonalnom kontekstu. Kada su u pitanju efekti sličnosti u navedenim crtama, čini se da sličnost u ugodnosti također ima pozitivne efekte na zadovoljstvo odnosom kod oba člana para, dok su učinci za crtu otvorenost prema iskustvu manje izraženi (Luo i sur., 2008; Luo i Klohn, 2005; Rammstedt i Schupp, 2008; Hudson i Fraley, 2014). Ipak, u longitudinalnoj studiji Weidmanna i suradnika (2016), koja zbog specifične metodologije dopušta ispitivanje efekata na različitim nivoima izraženosti određene crte, sličnost u srednjim nivoima izraženosti

otvorenosti kod partnera longitudinalno ima povoljne efekte na zadovoljstvo odnosom kod žena.

Kada je u pitanju savjesnost, Weidmann i suradnici (2017) pronalaze robusne pozitivne akterske i partnerske efekte ove crte na evaluaciju kvalitete i stabilnosti odnosa. Mnoge druge studije potvrđuju ovaj nalaz, pronalazeći i akterske i partnerske efekte ove crte ličnosti (Schaffhuser i sur., 2014; Dyrenforth i sur., 2010; Malouff i sur., 2010; Botwin i sur., 1997). Kada je u pitanju sličnost u osobini savjesnost, Nemechek i Olson (1999) pronalaze da su ispitanici zadovoljniji svojim odnosom kada njihov partner ima sličan skor u domenama samokontrole, pouzdanosti i usmjerenosti prema cilju. Slično ovome, ispitujući efekt sličnosti za procjenu kvalitete veze, ali u kontekstu različitih početaka odnosa, Barelds i Barelds-Dijkstra (2007) značajne nalaze o povoljnim efektima sličnosti u savjesnosti dobivaju kod onih koji su se zaljubili na prvi pogled. Kada je u pitanju crta ličnosti ekstraverzija, Dyrenforth i sur. (2010) na velikom uzorku parova iz Australije i Velike Britanije pronalaze pozitivne akterske i partnerske efekte ove crte, s tim da su partnerski efekti pronađeni samo na uzorku australskih parova. Dalje, Malouff i sur. (2010) u svojoj metaanalizi predstavljaju značajne akterske i, iako male, značajne partnerske efekte ekstraverzije. Iako mnogi argumentiraju kako efekti sličnosti u interpersonalnim odnosima općenito najviše dolaze do izražaja u kontekstu ugodnosti i ekstraverzije (Selfhout i sur., 2010; Zaleski, 1981) jer su individualne razlike u ovoj osobini u snažnoj vezi s interpersonalnim stilovima i komunikacijom s drugima, Eysenck i Wakefield (1981) navode da sličnost u osobini ekstraverzije nije u vezi sa zadovoljstvom i prilagodbom u odnosu. Ovaj nalaz je repliciran u studiji Nemecheka i Olsona (1999) koji argumentiraju da su partneri možda tolerantniji prema razlikama u ovom domenu. I u kontekstu ekstraverzije, dakle, nailazimo na nedosljedne rezultate efekata sličnosti, s obzirom na to da veće razlike u ovoj osobini kod partnera koji su započeli svoj odnos kao prijatelji, dovode do većeg nezadovoljstva u odnosu prema studiji Barelds i Barelds-Dijkstre (2007). Pozitivni efekti sličnosti u ekstraverziji za zadovoljstvo odnosom su u studiji Sadeghija i suradnika (2016) identificirani samo kod žena.

Sumirajući predstavljene rezultate, stječe se dojam da se najkonzistentniji nalazi dobivaju u okviru crta neuroticizam i ugodnost, bilo da se radi o akterskim, partnerskim ili efektima sličnosti. U kontekstu crte savjesnost, akterski efekti su konzistentni, dok partnerski i efekti sličnosti variraju od studije do studije. Za crtu ličnosti otvorenost prema iskustvu često nailazimo na nedosljedne rezultate, od identificiranja pozitivnih longitudinalnih efekata, općeg

nepostojanja učinaka, do primjećivanja čak negativnih akterskih i partnerskih učinaka. Rezultati u domenu ekstraverzije, koja se često dovodi u pozitivnu vezu sa zadovoljstvom u vezi, a negativnu sa stabilnošću odnosa (Watson i sur., 2000), također su često kontradiktorni, s obzirom na to da su identificirani i pozitivni i negativni efekti sličnosti.

Pored dominantnog usmjerenja na osobine iz Petofaktorskog modela ličnosti, i druga istraživanja ukazuju na značajne efekte sličnosti u ličnosti partnera na zadovoljstvo odnosom (Acitelli i sur., 2001; Russell i Wells, 1991; Locke i Horowitz, 1990; Gonzaga i sur., 2007; Botwin i sur., 1997; Sprecher, 2013). Ipak, vrijedi spomenuti da postoje studije koje, usprkos početnim hipotezama koje su predviđale određene efekte, nisu identificirale značajne učinke sličnosti. Od potencijalna 82 efekta sličnosti, u studiji Neyera i Voigta (2004) samo njih pet je doseglo razinu statističke značajnosti (što je tek 6% ukupnih efekata), te su i oni pripisani slučaju. Dalje, u istraživanju Watsona i suradnika (2004) na velikom uzorku parova koji su tek stupili u brak, efekt sličnosti je pronađen također u 6 od potencijalnih 40 istraženih učinaka, a rezultati ukazuju na to da je zadovoljstvo zapravo najčešće u vezi s osobinama procjenjivača-aktera. Istraživači su kao objašnjenje ovakvog izostanka efekta ponudili specifičnost uzorka i općenito visoke procjene zadovoljstva koje su identificirali ovako rano u odnosu. Također, u studiji Altmanna i suradnika (2013), u kojoj je bio zastupljen tipološki umjesto dimenzionalnog pristupa pet velikih osobina, nisu pronađeni značajni efekti sličnosti, a zadovoljstvo oba partnera bilo je isključivo u vezi s procjenom partnera. Gattis i sur. (2004) na uzorku parova u braku također ne pronalaze efekte sličnosti u osobinama iz petofaktorskog domena ličnosti usprkos drugačijim očekivanjima. U studiji Barelds i Barelds-Dijkstre (2007) efekti sličnosti za zadovoljstvo odnosom pronađeni su samo u slučaju osobine savjesnosti. Pored već navedenih osobina, tu su i druge studije koje nisu pronašle efekte sličnosti u osobinama mjerenim drugim modelima, poput Zuckermanova Alternativnoga petofaktorskog modela, odnosno Eysenckova modela ličnosti (Glicksohn i Golan, 2001).

Iako ne brojne, osobito su zanimljive studije koje pronalaze negativne efekte sličnosti u osobinama ličnosti. Na primjer, u studiji Shiote i Levensona (2007), koja je bila longitudinalnog tipa, istraživači su mjerili efekte izmjerene sličnosti na početku odnosa za inicijalno, te zadovoljstvo odnosom nakon dvanaest godina od prvotnog mjerenja. Njihovi nalazi ukazuju na to da ne samo da inicijalna sličnost nije imala značajne efekte za početnu procjenu zadovoljstva, nego da je ova inicijalna sličnost bila indikativna za nezadovoljstvo partnera izmjereno nakon dvanaest godina. Specifičnost ove studije jest u tome što uzorak

ispitanika nisu činili mladi parovi, nego parovi u srednjoj i starijoj dobi, pri čemu su se sličnosti u ekstraverziji i savjesnosti kod sredovječnih parova pokazale osobito značajnima za kasnije nezadovoljstvo. Autori argumentiraju da u ovoj specifičnoj dobi naglasak više nije toliko na ostvarivanju intimnosti i osnivanju obitelji, nego na podjeli radnih zadataka i zajedničkoj odgovornosti. U tom smislu, partneri koji se razlikuju samim će tim biti sposobni pokriti veći opseg vještina te bolje podijeliti zadatke (Shiota i Levenson, 2007).

1.3.1. Mračne crte ličnosti i učinci sličnosti

Pored dominantnog Petofaktorskog modela ličnosti, u posljednjih nekoliko desetljeća mračne crte ličnosti sve više privlače pažnju istraživača, pa tako ni područje koje se tiče učinaka ovih osobina i sličnosti u njima u kontekstu interpersonalnih relacija nije iznimka. Kada je riječ o mračnim osobinama ličnosti, najveći se broj istraživanja bavi narcizmom, makijavelizmom i psihopatijom, osobinama koje zajedno sačinjavaju konstrukt Mračne trijade. Kao što je već spomenuto, radi se o tri konceptualno zasebne, ali empirijski preklapajuće osobine ličnosti, koje dijele zajedničku nit emocionalne hladnoće, tendencije prema samopromociji, dvoličnosti i agresiji (Paulhus i Williams, 2002). Kada su u pitanju ne naročito bliski odnosi, neka istraživanja ukazuju na negativne učinke sličnosti u mračnim osobinama. Na primjer, Schimel i suradnici (2000) navode da je veća vjerojatnost da se ispitanici distanciraju od suradnika koji iskazuju ponašanje koje se uklapa u mračne crte ličnosti koje oni posjeduju, nego od onih koje oni ne posjeduju. Pitanje koje se postavlja jest što se događa u bliskim interpersonalnim odnosima, te kakvi se akterski, partnerski, kao i učinci sličnosti, mogu očekivati u kontekstu mračnih osobina ličnosti? Pored tri dominantno mračne crte, koje čine konstrukt Mračne trijade, u novijim se istraživanjima pažnja sve više pridaje i svakodnevnom sadizmu, koji prema empirijskim učincima definitivno zaslužuje biti dio ove liste, ali i perfekcionizmu, čiji učinci još nisu u potpunosti jasni. Iako perfekcionizam tradicionalno ne pripada taksonomiji mračnih osobina, suvremeni klasifikacijski sustavi mračne strane ličnosti (Zeigler-Hill i Marcus, 2016) uvrštavaju perfekcionizam među mračne crte, naglašavajući da njegovi disfunkcionalni i rigidni aspekti značajno narušavaju interpersonalne odnose kroz postavljanje nerealnih očekivanja, rigidnu kritičnost i smanjenu fleksibilnost u partnerskim relacijama. Iz tog razloga, opravdano je ispitati njegove učinke unutar istog relacijskog konteksta, iako su mehanizmi njegove mračne dinamike u partnerskim odnosima još uvijek nedovoljno istraženi. Iako je lista mračnih osobina mnogo dulja nego što se to inicijalno mislilo (Zeigler-Hill i Marcus, 2016), ovo se istraživanje fokusira na spomenutih pet osobina.

1.3.1.1. Narcizam

Kada je u pitanju ispitivanje akterskih učinaka, Campbell i Foster (2002) pronalaze da su više razine narcizma povezane s manjom posvećenošću vlastitom odnosu. S druge strane, u pogledu partnerske percepcije, nalazi sugeriraju da partneri osoba s izraženim narcističkim crtama s vremenom zaista nauče prepoznati i realistično procijeniti ove karakteristike kod druge strane (Brunell i Campbell, 2011). Također, pojedinci s izraženim narcističkim crtama ličnosti procjenjuju da su im potrebne niže razine intimnosti (Carroll, 1987), te da iskazuju manje empatije u bliskim odnosima (Watson i sur., 1984). Njihovi partneri, s druge strane, iskazuju manjak emocionalne bliskosti u odnosu (Foster i sur., 2003). Dalje, Wurst i suradnici (2017) narcizam operacionaliziraju kroz podfaktore narcističkog divljenja (tendencija prema samopromociji) i narcističkog rivalstva (tendencija prema obrani samoga sebe). Dok je viša razina narcističkog divljenja pozitivno povezana sa zadovoljstvom odnosom, viša razina narcističkog rivalstva povezana je s manjim zadovoljstvom u odnosima, a u ovom kontekstu su pronađeni i akterski i partnerski učinci. Također, u istraživanju Balzena i suradnika (2022), za razliku od ostalih formi narcizma, jedino se vulnerabilni narcizam dovodi u vezu s nezadovoljstvom u odnosu. Samoprocijenjeni narcizam je, kroz akterske i partnerske učinke, doveden u vezu sa sniženim zadovoljstvom odnosom i u istraživanju Yea i suradnika (2016). U navedenom istraživanju, koje je koristilo Akter-partner model međuzavisnosti (engl. *The Actor-Partner Interdependence model*, APIM; Kenny i sur., 2006), također su identificirane spolne razlike koje otkrivaju da narcizam muškog partnera više pridonosi nezadovoljstvu u vezi u odnosu na ženski narcizam. Za razliku od ovog nalaza, u longitudinalnom istraživanju Lavnera i suradnika (2016), koje je ispitalo u kakvom je odnosu narcizam partnera s procjenom kvalitete odnosa tijekom prve četiri godine braka, pronađeno je da su ženske narcističke crte povezane s intenzivnijim padom u zadovoljstvu odnosom i većim brojem bračnih problema. Partnerski učinci narcističkih crta identificiranih kod ženskog člana para istaknuti su i u studiji Gewirtz-Meydan i Finzi-Dottan (2017). Casale i suradnici (2019) potvrđuju negativne akterske učinke kako vulnerabilne, tako i grandiozne forme narcizma na zadovoljstvo odnosom kod 356 heteroseksualnih parova. Zanimljiv podatak iz ove studije jest da su partnerski učinci bili izraženiji od akterskih, i to u domenu da je grandiozna forma narcizma kod žena bila u vezi s nezadovoljstvom muškog člana partnera, odnosno muška vulnerabilna forma narcizma u vezi sa ženskim nezadovoljstvom u odnosu. Nalazi o narcizmu ukazuju na višeslojne i često suprotne učinke na zadovoljstvo u partnerskim odnosima. Ipak, zajednički nazivnik većeg broja istraživanja jest da upravo partnerski učinci imaju izraženiji

značaj od akterskih, dok spolne razlike dodatno oblikuju način na koji narcističke crte ostvaruju učinke na kvalitetu i stabilnost veze.

Kada su u pitanju učinci sličnosti u narcističkim crtama u kontekstu funkcioniranja partnerskog odnosa, Lamkin i suradnici (2015) primjećuju da u parovima kod kojih oba partnera imaju visoke skorove u narcizmu, osobito grandioznom tipu, sličnost može biti povezana s lošijim prilagodbom u odnosu, ali prvenstveno u slučajevima kada je veza dulje trajala. S druge strane, novija studija Karduma i suradnika (2024) otkriva da sličnost u narcizmu, kao i u psihopatiji, može biti povezana s višim zadovoljstvom odnosom, dok razlike u izraženosti ove crte vode prema lošijoj procjeni kvalitete odnosa. Dalje, i kada je za procjenu sličnosti korištena metoda profilne sličnosti, rezultati su dosljedno ukazivali na to da je sličnost u narcizmu povezana s većim zadovoljstvom vezom kod oba partnera (Kardum i sur., 2018). Novija studija Koa i Parka (2025), provedena na uzorku bračnih parova iz Koreje, opet ukazuje na to da važnu ulogu imaju i različiti oblici narcizma, s obzirom na to da više razine narcističkih crta vulnerabilnog tipa kod oba partnera predviđaju niže bračno zadovoljstvo. Opći nalazi Marsch (2020) ukazuju na to da osobe s izraženim narcističkim crtama često biraju slične partnere te da doživljavaju veće zadovoljstvo u homogamnim parovima nego u onima gdje postoji razlika u stupnju narcizma. Narcizam zasnovan na divljenju pokazao se pozitivno povezanim sa zadovoljstvom u vezi, bez obzira na razinu ili podtip narcizma kod partnera. Suprotno tome, narcizam zasnovan na rivalstvu bio je povezan s višim zadovoljstvom samo u slučajevima kada je i partner također imao izraženo rivalstvo. Jedina kombinacija koja je dosljedno pokazivala negativnu povezanost sa zadovoljstvom u odnosima bila je kada je osoba s visokim rivalstvom bila u vezi s partnerom niske razine narcizma.

Dakle, istraživanja ukazuju na to da učinci sličnosti u narcizmu na zadovoljstvo partnerskim odnosom nisu jednoznačni, nego da ovise o obliku narcizma i načinu na koji se on manifestira u interakciji, ali i specifičnoj metodologiji. U cjelini, postoje naznake da bi se homogamni odnosi, u kojima oba partnera pokazuju sličnu razinu narcizma, mogli povezati s većim zadovoljstvom nego odnosi u kojima se partneri razlikuju po ovoj crti. Pretpostavlja se da sličnost u ovom domenu može pridonositi međusobnom razumijevanju, toleranciji, ali i validaciji. Ipak, čini se da to vrijedi prije svega za grandiozne ili „divljenjem” vođene aspekte narcizma, dok vulnerabilni i rivalstveni oblici često dovode do smanjenog zadovoljstva.

1.3.1.2. Makijavelizam

Makijavelizam se, kao još jedna od crta Mračne trijade, karakterizira manipulativnošću, instrumentalnim pristupom međuljudskim odnosima, niskom razinom empatije i tendencijom da se osobni ciljevi stavljaju ispred potreba drugih. U kontekstu partnerskih odnosa, istraživanja dosljedno pokazuju da visoke razine makijavelizma predviđaju manju posvećenost i niže zadovoljstvo odnosom (Brewer i Abell, 2017; Hyla, 2012). Osobe s izraženim makijavelizmom često pristupaju vezama pragmatično, promatrajući partnera instrumentalno, kroz prizmu koristi, a to povećava vjerojatnost nevjere, nižih razina povjerenja i smanjene emocionalne bliskosti. Uz to, makijavelizam je povezan s upotrebom izbjegavajućih te manipulativnih i ponekad agresivnih strategija rješavanja konflikata, što dodatno otežava održavanje stabilnih i zadovoljavajućih odnosa (Brewer i sur., 2023; Ináncsi i sur., 2015).

U okviru akterskih učinaka, istraživanja pokazuju da osobe s izraženim makijavelizmom češće izvještavaju o nižem zadovoljstvu vlastitim partnerskim odnosom. Brewer i Abell (2017) navode da ovaj učinak proizlazi iz sklonosti nositelja ove osobine da u vezi koriste manipulativne i instrumentalne strategije, što otežava razvoj povjerenja i bliskosti. Akterski učinci ilustriraju se i kroz slabiju posvećenost odnosu, manje ulaganje u partnera i veću vjerojatnost da će prioritet biti osobni interesi, a ne dobrobit veze. Partnerski učinci makijavelizma podrazumijevaju da visoke vrijednosti ove osobine kod jednog partnera imaju negativne učinke na zadovoljstvo drugog. Dok su rane studije, usmjerene isključivo na individualnu razinu analize (gdje su podaci prikupljeni od samo jednog partnera), ukazivale na sklonost makijavelista prema emocionalnoj distanci i manipulativnim stilovima ljubavi (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010), novije dijadne analize pružaju uvid u izravne učinke na partnere. Istraživanja primjenom APIM modela (Kenny i sur., 2006) sugeriraju da su partnerski učinci kod ove crte često izraženiji od akterskih, pri čemu partneri osoba s visokim makijavelizmom izvještavaju o značajnom manjku emocionalne podrške i intimnosti (Szabó i sur., 2018; Smith i sur., 2014). Također, studije ukazuju na veću vjerojatnost nevjere i nepouzdanosti ako jedan partner ima izraženu crtu makijavelizma, čime se izravno narušava stabilnost odnosa (Jonason i sur., 2010). Neravnomjerna raspodjela moći čest je obrazac funkcioniranja, jer partneri nositelji makijavelističkih crta teže kontroli i dominaciji, što kod druge strane izaziva osjećaj neravnopravnosti i potiskivanja osobnih potreba. Osim na zadovoljstvo vezom, ovi obrasci imaju i šire posljedice po psihološku dobrobit partnera, uključujući povišen stres, anksioznost i sniženo samopoštovanje (Smith i sur., 2014).

Kao što je već spomenuto u okviru odjeljka koji se tiče asortativnog uparivanja, istraživanja (Richards i sur., 2024; Kardum i sur., 2017) naglašavaju baš makijavelizam kao crtu u okviru koje je uparivanje po osnovi sličnosti najizraženije i najstabilnije. U okviru ovog dijela postavlja se pitanje kakvi su učinci sličnosti u makijavelizmu na zadovoljstvo odnosom? U istraživanju Karduma i suradnika (2018) pokazalo se da je stvarna sličnost na višim razinama makijavelizma povezana s nižim zadovoljstvom vezom kod oba partnera, pri čemu je pad zadovoljstva bio izraženiji kod žena kada su njihovi partneri imali podjednako visoke razine makijavelizma. S druge strane, novija studija istih autora (Kardum i sur., 2024) donosi kompleksniji uvid: iako je sličnost u makijavelizmu općenito povezana s nižim zadovoljstvom kod oba partnera, ovaj negativan učinak zajedničkih osobina bio je manje štetan na višim, a znatno izraženiji na nižim razinama makijavelizma (odnosno u parovima gdje su oba partnera izrazito nemakijavelistična). Vrijedno je istaknuti i imati na umu da različite metodologije često izvještavaju o različitim rezultatima, kao i da se drugačiji rezultati mogu očekivati na različitim razinama sličnosti u ovoj osobini.

1.3.1.3. Psihopatija

Akterski učinci psihopatije u partnerskim odnosima najčešće se ogledaju kroz smanjeno zadovoljstvo vlastitim odnosom, što se povezuje s impulsivnošću, emocionalnom hladnoćom i slabijom spremnošću na dugoročnu posvećenost (Ali i Chamorro-Premuzic, 2010; Jonason i sur., 2010). Osobe s izraženim psihopatskim crtama češće traže uzbuđenje i pokazuju sklonost nevjeri, što dodatno obara njihovu percepciju kvalitete veze. Partnerski učinci psihopatije ukazuju na to da partneri onih s psihopatskim crtama ličnosti izvještavaju o manjoj emocionalnoj podršci, slabijoj intimnosti i nižem zadovoljstvu vezom, pri čemu su ovi učinci ponekad snažniji od akterskih, jer ponašanja jedne strane izravno narušavaju dobrobit druge (Furnham i sur., 2013; Brewer i sur., 2023). Novija istraživanja ukazuju na to da učinci psihopatije ovise o njezinim specifičnim dimenzijama. Martijn i sur. (2025) nalaze da su akterski učinci primarno vezani za impulsivno-antidruštveni aspekt, dok interpersonalne crte (poput dominacije) imaju manje predvidljiv učinak na zadovoljstvo samog aktera. Ipak, ista studija naglašava važnost percepcije partnera, pri čemu se percipirana okrutnost i interpersonalna manipulacija pokazuju kao najsnažniji partnerski prediktori pada zadovoljstva. Dodatni uvid daje model međuzavisnosti aktera i partnera u kontekstu Mračne trijade, koji pokazuje da psihopatija može biti značajan prediktor agresivnog ponašanja, posebno verbalne agresije, kako kroz akterske, tako i kroz partnerske puteve, pri čemu snaga ovih učinaka ovisi

o duljini trajanja veze (Webster i sur., 2016). Poseban doprinos daje i kvalitativno istraživanje Forth i suradnika (2021), koje iz perspektive partnera onih s psihopatskim crtama dokumentira širok spektar negativnih posljedica, od emocionalnog zanemarivanja i gubitka samopouzdanja, preko povišenog stresa i depresivnih simptoma, do ozbiljnijih mentalnih i fizičkih posljedica, čime se potvrđuje istinski „mrak” ove crte ličnosti te duboki i višeslojni učinci psihopatije na kvalitetu i sigurnost romantičnih odnosa.

Istraživanje provedeno na uzorku bračnih parova iz Kine pokazalo je da sličnost u percepciji psihopatije između partnera ima značajan odjek na kvalitetu njihovog braka. Konkretno, kada žena percipira slične razine psihopatije, onda su i ona i njezin partner zadovoljniji svojim odnosom (He i sur., 2023). Ipak, kvaliteta komunikacije između partnera imala je ključnu medijacijsku ulogu u tome kakve učinke sličnost u percepciji psihopatije ima na kvalitetu braka. Učinkovita i otvorena komunikacija može poboljšati međusobno razumijevanje i smanjiti negativne učinke sličnosti u psihopatiji na vezu. U istraživanju Karduma i suradnika (2024), razlike u psihopatiji između muškaraca i žena povezane su sa snažnim padom zadovoljstva kod muškaraca. U istraživanju istog autora, starijeg datuma, rezultati ukazuju na to da se razlike u specifičnim komponentama psihopatije, poput kaotičnog životnog stila i tendencije prema interpersonalnoj manipulaciji, mogu dovesti u vezu s nižim zadovoljstvom kod oba spola (Kardum i sur., 2018).

1.3.1.4. Sadizam

Sadizam, koji u okviru ovoga rada promatramo kao crtu ličnosti i dio tzv. Mračne tetrade ličnosti, pokazuje značajne implikacije na kvalitetu intimnih i interpersonalnih odnosa. Sadizam je povezan s većim intenzitetom konflikata u odnosu, smanjenom kohezivnošću i toksičnim obrascima komunikacije, što ukupno neminovno dovodi do procjene niže kvalitete odnosa (Paulhus, 2014). Akterski učinci podrazumijevaju da pojedinci s izraženim sadističkim tendencijama imaju veću vjerojatnost doživljavanja odnosa kroz prizmu dominacije i kontrole, što vodi smanjenju percipirane bliskosti, zadovoljstva i emocionalne podrške (Plouffe i sur., 2017). Uz to, sadističke tendencije povezane su s nižim kapacitetom za empatiju i smanjenom spremnošću na kompromis, što dodatno slabi kvalitetu veze i povećava vjerojatnost konflikata (Reidy i sur., 2011). Dalje, svakodnevni (subklinički) sadizam korelira negativno s percipiranim zadovoljstvom u vezi, tj. više razine sadizma predviđaju niže zadovoljstvo kod samih aktera (Fentem i Stoneking, 2023), što može govoriti u prilog tome da je osoba s izraženim sadizmom, iako doživljava odnose kroz vlastitu potrebu za kontrolom i

stimulacijom, ipak svjesna da u njezinu odnosu izostaju temeljni aspekti emocionalne povezanosti i stabilnosti odnosa.

Partnerski učinci sadizma ogledaju se u specifičnim oblicima destruktivnosti, intrinzički motiviranim. Za razliku od ostalih mračnih crta, sadizam uključuje uživanje u nanošenju boli, a kod partnera ovakva ponašanja mogu izazvati kroničan stres i emocionalnu patnju (Međedović, 2017; Book i sur., 2015). Istraživanja sugeriraju da su partneri sadističkih osoba izloženi suptilnim, ali kontinuiranim oblicima psihološke agresije, što vodi prema dubokoj emocionalnoj iscrpljenosti i narušavanju bazičnog povjerenja u odnosu (Paulhus, 2014; Forth i sur., 2022). Iako je broj studija koje izravno ispituju partnerske učinke sadizma relativno ograničen, nalazi o povezanim maladaptivnim crtama ličnosti (poput antagonizma, manipulativnosti i agresivnosti) pružaju relevantne uvide. Partneri osoba s izraženim osobinama ovakva ili sličnog tipa dosljedno prijavljuju niže zadovoljstvo vezom, manje funkcionalne obrasce u partnerskoj dinamici i češće interpersonalne konflikte, što ukazuje na to da prisutnost ovih crta ima sistematski negativne učinke na kvalitetu odnosa (South i sur., 2008).

U literaturi se sve češće naglašava postojanje zajedničke osnove mračnih crta ličnosti, konceptualizirane kroz tzv. „Dark Core” (Mračna srž), analogno g-faktoru identificiranom u području inteligencije (Moshagen i sur., 2018), a koja obuhvaća manipulativnost, sebičnost, emocionalnu hladnoću, nedostatak empatije i tendenciju da se opravdava ili aktivno traži nanošenje štete drugima radi vlastite koristi ili zadovoljstva. Kako je u literaturi prilično teško pronaći empirijske studije koje izravno mjere sličnost ili razlike u sadizmu kao prediktore zadovoljstva u vezi, imajući na umu identificiranu mračnu srž, za pretpostaviti je da se neke stvari mogu zaključiti neizravno, iz relevantnih nalaza koji svjedoče o učincima sličnosti u makijavelizmu, psihopatiji i narcizmu. Ipak, manjak relevantnih empirijskih nalaza koji izravno propituju učinke sličnosti i razlika u sadizmu jasan je znak da je ovo područje i dalje nedovoljno istraženo, te daje uporište nekim od pravaca istraživanja ovoga rada.

1.3.1.5. Perfekcionizam

Konceptualizacija perfekcionizma kao višedimenzionalne crte ličnosti ima značajne implikacije na kvalitetu intimnih odnosa. U tom kontekstu, u suvremenoj se literaturi aktivno preispituje status njegovih disfunkcionalnih dimenzija u okviru mračnih aspekata ličnosti, uzimajući u obzir učinke kako na samog nositelja, tako i na njegova partnera. Istraživanja

pokazuju da se akterski učinci ogledaju u tome da pojedinci s izraženim samoorijentiranim perfekcionizmom često osjećaju pritisak i nezadovoljstvo kada njihovi kriteriji nisu ispunjeni, što može dovesti do kronične napetosti i smanjenog zadovoljstva vezom (Stoeber, 2012). S druge strane, druga dimenzija ovako mjenog perfekcionizma, ona usmjerena na druge (postavljanje visokih standarda partneru), povezana je s kritičnim i rigidnim ponašanjem koje može umanjiti osjećaj bliskosti i emocionalne sigurnosti u vezi (Flett i sur., 2018). O važnosti različitih dimenzija perfekcionizma svjedoče i nalazi studije provedene na 80 romantičnih parova (Gingras i sur., 2021) koji ukazuju na postojanje suprotnih učinaka različitih dimenzija perfekcionizma. Dok maladaptivni perfekcionizam sistematski narušava osobni doživljaj zadovoljstva u vezi, adaptivni perfekcionizam se javlja kao faktor koji pridonosi većem stupnju zadovoljstva kod oba partnera.

Za razliku od adaptivnih formi, disfunkcionalni aspekti perfekcionizma se na partnerskoj razini najčešće manifestiraju kroz povećani stres i osjećaj nedovoljnosti kod druge strane. Kada partner doživljava stalnu kritiku ili implicitne zahtjeve visokih standarda, javljaju se smanjenje zadovoljstva, veći rizik od konflikata i opadanje emocionalne podrške u vezi (Haring i sur., 2003). Dalje, studije pokazuju da perfekcionizam pridonosi povećanoj razini svakodnevnih konflikata u braku ili vezi te da partneri osoba s visokim perfekcionizmom često prijavljuju nižu razinu bračne kohezije i veće nezadovoljstvo (Stoeber, 2012; MacKinnon i sur., 2012).

Pitanje sličnosti partnera u perfekcionistačkim crtama često se promatra kroz mehanizme asortativnog uparivanja, pri čemu nalazi potvrđuju da pojedinci teže izboru partnera sa sličnim razinama perfekcionizma (Stoeber, 2012). Međutim, učinci ove sličnosti na kvalitetu odnosa nisu linearni. Istraživanja ukazuju na to da je sličnost u visokim razinama maladaptivnog perfekcionizma (osobito perfekcionizma orijentiranog na druge) povezana s najnižim stupnjem zadovoljstva i bračnog prilagođavanja (Casale i sur., 2020). Ovakav nalaz sugerira da, umjesto očekivanog međusobnog razumijevanja, visoka podudarnost u perfekcionistačkim zahtjevima vodi nagomilavanju stresa te rigidnijim standardima koji zamjenjuju emocionalnu podršku i razmjenu.

1.4. Perspektive procjene ličnosti

1.4.1. Samoprocjena ličnosti kao izvor informacija

Samoprocjena ličnosti predstavlja nezaobilaznu i vrijednu metodu u psihološkim istraživanjima, primarno zbog svoje visoke praktične ekonomičnosti, ali i jedinstvene mogućnosti pristupa unutarnjim stanjima, mislima i motivima pojedinca koji vanjskim promatračima često ostaju nedostupni (Paulhus i Vazire, 2007). Ipak, iako je najčešće korištena metoda u istraživanjima psiholoških karakteristika, samoprocjena je podložna brojnim kognitivnim i motivacijskim pristranostima koje mogu utjecati na točnost i validnost dobivenih podataka. Ispitanici u samoprocjeni ne posjeduju uvijek potpun ili objektivan uvid u vlastito ponašanje te njihova opažanja mogu biti oblikovana osobnim interpretacijama, socijalno poželjnim odgovorima i ograničenjima introspekcije. Dalje, većina fenomena koji su predmet istraživanja u socijalnoj i psihologiji ličnosti interpersonalni su sami po sebi, međutim dosta ih istraživača promatra kao karakteristike pojedinca koji ispunjava upitnik (Kenny i sur., 2006). Veliki broj i gore spomenutih istraživanja stoga se bazira na samoprocjeni, koja je, sama po sebi, opterećena socijalnom poželjnošću i samoobmanom (Paulhus i Vazire, 2007).

Dakle, jedan od najčešće opisanih oblika pristranosti u samoprocjeni jest pristranost socijalne poželjnosti, odnosno tendencija da se vlastito ponašanje i osobine prikažu u pozitivnijem svjetlu, u skladu s društveno prihvaćenim normama i očekivanjima (Paulhus, 1984). Ovako predstavljena socijalna poželjnost ima dva vida manifestiranja. Prvi se tiče upravljanja dojmom, gdje ispitanik sebe predstavlja u boljem svjetlu, a s ciljem neke instrumentalne koristi, kao vid taktike ili strategije (Paulhus, 1986). Drugi vid socijalne poželjnosti preciznije se može formulirati kao samoobmana, nesvjesna tendencija ispitanika da sebe vidi kao dobrog i punog vrlina (Edwards, 1957). Također, u literaturi se često ističe pristranost introspektivne iluzije (Nisbett i Wilson, 1977), koja se odnosi na vjerovanje pojedinaca da imaju izravan uvid u vlastite unutarnje procese, iako su mnogi od njih nesvjesni ili teško dostupni introspekciji.

Dodatnu teorijsku osnovu za razumijevanje izazova samoprocjene pruža SOKA model (engl. *Self-Other Knowledge Asymmetry*; Vazire, 2010), koji objašnjava razlike između samopercepcije i tuđe percepcije iste ličnosti. Prema ovom modelu, točnost samoprocjene i procjene drugih ovisi o vrsti osobine koja se mjeri i o tome koliko je ta osobina vidljiva u ponašanju, dostupna introspekciji te podložna evaluaciji. Ovaj model ističe da ljudi imaju različite prednosti i ograničenja u spoznaji vlastitih i tuđih osobina. Model tako razlikuje četiri

područja samospoznaje, zasnovana na dimenzijama „poznato sebi” i „poznato drugima”. Prva razina (osobine vidljive u ponašanju, a nisko evaluativne) jesu one osobine koje su istovremeno poznate i osobi nositelju i drugima koji je procjenjuju. U ovom kontekstu se najčešće govori o osobini ekstraverzije. Druga razina osobina odnosi se na dio ličnosti koji je poznat isključivo osobi nositelju osobine, dok manifestacije iste nisu uočljive u ponašanju te samim tim nisu dostupne drugima. Ovdje najčešće govorimo o osobinama neuroticizma, anksioznosti, ali i osobnim vrijednostima. Treća razina osobina odnosi se na osobine koje su vidljive drugima, ali su teško dostupne objektivnom promatranju same osobe koja ih posjeduje, jer su visoko evaluativne. Na primjer, intelekt, pretjerana dominantnost, razdražljivost ili socijalna distanca. Naravno, postoji i područje ličnosti koje ne podrazumijeva jasne manifestacije i signale, kako interne, tako ni ponašajne, te nije jasno dostupno opažanju niti drugima, niti sebi.

U slučaju mračnih crta ličnosti, opravdanost samoprocjene postaje još upitnija. Budući da ovi konstrukti po definiciji podrazumijevaju tendenciju prema prikrivanju, manipulativnosti i socijalnoj mimikriji, stvarni uvid u njihovu izraženost često biva zamagljen motiviranim iskrivljavanjem odgovora. Na primjer, osobe s izraženim makijavelizmom mogu strateški oblikovati svoje odgovore kako bi ostvarile željeni dojam, dok oni s narcističkim crtama ličnosti teže idealizirati sebe, negirajući pritom vlastite slabosti. Psihopatske crte, s druge strane, povezane su s niskim stupnjem introspektivne svjesnosti i empatije, što dodatno ograničava točnost samoprocjene. Tako empirijska istraživanja pokazuju da korelacija između samoprocjene i procjene drugih varira ovisno o osobini te da je niža upravo kod osobina koje karakterizira visoka evaluativnost, odnosno izražena društvena (ne)poželjnost, u koje se ubrajaju i same mračne crte ličnosti (Vazire, 2010; Connelly i Ones, 2010).

SOKA model (Vazire, 2010), uz dodatak pristranosti koje možemo očekivati u okviru procjene vlastite ličnosti za navedene specifične osobine, jasno pokazuje da se samoprocjena ne može promatrati izolirano, već u odnosu na druge izvore procjene ličnosti, što otvara prostor za razmatranje procjene od strane drugih osoba.

1.4.2. Procjena ličnosti od strane drugih kao izvor informacija

Procjena ličnosti od strane drugih predstavlja važnu dopunu samoprocjeni jer omogućuje uvid u ponašanje pojedinca iz vanjske, interpersonalne perspektive. Dok samoprocjena odražava subjektivni uvid u vlastite motive i doživljaje, procjene drugih zasnivaju se na opažanju vidljivih obrazaca ponašanja i njihovu tumačenju u svakodnevnim interakcijama. Ova se

perspektiva posebno pokazala korisnom u istraživanju interpersonalnih i socijalno relevantnih osobina, koje su često bolje uočljive drugima nego samom pojedincu (Vazire, 2010; Kenny, 1994). Tako Vazire (2010) u svoje istraživanje uključuje samoprocjene, procjene prijatelja i nepoznatih osoba te utvrđuje da su procjenitelji iz okoline točniji i u opisivanju evaluativnih i socijalno manifestnih crta, dok su pojedinci sami precizniji u procjeni unutarnjih, introspektivno dostupnih osobina. Dalje, Kenny (1994) navodi da na točnost procjena utječu ne samo karakteristike osobe koja se procjenjuje (engl. *target effects* – učinci mete), već i karakteristike procjenitelja (engl. *rater effects* – učinci procjenitelja) i specifična dinamika odnosa između njih (engl. *relationship effects* – učinci odnosa) te zaključuje da što je veća međusobna bliskost i dulje poznanstvo, to je veća točnost procjene drugoga, jer procjenitelj ima širi uzorak ponašanja na temelju kojega formira sud.

Empirijski nalazi ukazuju na to da procjene partnera mogu imati posebnu prednost u istraživanjima mračnih crta ličnosti. Dok samoprocjene često odražavaju idealiziranu sliku o sebi, procjene bliskih osoba omogućuju uvid u interpersonalne manifestacije ovih osobina, kao što su manipulativnost, emocionalna hladnoća i nedostatak empatije. Istraživanja pokazuju da partnerske procjene mračnih crta ličnosti često predviđaju ishode vezane za kvalitetu i stabilnost odnosa neovisno o samoprocjenama (Dyrenforth i sur., 2010; Jonason i sur., 2014). Empirijske analize slaganja između samoprocjena i procjena drugih za crte Mračne trijade ukazuju na postojanje značajnih razlika u njihovoj vidljivosti. Nalazi Thomasa i suradnika (2003) dodatno potkrepljuju nužnost uključivanja partnerske perspektive, ukazujući na to da su bliski promatrači senzitivniji na određene socijalno „bučne” crte ličnosti u usporedbi sa samim subjektima. Autori ističu postojanje značajnih individualnih razlika u stupnju uvida u vlastitu patologiju, pri čemu partneri često identificiraju maladaptivne obrasce ponašanja koji za samog nositelja crte ostaju u domenu „slijepe mrlje”, što je od posebne važnosti za istraživanje Mračne tetrade gdje je introspekcija često narušena mehanizmima samoobmane. Da stvari nisu tako jednostavne ističe Rauthmann (2012). Dok narcizam u njegovu istraživanju pokazuje relativno visok stupanj konvergencije zbog svoje manifestne prirode, makijavelizam ostaje najteže uočljiv konstrukt za vanjske promatrače, s obzirom na to da je korelacija procjena promatrača i nositelja osobina vrlo niska.

Ovaj kratki pregled istraživanja suštinski podržava postavke SOKA modela (Vazire, 2010), sugerirajući da je za sveobuhvatno razumijevanje mračnih crta neophodno uključiti različite perspektive procjene. Zbog toga je kombinirana upotreba samoprocjena i partnerskih procjena

od ključnog značaja u istraživanju mračnih osobina, jer ona omogućuje obuhvatnije sagledavanje i unutarnjih i interpersonalnih aspekata ličnosti, čime se povećava validnost i interpretativna dubina nalaza. Dakle, kako predlaže SOKA model, asimetrija u poznavanju ličnosti ukazuje na to da su drugi ljudi, a posebno intimni partneri, validniji izvori informacija za crte koje su visoko evaluativne i manifestne, što je od krucijalnog značaja za razumijevanje Mračne tetrade. Međutim, za potpuno razumijevanje i analizu dijadne dinamike, korisno je razmišljati i izvan prostog slaganja između sebe i drugoga, te kao dodatni izvor informacija uvesti razinu meta-procjene, individualne kognitivne reprezentacije o tome kako nas drugi percipiraju (Kenny, 1994). Uvođenje meta-procjene omogućuje ispitivanje kognitivnog uvida, koji u kontekstu mračnih crta ličnosti može biti naznaka razlikovanja između nesvjesne samoobmane i interpersonalne svjesnosti.

1.4.3. Meta-procjena kao izvor informacija

Meta-procjena (engl. *meta-perception*) odnosi se na pojedinčevo shvaćanje o tome kako ga drugi vide, odnosno na procjenu vlastitoga socijalnog dojma. Ona predstavlja most između samoprocjene i procjene drugih jer uključuje sposobnost da se vlastito ponašanje sagleda iz tuđe perspektive.

Značajan doprinos razumijevanju meta-procjene u bliskim odnosima daje istraživanje Schaffhuser i suradnika (2014), koje je obuhvatilo tri različite perspektive procjene ličnosti u partnerskim odnosima: samoprocjenu, procjenu partnera i meta-procjenu (način na koji pojedinac vjeruje da ga partner vidi). Rezultati su pokazali da su ove tri perspektive međusobno povezane, ali i to da svaka pruža jedinstven doprinos u objašnjenju zadovoljstva vezom. Meta-procjena se pokazala posebno značajnom jer su određene osobine ličnosti, kao što je ekstraverzija, bile povezane sa zadovoljstvom u vezi samo kada su promatrane kroz prizmu meta-procjene i partnerske procjene, ali ne i samoprocjene. Ovi nalazi ukazuju na to da meta-procjena nije puka refleksija samospoznaje, već zaseban aspekt socijalne samopercepcije koji odražava sposobnost pojedinca da realno procijeni dojam koji ostavlja na druge.

Kada su u pitanju mračne crte ličnosti, metapercepcija može imati posebnu važnost jer osobe s izraženijim mračnim crtama često imaju iskrivljenu sliku o tome kako ih drugi doživljavaju, podcjenjujući negativne ili preuveličavajući pozitivne dojmove koje izazivaju. Osobe s izraženim narcističkim crtama ličnosti imaju tendenciju precjenjivati vlastiti socijalni status i stupanj u kojem ih drugi cijene, osobito u početnim fazama interakcije (Carlson i sur., 2011).

Zanimljivo je da nalazi sugeriraju kako narcizam ipak ne podrazumijeva potpuni nedostatak uvida. Ovi su pojedinci često svjesni da ih okolina percipira kao arogantne, ali tu percepciju interpretiraju kroz prizmu vlastite superiornosti, a ne kao nedostatak. Dalje, istraživanja pokazuju da osobe s izraženim mračnim crtama mogu podcjenjivati negativne reakcije koje izazivaju kod drugih. U slučaju makijavelizma i psihopatije, čini se da osobe s višim rezultatima imaju tendenciju podcjenjivati negativne reakcije koje izazivaju kod drugih i/ili precjenjivati pozitivne dojmove koje misle da ostavljaju, čime se stvara razlika između njihove meta-procjene i stvarne percepcije drugih (Maples-Keller i Miller, 2018). Ovakvi nalazi dodatno potvrđuju potrebu za kombiniranim pristupom te upotrebom samoprocjene, meta-procjene i procjene drugih u istraživanjima mračnih crta ličnosti.

1.4.4. Mogućnosti koje proizilaze iz korištenja više perspektiva procjene

Već je spomenuto istraživanje Schaffhuser i suradnika (2014), u kojemu su rezultati ukazali na povezanost triju perspektiva ličnosti, ali i na pojedinačne, jedinstvene doprinose objašnjenju zadovoljstva vezom. Dakle, sve tri perspektive dijele zajedničku varijancu, ali svaka od njih pridonosi jedinstvenim aspektima razumijevanja ličnosti u bliskim odnosima. Samoprocjena odražava unutarnju, subjektivnu sliku o sebi; procjena partnera pruža vanjsku, socijalnu perspektivu zasnovanu na promatranju ponašanja; meta-procjena predstavlja most između ovih dviju perspektiva jer odražava stupanj u kojemu je osoba svjesna dojma koji ostavlja na druge (Carlson i Kenny, 2012).

Empirijska istraživanja, dakle, pokazuju da su ove perspektive umjereno povezane, ali ne i redundantne. Na primjer, studije ukazuju na to da korelacije između samoprocjene i procjene drugih rijetko prelaze srednje vrijednosti ($r \approx$ od .30 do .40), dok meta-procjene često pokazuju zasebnu prediktivnu vrijednost u objašnjenju interpersonalnih ishoda, kao što su zadovoljstvo vezom, socijalna prilagođenost ili reputacija (Carlson i sur., 2011; Schaffhuser i sur., 2014). Ipak, Carlson i Vazire (2011) u svojoj studiji pokazuju da su najveći koeficijenti korelacije oni između samoprocjene i meta-procjene ($r \approx$ od .45 do .60) te da ljudi često pretpostavljaju da ih drugi vide onako kako oni vide sebe. Autori navode da je ova veza izražena u različitim društvenim kontekstima i za više osobina. Iako se meta-procjena uvelike oslanja na samoprocjenu, Carlson i Vazire (2011) naglašavaju da čak i kada se kontrolira samoprocjena, meta-procjena i dalje pokazuje vezu s procjenama drugih. Korelacije između meta-procjene i procjena drugih se, s druge strane, kreću u domenu umjerenih ($r \approx$ od .20 do .35), što ukazuje

na to da meta-procjene djelomično odražavaju način na koji nas drugi zaista vide, ali i da postoje značajna odstupanja između percipiranog i stvarnog socijalnog dojma (Carlson i Vazire, 2011).

Upotreba različitih perspektiva u procjeni ličnosti dalje otvara mogućnost ispitivanja međusobnih sličnosti ovih perspektiva i njihovih učinaka, učinaka pristranosti, odnosno perceptivne točnosti. Dakle, analiza sličnosti između samoprocjene, partner procjene i meta-procjene omogućuje uvid u stupanj perceptivne usklađenosti i socijalne točnosti.

Prilikom upotrebe pristupa koji podrazumijeva više perspektiva procjene, stupanj podudarnosti između različitih izvora procjene ličnosti može se promatrati kroz nekoliko vidova sličnosti. Povijesno, Kennyjev *Social Relations Model* (SRM; Kenny, 1994) predstavljao je prekretnicu u proučavanju interpersonalne percepcije jer je omogućio razlaganje percepcija na učinke opažača, mete i njihova specifičnog odnosa. Ovaj je model pružio metodološki okvir za razlikovanje točnosti u percepciji (npr. slaganje između samoprocjene i procjene drugih) od pristranosti u opažanju (npr. projekcija vlastitih osobina na procjenu drugoga). Kronološki se u literaturi na njega često nadovezuje *Social Accuracy Model* (SAM; Biesanz, 2010), koji dalje operacionalizira interpersonalnu točnost kroz tri dimenzije: normativnu točnost (slaganje s općim konsenzusom o osobi), distinktivnu točnost (preciznost u prepoznavanju specifičnih razlika između pojedinaca) i pristranost ili pretpostavljenu sličnost (projekciju vlastitih osobina na percepciju drugih). Kasniji autori dodatno integriraju ove modele kroz istraživanja u koja uključuju i metapercepciju te ispitivanjem u kojoj mjeri pojedinci točno znaju kako ih drugi vide, odnosno u kojoj je mjeri ta percepcija opterećena projekcijom vlastitih osobina. Time se konceptualno povezuju točnost, pristranost i interpersonalne percepcije u kontekstu samoprocjene, procjene drugoga i meta-procjene (Carlson i Kenny, 2012).

Dakle, na temelju SRM (Kenny, 1994) i SAM (Biesanz, 2010) modela razvila se suvremena klasifikacija različitih oblika podudarnosti u interpersonalnoj percepciji, koja omogućuje detaljnije razumijevanje odnosa između samoprocjene, procjene drugih i meta-procjene. Iako se pojmovi poput „stvarne sličnosti” (engl. *actual similarity*), „pretpostavljene sličnosti” (engl. *assumed similarity*) i „meta-točnosti” (engl. *meta-accuracy*) često u literaturi navode kao dodatna konceptualna i empirijska razrada originalnih modela, oni su suštinski prisutni i metodološki definirani unutar Kennyjeva SRM modela. Tako se *actual similarity* („stvarna sličnost”) u literaturi često odnosi na stupanj slaganja između samoprocjena različitih

ispitanika; *assumed similarity* („pretpostavljena sličnost”) označava projekciju vlastitih osobina na druge, odnosno pretpostavku da su drugi slični nama; dok *meta-other similarity/meta-accuracy* („reputacijska meta-točnost”) obuhvaća podudarnost između načina na koji osoba vidi drugoga i načina na koji taj drugi vjeruje da je percipiran.

Uključivanjem oba člana nekog dijadnog para moguće je ispitati i usporediti uzajamne procjene i time obuhvatiti širi spektar oblika suglasnosti i pristranosti u procjeni ličnosti. Ovakav pristup omogućuje ne samo evaluaciju točnosti u procjeni (tj. slaganja između samoprocjene i procjene koju partner daje o toj osobi) već i procjenu recipročne usklađenosti (koliko se partneri slažu u procjeni jedan drugoga). Time dijadni dizajn pruža detaljniji uvid u obrasce točnosti, projekcije i međusobnog razumijevanja u bliskim odnosima te omogućuje diferencirano ispitivanje interpersonalnih procesa koji mogu ostati prikriveni kada se oslanjamo isključivo na perspektivu jednog ispitanika. U istraživanjima mračnih crta ličnosti ovakav, višeperspektivni pristup posebno dobiva na značaju jer omogućuje da se istovremeno sagledaju unutarnji (intrapersonalni) i relacijski (interpersonalni) mehanizmi koji oblikuju način na koji pojedinci doživljavaju sebe i druge. Time se ličnost ne promatra kao izolirana struktura osobina, već kao dinamičan, socijalno ukorijenjen sustav percepcija koji se formira, održava i dopunjuje kroz interakciju sa značajnim drugima.

U nastavku slijedi kratko objašnjenje tipova sličnosti i podudarnosti s obzirom na različite perspektive procjene. Već je navedeno da „stvarna sličnost”, odnosno *actual similarity* (ponekad nazvana i *objective similarity*) obično označava stupanj usklađenosti između samoprocjena dvaju partnera na istoj dimenziji (npr. ličnosti, vrijednosti ili emocionalnih karakteristika). Istraživanja dosljedno pokazuju da je važno razlikovati stvarnu sličnost od percipirane (*perceived similarity*), jer ove dvije vrste sličnosti predviđaju različite procese u partnerskim odnosima. Naime, metaanaliza Montoye i suradnika (2008) ukazuje na to da je percipirana sličnost snažniji prediktor privlačnosti i zadovoljstva nego stvarna sličnost, što sugerira da je subjektivni doživljaj sličnosti često psihološki važniji od objektivne podudarnosti. *Perceived similarity*, odnosno percipirana sličnost, odnosi se na to koliko jedan partner doživljava drugoga kao sebi sličnog u stavovima, vrijednostima ili osobinama, bez obzira na to jesu li partneri zaista slični. Najčešće se mjeri tako što partner procjenjuje koliko su njegove osobine i uvjerenja slični partnerovim ili procjenjuje partnerove osobine pa se te procjene uspoređuju s vlastitima. Pored termina *perceived similarity*, često se koristi i termin *assumed similarity*, koji istovremeno može odražavati ne samo podudarnost između

samoprocjene i procjene drugoga već i stupanj projektiranja vlastitih osobina na procjene drugoga. Pretpostavljena sličnost može se definirati i u domenu metapercepcije, terminom *self-meta agreement*, tj. u kojoj mjeri osoba pretpostavlja da je drugi vide onako kako ona vidi sebe. Ova vrsta sličnosti često proizlazi iz tendencije da se vlastita opažanja prenose na očekivanja o tome kako drugi doživljavaju našu ličnost ili kako mi doživljavamo druge. U većini istraživanja upravo je ova meta-pretpostavljena sličnost najizraženija (Carlson i Vazire, 2011), što pokazuje da ljudi češće pretpostavljaju prije nego što precizno znaju kako ih drugi vide. Termin *meta-accuracy* opisuje stupanj slaganja između meta-procjene i drugih perspektiva. Ako je u pitanju *meta-other agreement*, onda ova podudarnost odražava socijalnu točnost, tj. koliko osoba točno procjenjuje dojam koji ostavlja na drugoga. Kada je ovaj koeficijent visok, pojedinac dobro predviđa partnerov dojam o sebi; kada je nizak, procjene su iskrivljene.

Konačno, *self-other agreement* označava stupanj slaganja između samoprocjene osobe i procjene koju partner daje o njoj. Visoka podudarnost između samoprocjena i procjena partnera za istog ispitanika upućuje na to da partner ima realističnu i preciznu sliku o osobi, dok nizak koeficijent ukazuje na pristranosti, neusklađena očekivanja ili komunikacijske poteškoće (Kenny, 1994; Carlson i Kenny, 2012). Razlikovanje ovih dimenzija omogućuje preciznije ispitivanje točnosti, pristranosti i međusobne povezanosti različitih perspektiva interpersonalne procjene, kao i jasnije razumijevanje mehanizama koji oblikuju zadovoljstvo i funkcioniranje partnerskih odnosa.

1.4.5. Višeperspektivni pristup u kontekstu zadovoljstva odnosom i mračnih crta ličnosti

Istraživanja perceptivne točnosti pružaju dodatne uvide u to kakve učinke usklađenost između samoprocjene i procjene partnera ima na kvalitetu bliskih odnosa. Decuyper i suradnici (2012), oslanjajući se primarno na HEXACO model ličnosti, pokazuju da je perceptivna točnost u procjeni emocionalnosti, otvorenosti, ugodnosti, savjesnosti i ekstraverzije povezana s većom intimnošću i kvalitetnijom svakodnevnom interakcijom. Točnost u procjeni partnerovih prosocijalnih osobina pokazala se ključnom i za razvoj osjećaja povezanosti i razumijevanja unutar odnosa. Nasuprot tome, Barelds i Dijkstra (2011) uspoređuju samoopise i procjene partnera u domenu Petofaktorskog modela ličnosti te nalaze da se viši stupanj zadovoljstva odnosom često javlja kada partneri jedni druge procjenjuju pozitivnije nego što osoba procjenjuje samu sebe, osobito za osobine poput ugodnosti, savjesnosti i emocionalne stabilnosti.

Iako ovi nalazi Decuypera i suradnika (2012) i sličnih studija snažno sugeriraju da je perceptivna točnost u procjeni općih, društveno poželjnih („svijetlih”) crta ličnosti ključna za funkcionalnost i zadovoljstvo odnosom, situacija postaje znatno složenija kada se fokus prebaci na osobine niže socijalne poželjnosti, posebno na mračne crte ličnosti. Za razliku od osobina poput ugodnosti i savjesnosti, koje su otvorene i društveno nagrađivane, mračne crte (poput makijavelizma, narcizma, psihopatije i sadizma) karakteriziraju manipulativnost, eksploatacija i nedostatak empatije. Upravo te karakteristike čine ispitivanje perceptivne točnosti kod ovih crta istovremeno kritički važnim i metodološki izazovnim.

Nalazi novijih dijadnih istraživanja dodatno naglašavaju važnost višestrukih perspektiva u procjeni mračnih crta ličnosti. U studiji Karduma i suradnika (2022), koja je obuhvatila samoprocjene i procjene partnera, utvrđeno je da postoji umjerena razina slaganja između ovih procjena, ali i značajna odstupanja, što ukazuje na postojanje interpersonalnih „slijepih točaka” kod mračnih osobina. Autori su također identificirali prisutnost pretpostavljene sličnosti, odnosno tendenciju pojedinaca da pretpostave da je partner sličan njima u mračnim crtama, kao i određeni stupanj stvarne sličnosti među partnerima, osobito u komponentama narcizma i psihopatije. U dopuni ovih nalaza, Kardum i suradnici (2024) pokazuju da i samoprocjene i partnerske procjene mračnih crta predviđaju relacijske ishode, poput zadovoljstva i posvećenosti vezi, pri čemu procjene partnera ponekad imaju čak i jaču prediktivnu vrijednost od samoprocjena. Pored toga, neslaganje u procjenama mračnih osobina unutar para, kako u stupnju ispoljenosti tako i u međusobnoj percepciji crta, povezano je s lošijom kvalitetom odnosa. Dok sličnost u narcizmu pokazuje neutralne ili blago pozitivne učinke, nepodudarnost u psihopatiji osobito narušava zadovoljstvo vezom. Iako navedena istraživanja pružaju uvide u učinke stvarne sličnosti među partnerima na ovome području, važno je uvažiti širi teorijski okvir u psihologiji bliskih odnosa. Naime, opći empirijski dokazi snažno sugeriraju da je percipirana, odnosno pretpostavljena sličnost psihološki značajnija za stabilnost i kvalitetu odnosa od stvarne usklađenosti. Već spomenuta metaanaliza Montoye i suradnika (2008), koja je obuhvatila stotine studija, pokazala je da je percipirana sličnost znatno snažniji prediktor privlačnosti i zadovoljstva odnosom od objektivno mjerene stvarne sličnosti. Ako detaljnije analiziramo spomenute perspektive u okviru studije Karduma i suradnika (2022), čini se da se sličnost u percepciji narcizma (tj. podudarnost u procjenama) pokazala dosljedno povezanom s višim zadovoljstvom vezom kod oba partnera. Ova vrsta usklađenosti, koja u velikoj mjeri obuhvaća percipiranu i pretpostavljenu sličnost, sugerira da je za narcizam funkcionalan

mehanizam održavanja odnosa usklađenost u subjektivnom doživljaju crte, čak i ako ta percepcija uključuje projekciju ili pozitivnu iluziju o partneru.

Weiss i suradnici (2018) fokusirali su se na psihopatske crte ličnosti i ispitivali njihov odnos s kvalitetom veze koristeći i samoprocjene i partnerske procjene. Autori su izvijestili o značajnoj, iako umjerenoj perceptivnoj točnosti, što pokazuje da partneri donekle prepoznaju psihopatske tendencije jedno kod drugoga, ali i da postoji prostor za perceptivne distorzije. Iako se u ovome istraživanju ne ispituje usklađenost procjena iz različitih perspektiva kao izravan prediktor zadovoljstva, oni izvještavaju o stupnju slaganja između samoprocjena i partnerskih procjena psihopatskih crta te pokazuju da partnerske procjene snažnije predviđaju zadovoljstvo vezom. Ovaj obrazac implicira da niska usklađenost između perspektiva, tj. scenarij u kojemu partner prepoznaje interpersonalno disfunkcionalne aspekte koje osoba sama ne prepoznaje, ima negativne relacijske posljedice.

Konačno, u svrhu potpunije analize interpersonalne percepcije smisleno je uključiti i dio o meta-točnosti (*meta-other agreement*), koja predstavlja stupanj slaganja između toga kako osoba misli da je partner vidi (meta-procjena) i kako je partner zaista vidi (partnerova procjena o osobi). Meta-točnost može nositi ključnu informaciju u kontekstu mračnih crta ličnosti jer varira od socijalne pronicljivosti („Točno znam da me partner vidi kao manipulativnog”) do perceptivne distorzije („Mislim da me partner idealizira”, dok u stvarnosti nije tako). Dakle, moglo bi se očekivati da je niska meta-točnost povezana s lošijim relacijskim ishodima jer onemogućuje učinkovitu komunikaciju i prilagođavanje, dok visoka meta-točnost za negativne osobine može biti povezana sa svjesnom odlukom o ostanku u disfunkcionalnoj vezi ili pojačanim konfliktom. Istraživanja zaista pokazuju da meta-točnost, odnosno sposobnost da precizno procijenimo kako nas drugi vide, varira ovisno o vrsti osobine ličnosti. Kod prosocijalnih, tzv. „svijetlih” osobina, poput ugodnosti, emocionalne stabilnosti i savjesnosti, pojedinci obično demonstriraju veći stupanj meta-točnosti (Carlson i Furr, 2009). Ove su osobine društveno poželjne, lakše uočljive u svakodnevnoj interakciji i često praćene većom motivacijom za traženjem i razumijevanjem socijalne povratne informacije, što pridonosi preciznijem uvidu u to kako ih drugi percipiraju. Nasuprot tome, osobe s izraženim mračnim osobinama, uključujući psihopatiju, makijavelizam i mnoge dimenzije narcizma, pokazuju nižu i manje stabilnu meta-točnost (Maples-Keller i Miller, 2018). Nalazi Maples-Keller i Miller (2018) dodatno potvrđuju važnost metapercepcije u razumijevanju mračnih crta ličnosti. Autori pokazuju da se procjene pojedinaca o tome kako ih drugi doživljavaju samo djelomično slažu

s procjenama informanata, što znači da ljudi donekle točno predviđaju tuđe impresije, ali i da postoji prostor za značajne perceptivne distorzije. Zanimljivo je da su metapercepcije u više slučajeva bile bolji prediktor stvarnih procjena informanata nego samoprocjene, sugerirajući da je za mračne crte posebno važna sposobnost „čitanja” socijalne povratne informacije, uključujući implicitne signale odbijanja ili neprihvaćenosti. Metapercepcija se na ovaj način može shvatiti kao poseban sloj samospoznaje, refleksija o tome kako mislimo da nas drugi vide, a koji može nadilaziti introspektivne procese.

Iako teorijski okviri, poput onoga koji predlažu Carlson i Kenny (2012), naglašavaju važnost meta-točnosti za interpersonalno funkcioniranje, empirijske provjere ovih učinaka na kvalitetu i stabilnost partnerskih odnosa rijetke su i često nekonzistentne. Ovaj jaz posebno je izražen u istraživanjima mračnih crta ličnosti, gdje se metapercepcija uglavnom proučavala kao izoliran fenomen meta-uvida, a ne kao dinamičan prediktor relacijskih ishoda u okviru dijadnih modela poput APIM-a.

1.5. Metodološki izazovi u mjerenju sličnosti u partnerskim odnosima

Iako se zdravorazumski nameće da je u ispitivanju dijadnih odnosa te učinaka njihove unutarnje dinamike neophodno uzeti u obzir međuzavisnost partnerskih skorova, te uključiti oba člana interpersonalnog odnosa od interesa, dugo su se saznanja koja postoje na ovome području crpila isključivo iz uzimanja u obzir perspektive samo jednog člana dijade – aktera koji procjenjuje sebe, svoju unutarnju dinamiku te dinamiku dijadnog odnosa. Ističući to, Kenny i suradnici (2006) navode da, iako je veliki broj fenomena koji su općenito predmet istraživanja u socijalnoj psihologiji interpersonalan po svojoj prirodi, mnogi istraživači griješe u tome što određene dijadne mjere i ishode promatraju isključivo kroz prizmu pojedinca koji ispunjava upitnik. To se nameće kao problem i u kontekstu upotrebe isključivo samoprocjene, koja je, sama po sebi, opterećena socijalnom poželjnošću i samoobmanom (Paulhus i Vazire, 2007), te koja ne uspijeva pokriti šire ponašajne obrasce koji ponekad nisu uočljivi u pojedinčevoj percepciji sebe (Schaffhuser i sur., 2014).

Čak i kada su istraživači uključivali i drugog člana ispitivane dijade, na primjer u procjeni sličnosti jednog člana dijade drugome, korištena metodologija nije imala moć uzeti u obzir međuzavisnost koju je nemoguće ignorirati u dijadnim odnosima, pogotovo onima kakav je partnerski, a koja se svakako očituje ne samo u međusobnoj isprepletenosti kada su u pitanju

određene osobine ličnosti, stavovi i vrijednosti nego i u učincima koje ličnost jednog partnera ima moć ostvariti na percepciju samog odnosa drugog člana para. Ako pogledamo rezultate istraživanja koja su u obzir uzimala ovakvu vrstu međuzavisnosti, te perspektive oba partnera u kontekstu osobina ličnosti, uočavamo podatak da se upravo osobine poput neuroticizma, ugodnosti i savjesnosti ističu kao osobine kod kojih se evidentira značajan partnerski učinak (Weidmann i sur., 2016), čime međuzavisnost u kontekstu pogleda na sam odnos zaista dobiva na značaju.

Dalje, u istraživanjima sličnosti dugo dominira pristup koji je usmjeren na mjerene varijable u istraživanju (tzv. *variable-centered approach*) te se bazira na korelacijama između skorova članova dijade na svim karakteristikama u kompletnom uzorku parova, pri čemu se izražena pozitivna korelacija tumači kao dokaz sličnosti, odnosno negativna kao pokazatelj komplementarnosti (Luo i Klohnen, 2005). Usprkos raširenosti ovakva, kako ga Kenny i suradnici (2006) nazivaju, nomotetskog pristupa, njegova ograničenja nisu zanemariva. Naime, interpretacija sličnosti može se provoditi samo na razini uzorka, ali ne i na razini konkretnog para, što nas dovodi do toga da indeks sličnosti dobiven na ovaj način ne možemo staviti u relaciju s nekom drugom varijablom koja se tiče samog odnosa, npr. procjene kvalitete, stabilnosti ili zadovoljstva njime (Kardum i sur., 2022). Imajući to na umu, Luo i Klohnen (2005) predlažu da se kao jedinica analize uzme sama dijada te da se upotrebom ovakva pristupa usmjerenog na parove (tzv. *couple-centered approach*) računa indeks profilne sličnosti za svaki od parova, i to koreliranjem odgovora muškog i ženskog člana para unutar svake od dijada, a uzimajući u obzir sve čestice koje se tiču određenog domena. Ovakav idiografski pristup omogućuje ispitivanje prediktivne moći sličnosti ili razlika unutar dijada, odnosno dovođenje u vezu ovako predstavljenih indeksa sličnosti s varijablama koje se tiču zadovoljstva odnosom. S obzirom na razlike u pristupima, Luo i Klohnen (2005) postuliraju da bi ova dva indeksa sličnosti mogla ukazivati na različite obrasce korelacija s drugim varijablama od interesa.

Treba imati u vidu da se, čak i kada se sve navedeno uzme u obzir u nekom konceptualnom smislu, ne smije zanemariti činjenica da dugo korištene metode ispitivanja sličnosti u dijadnim odnosima, poput diskrepantnih skorova ili profilnih korelacija, nose sa sobom određene vrste ograničenja u interpretaciji rezultata, pri čemu se u slučaju diskrepantnih skorova, na primjer, psihološki ekvivalentnima smatraju sličnosti na višim i nižim razinama određenih varijabli, dok se u slučaju profilnih korelacija precjenjuju koeficijenti korelacije (sličnosti) u okolnostima

stereotipnog ili uobičajenog odgovaranja. Iako ove metodologije nose sa sobom određene vrste ograničenja, one u velikom broju istraživanja predstavljaju neophodan prvi korak u dekonstrukciji dijadne sličnosti.

1.5.1. Potencijalna rješenja

U novijim istraživanjima neki se od navedenih izazova nastoje prevladati upotrebom Akter-partner modela međuzavisnosti (APIM, Kenny i sur., 2006). Akter-partner model međuzavisnosti, kako mu i samo ime sugerira, testira ne samo akterske učinke, odnosno učinke svojstva jednog partnera na neku varijablu koja se tiče nositelja toga svojstva (uz kontrolu svojstva partnera iz navedene dijade), nego i partnerske učinke, točnije učinke koje svojstvo partnera ima na neku varijablu procijenjenu od strane aktera. APIM model je, dakle, multivarijatan regresijski model koji testira oba učinka (akterski i partnerski) istovremeno, simultano, a ne odvojeno. Osnovna je ideja međuzavisnost, odnosno da akterova procjena zavisne varijable nije rezultat samo karakteristika aktera, nego i njegova partnera, s obzirom na isprepletenost koja se može očekivati u ovakvome socijalnom kontekstu. Ovakav metodološki skok, koji omogućuje testiranje i akterskih i partnerskih učinaka, uzimajući u obzir međuzavisnost, pridonio je tome da se dijade pozicioniraju u središte istraživačkih interesa kada su u pitanju interpersonalni odnosi (Kenny i sur., 2016).

Opravdanost primjene ovoga modela u novijim istraživanjima dodatno potkrepljuju empirijski nalazi koji ukazuju na to da partnerski učinci mračnih crta često nose snažniju prediktivnu vrijednost za relacijske ishode (poput zadovoljstva i posvećenosti) nego sami akterski učinci. Dalje, s obzirom na to da je slaganje između samoprocjena i procjena partnera za mračne crte uglavnom umjereno, s koeficijentima koji se obično kreću od .30 do .50, evidentno je postojanje značajnih interpersonalnih „slijepih točaka”, koje pristupi i metodologija koji se fokusiraju na samo jedan vid procjene ne mogu obuhvatiti.

1.6. Ciljevi i problemi istraživanja

Uzimajući u obzir pregled dosadašnjih nalaza, vidljivo je da istraživanja sličnosti u dijadnom kontekstu često daju nekonzistentne rezultate, a nerijetko je to zbog metodoloških ograničenja ranijih pristupa. Osnovni cilj ovog istraživanja tiče se provjere učinaka sličnosti i razlika u mračnim osobinama ličnosti kod romantičnih partnera na zadovoljstvo odnosom, uz proširenje popisa mračnih osobina, a primjenom naprednije metodologije, te koristeći različite perspektive procjene.

Za razliku od tradicionalnih pristupa koji su se oslanjali na operacionalizacije petofaktorskog modela, ovo se istraživanje fokusira na socijalno averzivne crte. Iako je Mračna trijada (makijavelizam, narcizam, psihopatija) dominantan okvir, istraživanje proširuje taj konstrukt uključivanjem do sada nedovoljno istraženih crta svakodnevnog sadizma i perfekcionizma, s obzirom na to da su se ove osobine pokazale važnima za razumijevanje interpersonalne dinamike i oblikovanje zajedničkog konteksta funkcioniranja partnera.

U pokušaju da se bar djelomično prevladaju metodološki nedostaci u prijašnjim istraživanjima, u ovom će se radu primijeniti Akter-partner model međuzavisnosti kako bi se adekvatno odgovorilo na istraživačka pitanja o učincima mračnih crta ličnosti i perfekcionizma u romantičnim odnosima. Emocije, ponašanja i osobine jednog partnera neizbježno su povezani sa sadržajima i ishodima kod drugog partnera. Tradicionalne statističke metode (poput standardne regresijske analize) pretpostavljaju nezavisnost opažanja, pa njihova upotreba na dijadnim podacima može dovesti do pristranih procjena i pogrešnih zaključaka. APIM rješava ovaj problem tretirajući dijadu, a ne pojedinca, kao jedinicu analize. Ovaj model omogućuje istovremenu procjenu dvaju različitih tipova učinaka mračnih crta na zadovoljstvo odnosom: Akterski učinak (engl. *Actor effect*), kojim dobivamo odgovor na pitanje: „Kakve učinke ima moja mračna crta na moje zadovoljstvo partnerskim odnosom?” i „Kakve učinke ima partnerova mračna crta ličnosti na njegovo zadovoljstvo partnerskim odnosom?”. Drugi tip učinka je Partnerski učinak (engl. *Partner effect*) koji je ključan za razumijevanje interpersonalne prirode mračnih crta jer odgovara na pitanje: „Kakve učinke ima moja mračna crta na zadovoljstvo mog partnera?”, odnosno „Kakve učinke ima mračna crta ličnosti mog partnera na moje zadovoljstvo odnosom?”.

S obzirom na veliki broj podataka i metodologiju koja nudi mogućnost testiranja velikog broja različitih učinaka, ovo istraživanje je koncipirano kroz dvije zasebne studije koje zajedno imaju za cilj pružiti sveobuhvatan uvid u dinamiku mračnih crta ličnosti u partnerskim odnosima.

Studija 1: Prva studija fokusirana je na mehanizme uparivanja, učinke mračnih crta ličnosti i učinke sličnosti upotrebom samoprocjene partnera. Cilj je ispitati mehanizme pojave sličnosti u mračnim osobinama: inicijalno aktivno uparivanje, konvergenciju i socijalnu homogamiju. Kroz Akter-partner model međuzavisnosti testirani su akterski i partnerski efekti za svaku crtu ličnosti, kao i efekti sličnosti i razlika na zadovoljstvo odnosom. U Studiji 1 podaci su prikupljeni na parovima u romantičnim vezama različitog trajanja kako bi se, pored provjere hipoteza o smjeru asortativnog uparivanja (pozitivna asortativnost za makijavelizam, psihopatiju, sadizam i perfekcionizam, te negativna za narcizam), omogućilo i testiranje mehanizama koji leže u osnovi te sličnosti.

Studija 2: Druga studija proširuje istraživački okvir uključivanjem dviju dodatnih perspektiva procjene: partner procjene i meta-procjene. S obzirom na to da se mračne crte često bolje detektiraju iz perspektive druge osobe nego putem introspekcije, kroz ukupno tri različite perspektive procjene (samoprocjenu, procjenu partnera i meta-procjenu) nastojat će se, pored već navedenih ciljeva u prvoj studiji (tip i mehanizam asortativnosti, te akterski i partnerski efekti mračnih crta), utvrditi kakve efekte ima slaganje (i razlikovanje) procjena iz različitih perspektiva na zadovoljstvo vezom.

Ovakvim se nacrtom nastoji dobiti realističniji prikaz unutarne dinamike romantičnih odnosa i rasvijetliti nedovoljno istraženi učinci podudaranja u mračnim dijelovima ličnosti.

2. Studija 1

2.1. Hipoteze istraživanja

H1. Očekuje se pozitivno asortativno uparivanje između partnera u crtama makijavelizma, psihopatije, sadizma i perfekcionizma. Nasuprot tome, za crtu narcizma očekuje se negativno asortativno uparivanje ili izostanak povezanosti.

H2. Očekuju se negativni akterski i partnerski efekti svih mračnih crta ličnosti na zadovoljstvo vezom. Više razine vlastitih mračnih crta predviđat će niže vlastito zadovoljstvo (negativan akterski efekt), ali i niže zadovoljstvo kod partnera (negativan partnerski efekt).

H3. Izraženija sličnost partnera u mjerenim crtama ličnosti bit će povezana s većim zadovoljstvom u odnosima kod oba spola, dok će veće razlike između partnera u svim osobinama ličnosti biti povezane s nižim zadovoljstvom vezom kod oba partnera.

2.2. Metoda

2.2.1. Uzorak

Uzorak prve studije je prigodan, a čini ga 145 heteroseksualnih parova u romantičnim vezama iz opće populacije, prikupljen na području Bosne i Hercegovine. Naknadnom analizom, a kao rezultat velikog broja nedostajućih podataka, izbačeno je pet parova iz uzorka. Time je ukupan broj parova čiji su podaci uzeti u razmatranje 140. Finalni broj ispitanika od 140 parova ($N = 140$) provjeren je pomoću aplikacije APIMPower (Ackerman i Kenny, 2016). Rezultati ukazuju na to da prikupljeni uzorak osigurava visoku statističku snagu za detekciju učinaka predviđenog intenziteta. Kada je riječ o akterskim efektima, postignuta statistička snaga za detekciju učinka umjerene veličine od 0,250 (tj. $\beta = 0,250$) iznosi 0,992, što je iznad konvencionalno prihvaćene granice od 0,80. U pogledu partnerskih efekata, studija postiže snagu od 0,750 za testiranje učinka čija je pretpostavljena veličina 0,150 (tj. $\beta = 0,150$). Iako je ova vrijednost neznatno ispod praga od 0,80, ona se u okviru kompleksnih dijadnih modela u sličnim istraživanjima smatra stabilnom i zadovoljavajućom za detekciju partnerskih učinaka.

Uzorak uključuje parove u različitim fazama formalizacije odnosa (veza, izvanbračna zajednica i brak), što omogućuje širi uvid u dinamiku mračnih crta ličnosti. Kako bi se osigurala relevantnost podataka za procjenu dijadne dinamike, definirano je nekoliko kriterija za uključivanje ispitanika u uzorak. Oba partnera moraju biti punoljetne osobe koje su dobrovoljno pristale na sudjelovanje. Parovi moraju biti u romantičnoj vezi u trajanju od najmanje 6 mjeseci ($M = 141,22$; $SD = 133,22$), a gornja dobna granica za sudjelovanje u istraživanju je 70 godina ($Mm = 34,90$; $SD = 12,96$; $Mž = 33,01$; $SD = 12,75$). Minimum trajanja odnosa od 6 mjeseci postavljen je kao kriterij s obzirom na to da se pretpostavlja da se u ranim fazama odnosa obrasci međuzavisnosti i stabilnost percepcije partnera još uvijek nisu u potpunosti formirali. Gornja dobna granica od 70 godina postavljena je kako bi se minimizirao potencijalni utjecaj opadanja kognitivnih sposobnosti sudionika, te osigurala valjanost samoprocjena.

2.2.2. Instrumenti

Upitnik sociodemografskih podataka

Uz mjere mračnih crta ličnosti i zadovoljstva vezom, od sudionika Studije 1 prikupljeni su i osnovni sociodemografski podaci koji će u analizama služiti kao kontrolne varijable ili za opis uzorka. Ti podaci uključuju: dob, spol, trenutni bračni status (veza, izvanbračna zajednica, brak), duljinu trajanja veze, postojanje i broj potomaka, te stupanj obrazovanja.

Mjere mračnih crta ličnosti

- Skala makijavelizma (MACH-IV; Christie i Geis, 1970)

Za mjerenje makijavelizma korištena je standardna MACH-IV skala koja se sastoji od 20 tvrdnji. Skala obuhvaća tri ključna aspekta ovoga konstrukta: makijavelističke taktike (interpersonalna manipulacija), makijavelističke poglede (ciničan pogled na ljudsku prirodu) i moral (odbacivanje konvencionalne etike). Ispitanici su stupanj slaganja izražavali na petostupanjskoj Likertovoj skali. Iako instrument teorijski pokriva ove tri dimenzije, u skladu s uobičajenom istraživačkom praksom i ciljevima Studije 1, u analizama je korišten ukupni kompozitni skor, pri čemu viši rezultat

ukazuje na snažnije izraženu makijavelističku orijentaciju ličnosti. Cronbach alpha koeficijenti pouzdanosti iznose 0,690 (za muški dio uzorka), odnosno 0,711 (za ženski).

Primjer tvrdnje: „Najbolji način postupanja s ljudima je reći im ono što žele čuti.”

- Inventar narcisoidnosti (NPI; Raskin i Terry, 1988)

Za operacionalizaciju narcizma korišten je NPI-40, najzastupljeniji instrument za mjerenje subkliničkog narcizma. Upitnik zahvaća širok spektar faceta: autoritet, egzibicionizam, superiornost, pravo na povlastice, eksploatatorski stav, samodovoljnost i taštinu. S obzirom na to da su ove facete međusobno visoko korelirane i da reflektiraju zajedničko jezgro grandioznosti, u istraživanju je formiran kompozitni skor narcizma. Viši ukupni rezultat na skali interpretiran je kao indikator snažnije izraženog osjećaja vlastite važnosti i potrebe za interpersonalnom dominacijom. Ovaj se instrument sastoji od 40 parova tvrdnji (format prisilnog izbora), pri čemu ispitanik mora odabrati onu tvrdnju koja ga bolje opisuje. Cronbach alpha koeficijenti pouzdanosti vrlo su visoki i iznose preko 0,90 za oba spola.

Primjer para tvrdnji: A: „Imam prirodni talent da utječem na ljude.”

B: „Nisam dobar u utjecanju na ljude.”

- Skala psihopatije (SRP-III; Williams i sar., 2003)

Za procjenu subkliničke psihopatije korištena je *Self-Report Psychopathy Scale - III*. Skala sadrži 31 tvrdnju. Instrument obuhvaća četiri podskale: antisocijalno ponašanje, impulsivnu potragu za senzacijama, interpersonalnu manipulativnost i patološko laganje, te hladan afekt (bezosjećajnost i odsustvo empatije). Za potrebe analize podataka, individualni odgovori na svim podskalama integrirani su u jedinstveni kompozitni skor na crti psihopatije, čime je osigurana postojana mjera ovoga konstrukta unutar uzorka. Cronbach alpha koeficijenti pouzdanosti zadovoljavajući su i iznose 0,748 u okviru muškog dijela uzorka, odnosno 0,771 u okviru ženskog.

Primjer tvrdnje: „Uživam u preuzimanju rizika.”

- Procjena sadističkih tendencija (VAST; Paulhus i Jones, 2015)

Sadističke tendencije, kao četvrti stup Mračne tetrade, procijenjene su upitnikom VAST. Ovaj instrument specifično diferencira dvije komponente sadizma: direktni sadizam, koji podrazumijeva uživanje u neposrednom nanošenju fizičke ili psihičke boli drugima; i vikarijski sadizam, koji se odnosi na uživanje u promatranju okrutnosti ili nasilja kroz medije i druge posredne izvore. U cilju dobivanja sveobuhvatne mjere sadističke ličnosti, odgovori na obje podskale tretirani su kao jedinstven kompozitni skor, omogućavajući preciznu procjenu korelata sadizma u okviru dijadne dinamike Studije 1. Instrument se sastoji od 16 tvrdnji, a ispitanici procjenjuju svoj stupanj slaganja s tvrdnjom na skali od 1 do 5. Cronbach alpha koeficijenti pouzdanosti su 0,717 za muškarce, odnosno 0,746 za žene.

Primjer tvrdnje: „Uživam ismijavati gubitnike u lice.”

Skala perfekcionizma (APS-R; Slaney i sar., 2002).

Za mjerenje perfekcionizma korištena je Revidirana skala težnje ka perfekcionizmu. Instrument se sastoji od 23 čestice na koje ispitanici odgovaraju putem sedmostupanjske skale Likertova tipa (od 1 – uopće se ne slažem do 7 – u potpunosti se slažem). Iako instrument teorijski razlikuje tri aspekta perfekcionizma (Visoke standarde, Red i Diskrepancu), za potrebe Studije 1 promatran je ukupni skor u okviru konstrukta perfekcionizma. Cronbach alpha koeficijenti pouzdanosti iznose: 0,817 (za muškarce) i 0,877 (za žene).

Primjer tvrdnje: „Imam visoka očekivanja od sebe”.

Mjere zadovoljstva odnosom

- Upitnik percipirane kvalitete veze (PRQC; Fletcher i sar., 2000).

Ovaj kratki instrument sastoji se od 6 stavaka koje procjenjuju nekoliko aspekata romantičnog odnosa, i to zadovoljstvo, posvećenost, intimnost, povjerenje, strast i ljubav na Likertovoj skali od 1 do 7. Zbroj vrijednosti na ovim tvrdnjama čini ukupan skor na skali zadovoljstva odnosom. Cronbach alpha koeficijent pouzdanosti ujednačen je u okviru oba spola i iznosi 0,895.

Primjer tvrdnje: „Koliko ste zadovoljni svojom vezom?”

- Indeks zadovoljstva (SI; Satisfaction Index; Simpson, 1987).

Ovaj instrument obuhvaća 11 stavaka koje procjenjuju zadovoljstvo specifičnim atributima partnera, uključujući fizičku i seksualnu privlačnost, financijske resurse, društveni status, sličnost interesa i osobine ličnosti. Ovi su aspekti izdvojeni kao pojedinačne stavke na kojima ispitanici procjenjuju koliko su zadovoljni putem Likertove skale od 7 stupnjeva, a ukupan zbroj vrijednosti na tvrdnjama čini završni skor na skali zadovoljstva određenom relacijom. Cronbach alpha koeficijenti pouzdanosti vrlo su visoki i nalaze se iznad granice od 0,90, točnije iznose 0,901 za muški dio uzorka, odnosno 0,950 za ženski.

2.2.3. Procedura

Sudionici su regrutirani putem poziva i e-mail poruka od strane istraživača i pomoćnika u istraživanju, pri čemu je sudjelovanje u studiji bilo u potpunosti dobrovoljno i na volonterskoj bazi, bez materijalne ili financijske kompenzacije. Glavni motivacijski poticaj za parove ogledao se u mogućnosti dobivanja naknadne, zbirne povratne informacije o teorijskim uvidima studije po njezinu okončanju. Kako bi se osigurala objektivnost i valjanost odgovora, primjena upitnika provodila se isključivo metodom „papir-olovka”, u prisutnosti istraživača ili suradnika. Procijenjeno je da je ovakav pristup ključan za sprječavanje kolaboracije među partnerima tijekom ispunjavanja upitnika, čime se osigurava da prikupljeni podaci odražavaju individualne percepcije svakog partnera, a ne usuglašene stavove dijade.

Etički protokoli i anonimnost

Prije početka testiranja, ispitanici su detaljno informirani o svrsi istraživanja, načinu korištenja podataka i potencijalnim rizicima sudjelovanja, nakon čega su potpisali informirani pristanak. S obzirom na osjetljivu prirodu mračnih crta ličnosti koje se mjere u ovoj studiji, anonimnost je strogo zajamčena kroz nekoliko razina zaštite:

1. *Fizičko razdvajanje podataka:* Potpisani informirani pristanci odmah su fizički odvojeni od popunjenih upitnika, čime je onemogućeno povezivanje identiteta ispitanika s njihovim odgovorima.

2. *Omotnice*: Upitnici su u prisutnosti ispitanika odlagani u jednake, unaprijed pečatirane omotnice, uz napomenu da će podaci biti korišteni isključivo u grupne, statističke svrhe.
3. *Šifriranje dijada*: Radi naknadnog uparivanja odgovora partnera bez otkrivanja identiteta, parovi su instruirani da samostalno kreiraju jedinstveni četveroznamenasti kod. Ovaj je kod služio kao jedini identifikator za spajanje muškog i ženskog člana para u bazi podataka, osiguravajući integritet dijadnog dizajna uz potpunu zaštitu privatnosti.

2.2.4. Statistička obrada

Statistička obrada podataka provedena je u nekoliko koraka, upotrebom programskih paketa IBM SPSS (Verzija 22.0) (IBM Corp., 2019) i online softvera APIM_SEM (Stas i sur., 2018).

Prvi korak obuhvatio je izračun osnovnih deskriptivnih parametara (aritmetička sredina, standardne devijacije, rasponi, mjere raspršenja) za sve ispitivane varijable. Za sve korištene instrumente (MACH-IV, NPI, SRP-III, VAST, APS-R, PRQC/SI) izračunan je Cronbachov alpha koeficijent kao pokazatelj unutarnje pouzdanosti skala. Za provjeru razlika u stupnju izraženosti ispitivanih varijabli (crta Mračne tetrade i perfekcionizma) između partnera u dijadama, korišten je t-test za zavisne uzorke.

U svrhu provjere prve hipoteze (H1) o postojanju asortativnog uparivanja, izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije između rezultata partnera na mjerama mračnih crta ličnosti. Pozitivne i statistički značajne korelacije ukazale bi na homogamiju (sličnost), dok bi negativne korelacije sugerirale heterogamiju (komplementarnost) u određenim crtama. U drugom koraku provodila se kontrola varijable *trajanje odnosa*, te su se dobiveni rezultati korelacija nakon kontrole usporedili s koeficijentima korelacija prije kontrole. U trećem koraku varijabla trajanje odnosa je logaritmirana kako bi se stabilizirala varijanca i adekvatnije modelirao učinak vremena kao kontrolne varijable, te su i nakon toga provjerene razlike u koeficijentima korelacije u odnosu na inicijalno mjerenje. Kako bi se eliminirala vjerojatnost postojanja mehanizma socijalne homogamije koji leži u osnovi pozitivnih koeficijenata asortativnog uparivanja, izvršena je kontrola varijabli koje se tiču stupnja obrazovanja i dobi, te je nakon kontrole opet izvršena provjera razlika u koeficijentima korelacija.

Za testiranje hipoteza o učincima mračnih crta na zadovoljstvo vezom (H2) korišten je Akter-partner model međuzavisnosti (APIM; Kenny i sur., 2006). S obzirom na to da se uzorak sastoji od heteroseksualnih parova, članove dijade moguće je razlikovati, pri čemu je spol varijabla razlikovanja. Analiza je provedena metodom modeliranja strukturnih jednadžbi (SEM), što omogućuje istovremenu procjenu svih parametara modela. Kroz provjeru akterskih učinaka utvrđeno je predviđaju li mračne crte pojedinca njegovo vlastito zadovoljstvo vezom. Kroz provjeru partnerskih učinaka testirano je predviđaju li mračne crte pojedinca zadovoljstvo njegova partnera. Pored procjene pojedinačnih učinaka, u analizu je uveden i koeficijent k , koji predstavlja odnos partnerskog i akterskog učinka. Ovaj je koeficijent ključan za identifikaciju specifičnih dijadnih obrazaca (Kenny i sur., 2006). Vrijednosti k koeficijenta omogućuju razlikovanje između akterskog obrasca ($k \approx 0$), gdje je vlastita crta primarni prediktor zadovoljstva njezina nositelja, partnerskog obrasca (k teži k beskonačnosti ili je značajno veći od 1), gdje zadovoljstvo ovisi primarno o partnerovim karakteristikama, te obrasca na razini para ($k \approx 1$), koji ukazuje na to da akterski i partnerski učinci imaju podjednak doprinos. Specifično, u kontekstu mračnih crta ličnosti, koeficijent k omogućuje provjeru postojanja i kontrastnog obrasca ($k \approx -1$), koji bi sugerirao da ista crta ima suprotne učinke na aktera i njegova partnera.

U analizu su, u skladu s planom istraživanja, kao kovarijate uključene varijable: duljina trajanja veze te sličnosti i razlike u crtama ličnosti (H3) kako bi se ispitao i kontrolirao njihov potencijalni učinak na zadovoljstvo. Diskrepantni skorovi (skorovi razlika) operacionalizirani su kao apsolutna razlika između samoprocjena partnera. Profilna sličnost partnera izračunata je kao koeficijent korelacije između odgovora dvaju člana dijade na razini svih čestica upitnika mjerene skale. Za razliku od usporedbe prosječnih vrijednosti, ovaj pristup omogućuje identifikaciju podudarnosti u samom obrascu odgovora, čime se dobiva preciznija mjera sličnosti karakternih profila unutar para. Dobiveni koeficijent sličnosti služi kao indikator dijadne usklađenosti, pri čemu viši koeficijenti reflektiraju sličnije kognitivne i bihevioralne obrasce partnera unutar mjerene dimenzije.

Obrada podataka provodila se putem online softvera APIM_SEM (Stas i sur., 2018). Ovaj softver koristi R okruženje i paket *lavaan* za procjenu parametara modela metodom maksimalne vjerodostojnosti. Aplikacija omogućuje istovremenu procjenu akterskih i partnerskih efekata, kao i kontrolu kovarijata (u ovome slučaju trajanja veze i mjera sličnosti/razlika).

2.3. Rezultati

2.3.1. Deskriptivna statistika registriranih, nezavisnih i zavisnih varijabli

Obrazovna struktura uzorka prikazana je u Tabeli 2.1.

Tabela 2.1: Obrazovanje ispitanika

	Muškarci		Žene	
	N	%	N	%
Osnovna škola ili niži	3	2,1	1	0,7
Srednja škola	88	62,9	82	58,6
Fakultet ili viša	42	30,0	51	36,4
Magistar/Master	4	2,9	6	4,3
Doktor znanosti	3	2,1	0	0
Ukupno	140	100,0		

Uočava se da najveći broj ispitanika u obje spolne skupine ima završenu srednju školu (62,9% muškaraca i 58,6% žena). Sljedeća najzastupljenija kategorija je visoko obrazovanje (fakultet ili viša škola). Može se primijetiti da je udio ispitanika sa završenim fakultetom (36,4%) i diplomskim studijima (4,3%) nešto veći u usporedbi s ispitanicima muškog spola (30,0% fakultet; 2,9% diplomski studij). Najmanji broj ispitanika pripada kategorijama s najnižim (osnovna škola ili niže) i najvišim stupnjem obrazovanja (doktor znanosti).

Dobna struktura uzorka, kao i parametri koji se tiču varijable trajanja odnosa, prikazani su u Tablici 2.2.

Tabela 2.2: Dob ispitanika i duljina trajanja odnosa

	Min.	Max.	M	SD
Dob (M)	18,00	70,00	34,90	12,96
Dob (Z)	18,00	63,00	33,01	12,75
Trajanje veze (u mjesecima)	6,00	456,00	141,22	133,22

Napomena: M i Z su oznake spola; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost.

Promatrajući dobnu strukturu, rezultati t-testa pokazuju da su ispitanici muškog spola u prosjeku statistički značajno stariji ($M = 34,90$; $SD = 12,96$) u odnosu na ispitanice ženskog spola ($M = 33,01$; $SD = 12,75$), $t(139) = 6,76$, $p < 0,001$, $d = 0,57$. Raspon godina u uzorku kreće se od ranog punoljetstva (18 godina) do zrele i starije dobi (63/70 godina). Prosječna duljina trajanja emotivnih veza u ispitivanom uzorku iznosi 141,22 mjeseca (približno 11,8 godina). Međutim, primjetna je izuzetno velika standardna devijacija ($SD = 133,22$), što ukazuje na veliku heterogenost uzorka u pogledu trajanja veze jer uzorak obuhvaća i parove koji su u vezi tek 6 mjeseci, kao i one s višedesetljećnim stažem (do 456 mjeseci, odnosno 38 godina).

Iako nije prikazano u zasebnoj tablici, podaci ukazuju na to da je manje od polovice parova u uzorku (49,3%) u bračnoj zajednici, dok je veći dio ukupnog uzorka (50,7%) u vezi ili izvanbračnoj zajednici. U Tablici 2.3. prikazan je roditeljski status parova u uzorku.

Tabela 2.3: Potomstvo

	N	%
Bez djece	74	52,9
Jedno dijete	18	12,9
Dva djeteta	36	25,7
Tri djeteta	10	7,1
Četiri ili više	2	1,4
Ukupno	140	100,0

Kada je riječ o roditeljskom statusu, nešto više od polovice uzorka (52,9%) čine parovi bez djece. Među ispitanicima koji imaju djecu, najzastupljeniji su oni s dvoje djece (25,7%), zatim s jednim djetetom (12,9%), dok su obitelji s troje ili više djece najmanje zastupljene u uzorku (ukupno 8,5%).

Tablica 2.4. prikazuje deskriptivne statističke mjere za zavisne varijable, odnosno zadovoljstvo vezom, mjereno skalama PRQC i SI, razvrstano prema spolu ispitanika.

Tabela 2.4: Deskriptivna statistika zavisnih varijabli u istraživanju

	Min.	Max.	M	SD	Sk (SE)	Ku (SE)	Cronbach Alpha
Mprqc	1,83	7,00	6,30	0,9	-2,63 (-0,20)	8,72 (0,41)	.895
Zprqc	2,50	7,00	6,18	0,94	-1,89 (-0,20)	3,97 (0,41)	.895
Msi	1,64	7,00	6,15	0,85	-2,36 (-0,20)	8,22 (0,41)	.901
Zsi	1,73	7,00	5,99	1,05	-1,86 (-0,20)	4,08 (0,41)	.950

Napomena: M i Z su oznake spola; PRQC – prva kriterijska mjera zadovoljstva odnosom; SI – druga kriterijska mjera zadovoljstva odnosom; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); SE-standardna pogreška; Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Na obje primijenjene skale prosječne su vrijednosti izrazito visoke i gravitiraju k maksimalnom skoru, pri čemu se kreću u rasponu od $M = 5,99$ ($SD = 1,05$) za žensko zadovoljstvo na SI skali do $M = 6,30$ ($SD = 0,90$) za muško zadovoljstvo na PRQC skali. Ispitanici muškog spola postižu blago više prosječne skorove na obje mjere zadovoljstva u odnosu na ispitanice. Statistički značajne spolne razlike nisu identificirane, iako u kontekstu jednog od upitnika možemo govoriti o marginalnoj značajnosti (za PRQC: $t(139) = 1,72$, $p = ,088$; za SI: $t(139) = 1,95$, $p = ,053$). Obje skale pokazuju visoku unutarnju konzistenciju, s Cronbach alpha koeficijentima koji se kreću od 0,895 i za muškarce i za žene na PRQC kriteriju, odnosno 0,901 za muškarce i 0,950 za žene na SI kriteriju.

Parametri asimetrije ukazuju na značajno odstupanje od normalne distribucije. Sve su distribucije izrazito negativno asimetrične (vrijednosti Sk se kreću od -1,86 do -2,63), što potvrđuje da se većina rezultata grupira u zoni visokih vrijednosti (tzv. efekt stropa). Vrijednosti parametra spljoštenosti visoke su i pozitivne, što ukazuje na leptokurtičnu distribuciju, a ovaj je trend osobito naglašen kod muškog spola, gdje vrijednosti kurtosisa dostižu 8,72 (za PRQC) i 8,22 (za SI). Ovakvi nalazi sugeriraju da su ispitanici u ovom uzorku vrlo usuglašeni u pogledu izvještavanja o visokom relacijskom zadovoljstvu.

U Tablici 2.5. prikazani su deskriptivni statistički pokazatelji kao i koeficijenti unutarnje konzistencije za varijable Mračne tetrade (narcizam, makijavelizam, psihopatija, sadizam) i perfekcionizam, razvrstane prema spolu ispitanika.

Tabela 2.5: Deskriptivna statistika nezavisnih varijabli u istraživanju

	Min.	Max.	M	SD	S (SE)	Ku (SE)	Cronbach Alpha
Mn	,00	32	13,47	7,31	0,54 (-0,2)	-0,24 (0,41)	.988
Zn	1,00	34	12,44	7,07	0,65 (-0,2)	-0,08 (0,41)	.989
Mm	1,95	5,30	3,33	0,55	0,49 (-0,2)	1,05 (0,41)	.690
Zm	2,00	4,75	3,16	0,55	0,38 (-0,2)	-0,06 (0,41)	.711
Mp	1,45	3,42	2,17	0,38	0,75 (-0,2)	0,63 (0,41)	.748
Zp	1,29	2,90	1,98	0,32	0,11 (-0,2)	-0,41 (0,41)	.771
Ms	1,13	3,44	2,1	0,48	0,26 (-0,2)	-0,16 (0,41)	.717
Zs	1,06	4,25	1,72	0,49	1,72 (-0,2)	5,0 (0,41)	.746
Mper	2,96	6,35	4,27	0,69	0,28 (-0,2)	-0,42 (0,41)	.817
Zper	2,57	6,26	4,51	0,8	0,22 (-0,2)	-0,46 (0,41)	.877

Napomena: M i Z su oznake spola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); SE-standardna pogreška; Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Ispitanici muškog spola postižu blago više prosječne skorove na svim dimenzijama Mračne tetrade u odnosu na ispitanice ženskog spola. Najizraženija razlika u prosječnim vrijednostima primjećuje se kod sadizma, gdje muškarci postižu prosjek od $M = 2,10$ ($SD = 0,48$), dok je kod žena on niži i iznosi $M = 1,72$ ($SD = 0,49$). Sličan trend, premda manje izražen, uočljiv je i kod psihopatije ($Mm = 2,17$; $Mž = 1,98$). Za razliku od mračnih crta, na skali perfekcionizma ispitanice ženskog spola ostvaruju viši prosječan skor ($M = 4,51$; $SD = 0,80$) u usporedbi s muškarcima ($M = 4,27$; $SD = 0,69$). Detaljniji prikaz testiranja spolnih razlika prikazan je u sljedećem odjeljku ove sekcije.

Uvidom u vrijednosti skjunisa i kurtozisa, uočava se da distribucije većine varijabli ne odstupaju značajno od normalne, uz izuzetak ženskog poduzorka na skali sadizma, gdje je zabilježena povišena vrijednost spljoštenosti ($Ku = 5,0$). Ovakav rezultat ukazuje na izrazito grupisanje odgovora žena oko nižih vrijednosti skale sadizma.

Cronbach alpha koeficijenti upućuju na zadovoljavajuću unutarnju konzistenciju za sve primijenjene skale. Skala narcizma pokazuje izuzetno visoku pouzdanost unutar oba spola, dok su pouzdanosti nešto niže, ali i dalje prihvatljive, kod skala makijavelizma i sadizma.

Kako bi se ispitala statistička značajnost razlika u izraženosti crta ličnosti između partnera u dijadama, primijenjen je t -test za zavisne uzorke. Rezultati analize prikazani su u Tablici 2.6.

Tabela 2.6: Testiranje spolnih razlika u mračnim crtama ličnosti i perfekcionizmu

		M	SD	SE	95% interval pouzdanosti		t	df	p	Cohenov d
						Donja	Gornja			
1	Mn – Zn	1,03	8,46	,71	-,38	2,45	1,45	139	,150	
2	Mm – Zm	,17	,63	,05	,07	,28	3,25	139	,001	$d \approx 0,275$
3	Mp – Zp	,2	,43	,04	,12	,27	5,38	139	,000	$d \approx 0,455$
4	Ms – Zs	,38	,51	,04	,3	,47	8,79	139	,000	$d \approx 0,743$
5	Mper – Zper	-,24	,98	,08	-,4	-,07	-2,85	139	,005	$d \approx 0,240$

Napomena: M i Z su oznake spola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; M-prosječna razlika između skorova članova dijade; SD-standardna devijacija; SE-standardna pogreška aritmetičke sredine razlika; t-vrijednost t testa; df-stupnjevi slobode; p-razina statističke značajnosti; d-Cohenov koeficijent veličine učinka.

Analiza je pokazala statistički značajne razlike između spolova na četiri od pet ispitivanih dimenzija. Najizraženija razlika između partnera zabilježena je na skali sadizma. Muškarci postižu značajno više skorove u odnosu na svoje partnerice ($t(139) = 8,79, p < ,001$). Veličina učinka je visoka ($d = 0,74$), što ukazuje na to da je spolna razlika u sadizmu vrlo uočljiva u ovome uzorku. Utvrđena je statistički značajna razlika i u razini psihopatije, pri čemu muškarci ostvaruju više vrijednosti od žena ($t(139) = 5,38, p < ,001$). Veličina ovoga učinka je umjerena ($d = 0,46$). Muškarci također postižu statistički značajno više skorove na skali makijavelizma u usporedbi sa ženama ($t(139) = 3,26, p = ,001$), uz malu do umjerenu veličinu učinka ($d = 0,28$). Suprotan obrazac uočen je kod perfekcionizma. Žene postižu statistički značajno više skorove od svojih partnera ($t(139) = -2,85, p = ,005$). Veličina učinka je mala ($d = 0,24$). Iako deskriptivni podaci ukazuju na nešto više prosječne vrijednosti kod muškaraca na narcizmu, t -test pokazuje da ova razlika nije statistički značajna ($t(139) = 1,45, p = ,150$).

2.3.2. Korelacije između partnera u domenima mračnih crta ličnosti i perfekcionizma

U Tablici 2.7. prikazana je sveobuhvatna matrica interkorelacija koja obuhvaća samoprocjene muškog i ženskog člana para na svim ispitivanim varijablama. Pored testiranja asortativnosti, omogućen je i uvid u unutarindividualnu strukturu povezanosti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma, kako kod muškaraca tako i kod žena. Pored toga, matrica uključuje i korelacije tih dispozicijskih crta s mjerama relacijskog zadovoljstva (PRQC i SI).

Tabela 2.7: Testiranje asortativnosti kroz korelacije mračnih crta ličnosti kod oba člana para i korelacije sa mjerama zadovoljstva

	Mn	Mm	Mp	Ms	Mper	Zn	Zm	Zp	Zs	Zper	Mprqc	Msi	Zprqc
Mm	,35***												
Mp	,60***	,38***											
Ms	,37***	,46***	,54***										
Mper	-,05	,02	-,02	,06									
Zn	,31***	,03	,30**	,23**	-,13								
Zm	,17*	,34***	,22**	,37***	-,06	,27**							
Zp	,19*	,12	,26**	,38***	-,05	,52***	,39**						
Zs	,03	,1	,16	,43***	-,02	,22*	,40***	,56***					
Zper	,02	,05	-,04	,12	,15	-,1	,09	,04	-,02				
Mprqc	-,21*	-,18*	-,18*	-,27**	-,01	,04	-,05	-,06	-,13	-,08			
Msi	-,25**	-,23**	-,17*	-,26**	,02	,07	-,08	-,06	-,11	-,11	,87***		
Zprqc	-,12	-,11	-,07	-,11	,15	-,00	-,15	,04	-,04	-,1	,54***	,53***	
Zsi	-,01	-,12	-,01	-,04	,15	-,03	-,15	,02	-,02	-,07	,47***	,50***	,89***

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

M i Z su oznake spola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; PRQC–prva kriterijska mjera; SI-druga kriterijska mjera; Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Korelacije partnera u odnosu na sve crte Mračne tetrade niske su ili srednje izražene, što upućuje na postojanje pozitivne asortativnosti. U domeni perfekcionizma nije pronađena statistički značajna sličnost između muškog i ženskog partnera u dijadi ($r = ,15, p > ,05$). Najviši stupanj sličnosti zabilježen je u kontekstu sadizma, gdje korelacija između muškog i ženskog partnera iznosi $r = ,43, p < ,001$. S druge strane, značajna asortativnost potvrđena je i za ostale crte, pri čemu je u kontekstu psihiopatije ona najniža, ali i dalje statistički značajna ($r = ,26, p < ,01$). Značajne korelacije između partnera identificirane su i za narcizam ($r = ,31, p < ,001$) i makijavelizam ($r = ,34, p < ,001$).

Analiza interkorelacija unutar muškog (gornji lijevi segment) i ženskog uzorka (donji desni segment matrice) ukazuje na konzistentnu strukturu povezanosti mračnih crta ličnosti kod oba spola. Kod oba spola utvrđene su statistički značajne i pozitivne korelacije umjerenog do visokog intenziteta između narcizma, makijavelizma, psihiopatije i sadizma, što potvrđuje teorijske postavke o Mračnoj tetradi kao međusobno povezanim, ali distinktnim konstruktima. Naj snažnija unutarindividualna povezanost kod oba spola identificirana je između narcizma i psihiopatije ($r_M = ,60$; $r_{\check{Z}} = ,52$), kao i između psihiopatije i sadizma ($r_M = ,54$; $r_{\check{Z}} = ,56$). S druge strane, perfekcionizam pokazuje tendenciju prema nultim korelacijama s mračnim crtama kod oba spola, što sugerira njegovu relativnu neovisnost u odnosu na ovaj skup varijabli.

Kada je riječ o zavisnim varijablama, rezultati ukazuju na iznimno visoku konvergentnu valjanost primijenjenih instrumenata, što se ogleda u snažnim pozitivnim korelacijama između PRQC i SI skale kod oba spola ($r_M = 0,87$ i $r_{\bar{Z}} = 0,89$, $p < ,001$). Ovako visoki koeficijenti sugeriraju da obje skale mjere u osnovi isti konstrukt relacijske dobrobiti. Dodatno, uočena je značajna korelacija između zadovoljstva muškarca i zadovoljstva žene ($r = 0,50$ i $r = 0,54$, $p < ,001$), što potvrđuje da relacijsko zadovoljstvo nije isključivo individualni fenomen, već u velikoj mjeri ovisi o zajedničkoj dijadnoj dinamici, čime je dobiveno dodatno opravdanje za primjenu APIM modela kao adekvatnog statističkog okvira koji uvažava ovakvu međuzavisnost.

Analiza korelacija između mračnih crta ličnosti i mjera zadovoljstva otkriva jasnu spolnu asimetriju. Kod muškaraca sve crte Mračne tetrade ostvaruju statistički značajne negativne korelacije s objema kriterijskim skalama, pri čemu se sadizam ($r = -0,26$ i $r = -0,27$, $p < ,01$) i narcizam ($r = -0,25$ i $r = -,21$, $p < ,01$) izdvajaju kao najsnažniji korelati nižeg zadovoljstva. Ovi nalazi sugeriraju da mračne crte kod muškaraca funkcioniraju kao intrapersonalni stresori koji narušavaju njihov subjektivni doživljaj kvalitete veze. Nasuprot tome, žensko zadovoljstvo pokazuje statističku neovisnost od mračnih crta ličnosti, kako vlastitih tako i partnerovih, s obzirom na to da nijedan koeficijent korelacije u ovoj domeni nije dosegao razinu značajnosti.

Kako bi se utvrdio mehanizam koji leži u osnovi uočene sličnosti partnera na dimenzijama Mračne tetrade, provedena je analiza parcijalnih korelacija uz kontrolu varijable trajanje veze, čiji su rezultati prikazani u Tablici 2.8.

Tabela 2.8: Parcijalne korelacije uz kontrolu varijable *trajanje odnosa*

	Mn	Mm	Mp	Ms	Mper	Zn	Zm	Zp	Zs
Mm	,32***								
Mp	,57***	,36***							
Ms	,31***	,45***	,49***						
Mper	-,07	,01	-,05	,03					
Zn	,24**	-,01	,23**	,13	-,17				
Zm	,14	,33***	,19*	,34***	-,08	,24**			
Zp	,12	,09	,20*	,31***	-,08	,48***	,36***		
Zs	-,03	,07	,11	,39***	-,04	,16	,39***	,54***	
Zper	,02	,05	-,05	,13	,15	-,11	,09	,04	-,02

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

M i Z su oznake spola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podobljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Usporedbom inicijalnih i parcijalnih korelacija utvrđeno je da kontrola trajanja veze ne dovodi do nestanka statističke značajnosti povezanosti između rezultata partnera. Iako je kontrola trajanja veze dovela do minimalnih numeričkih promjena u koeficijentima, primjenom Z-testa značajnosti razlika između korelacija utvrđeno je da nijedan pad intenziteta povezanosti nije statistički značajan. Kod makijavelizma povezanost je ostala gotovo identična ($r^2 = ,33$, $p < ,001$, u odnosu na $r^2 = ,34$), što sugerira da je sličnost isključivo rezultat inicijalnoga aktivnog uparivanja (partneri biraju slične sebi na početku veze), a ne konvergencije tijekom vremena. Kod narcizma ($r^2 = ,24$), psihopatije ($r^2 = ,20$) i sadizma ($r^2 = ,39$) koeficijenti su nakon kontrole trajanja veze pretrpjeli tek neznatan pad, ali su zadržali statističku značajnost.

S obzirom na to da distribucija varijable trajanje veze značajno odstupa od normalne, u drugom koraku provjere mehanizama uparivanja izvršena je logaritamska transformacija ($\log_{10}$) ove varijable prije uključivanja u analizu kao kontrolne varijable. Također, ovim se postupkom daje veći značaj varijacijama u trajanju kod kraćih veza, polazeći od pretpostavke da ista jedinica vremena (npr. nekoliko mjeseci) ima znatno veću psihološku težinu i učinke na dinamiku odnosa na početku veze nego u njezinim kasnijim, stabilnijim fazama. Rezultati su prikazani u Tablici 2.9.

Tabela 2.9: Parcijalne korelacije uz kontrolu logaritmirane varijable *trajanje odnosa*

	Mn	Mm	Mp	Ms	Mper	Zn	Zm	Zp	Zs
Mm	,33 ^{***}								
Mp	,57 ^{***}	,36 ^{***}							
Ms	,31 ^{***}	,45 ^{***}	,49 ^{***}						
Mper	-,08	,01	-,06	,02					
Zn	,25 ^{**}	-,00	,24 ^{**}	,14	-,17 [*]				
Zm	,15	,33 ^{***}	,20 [*]	,35 ^{***}	-,08	,25 ^{**}			
Zp	,13	,1	,20 [*]	,31 ^{***}	-,09	,48 ^{***}	,37 ^{***}		
Zs	-,03	,07	-,05	,39 ^{***}	,10	,16	,39 ^{***}	-,01	
Zper	,04	,06	-,03	,15	,15	-,08	,1	,06	-,01

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

M i Z su oznake spola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podobljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Nakon kontrole logaritmiranog trajanja veze, parcijalne korelacije ostale su statistički značajne za sve četiri dimenzije u kojih je postojala inicijalna povezanost, a Z-test koji testira značajnost razlika među korelacijama nije dosegnuo statističku značajnost ni za jednu crtu. Konkretno, korelacije partnera za narcizam ($r_3 = ,25, p < ,001$), makijavelizam ($r_3 = ,33, p < ,001$), sadizam ($r_3 = ,39, p < ,001$) i psihopatiju ($r_3 = ,20, p < ,05$) zadržale su stabilnost sličnu onoj u inicijalnom modelu. Čak i uz primjenu rigoroznije statističke kontrole (logaritmiranja), asortativnost u domeni mračnih crta ostaje postojan nalaz.

Kako bi se ispitao mehanizam socijalne homogamije, provedena je analiza parcijalnih korelacija uz kontrolu sociodemografskih varijabli (dob i obrazovanje oba člana para) kao i njihovih interakcija. Cilj analize bio je utvrditi hoće li statistički značajna povezanost između crta ličnosti partnera nestati kada se ukloni učinak njihove dobi i obrazovnog statusa. Rezultati su prikazani u Tablici 2.10.

Tabela 2.10: Testiranje hipoteze o socijalnoj homogamiji

	Mn	Mm	Mp	Ms	Mper	Zn	Zm	Zp	Zs
Mm	,36***								
Mp	,57***	,36***							
Ms	,35***	,43***	,53***						
Mper	-,07	,03	-,08	-,00					
Zn	,26***	,01	,23**	,18*	-,19*				
Zm	,15	,30***	,19*	,34***	-,10	,26**			
Zp	,11	,03	,19*	,28**	-,11	,52***	,36***		
Zs	-,03	,01	-,06	,36***	-,06	,20*	,39***	,49***	
Zper	-,03	,05	-,06	,13	,16	-,11	,01	,02	-,03

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

M i Z su oznake spola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

I nakon kontrole kontekstualnih varijabli, korelacija između partnera ostaje stabilna i statistički značajna u domeni makijavelizma ($r_4 = ,30, p < ,001$), narcizma ($r_4 = ,26, p < ,001$) i sadizma ($r_4 = ,36, p < ,001$). Kada je u pitanju psihopatija, korelacija blago pada u odnosu na nulti model, ali i dalje zadržava statističku značajnost ($r_4 = ,19, p < ,05$). Iako je ovaj pad doveo do promjene razine značajnosti s $p < ,01$ na $p < ,05$, testiranje značajnosti razlike između tih koeficijenata pokazalo je da ona nije statistički značajna ($Z = 0,61; p > ,05$).

Dakle, s obzirom na to da su korelacije ostale statistički značajne i nakon uvođenja kontrole kontekstualnih varijabli, može se odbaciti hipoteza o socijalnoj homogamiji. Rezultati govore u prilog hipotezi o aktivnom asortativnom uparivanju.

2.3.3. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma na zadovoljstvo odnosom: Testiranje APIM modela

U Tablici 2.11. prikazan je osnovni APIM model, u koji nisu uključene varijable *trajanje odnosa* ili sličnosti/razlika u crtama ličnosti. U većini modela svi su testovi distinktivnosti statistički značajni, osim u slučaju narcizma na prvoj kriterijskoj varijabli, čime je potvrđeno da spol igra ključnu ulogu u dinamici tih odnosa, te se rezultati za muškarce i žene tumače odvojeno.

Tabela 2.11: Parametri u APIM analizi efekata mračnih crta ličnosti i perfekcionizma kod partnera na zadovoljstvo odnosom

P	K	r1	r2	D. Test χ^2	AE (β) (<i>m-m</i>) (<i>ž-ž</i>)	PE (β) (<i>m-ž</i>) (<i>ž-m</i>)	R ² <i>m</i> <i>ž</i>	k <i>m</i> <i>ž</i>	95% interval (<i>k</i>) <i>m</i> <i>ž</i>	Dijadni obrazac
N	PRQC	0.31***	0.53***	11.16	-0.1	-0.02	.01	0.2	[-1.87, 1.24]	N
	SI	0.31***	0.50***	23.53***	-0.26*** -0.00	-0.1 0.15	.09 .01	-0.55 1426	[-1.11, 0] [--,--]	A i Cnt (M) N (Ž)
M	PRQC	0.34***	0.53***	15.79*	-0.18* -0.13	-0.07 0.02	.03 .03	-0.08 .54	[-1.01, 0.84] [-1.24, 2.31]	A i Cnt (M), N (Ž)
	SI	0.34***	0.49***	25.53***	-0.2** -0.14	-0.08 -0.00	.05 .03	0.01 0.58	[-0.76, 0.77] [-1.21, 2.37]	A (M), N (Ž)
P	PRQC	0.32**	0.53***	38.1***	-0.16* 0.06	-0.08 -0.01	.03 .01	0.05 -1.19	[-1.06, 1.17] [-4.99, 2.61]	N (M i Ž)
	SI	0.32**	0.51***	47.32***	-0.14* 0.03	-0.02 -0.02	.03 .00	0.16 -0.67	[-1.13, 1.44] [-6.77, 5.42]	N (M i Ž)
S	PRQC	0.43***	0.53***	70.97***	-0.25** 0.01	-0.12 -0.02	.07 .01	0.08 8.79	[-0.62, 0.79] [124.78, 107.33]	A (M); N (Ž)
	SI	0.43***	0.51***	82.86***	-0.23** 0.01	-0.05 -0.00	.07 .00	0 -35.5	[-0.67, 0.68] [--, --]	A (M) N (Ž)
Per	PRQC	0.32**	0.54***	16.85*	0.00 -0.13	0.18* -0.07	.01 .04	-284.7 -1.23	[--,--] [-3.56, 0.69]	N (M) Cnt i A (Ž)
	SI	0.32**	0.49***	26.84***	0.03 -0.09	0.19* -0.1	.01 .03	-3.14 -2.01	[-19.12, 12.84] [-5.91, 1.89]	N (M i Ž)

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; P-prediktor; K-kriterij; r1-korelacija prediktora; r2-korelacija reziduala, D.test χ^2 -test razlikovanja članova dijade; AE-akterski efekt; (*m-m*): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom; (*ž-ž*): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo; PE-partnerski efekt; (*m-ž*): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene; (*ž-m*): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo; k-odnos partnerskog i akterskog efekta; R²-koeficijent determinacije; A-obrazac akterskih efekata; P-obrazac partnerskih efekata; C-obrazac efekata na razini para; Cnt-obrazac kontrasta; N-nije moguće odrediti.

Kada je u pitanju narcizam, uočava se da je kod muškaraca na SI skali prisutan visoko značajan negativni akterski efekt ($AE = -0,26$, $p < ,001$), dok na PRQC skali, u okviru koje test distinktivnosti nije bio značajan i dijade nisu mogle biti razlikovane, ne postoje statistički značajni efekti. U okviru makijavelizma identificiraju se stabilni negativni akterski efekti isključivo kod muškog spola na obje kriterijske skale (za PRQC: $AE = -0,18$, $p < ,05$; za SI: $AE = -0,2$, $p < ,01$). Za psihopatiju su identificirani isključivo muški akterski efekti na objema kriterijskim mjerama (za PRQC: $AE = -0,16$, $p < ,05$; za SI: $AE = -0,14$, $p < ,05$), dok partnerski efekti nisu dosegli razinu statističke značajnosti. Najkonzistentniji i najstabilniji negativni efekti evidentirani su u domeni sadizma. Ova crta kod muškaraca ostvaruje visoko značajne akterske efekte na obje skale (za PRQC: $AE = -0,25$, $p < ,01$; za SI: $AE = -0,23$, $p < ,01$), dok kod žena sadizam ne predviđa značajne promjene u kriterijima. Konačno, u domeni perfekcionizma rezultati pokazuju odsustvo akterskih efekata kod oba spola. Specifičan nalaz pojavljuje se u obliku pozitivnoga partnerskog efekta muškarca (za PRQC: $PE = 0,18$, $p < ,05$;

za SI: $PE = 0,19, p < ,05$), što sugerira da muški perfekcionizam u određenoj mjeri korespondira s višim zadovoljstvom partnerice.

Analiza dijadnih obrazaca otkriva spolnu asimetriju u doprinosu ličnosti zadovoljstvu odnosom, pri čemu kod muškaraca dominira akterski obrazac (A) kod gotovo svih crta Mračne tetrade na obje kriterijske skale. Ovakav nalaz ukazuje na to da mračne crte kod muškaraca primarno funkcioniraju kao intrapersonalni faktori koji narušavaju vlastiti doživljaj kvalitete veze, dok su njihovi partnerski efekti na zadovoljstvo žena uglavnom izostali ili su se manifestirali kroz obrazac kontrasta (Cnt) kod narcizma i makijavelizma. Nasuprot tome, kod ženskog spola dominantno je odsustvo prepoznatljivih dijadnih obrazaca (N). Zanimljivo je da se muški perfekcionizam, iako ostvaruje značajan partnerski efekt na zadovoljstvo žena, u okviru dijadne dinamike integrira u obrazac kontrasta kod žena. To sugerira da žensko zadovoljstvo u ovoj domeni ovisi o odnosu između njezine vlastite težnje k savršenstvu (koja ima negativan trend) i partnerova perfekcionizma (koji ima pozitivan doprinos), stvarajući specifičnu dijadnu tenziju (kontrast).

2.3.4. Efekti trajanja odnosa i sličnosti/razlika u crtama ličnosti

U Tablici 2.12. prikazani su efekti sličnosti/razlika i trajanja veze, varijabli koje su kao kovarijate uvrštene u početne APIM modele za narcizam. Uvođenjem navedenih kovarijata u model, test distinktivnosti dosegao je statističku značajnost ($D. Test \chi^2 = 28,74, p < ,01$), te su dijade u nastavku tretirane kao razlikujuće.

Tabela 2.12: Efekti trajanja veze i sličnosti/razlika u narcizmu

M	P	K	AE (β) (m-m) (ž-ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B (β)	IP Kov 1	Kov 2 B (β)	IP Kov 2
1	N	PRQC (m z)	-0,27***	-0,20*	-0.002** (0.001)	[-0.003, 0]	0.54 (0.37)	[-0.192, 1.265]
			-0,07	0,01	-0.003** (0.001)	[-0.004, -0.001]	0.5 (0.38)	[-0.246, 1.246]
		SI (m z)	-0,30***	-0,17	-0.002** (0.001)	[-0.003, 0]	0.47 (0.34)	[-0.209, 1.143]
			-0,12	0,01	-0.003** (0.001)	[-0.004, -0.002]	0.45 (0.43)	[-0.382, 1.29]
2	N	PRQC (m z)	-0,22*	-0,1	-0.001* (0.001)	[-0.003, 0]	0.02 (0.02)	[-0.053, 0.006]
			-0,05	0,07	-0.002** (0.001)	[-0.004, -0.001]	-0.04** (0.02)	[-0.073, -.013]
		SI (m z)	-0,26**	-0,06	-0.001** (0.001)	[-0.002, 0]	-0.02 (0.01)	[-0.044, 0.011]
			-0,1	0,1	-0.003** (0.001)	[-0.004, -0.002]	-0.05** (0.02)	[-0.082, -.015]

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; M i Z su oznake spola; Model 1 – Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Sličnost; Model 2 – Kovarijate Trajanje odnosa i razlike, Kov 1 – Trajanje, Kov 2 – Razlike; AE-akterski efekti; PE-partnerski efekti; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analizom prvog modela, koji kao kovarijate uključuje trajanje odnosa i indeks profilne sličnosti u narcizmu, saznajemo da je trajanje odnosa statistički značajan negativan prediktor za oba ispitivana kriterija i kod muškaraca i kod žena, ukazujući na to da s duljim trajanjem veze dolazi do blagog, ali dosljednog opadanja skorova na zavisnoj varijabli. Točnije, sa svakim mjesecom veze zadovoljstvo kod muškaraca opada za 0,002, a kod žena za 0,003. S druge strane, sličnost u narcizmu, iako pokazuje relativno visoke nestandardizirane koeficijente ($B = 0,54$ i $B = 0,50$, odnosno $B = 0,47$ i $B = 0,45$), nije dosegla statističku značajnost. Vrijedi primijetiti da su standardizirani efekti za sličnost znatno viši u usporedbi s efektima trajanja, što sugerira potencijalnu jačinu efekta. Međutim, široki intervali pouzdanosti koji presijecaju nulu za obje uloge ukazuju na veliku varijabilnost u podacima, zbog čega se ne može tvrditi da je ovaj efekt statistički značajan u promatranom uzorku.

U drugom modelu, koji pored trajanja odnosa uključuje razlike u narcizmu (diskrepantne skorove), ponovno se potvrđuje značajan negativan efekt trajanja veze. Intervali pouzdanosti u oba slučaja ne uključuju nulu, što potvrđuje stabilnost ovog negativnog efekta. Kada je riječ o samim razlikama, rezultati su mješoviti ovisno o spolu ispitanika. Za muškarce razlike nisu pokazale statističku značajnost ($B = 0,02$; $B = -0,02$), što pokazuje i interval pouzdanosti, dok se za žene razlike pokazuju kao značajan negativan prediktor u kontekstu indeksa zadovoljstva odnosom ($B = -0,04$, $p < ,01$ za jednu kriterijsku varijablu; $B = -0,05$, $p < ,01$ za drugu), što potvrđuje i interval pouzdanosti. Negativan predznak sugerira da veće razlike (veća diskrepanca) između partnera u narcizmu predviđaju niže skorove na zavisnoj varijabli. Drugim riječima, što su partneri različitiji u kontekstu narcizma, zadovoljstvo je niže kod žene.

Važno je napomenuti da uvođenjem kovarijata u početni model ne dolazi do značajnih promjena u akterskim i partnerskim efektima crte narcizma, ali s obzirom na to da je dijade sada moguće razlikovati u okviru obje kriterijske varijable, saznajemo da je negativni akterski efekt unutar muškog spola vidljiv na obje mjere zadovoljstva odnosom.

U Tablici 2.13. prikazani su efekti sličnosti/razlika i trajanja veze, varijabli koje su kao kovarijate uvrštene u početne APIM modele za makijavelizam.

Tabela 2.13: Efekti trajanja veze i sličnosti/razlikovanja u makijavelizmu

M	P	K	AE (β) (m-m) (ž-ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B (β)	IP Kov 1	Kov 2 B (β)	IP Kov 2
1	M	PRQC (m z)	-0,18*	-0,11	-0.001* (0.001)	[-0.002, 0]	0.5 (0.30)	[-0.1, 1.095]
			-0,16	-0,01	-0.002*** (0.001)	[-0.003,-0.001]	-0.17 (0.31)	[-0.777, 0.445]
		SI (m z)	-0,20**	-0,14	-0.001* (0.001)	[-0.002, 0]	0.47 (0.28)	[-0.092, 1.023]
			-0,17*	-0,03	-0.003*** (0.001)	[-0.004,-0.002]	-0.43 (0.34)	[-1.105, 0.245]
2	M	PRQC (m z)	-0,18*	-0,09	-0.001* (0.001)	[-0.002, 0]	-0.15 (0.2)	[-0.542, 0.241]
			-0,17*	-0,01	-0.002** (0.001)	[-0.003,-0.001]	-0.15 (0.2)	[-0.544, 0.25]
		SI (m z)	-0,21**	-0,11	-0.001* (0.001)	[-0.002, 0]	-0.06 (0.19)	[-0.425, 0.307]
			-0,18*	-0,02	-0.003*** (0.001)	[-0.004, -0.001]	-0.07 (0.22)	[-0.513, 0.37]

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; M i Z su oznake spola; Model 1 – Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Sličnost; Model 2 – Kovarijate Trajanje odnosa i razlike, Kov 1 – Trajanje, Kov 2 – Razlike; AE-akterski efekti; PE-partnerski efekti; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza prvog modela, koji kao prediktor tretira crtu ličnosti makijavelizam, a kao kovarijate uključuje trajanje odnosa i indeks profilne sličnosti, pokazuje da je trajanje odnosa statistički značajan negativan prediktor za oba ispitivana kriterija, ukazujući na to da s duljim trajanjem veze dolazi do blagog, ali dosljednog opadanja skorova na zavisnoj varijabli (sa svakim mjesecom veze skorovi opadaju za približno 0,001 do 0,002). S druge strane, sličnost u makijavelizmu, iako u pojedinim slučajevima pokazuje visoke nestandardizirane koeficijente (npr. $B = 0,50$ ili $B = 0,47$), nije dosegla statističku značajnost. Vrijedi primijetiti da su standardizirani efekti za sličnost viši u usporedbi s efektima trajanja, što bi moglo sugerirati potencijalnu jačinu efekta; međutim, široki intervali pouzdanosti koji u svim slučajevima uključuju nulu ukazuju na preveliku varijabilnost u podacima, zbog čega se ne može tvrditi da je efekt sličnosti u makijavelizmu statistički značajan u promatranom uzorku, a što sugerira da linearni modeli možda ne obuhvaćaju u potpunosti kompleksnost ovog fenomena.

U drugom modelu, koji pored trajanja odnosa uključuje razlike u makijavelizmu, ponovno se potvrđuje značajan negativan efekt trajanja veze, pri čemu intervali pouzdanosti uglavnom ne uključuju nulu, potvrđujući stabilnost ovog nalaza. Kada je riječ o samim razlikama, rezultati za makijavelizam odstupaju od onih dobivenih za narcizam jer ne pokazuju statističku značajnost ni za jedan spol. Za muškarce koeficijenti razlika iznose oko $B = -0,15$, dok su za žene niži (oko $B = -0,06$), ali u oba slučaju intervali pouzdanosti uključuju nulu. To znači da, u kontekstu makijavelizma, ni sličnost ni veličina razlike (diskrepanca) među partnerima ne predstavljaju značajan prediktor zadovoljstva odnosom, ostavljajući trajanje veze kao jedini potvrđeni efekt.

Na kraju, uvođenjem kovarijata u model ne dolazi do značajnih promjena u jačini akterskih efekata crte makijavelizma kod muškaraca, s tim da se pojavljuju akterski efekti ove mračne crte u okviru ženskog poduzorka (M1: $AE = -.17, p < .05$; M2: do $AE = -.18, p < .05$), dok je u početnom modelu postojao samo marginalni trend koji ipak nije dosegao razinu statističke značajnosti.

U Tablici 2.14. prikazani su efekti sličnosti/razlika i trajanja veze, varijabli koje su kao kovarijate uvrštene u početne APIM modele za psihopatiju.

Tabela 2.14: Efekti trajanja veze i sličnosti/razlika u psihopatiji

M	P	K	AE (β) (m-m) (ž-ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B (β)	IP Kov 1	Kov 2 B (β)	IP Kov 2
1	P	PRQC (m z)	-0,21**	-0,14	-0.002** (0.001)	[-0.003, 0]	0.16 (0.38)	[-0.592, 0.919]
			-0,02	-0,07	-0.002*** (0.001)	[-0.003,-0.001]	0.25 (0.4)	[-0.528, 1.035]
		SI (m z)	-0,17*	-0,09	-0.001* (0.001)	[-0.003, 0]	-0.30 (0.36)	[-0.411, 1.017]
			-0,06	-0,08	-0.003*** (0.001)	[-0.004,-0.001]	-0.20 (0.48)	[-0.672, 1.08]
2	P	PRQC (m z)	-0,11	-0,08	-0.001* (0.001)	[-0.003, 0]	-0.47 (0.33)	[-1.114, 0.181]
			-0,05	-0,12	-0.002** (0.001)	[-0.003,0]	-0.29 (0.33)	[-0.968, 0.383]
		SI (m z)	-0,09	-0,01	-0.001* (0.001)	[-0.003, 0]	-0.43 (0.31)	[-1.039, 0.188]
			-0,11	-0,12	-0.003*** (0.001)	[-0.004, -0.001]	-0.43 (0.38)	[-1.187, 0.319]

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; M i Z su oznake spola; Model 1 – Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Sličnost; Model 2 – Kovarijate Trajanje odnosa i razlike, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Razlike; AE-akterski efekti; PE-partnerski efekti; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza prvog modela za psihopatiju, koji kao kovarijate uključuje trajanje odnosa i indeks profilne sličnosti, pokazuje da je trajanje odnosa statistički značajan negativan prediktor za oba ispitivana kriterija. Svakim mjesecom veze zadovoljstvo blago, ali dosljedno opada, što potvrđuju koeficijenti od $B = -0,002$ za obje uloge u kontekstu prvog kriterija, odnosno $B = -0,001$ i $B = -0,003$ za drugi. Stabilnost ovog negativnog efekta, koji se čini izraženijim kod žena, potvrđena je intervalima pouzdanosti koji ne uključuju nulu. S druge strane, sličnost u psihopatiji nije dosegla statističku značajnost ni za jednu ulogu, ni za jedan kriterij. Iako standardizirani efekti za sličnost dosežu relativno visoke vrijednosti (npr. $\beta = 0,40$ kod žena na PRQC skali), nestandardizirani koeficijenti ostaju neznačajni, što nedvosmisleno potvrđuju vrlo široki intervali pouzdanosti (npr. IP [-0,528, 1,035]). Ovakav nalaz ukazuje na veliku varijabilnost podataka i potvrđuje da profilna sličnost u psihopatiji ne predstavlja univerzalan prediktor zadovoljstva u ovom uzorku.

U drugom modelu, koji uključuje razlike u psihopatiji (diskrepantne skorove), ponovno se potvrđuje značajan negativan efekt trajanja veze (B od $-0,001$ do $-0,003$). Kada je riječ o

razlikama u psihopatiji, rezultati ne pokazuju statističku značajnost usprkos numerički visokim koeficijentima (npr. $B = -0,47$ za muškarce na PRQC skali i $B = -0,43$ za oba spola na SI skali). Negativan predznak tih koeficijenata sugerira da bi veće razlike u psihopatiji teorijski mogle narušavati zadovoljstvo, ali izrazito široki intervali pouzdanosti (npr. IP $[-1,187; 0,319]$) ukazuju na nestabilnost efekta. Ovakvi rasponi sugeriraju heterogenost uzorka: kod nekih parova razlike u psihopatiji snažno obaraju zadovoljstvo, dok kod drugih možda nemaju efekta, što ponovno otvara pitanje nelinearnih efekata koji bi se mogli preciznije ispitati nekim drugačijim statističkim procedurama. Konačno, važno je napomenuti da uvođenjem kovarijata ne dolazi do značajnih izmjena u osnovnim akterskim i partnerskim efektima, odnosno da se kao jedini značajni efekti pojavljuju akterski efekti u okviru muškog spola, i to isključivo u modelima koji kao kovarijatu uvode sličnost.

U Tablici 2.15. prikazani su efekti sličnosti/razlika i trajanja veze, varijabli koje su kao kovarijate uvrštene u početne APIM modele za sadizam.

Tabela 2.15: Efekti trajanja veze i sličnosti/razlika u sadizmu

M	P	K	AE (β) (m-m) (ž-ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B (β)	IP Kov 1	Kov 2 B (β)	IP Kov 2
1	S	PRQC (m z)	-0,34***	-0,26**	-0.002*** (0.001)	[-0.003, -0.001]	0.44 (0.26)	[-0.069, 0.942]
			-0,01	-0,05	-0.003*** (0.001)	[-0.004,-0.002]	-0.06 (0.27)	[-0.602, 0.473]
		SI (m z)	-0,32***	-0,19	-0.002** (0.001)	[-0.003, -0,001]	-0.32 (0.24)	[-0.158, 0.802]
			-0,02	-0,02	-0.003*** (0.001)	[-0.004,-0.002]	0,01 (0.31)	[-0.594, 0.62]
2	S	PRQC (m z)	-0,23*	-0,13	-0.002*** (0.001)	[-0.003, -0,001]	-0.4 (0.21)	[-0.812, 0.015]
			-0,07	-0,10	-0.003*** (0.001)	[-0.004,-0.001]	-0.4 (0.22)	[-0.836, 0.036]
		SI (m z)	-0,21*	-0,16	-0.002* (0.001)	[-0.003, -0,001]	-0.39* (0.2)	[-0.785,-0.005]
			-0,04	-0,08	-0.003*** (0.001)	[-0.004, -0.002]	-0.12 (0.25)	[-0.615, 0.381]
Napomena: * p < 0,05; ** p < 0,01; ***p < 0,001; M i Z su oznake spola; Model 1 – Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje, Kov 2 – Sličnost; Model 2 – Kovarijate Trajanje odnosa i razlike, Kov 1 – Trajanje odnosa, Kov 2 – Razlike; AE-akterski efekti; PE-partnerski efekti; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.								

Analiza prvog modela za sadizam, koji kao kovarijate uključuje trajanje odnosa i indeks profilne sličnosti, pokazuje da je trajanje odnosa ponovno značajan negativan prediktor za oba partnera. Sa svakim mjesecom veze dolazi do pada u zadovoljstvu ($B = -0,002$ do $-0,003$, $p < ,001$), pri čemu su efekti vrlo stabilni, a intervali pouzdanosti uski i u potpunosti ispod nule (npr. IP $[-0,004, -0,002]$ za žene), što potvrđuje pouzdanost ovog negativnog trenda. Kada je riječ o sličnosti u sadizmu, rezultati nisu pokazali statističku značajnost ni za jednu ulogu. Iako su standardizirani efekti numerički visoki, široki intervali pouzdanosti (npr. IP $[-0,069, 0,942]$)

ukazuju na to da sličnost u razinama sadizma nije pouzdan prediktor relacijskog ishoda u ovom uzorku.

U drugom modelu, koji uključuje razlike u sadizmu, trajanje odnosa ostaje robustan i visoko značajan negativan prediktor. Kada je riječ o razlikama (diskrepanci) u sadizmu, rezultati otkrivaju specifičnu dinamiku kod muškog spola. U odnosu na drugu kriterijsku varijablu (SI skala), razlika u sadizmu predstavlja statistički značajan negativan prediktor za muškarce ($B = -0,39, p < ,05$), pri čemu interval pouzdanosti u potpunosti isključuje nulu (IP $[-0,785, -0,005]$). Ovo sugerira da veća neusklađenost u razinama sadizma kod muškaraca izravno predviđa niže zadovoljstvo. Kod žena efekti razlika nisu dosegli značajnost ni na ovom kriteriju. U odnosu na drugu kriterijsku varijablu, efekti razlika za obje uloge nalaze se u zoni marginalne značajnosti. Iako koeficijenti pokazuju jasan negativan trend i sugeriraju da veće razlike negativno utječu na ishod, p -vrijednosti su neznatno iznad praga od ,05. Shodno tome, intervali pouzdanosti u oba slučaja dotiču nulu (gornje granice su 0,015 i 0,036), zbog čega ti efekti ne mogu biti proglašeni statistički značajnima na razini od 95 % sigurnosti.

Na kraju, važno je napomenuti da su osnovni akterski efekti muškog sadizma ostali visoko značajni i nakon uvođenja kovarijata, pogotovo u kontekstu modela koji uključuje sličnost kao kovarijatu. Nadalje, zanimljivo je to što se u okviru istog modela, na prvoj kriterijskoj varijabli, prvi put javlja i negativan partnerski efekt jedne od mračnih crta ličnosti (za PRQC: $PEm = -0,26, p < ,01$).

U Tabeli 2.16. prikazani su efekti sličnosti/razlika i trajanja veze, varijabli koje su kao kovarijate uvrštene u inicijalne APIM modele za perfekcionizam.

Tabela 2.16: Efekti trajanja veze i sličnosti/razlika u perfekcionizmu

M	P	K	AE (β) (m-m) (ž-ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B (β)	IP Kov 1	Kov 2 B (β)	IP Kov 2
1	Per	PRQC (m z)	-0,01	0,16	-0.001(0.001)	[-0.002, 0]	0.71**(0.25)	[0.226, 1.187]
			-0,07	-0,01	-0.002* (0.001)	[-0.003,-0.001]	0.62* (0.24)	[0.134, 1.113]
	SI (m z)		0,03	0,17	-0.001 (0.001)	[-0.002, 0]	0.82*** (0.28)	[0.384, 1.274]
			-0,04	-0,03	-0.002* (0.001)	[-0.003,-0.001]	0.6* (0.28)	[0.054, 1.145]
2	Per	PRQC (m z)	0,00	0,17	-0.001 (0.001)	[-0.002, 0]	-0.07 (0.14)	[-0.206, 0.344]
			-0,15	-0,09	-0.002* (0.001)	[-0.003, -0.001]	-0.09 (0.14)	[-0.19, 0.363]
	SI (m z)		0,04	0,18	-0.001* (0.001)	[-0.002, 0]	0.12 (0.13)	[-0.142, 0.376]
			-0,13	-0,13	-0.002*** (0.001)	[-0.004, -0.001]	-0.10 (0.16)	[-0.203, 0.414]

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; M i Z su oznake spola Model 1 – Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje, Kov 2 – Sličnost; Model 2 – Kovarijate Trajanje odnosa i razlike, Kov 1 – Trajanje odnosa, Kov 2 – Razlike; AE-akterski efekti; PE-partnerski efekti; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza prvog modela za perfekcionizam, provedena na obje kriterijske varijable, donosi nalaze koji značajno odstupaju od obrazaca uočenih kod mračnih crta ličnosti, ističući važnost usklađenosti partnera u ovoj dimenziji. Kada je riječ o trajanju odnosa, rezultati otkrivaju spolno specifičan obrazac. Kod muškaraca se trajanje veze u prvom modelu nije pokazalo kao statistički značajan prediktor. Nasuprot tome, za žene trajanje predstavlja stabilan, statistički značajan negativan prediktor ($B = -0,002, p < ,05$), potvrđujući da kod žena dulje trajanje veze dosljedno predviđa blago niže skorove zadovoljstva.

Zanimljivi su efekti sličnosti u perfekcionizmu. U odnosu na PRQC skalu, efekti sličnosti visoki su i značajni za oba spola ($B_m = 0,71, p < ,01$; $B_{\bar{z}} = 0,62, p < ,05$). Intervali pouzdanosti u potpunosti su u pozitivnom rasponu, što potvrđuje pouzdanost nalaza. U odnosu na SI skalu, ovaj efekt postaje još izraženiji, posebno kod muškaraca ($B = 0,82, p < ,001$), dok ostaje značajan i za žene ($B = 0,60, p < ,05$). Ovi rezultati sugeriraju da je profilna usklađenost u perfekcionizmu snažan protektivni faktor koji doprinosi viđenju veze kao kvalitetne i stabilne.

U drugom modelu, koji uključuje razlike u perfekcionizmu, rezultati ukazuju na odsustvo značajnih efekata samih razlika. Trajanje odnosa ovdje pokazuje spolnu asimetriju, mada vrijedi napomenuti da na SI skali trajanje veze postaje značajno i za muškarce ($B = -0,001, p < ,05$), dok je za žene visoko značajno ($B = -0,002, p < ,001$). Ključni nalaz ovog modela odnosi se na razlike u perfekcionizmu, koje nisu pokazale statističku značajnost ni za jedan spol, niti za jednu kriterijsku varijablu.

Zaključno, izostanak akterskih i partnerskih efekata perfekcionizma evidentan je nakon uvođenja kovarijata, iako se čini da postoji trend pozitivnoga partnerskog efekta muškog perfekcionizma (koji je identificiran i u osnovnim modelima), ali koji nije dosegao razinu statističke značajnosti (npr. M1, za PRQC kriterij: $\beta = 0,16$, $p = ,06$).

2.4. Rasprava

Cilj prve studije odnosio se na provjeru mehanizama uparivanja kod romantičnih parova, odnosno na provjeru leži li u osnovi već formiranih odnosa pozitivna ili negativna asortativnost te, ako je riječ o pozitivnoj asortativnosti, možemo li izvesti zaključke o prisutnosti mehanizma aktivnoga inicijalnog uparivanja, konvergencije ili socijalne homogamije. Nadalje, bilo je važno ispitati kakvi su efekti mračnih crta ličnosti na procjenu zadovoljstva partnerskim odnosom, kako za nositelja te osobine tako i za njegova partnera. Na kraju, namjera je bila istražiti kakva je uloga sličnosti, odnosno razlika u mračnim crtama ličnosti kod partnera za njihovo zadovoljstvo odnosom. Crte ličnosti koje su uzimane u obzir pri procjenama jesu makijavelizam, narcizam, psihopatija te svakodnevni sadizam, kao članice Mračne tetrade ličnosti, uz dodatak perfekcionizma, čija je uloga u partnerskim odnosima još uvijek nedovoljno istražena. Za razliku od druge studije, u koju će biti uključene dodatne perspektive procjene, u ovoj je studiji primarni izvor podataka bila samoprocjena partnera.

2.4.1. Mehanizmi uparivanja u mračnim crtama ličnosti i perfekcionizmu

Kada je u pitanju prva hipoteza, koja predviđa uparivanje na temelju sličnosti i to prema mehanizmu inicijalnoga aktivnog uparivanja, ona je potvrđena. Korelacije između muškog i ženskog člana para po svim mračnim crtama ličnosti statistički su značajne i na razini niskih, odnosno srednjih korelacija, s tim da povezanost u domeni perfekcionizma nije uočena. Najintenzivnija pozitivna asortativnost zabilježena je u kontekstu crte sadizma, a najniža (ali i dalje značajna) u domeni psihopatije. Kako bi se utvrdilo podrijetlo ove sličnosti, provedena je serija parcijalnih korelacija s ciljem provjere može li se sličnost registrirati već na samom početku odnosa, pa je u pitanju inicijalni odabir sličnog partnera, ili partneri postaju slični s vremenom provedenim zajedno (mehanizam konvergencije). S obzirom na to da su korelacije ostale značajne i nakon kontrole ove varijable, izvjesnije je da je riječ o mehanizmu inicijalnog odabira. Budući da je varijabla koja podrazumijeva trajanje odnosa (mjereno u mjesecima) vrlo

širokog raspona, ali bimodalno distribuirana, izvršena je njezina logaritamska transformacija (log10) kako bi se normalizirala distribucija podataka prije statističke kontrole. Čak i nakon parcijalizacije logaritmirane varijable trajanja odnosa, korelacije su ostale statistički značajne. Dakle, sličnost se može registrirati već na samom početku odnosa, ali i dalje se postavlja pitanje je li ona rezultat aktivnog odabira ili nekih kontekstualnih varijabli (poput sličnih krugova u kojima se ispitanici kreću). Iz tog razloga izvršena je kontrola sociodemografskih varijabli (dob i obrazovanje partnera) koje bi mogle biti u osnovi sličnog konteksta ispitanika koji je prethodio uparivanju. Ipak, i nakon ovog koraka korelacije između partnera ostale su značajne, što upućuje na to da je ta sličnost na početku rezultat aktivnog odabira sličnog partnera.

Istraživanja konzistentno pokazuju da ljudi teže partnerima koji su im slični u širokom spektru osobina, od demografskih karakteristika do osnovnih crta ličnosti poput onih iz modela Velikih pet (McCrae i sur., 2008; Watson i sur., 2004), tako da su nalazi prve studije u skladu s dosadašnjom literaturom koja potvrđuje hipotezu ilustriranu izrekom „Svaka ptica svome jatu leti” (engl. *Birds of a feather flock together*). Jonason i suradnici (2015) u svojim istraživanjima dosljedno izvještavaju o pozitivnoj asortativnosti za dimenzije Mračne trijade, sugerirajući da pojedinci s izraženim mračnim crtama preferiraju partnere sličnog profila. U metaanalizama koje su se bavile asortativnošću i u mračnim crtama ličnosti (Mehić, 2021; Richards i sur., 2024) također je detektirana pozitivna asortativnost u mračnim crtama ličnosti za većinu uzoraka korištenih u istraživanjima. Nadalje, Kardum i suradnici (2017), ispitujući mehanizme asortativnog uparivanja, utvrđuju da je sličnost u mračnim crtama prisutna od samog početka odnosa te da ne pokazuje tendenciju rasta kroz vrijeme, čime se odbacuje hipoteza konvergencije u korist mehanizma aktivnoga inicijalnog odabira. U prilog ovom nalazu idu i mnoge klasične studije, kao što je studija Botwina i suradnika (1997), koja je demonstrirala da sličnost među partnerima nije nusprodukt okolnosti, već odraz aktivnih preferencija.

Posebno je zanimljiv nalaz o najizraženijoj asortativnosti u crti sadizma, što se možda može objasniti samom prirodom ove crte. S obzirom na to da sadizam podrazumijeva uživanje u tuđoj patnji i nisku razinu empatije (Buckels i sur., 2013), moguće je da osobe s visokom razinom ove crte aktivno traže partnere koji dijele ili barem toleriraju ovakve tendencije, budući da bi one bile neprihvatljive u normativnim partnerskim relacijama. Krueger i suradnici (1998) navode da, za razliku od drugih crta ličnosti gdje sličnost može biti stvar preferencije stila života, kod izrazito maladaptivnih crta poput sadizma, koji se često mjeri kroz indikatore antisocijalnog ponašanja, uparivanje sa sličnim partnerom postaje nužnost održavanja odnosa.

Moguće je da partneri sa sličnim mračnim tendencijama ne samo da toleriraju ovakva ponašanja, već mogu pružiti i jedinstven oblik validacije drugom članu para.

Odsustvo korelacija za perfekcionizam u uzorku prve studije možda dodatno naglašava specifičnost mračnih crta ličnosti kao ključnog kriterija za selekciju partnera kod tih pojedinaca, za razliku od adaptivnih crta gdje princip komplementarnosti ili slučajnosti može igrati veću ulogu. Ovaj nalaz donekle odstupa od rezultata koje navodi Stoeber (2012), jedan od rijetkih autora koji je izravno ispitivao dijadni perfekcionizam i izvijestio o postojanju niske do umjerene pozitivne asortativnosti za dimenzije perfekcionizma usmjerenog na sebe i druge. Međutim, odsustvo značajne povezanosti u uzorku ovog istraživanja možda se može interpretirati u svjetlu šire literature o ličnosti. Naime, asortativnost za crtu savjesnosti (koja ima mnogo preklapanja s konstruktom perfekcionizma) često se pokazuje kao slabija i manje konzistentna u usporedbi s drugim crtama ličnosti ili demografskim varijablama (McCrae i sur., 2008), a sama mjera perfekcionizma u ovom istraživanju više se odnosi na osobni nego na dijadni perfekcionizam, odnosno na crtu ličnosti samog nositelja perfekcionizma. Također, moguće je da pri inicijalnom odabiru partnera perfekcionistačke težnje nisu toliko „vidljive” ili privlačne kao što su to određene interpersonalne taktike koje biraju nositelji mračnih crta ličnosti.

2.4.2. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma

Daljnji ciljevi rada odnosili su se na provjeru akterskih i partnerskih efekata mračnih crta ličnosti na procjenu zadovoljstva vezom. Kao sam uvod u ove statističke procedure, *t*-testom za zavisne uzorke provjerene su spolne razlike u makijavelizmu, narcizmu, psihopatiji, sadizmu i perfekcionizmu. Rezultati ukazuju na to da, osim kod narcizma, muškarci postižu statistički značajno više skorove na svim dimenzijama Mračne tetrade u usporedbi sa svojim partnericama. Ova je razlika najizraženija u domeni sadizma, gdje je zabilježena najveća veličina efekta, a zatim u psihopatiji te makijavelizmu. U kontekstu narcizma nisu pronađene statistički značajne razlike između partnera, dok kada je u pitanju crta ličnosti perfekcionizam, žene ostvaruju statistički značajno više rezultate.

Nalaz da muškarci postižu više skorove na mračnim crtama sadizma i psihopatije jedan je od najčešćih u literaturi iz ovog područja (Jonason i Webster, 2010; Buckels i sur., 2013; Muris i sur., 2017) i u skladu je s općom evolucijskom teorijom te mnogim teorijama srednje razine

(npr. Teorija diferencijalnoga roditeljskog ulaganja, Trivers, 1972; Teorija životnih povijesti, Figueredo i sur., 2006).

Kada je riječ o narcizmu i nedostatku spolne diferencijacije u pogledu ove osobine u uzorku ove studije, opravdano je raspravljati o samoj prirodi narcizma. Naime, u metaanalizi Grijalve i suradnika (2015) ističe se da spolne razlike u narcizmu nisu uniformne i mogu varirati ovisno o dimenzijama koje instrument mjeri. Tako se najveće spolne razlike, koje ostvaruju efekte na percepciju spolne diferencijacije u narcizmu, mogu detektirati isključivo u subdimenziji Eksploatacije/Prava, dok u domeni vulnerabilnog narcizma uopće nisu detektirane statistički značajne spolne razlike. Zanimljiv je i nalaz Twenge i suradnika (2008) koji ukazuje na to da paralelno s općim porastom narcizma u populaciji dolazi do približavanja rodni uloga, pri čemu žene u novijim generacijama usvajaju više razine asertivnosti i liderskih tendencija (Twenge, 1997), što posljedično smanjuje tradicionalni spolni jaz u narcizmu.

Kada je u pitanju perfekcionizam, iako su nalazi o spolnim razlikama u općem perfekcionizmu ponekad nekonzistentni, istraživanja koja analiziraju strukturu crte savjesnosti možda mogu ponuditi objašnjenje za ovako jasnu distinkciju u perfekcionizmu kakvu susrećemo u ovom istraživanju. Weisberg i suradnici (2011) u svojoj su studiji o deset aspekata Velikih pet utvrdili da žene konzistentno postižu više skorove na aspektu reda u usporedbi s muškarcima. Kako mjera perfekcionizma korištena u ovom istraživanju visoko korelira s potrebom za strukturom i organizacijom, viši skorovi žena vjerojatno odražavaju ovu tendenciju. Slično ovome, dominacija žena na dimenzijama reda i organizacije u skladu je i s nalazima Parkera i Adkinsa (1995), kao i novijim studijama poput onih Hibbarda i Waltona (2014), koji izvještavaju o višim skorovima žena na evaluativnim komponentama perfekcionizma, poput one koja se odnosi na zabrinutost zbog pogrešaka. Autori to objašnjavaju socijalizacijom, roditeljskim stilom te činjenicom da značajne druge osobe češće potkrepljuju ovakva ponašanja kod djevojčica nego kod dječaka.

Kada su u pitanju akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti na zadovoljstvo partnera, stječe se dojam da je zadovoljstvo odnosom primarno povezano s vlastitim crtama ličnosti, s obzirom na to da se pronađene značajnosti gotovo isključivo odnose na akterske efekte. Jedina crta ličnosti u okviru koje se nisu izdvojili značajni akterski efekti jest perfekcionizam, s tim da kod perfekcionizma nailazimo na značajan pozitivan partnerski efekt muškog perfekcionizma u okviru jednog od kriterija. Izostanak negativnih akterskih i partnerskih

efekata ove crte ličnosti vjerojatno upućuje na to da je mjeren adaptivni perfekcionizam, koji, za razliku od maladaptivnoga, ne narušava kvalitetu odnosa, već može pridonijeti funkcionalnosti zajedničkog života, što je upravo slučaj na koji upućuju rezultati u okviru efekata muškog perfekcionizma. Ovaj se nalaz može interpretirati i u skladu s istraživanjima Stoebera (2012), koja ukazuju na to da se perfekcionistačke težnje kod muškaraca u bliskim odnosima često manifestiraju kroz povećanu savjesnost, odgovornost, pouzdanost i ulaganje truda u izvršavanje obiteljskih obveza.

Nasuprot početnim pretpostavkama o narcizmu kao „manje mračnoj” crti, standardizirani koeficijenti u ovom istraživanju otkrivaju da narcizam kod muškaraca predstavlja jedan od naj snažnijih negativnih prediktora osobnoga relacijskog zadovoljstva. Ovakav nalaz sugerira da, iako narcizam može sadržavati adaptivne komponente poput ekstraverzije i socijalne odvažnosti (Furnham i sur., 2013), on u dugoročnim dijadnim odnosima ipak funkcionira kao značajan intrapersonalni teret. Visok akterski efekt kod muškaraca ukazuje na to da njihove vlastite narcistične tendencije snižavaju doživljaj kvalitete veze. To se možda može objasniti kroz prizmu stalne potrebe za eksternom validacijom i grandioznosti. Onda kada svakodnevica dugoročnog odnosa prestane pružati početnu razinu validacije i divljenja, muškarci nositelji narcistične crte ličnosti doživljavaju nagli pad subjektivnog zadovoljstva (Rauthmann, 2012).

Dodatnu kompleksnost u razumijevanju narcizma unutar dijade unosi model s uključenim kovarijatama, koji otkriva statistički značajan negativan partnerski efekt muškog narcizma na zadovoljstvo žena. Dok je u osnovnom modelu ovaj efekt bio neznatčan, njegova pojava nakon kontrole trajanja veze i profilne sličnosti sugerira da narcizam muškarca ipak predstavlja objektivni rizik za zadovoljstvo partnerice. Ovakav bi trend mogao biti u skladu s modelom „Čokoladne torte” (Campbell, 2005), koji sugerira da se negativne implikacije narcizma na relacijsko zadovoljstvo često manifestiraju tek tijekom vremena, nakon što početni efekti socijalne odvažnosti i grandioznosti izbljedu, što se uklapa u dobivene nalaze, s obzirom na to da je partnerski efekt muškog narcizma postao značajan tek nakon kontrole trajanja veze.

Po pitanju makijavelizma, ispitanici (primarno muškarci) s višim skorovima izvještavaju o nižoj kvaliteti odnosa, s tim da se u modelima s kovarijatama prvi i jedini put javlja ženski akterski efekt, upravo u kontekstu makijavelizma. Kako je srž makijavelizma ciničan pogled na ljudsku prirodu i općenito nepovjerenje u motive drugih (Christie i Geis, 1970), osobe s ovim crtama vjerojatno percipiraju intimne odnose kao rizične i instrumentalne. Njihovo

nezadovoljstvo može proizaći iz nemogućnosti da se emocionalno prepuste i izgrade povjerenje, što ih drži u stanju konstantne „budnosti” i kognitivne kalkulacije, sprječavajući doživljaj autentične bliskosti.

Izraženi akterski efekti u okviru muškog suuzorka mogu se uočiti i kod psihopatije, što znači da visoki skorovi na psihopatiji primarno predviđaju nezadovoljstvo same pojedinke ili pojedinca koji posjeduje tu crtu, u ovom slučaju muškarca. Ovaj je nalaz konzistentan s teorijskim opisom psihopatije kao crte koju karakterizira impulsivnost, potreba za novim senzacijama i nedostatak dublje emocionalne vezanosti (Jonason i sur., 2013). Za muškarce s izraženim psihopatskim crtama, stabilnost i rutina dugoročne veze vjerojatno predstavljaju izvor određene doze monotonije i frustracije, a ne sigurnosti. Moguće je da je ovo nezadovoljstvo odraz „brze životne strategije” koja nije kompatibilna s ulaganjem u dugoročne veze, a karakteristična je za pojedince s izraženim psihopatskim crtama ličnosti.

Sadizam se, u kontekstu akterskih i partnerskih efekata, izdvaja kao najdestruktivnija komponenta Mračne tetrade, pogotovo ako kao referentnu točku uzmemo modele koji uključuju kovarijate. Dok su za psihopatiju i makijavelizam zabilježeni primarno akterski efekti, sadizam kod muškaraca pokazao se kao jedini snažan prediktor nezadovoljstva i partnerice nositelja ove crte u kontekstu modela koji kao kovarijate uključuje sličnost i trajanje odnosa. Po čemu se sadističke crte ličnosti razlikuju od ostalih komponenti Mračne tetrade? Buckels i suradnici (2013) navode da psihopatija i makijavelizam primarno podrazumijevaju instrumentalnu agresiju, gdje se partner koristi kao sredstvo za postizanje cilja. Ako nositelji ovih crta mogu dobiti ono što žele bez konflikta, njihov partner vjerojatno neće doživjeti ni nelagodu ni bol iz takve transakcije. Za razliku od tih crta, sadizam podrazumijeva neki oblik intrinzične agresije, koju karakterizira motivacija da se nanese patnja ili nelagoda koja nije nužno instrumentalne prirode, jednostavno radi samog uživanja u činu (Buckels i sur., 2013; Baumeister i Campbell, 1999). U kontekstu veze to sugerira da visoko sadistični muškarci mogu izražavati ponašanja koja su izravno usmjerena na ponižavanje, kontrolu ili povređivanje partnerice. U svakodnevnom kontekstu ovakve se tendencije mogu manifestirati kroz agresivne oblike humora ili emocionalnu manipulaciju, što se neizbježno odražava na percepciju kvalitete odnosa.

Važno je primijetiti da se efekti, akterski i partnerski, mogu uočiti uglavnom u okviru muškog suuzorka (osim kada je riječ o makijavelizmu i modelu s kovarijatama). Razlozi za to s jedne

strane mogu biti primarno statistički, a s druge strane konceptualni. Muškarci s mračnim crtama možda izravnije ispoljavaju svoje crte u procjeni (ne)zadovoljstva odnosom, dok je žensko zadovoljstvo često pod utjecajem širega dijadnog konteksta, zbog čega ženske crte nisu jedini i nisu presudan faktor. Ovakva objašnjenja ne mijenjaju činjenicu da su, osim pojedinačnih efekata kod sadizma, narcizma i perfekcionizma (u modelima s kovarijatama), primarno detektirani samo akterski efekti. David Kenny, tvorac APIM analize, često ističe da istraživanja parova zahtijevaju veće uzorke upravo zbog manje snage partnerskih efekata. Obično se smatra da je za stabilnu detekciju malih partnerskih efekata potrebno više od 200–300 parova, što je u praksi vrlo teško prikupiti, a da se zadovolje osnovni metodološki kriteriji. S druge strane, uzorak od 140 parova bio je dovoljan za detekciju nekoliko važnih partnerskih efekata, što dodatno pokazuje toksičnost ovih crta ličnosti. Ipak, za jasniju detekciju efekata mraka u drugim crtama ličnosti neophodno je prikupiti veći uzorak.

2.4.3. Efekti sličnosti i razlika u samoprocijenjenim crtama ličnosti

S obzirom na temu ovoga rada i mogućnosti koje pruža upotrijebljeni statistički softver, ispitani su efekti razlika i sličnosti u mračnim crtama ličnosti na zadovoljstvo partnerskom relacijom kod partnera za svaku crtu ličnosti odvojeno. Testirana su dva modela, od kojih svaki kao prvu kovarijatu sadrži varijablu trajanje odnosa, a kao drugu ili sličnost (izraženu kroz indeks profilne sličnosti) ili razliku (izraženu kroz diskrepantne skorove). Pitanje koje se postavlja u okviru svakoga od modela jest jesu li partneri koji su sličniji zadovoljniji odnosom, odnosno jesu li partneri koji se više razlikuju manje zadovoljni svojim odnosom?

Kroz većinu modela u okviru svih crta ličnosti trajanje odnosa pokazuje se kao statistički značajan negativan prediktor za oba ispitivana kriterija i kod muškaraca i kod žena, ukazujući na to da s duljim trajanjem veze dolazi do blagoga, ali dosljednog opadanja skorova na zavisnoj varijabli. Sami parametri vrlo su niski, ali intervali pouzdanosti jesu značajni, što ukazuje na postojanje stabilnog efekta. Nalaz o negativnoj korelaciji trajanja veze i zadovoljstva u skladu je sa studijom VanLaningham i suradnika (2001), koji dokumentiraju kontinuirani pad zadovoljstva u braku tijekom vremena. Nadalje, u metaanalizi Karneyja i Bradburyja (1995) rezultati ukazuju na to da se u većini odnosa očekuje blag, ali kontinuiran pad zadovoljstva odnosom kroz prvih 10 godina braka. Ovaj trend se u literaturi najčešće pripisuje procesima habituacije i prestanka tzv. efekta „medenog mjeseca” (Kurdek, 1999), uslijed kojih početna

idealizacija partnera ustupa mjesto realističnijoj slici partnera, a time i kritičnijoj procjeni odnosa.

Pored trajanja, u domeni narcizma uočen je još jedan značajan efekt, i to efekt razlika u ovoj crti ličnosti za procjenu zadovoljstva ženskog poduzorka. Veće razlike u kontekstu narcizma imaju negativan efekt na žensko zadovoljstvo odnosom, dok za muškarce ovaj efekt nije zabilježen. Istraživanja održavanja odnosa ukazuju na to da žene u prosjeku češće koriste strategije usmjerene na regulaciju odnosa, poput otvorene komunikacije i emocionalnog ulaganja (Canary i Stafford, 1992), strategije koje zahtijevaju emocionalni i kognitivni napor. Uzimajući to u obzir, moguće je da „teret nepodudarnosti” u ličnosti više pogađa žene jer upravo partnerice uglavnom preuzimaju emocionalni teret koji nastaje kao pokušaj da se navedene razlike premoste (Wood, 2000), što se odražava na njihovu procjenu zadovoljstva odnosom. Ovaj se nalaz može dodatno rasvijetliti kroz specifičnu dinamiku grandioznog oblika narcizma, koji je bio primarno zastupljen u korištenom instrumentu u ovom istraživanju. Naime, suvremeni nalazi (npr. Kardum i sur., 2018, 2024; Marsch, 2020) sugeriraju da sličnost (homogamija) u izraženosti grandioznog narcizma može djelovati protektivno, omogućujući partnerima svojevrsno međusobno razumijevanje i sličnu razinu potrebe za društvenom validacijom i samopromocijom. Međutim, kada se pojavi značajna razlika (nepodudarnost) u ovoj crti, ta se relacijska sinkronija narušava, a njezine negativne posljedice, u skladu s teorijom o asimetriji s kojom djeluje „teret nepodudarnosti” u relaciji, primarno pogađaju ženu. Dalje, s obzirom na to da su razlike između parova predstavljene kroz apsolutnu razliku, a da spolnih statističkih razlika u izraženosti ove crte nema, treba uzeti u obzir i scenarij u kojem muški član para ima izraženiju narcističnu crtu, ali i onaj u kojem je žena ta koja je nositeljica narcističnih crta. U situaciji gdje je partner nositelj narcizma, moguće je da je žena ta koja trpi posljedice manjka empatije. U obrnutom scenariju nezadovoljstvo može proizaći iz percepcije partnera kao nedovoljno dominantnog ili statusno neadekvatnog.

Iako hipoteza o efektima sličnosti sugerira da bi sličnost partnera trebala pozitivno pridonositi kvaliteti odnosa, u ovom se istraživanju izravna mjera stvarne sličnosti (*actual similarity*) u crtama Mračne tetrade nije pokazala kao značajan prediktor zadovoljstva vezom. Ovakav je nalaz u skladu sa zaključcima metaanalize koju su proveli Montoya, Horton i Kirchner (2008). Navedeni autori ističu distinkciju između stvarne i percipirane sličnosti, navodeći da dok percipirana sličnost snažno predviđa zadovoljstvo u dugoročnim odnosima, efekti stvarne sličnosti (mjerene objektivnim instrumentima) često izostaju ili su zanemarivi u fazi održavanja

veze. Mogućnost za provjeru ove hipoteze ukazat će se u sljedećoj studiji, u kojoj će, pored samoprocjene, ispitanici procjenjivati i svojeg partnera, čime se otvara prilika za istraživanje efekata percipirane sličnosti.

Nadalje, iako je intuitivna pretpostavka da sličnost u ličnosti vodi k većem zadovoljstvu široko rasprostranjena, empirijski podaci često ukazuju na suprotno, te suvremena istraživanja iz područja psihologije ličnosti konstantno upozoravaju na to da su efekti ličnosti, čak i ako postoje, vrlo niski u usporedbi sa sociodemografskim varijablama ili onim varijablama koje se odnose na stavove. Tako Dyrenforth i suradnici (2010), analizirajući podatke iz različitih uzoraka, demonstriraju da su efekti sličnosti u crtama ličnosti na zadovoljstvo vezom marginalni te da objašnjavaju manje od 0,5 % varijance nakon što se uzmu u obzir akterski i partnerski efekti. Slično tome, Luo i Klohnen (2005) navode da, iako partneri teže uparivanju po sličnosti, sam stupanj podudarnosti u crtama ličnosti ne pridonosi značajno kvaliteti odnosa ako se izuzmu efekti samih crta.

Pored narcizma, efekti razlika u crtama ličnosti pronađeni su i u sklopu sadizma. Analiza efekata razlika u sadizmu donijela je možda neočekivan, ali objašnjiv nalaz specifičan za muški dio uzorka. Dok kod žena mjere sličnosti i razlika nisu imale prediktivnu vrijednost, kod muškaraca je utvrđen značajan negativan efekt razlike na procjenu zadovoljstva odnosom. Ovaj nalaz implicira da muškarci doživljavaju veći stupanj zadovoljstva u vezama u kojima je diskrepanca u sadizmu manja, a kako su muškarci u ovom uzorku imali značajno više skorove na sadizmu, „manja razlika” u biti podrazumijeva vezu s partnericom koja ima izraženiji skor na ovoj crti ličnosti. Ovaj se nalaz može objasniti kroz prizmu Teorije samoverifikacije (Swann, 2013) i Kruegerova (1998) shvaćanja o aktivnom odabiru sličnog partnera s ciljem validacije i aktivnog potkrepljenja ponašanja. Zanimljivo je da se to događa u domeni „najmračnije” od svih ispitivanih crta. Što je crta ličnosti društveno neprihvatljivija, pritisak i odbacivanje okoline vjerojatno su veći, tako da je moguće da pojedinci sa sadističkim crtama ličnosti bliskost ne grade na emocionalnoj toplini, već na suučesništvu i izostanku klasične osude na koju su navikli.

Perfekcionizam, za koji je do sada bio najkarakterističniji izostanak efekata, nije slučajno ostavljen za kraj ove analize. Analiza efekata sličnosti u perfekcionizmu nudi značajno različite rezultate u usporedbi s Mračnom tetradom, pružajući snažnu potvrdu hipotezi o efektima sličnosti u domeni savjesnosti, reda i organizacije. Za razliku od mračnih crta, gdje stvarna

sličnost nije imala značajnu prediktivnu moć, kod perfekcionizma je utvrđen robustan i statistički značajan pozitivan efekt sličnosti na obje mjere procjene zadovoljstva, i to kod oba spola. Zanimljiv je paradoks u dinamici formiranja i održavanja partnerskih odnosa. Iz prethodnih analiza jasno je da asortativnost u domeni perfekcionizma ne postoji, ali da se upravo sličnost u perfekcionizmu (koja, dakle, nije kriterij pri odabiru partnera) pokazuje kao najznačajniji prediktor zadovoljstva u odnosu. Čini se da ljudi pri ulasku u veze i procjeni potencijalnog partnera zanemaruju sličnost u svakodnevnim navikama i standardima, fokusirajući se na atraktivnije osobine. Visok stupanj sličnosti u ovoj crti implicira usuglašene standarde o održavanju kućanstva, planiranju i obvezama, čime se minimiziraju svakodnevni konflikti koji su česti u parovima s neusklađenim navikama (Stoeber, 2012).

2.4.4. Doprinosi i ograničenja

Rezultati dobiveni u ovoj studiji, između ostalog, ukazuju i na važnu konceptualnu distinkciju između efekata sličnosti i efekata razlika te na važnost ispitivanja efekata različitih dijadnih indeksa. Vrlo se često događa da se ova dva u biti različita mehanizma promatraju kao dva pola iste dimenzije („Ako nismo slični, različiti smo”). U domeni mračnih crta ličnosti odsustvo razlike (diskrepancije) ne implicira nužno prisutnost ljekovite sličnosti. Naime, u kontekstu mračnih crta ličnosti u ovom istraživanju nisu pronađeni efekti sličnosti, dok su nepovoljni efekti razlika uočeni u kontekstu crta narcizma i sadizma. Hipoteza o dva različita procesa time je podržana, s obzirom na to da je sasvim moguće da sličnost u mračnim crtama samo uklanja problem nekompatibilnosti i može eventualno spriječiti konflikt, ali ne donosi neki oblik pozitivnog resursa i nije dovoljna za generiranje autentičnog zadovoljstva odnosom, za što su vjerojatno potrebni zajednički prosocijalni kapaciteti (što je evidentno kod perfekcionizma).

Još jedan od potencijalnih teorijskih doprinosa ove studije jest diferencijacija efekata pojedinačnih crta Mračne tetrade, što opravdava izdvajanje sadizma kao nešto mračnije crte s jakim interpersonalnim, partnerskim efektom. Slično ovome, evidentno je i razgraničenje perfekcionizma u odnosu na crte Mračne tetrade, koji prema svojim efektima ne dijeli ni približno onaj oblik mračne srži koja sa sobom nosi svakodnevni interpersonalni teret. Pored teorijskih, važno je primijetiti i metodološki značajne postupke. Primjenom APIM modela ovo istraživanje čini važan iskorak u odnosu na tradicionalne individualističke studije koje ne uzimaju u obzir međuzavisnost mjera koje susrećemo u interpersonalnom kontekstu.

Osim teorijskih i metodoloških uvida, zanimljive su i praktične smjernice koje bi mogle proizaći iz ovakvih nalaza. U kliničkom i psihoterapijskom radu s parovima, kada su u pitanju mračne crte ličnosti, primarni su ciljevi identifikacija i modifikacija toksičnih ponašanja (naročito sadizma i narcizma), dok kod funkcionalnih crta, kao što je perfekcionizam, težište treba biti na usklađivanju svakodnevnih navika. Nadalje, stručnjaci koji rade s partnerskim dijadama trebali bi biti osjetljivi na identificirane razlike u mehanizmima koji predviđaju nezadovoljstvo s obzirom na spol. Žene se čine osjetljivijima na razlike u domeni narcizma, dok je kod muškaraca fokus na njihovu identitetu (i na efektima njihovih vlastitih mračnih crta) te na važnosti koju za njih ima prihvaćanje i validacija mračne strane njihove ličnosti.

Na kraju, treba biti svjestan metodoloških ograničenja koja su mogla utjecati na dio rezultata u studiji. Nije moguće donositi čvrste zaključke o uzročno-posljedičnim vezama jer su podaci prikupljeni samo u jednoj vremenskoj točki, na velikom broju parova, te je u pitanju transverzalni (krossekcijski) dizajn. Nadalje, uzorak od 140 dijada u biti se smatra adekvatnim za APIM analize umjerene složenosti, međutim literatura sugerira da je partnerske efekte teže detektirati od akterskih, pa postoji mogućnost da neki slabiji partnerski efekti (npr. kod makijavelizma ili narcizma) nisu dosegli razinu statističke značajnosti zbog veličine uzorka.

Konačno, uočen je trend nižih prosječnih skorova u kontekstu mračnih crta kod ženskog dijela uzorka u usporedbi s muškim. Ovaj je efekt očekivan s obzirom na poznate spolne razlike u Mračnoj tetradi, ali je problem restrikcije raspona detektiran i u domeni rezultata na zavisnim varijablama. S obzirom na povišene prosječne vrijednosti na zavisnoj varijabli (kod oba spola), možemo govoriti o smanjenoj varijabilnosti u kontekstu kriterijskih varijabli, efektima „stropa” (engl. *ceiling effect*), te fenomenu pristranosti zadovoljnih parova koji se često susreće u istraživanjima ovakva tipa (Karney i Bradbury, 1995). Za kraj, jedno od ključnih ograničenja ove studije jest isključivo oslanjanje na mjere samoprocjene, pogotovo u kontekstu mračnih crta ličnosti koje imaju visoku evaluativnu komponentu. U dosadašnjim je istraživanjima pokazano postojanje neke vrste „slijepe mrlje” za vlastita ponašanja (Vazire, 2010; Pronin i sur., 2004), što možda posebno dolazi do izražaja kada su u pitanju vlastita socijalno nepoželjna ponašanja. Uključivanje dodatne, uvjetno rečeno objektivnije perspektive (npr. procjene partnera) u idućoj fazi istraživanja omogućilo bi uvid u to kako se mračne crte manifestiraju u ponašanju iz kuta drugog člana dijade, te operacionalizaciju percipirane sličnosti, za koju literatura konzistentno pokazuje da je važnija za zadovoljstvo vezom nego stvarna sličnost.

Uvod u Studiju 2

Dok se prva studija bavila razumijevanjem asortativnog uparivanja i dijadne međuzavisnosti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma kroz prizmu samoprocjena, dobiveni rezultati istodobno su otvorili nova pitanja o transparentnosti tih crta unutar partnerskog odnosa. Nalazi Studije 1 sugeriraju da mračne crte ličnosti svoje efekte ostvaruju kroz kompleksne mehanizme inicijalne selekcije, s tim da oslanjanje isključivo na introspektivne izvještaje može biti ograničavajuće, osobito kada su u fokusu socijalno nepoželjni konstrukti koji su često praćeni pristranostima u samoprezentaciji ili specifičnim kognitivnim „štitovima”.

Kako bi se nadišla ograničenja samoprocjena i omogućio dublji uvid u interpersonalnu dinamiku dijade, druga studija uvodi dvije dodatne perspektive procjene ličnosti. Fokus se pomiče s individualne introspekcije na interpersonalnu percepciju, uključujući ne samo to kako pojedinci vide sebe već i kako ih vide njihovi partneri te kako oni sami procjenjuju partnerovu percepciju (metapercepcija). Ovakav pristup omogućava temeljnije testiranje mehanizama asortativnosti kroz uvođenje interpersonalne perspektive.

Umjesto isključivog oslanjanja na samoprocjene, Studija 2 teži utvrditi kako (ne)usklađenost različitih razina percepcije, od onoga kako vidimo sebe do onoga kako pretpostavljamo da nas partner vidi, definira kognitivnu mapu para. Time se otvara prostor za analizu efekata perceptualne podudarnosti na konačni ishod dijadne interakcije, odnosno na zajedničko zadovoljstvo odnosom. Također, jedan od ciljeva u okviru druge studije odnosi se i na provjeru učinaka dobivenih u prvom istraživanju, na novom uzorku i uz korištenje novoga seta instrumenata.

3. Studija 2

3.1. Hipoteze istraživanja

H1. Očekuje se pozitivno asortativno uparivanje između partnera u crtama makijavelizma, psihopatije, sadizma i narcizma. Nasuprot tome, izostanak uparivanja očekuje se po crti ličnosti perfekcionizam.

H2. Mehanizam inicijalnoga aktivnog asortativnog uparivanja u mračnim crtama ličnosti bit će identificiran i kroz druge perspektive procjene, točnije kroz partner-procjenju i meta-procjenju ličnosti.

H3. Očekuju se negativni akterski i partnerski efekti svih mračnih crta ličnosti na zadovoljstvo vezom kroz sve perspektive procjene. Više razine vlastitih mračnih crta, odnosno partner-procijenjenih i meta-procijenjenih crta, predviđat će niže vlastito zadovoljstvo (negativan akterski efekt), ali i niže zadovoljstvo kod partnera (negativan partnerski efekt).

H4. Veći stupanj sličnosti između različitih perspektiva procjene mračnih crta ličnosti i perfekcionizma bit će pozitivan prediktor zadovoljstva u partnerskim odnosima kod oba člana dijade. Nasuprot tome, veće razlike u ovim procjenama bit će povezane s nižom razinom relacijskog zadovoljstva kod oba partnera.

3.2. Metoda

3.2.1. Uzorak

Uzorak drugog istraživanja činilo je 137 parova iz opće populacije s područja Bosne i Hercegovine, odabranih primjenom prigodne metode uzorkovanja. Početna brojka podrazumijevala je 150 parova, međutim 13 parova eliminirano je iz daljnjih analiza zbog velikog broja nedostajućih podataka. Ispitanici su kontaktirani putem svojih e-mail adresa, brojeva telefona te oglasa u sklopu kojeg su se mogli prijaviti za sudjelovanje. Konačni broj ispitanika od 137 parova provjeren je pomoću aplikacije APIMPower (Ackerman i Kenny, 2016). Rezultati analize ukazali su na to da prikupljeni uzorak osigurava visoku statističku snagu za detekciju akterskih i partnerskih efekata. Statistička snaga za utvrđivanje akterskog efekta umjerene veličine od 0,250 (tj. $\beta = 0,250$) iznosi visokih 0,991, što jamči visoku pouzdanost u detekciji individualnih doprinosa. Kada je riječ o partnerskim efektima, postignuta statistička snaga za efekt veličine 0,150 (tj. $\beta = 0,150$) iznosi 0,740. Iako je ova vrijednost neznatno ispod najstrože preporučene granice od 0,80, s obzirom na slična istraživanja u suvremenoj dijadnoj metodologiji, smatra se sasvim zadovoljavajućom i stabilnom za testiranje partnerskih efekata u okviru Mračne tetrade.

Kriterij trajanja veze određen je s ciljem osiguravanja stabilnosti interakcijskih obrazaca i formiranih percepcija, a iznosio je najmanje 6 mjeseci. Uzorak je podrazumijevao kako parove u formalnim bračnim zajednicama, tako i parove u romantičnim vezama te one koji se izjašnjavaju kao članovi izvanbračne zajednice. Za sudjelovanje u studiji ispitanici su morali biti punoljetni, a gornja dobna granica postavljena je na 65 godina s obzirom na veličinu baterije i utrošeni kognitivni napor prilikom ispunjavanja upitnika koji je, zbog potrebe zauzimanja različitih perspektiva procjene, ipak veći u Studiji 2.

3.2.2. Instrumenti

Upitnik sociodemografskih podataka

Pored primarnih psiholoških konstrukata mjerenih u okviru Studije 2, slično kao i u Studiji 1, prikupljen je i skup sociodemografskih podataka, i to dob, spol, formalni status veze, postojanje i broj potomaka, te razina obrazovanja ispitanika. Spomenuti su parametri analizirani u funkciji detaljnijeg opisa uzorka, ali i kao ključne kontrolne varijable u statističkim analizama.

Mjere mračnih crta ličnosti

- Mračna trijada ličnosti (SD3-27; Jones i Paulhus, 2014)

Za ispitivanje crta Mračne trijade ličnosti u ovoj je studiji korišten upitnik Short Dark Triad (SD3), koji se sastoji od 27 tvrdnji, ravnomjerno raspoređenih u tri supskale: makijavelizam (npr. „Nije pametno odavati svoje tajne”), narcizam (npr. „Imam prirodnu sklonost utjecati na ljude”) i psihopatija (npr. „Volim se osvetiti autoritetima”). Ispitanici izražavaju stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom na peterostupanjskoj Likertovoj skali (1 – nimalo se ne slažem, 5 – potpuno se slažem).

Za potrebe Studije 2, izvorni je upitnik upotrijebljen u trima verzijama, pri čemu je sadržaj čestica ostao identičan, dok su uputa na početku upitnika i gramatičko lice prilagođeni perspektivi procjene. S obzirom na tri različite perspektive procjene, izabran je instrument koji služi kao ekonomična zamjena za dulje i specifičnije mjere svake od crta, a pritom zadržava zadovoljavajuća psihometrijska svojstva. Cronbachovi alfa koeficijenti pouzdanosti kreću se od 0,69 do 0,80 u okviru različitih perspektiva za narcizam, od 0,67 do 0,80 za makijavelizam te od 0,70 do 0,79 za psihopatiju.

- Procjena sadističke ličnosti (ASP; Plouffe i sar., 2017)

Za mjerenje sadizma kao četvrtog stupa Mračne tetrade, koji se po svojim efektima ipak razlikuje od prethodno opisanih crta, u Studiji 2 korišten je instrument za procjenu sadističke ličnosti. Riječ je o instrumentu razvijenom kako bi se nadišli metodološki nedostaci ranijih mjera sadizma i omogućila brza i pouzdana procjena sadističkih tendencija u općoj populaciji (Plouffe i sur., 2017). Skala se sastoji od 9 čestica koje se fokusiraju na srž sadizma, odnosno na uživanje u nanošenju boli ili ponižavanju drugih (tzv. svakodnevni sadizam). Instrument obuhvaća čestice koje odražavaju fizički i verbalni sadizam, kao i uživanje u tuđoj patnji.

Primjer tvrdnje: „Uživao bih u nanošenju bola drugima.”

U preliminarnoj analizi psihometrijskih svojstava skale utvrđeno je da posljednja, jedina negativno formulirana čestica, narušava unutarnju konzistentnost instrumenta te da ispitanici na toj tvrdnji ostvaruju mnogo viši prosjek nego što bi se to očekivalo u odnosu na ostale

tvrdnje. Nakon njezina isključenja, pouzdanost skale se poboljšala te je u daljnjim analizama korištena verzija s 8 čestica. Cronbachovi alfa koeficijenti pouzdanosti za sadizam u okviru različitih perspektiva kreću se od 0,84 do 0,91.

Burnsova skala perfekcionizma (BSP; Burns, 1980)

Za procjenu perfekcionistačkih težnji korištena je Burnsova skala perfekcionizma, koja se sastoji od 10 tvrdnji namijenjenih ispitivanju kognitivnih i bihevioralnih aspekata ovoga konstrukta, poput postavljanja nerealno visokih standarda i uvjetovanja osjećaja vlastite vrijednosti postignućem. Odgovori su prikupljeni putem peterostupanske Likertove skale (u rasponu od 1 – uopće se ne slažem do 5 – potpuno se slažem).

U skladu s metodološkim okvirom istraživanja, instrument je primijenjen kroz tri perceptivne perspektive – samoprocjenu, partner-procjenu i meta-procjenu – što je omogućilo sveobuhvatnu analizu interpersonalnog slaganja, točnosti i metatočnosti unutar promatranih dijada. Cronbachovi alfa koeficijenti pouzdanosti za perfekcionizam u okviru različitih perspektiva procjene kreću se od 0,73 do 0,81.

Primjer tvrdnje: „I kada dajem sve od sebe, to mi se nikada ne čini dovoljnim”.

Mjere zadovoljstva odnosom

Kao i u Studiji 1, kao kriterijske mjere korišteni su Upitnik percipirane kvalitete veze (PRQC; Fletcher i sur., 2000), koji se sastoji od 6 čestica, i Indeks zadovoljstva (*Satisfaction Index*; Simpson, 1987), koji se sastoji od 11 čestica. U studiji su, dakle, korištene dvije kriterijske mjere, od kojih je svaka rezultat kompozitnog skora na česticama u okviru spomenutih upitnika. Cronbachovi alfa koeficijenti pouzdanosti za oba spola u okviru obiju mjera kreću se u rasponu od 0,76 do 0,85.

3.2.3. Procedura

Slično proceduri u Studiji 1, upitnici korišteni u istraživanju zadavani su isključivo metodom „papir-olovka” u prisutnosti istraživača ili njegova suradnika kako bi se osigurala objektivnost i valjanost podataka, te spriječile konzultacije među partnerima tijekom procesa odgovaranja. Osiguravanjem potpune nezavisnosti odgovora, prikupljeni podaci odražavaju autentične individualne percepcije svakog člana dijade. Za razliku od Studije 1, kako bi se obuhvatila složenost interpersonalne dinamike u dijadama, pored samoprocjene (kako sudionik percipira vlastite osobine ličnosti), prikupljeni su podaci putem partner-procjene (kako sudionik percipira osobine svojeg romantičnog partnera) i meta-procjene (kako sudionik vjeruje da ga njegov partner procjenjuje).

Da bi se omogućilo prikupljanje podataka iz različitih perspektiva, čestice korištenih upitnika ličnosti gramatički su modificirane. Dok su tvrdnje u upitnicima za samoprocjenu zadržale svoju izvornu formu u prvom licu jednine, za potrebe partner-procjene čestice su preformulirane u treće lice jednine (npr. „Moj partner je sklon...”). Slično tome, instrumenti za meta-procjenu prilagođeni su tako da odražavaju prenesenu percepciju (npr. „Moj partner smatra da sam ja sklon/a...”). Upitnici su zadavani u tri moguće forme, odnosno korištena su tri različita obrasca upitnika koja su uključivala variranje redoslijeda procjena (Forma 1 – Samoprocjena, Partner-procjena, Meta-procjena; Forma 2 – Partner-procjena, Meta-procjena, Samoprocjena; Forma 3 – Meta-procjena, Samoprocjena, Partner-procjena). Ovakav postupak primijenjen je radi kontrole mogućih efekata redoslijeda zadavanja upitnika i smanjenja pristranosti uvjetovane umorom ili prethodnim odgovorima.

Etički protokoli i zaštita anonimnosti

Prije početka istraživanja ispitanici su bili detaljno informirani o ciljevima studije, načinu obrade podataka i mogućim rizicima sudjelovanja, nakon čega su dali pisani informirani pristanak. Zbog osjetljive prirode ispitivanih mračnih crta ličnosti, anonimnost sudionika bila je strogo osigurana kroz nekoliko oblika zaštite podataka. Kao i tijekom Studije 1, ispitanici su informirani da su potpisani pristanci fizički odvojeni od upitnika, čime je onemogućeno povezivanje identiteta s odgovorima u upitniku.

Ispunjeni upitnici odlagani su u zapečaćene i pečatirane omotnice u prisutnosti ispitanika, uz jasno naglašenu svrhu podataka isključivo za grupne i statističke analize. Radi očuvanja dijadnog dizajna bez ugrožavanja privatnosti, partneri su samostalno formirali jedinstveni četveroznamenasti kod koji je predstavljao jedini identifikator za uparivanje njihovih odgovora u bazi podataka.

3.2.4. Statistička obrada podataka

Statistička obrada podataka provedena je u više faza, uz korištenje programskih paketa IBM SPSS (Verzija 22.0) (IBM Corp., 2019) i online softvera APIM_SEM (Stas i sur., 2018). Kao i za Studiju 1, u početnoj fazi izračunati su deskriptivni statistički pokazatelji (aritmetičke sredine, standardne devijacije, rasponi i mjere raspršenja) za sve varijable, kao i Cronbachov alfa koeficijent za procjenu unutarne pouzdanosti primijenjenih instrumenata. Razlike u izraženosti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma između partnera unutar dijada ispitane su *t*-testom za zavisne uzorke u okviru sve tri perspektive procjene.

U svrhu testiranja hipoteze o asortativnom uparivanju (H1), izračunati su Pearsonovi koeficijenti korelacije između rezultata partnera na mjerama mračnih crta ličnosti kroz samoprocjenu, partner-procjenu i meta-procjenu (H2), dok su istom procedurom ove procjene dovođene u relaciju jedna s drugom. U kontekstu samoprocjene dodatno su kontrolirane varijable trajanja veze, dobi i razine obrazovanja, pri čemu se obratila pozornost na razlike između početnih i kontroliranih koeficijenata korelacije, a u svrhu ispitivanja mehanizama asortativnog uparivanja.

Za testiranje hipoteza o efektima mračnih crta ličnosti na zadovoljstvo vezom (H3), kao i efekata sličnosti i razlika među partnerima (H4), a u kontekstu različitih perspektiva procjene, primijenjen je Akter-partner model međuzavisnosti (APIM). U analizu su kao kovarijate uključene varijable duljina trajanja veze te sličnosti i razlike u crtama ličnosti. Diskrepantni skorovi (skorovi razlika) operacionalizirani su kao apsolutna razlika između različitih perspektiva procjene partnera. Profilna sličnost izračunana je kao koeficijent korelacije između odgovora dva člana dijade na razini svih čestica upitnika mjerene skale, a u kontekstu različitih perspektiva procjene koje su dovođene u odnos.

S obzirom na heteroseksualni uzorak, dijade su razlikovane prema spolu tamo gdje je to bilo moguće, dok je u slučaju nemogućnosti razlikovanja dijada softver koristio jedan model s ujednačenim koeficijentima.

Perspektive procjene koje su dovođene u odnos u korelacijskim i APIM analizama jesu:

- a) samoprocjena muškarca (M) i samoprocjena žene (Ž) (stvarna sličnost);
- b) partner-procjena M i partner-procjena Ž (recipročna sličnost u procjeni partnera);
- c) meta-procjena M i meta-procjena Ž (recipročna sličnost u meta-procjenama);
- d) samoprocjena M i partner-procjena Ž (točnost u percepciji – žena);
- e) samoprocjena Ž i partner-procjena M (točnost u percepciji – muškarac);
- f) samoprocjena M i partner-procjena M (pretpostavljena sličnost – muškarac);
- g) samoprocjena Ž i partner-procjena Ž (pretpostavljena sličnost – žena);
- h) samoprocjena M i meta-procjena M (usklađenost samo- i metapercepcije – muškarac);
- i) samoprocjena Ž i meta-procjena Ž (usklađenost samo- i metapercepcije – žena);
- j) meta-procjena M i partner-procjena Ž (metatočnost – muškarac);
- k) meta-procjena Ž i partner-procjena M (metatočnost – žena).

Analiza je provedena u okviru modeliranja strukturalnih jednadžbi (SEM), što omogućava istodobnu procjenu akterskih i partnerskih efekata, uz kontrolu kovarijata. Kao kovarijate u model su uključivane varijable trajanja odnosa i mjere sličnosti odnosno razlika između različitih, gore predstavljenih, perspektiva procjene.

3.3. Rezultati

3.3.1. Deskriptivna statistika registriranih, nezavisnih i zavisnih varijabli

U Tabeli 3.1. prikazana je obrazovna struktura ispitanika u okviru muškog i ženskog poduzorka ispitanika.

Tabela 3.1: Obrazovanje ispitanika

	Muškarci		Žene	
	N	%	N	%
Osnovna škola ili niži	1	0,7	4	2,9
Srednja škola	88	64,2	81	59,1
Fakultet ili viša	41	29,9	46	33,6
Magistar/Master	4	2,9	5	3,6
Doktor znanosti	3	2,2	1	0,7
Ukupno	137	100,0		

Analiza podataka pokazuje da u uzorku dominiraju ispitanici sa završenom srednjom školom, pri čemu je ova razina obrazovanja zastupljena kod 64,2 % muškaraca i 59,1 % žena. Drugu najbrojniju skupinu čine ispitanici s visokim obrazovanjem (fakultet ili viša škola), s nešto većim sudjelovanjem žena (33,6 %) u odnosu na muškarce (29,9 %). Udio ispitanika koji su završili diplomski (master) studij nizak je i relativno ujednačen između spolova (2,9 % muškaraca i 3,6 % žena). Najmanje su zastupljene kategorije najnižeg i najvišeg stupnja obrazovanja, odnosno osnovna škola ili niže (0,7 % muškaraca i 2,9 % žena) te doktor znanosti (2,2 % muškaraca i 0,7 % žena).

U Tabeli 3.2. prikazani su parametri koji se odnose na dob ispitanika u okviru poduzoraka te na duljinu trajanja odnosa. Duljina trajanja odnosa predstavljena je u mjesecima.

Tabela 3.2: Dob ispitanika i duljina trajanja odnosa

	Min.	Max.	M	SD
Dob (M)	18,00	65,00	32,01	12,17
Dob (Z)	18,00	61,00	29,85	11,68
Trajanje veze (u mjesecima)	6,00	480	111,54	128,14

Napomena: M i Z su oznake pola; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost.

Promatrajući dobnu strukturu, rezultati t -testa pokazuju da su ispitanici muškog spola u prosjeku statistički značajno stariji ($M = 32,01$; $SD = 12,17$) u odnosu na ispitanice ženskog spola ($M = 29,85$; $SD = 11,68$), $t(136) = 8,21$, $p < 0,001$, $d = 0,18$. Raspon dobi obuhvaća punoljetne ispitanike, od 18 do 65 godina kod muškaraca, odnosno do 61 godine kod žena, što ukazuje na relativno široku dobnu distribuciju u uzorku. Kada je riječ o trajanju partnerskih odnosa, prosječna duljina veze iznosi 111,54 mjeseca, odnosno približno 9,3 godine. Visoka vrijednost standardne devijacije ($SD = 128,14$) ukazuje na izraženu varijabilnost, s obzirom na to da se trajanje veza u uzorku kreće od 6 mjeseci do čak 480 mjeseci, odnosno 40 godina.

Iako nije prikazano u zasebnoj tabeli, nešto manje od polovice ispitanika (45,3 %) u bračnoj je zajednici, dok je veći dio ukupnog uzorka (54,7 %) u vezi ili izvanbračnoj zajednici. U Tabeli 3.3 prikazan je broj i postotak parova koji imaju djecu (potomstvo), te broj potomaka.

Tabela 3.3: Potomstvo

	N	%
Bez djece	88	64,2
Jedno dijete	11	8,0
Dva djeteta	25	18,2
Tri djeteta	9	6,6
Četiri ili više	2	1,5
Ukupno	137	100,0

Kada je riječ o roditeljskom statusu, većinu uzorka (64,2 %) čine parovi bez djece. Nakon te skupine najbrojniji su parovi s dvoje djece (18,2 %), zatim s jednim djetetom (8,0 %), dok su obitelji s troje ili više djece najmanje zastupljene u uzorku (ukupno 7,3 %).

U Tabeli 3.4 prikazane su deskriptivne mjere za zavisne varijable, odnosno varijable koje se odnose na zadovoljstvo odnosom (PRQC i SI), i to razvrstane prema spolu ispitanika.

Tabela 3.4: Deskriptivna statistika zavisnih varijabli u istraživanju

	Min.	Max.	M	SD	Sk (SE)	Ku (SE)	Cronbach Alpha
Mprqc	3,67	7,00	6,46	0,61	-2,03 (-0,21)	5,79 (0,42)	.76
Zprqc	4,50	7,00	6,41	0,61	-1,62 (-0,21)	4,68 (0,42)	.80
Msi	3,18	7,00	6,33	0,60	-1,05 (-0,21)	0,34 (0,42)	.82
Zsi	3,91	7,00	6,22	0,63	-1,05 (-0,21)	0,92 (0,42)	.85

Napomena: M i Z su oznake pola; PRQC – prva kriterijska mjera zadovoljstva odnosom; SI – druga kriterijska mjera zadovoljstva odnosom; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); SE-standardna pogreška; Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Može se primijetiti da su, kao i u prvoj studiji, prosječne vrijednosti izrazito visoke na objema mjerama, s tim da muškarci ostvaruju nešto više skorove u odnosu na ženski dio uzorka, iako te razlike nisu statistički značajne (za PRQC: $t(136) = 0,826$, $p = 0,410$, $d = 0,07$; za SI: $t(136) = 1,66$, $p = 0,098$, $d = 0,14$). Skale imaju zadovoljavajuću pouzdanost, pri čemu se Cronbachov alfa koeficijent kreće od 0,76 do 0,85. Parametri asimetrije (*skewness*) i spljoštenosti (*kurtosis*) ukazuju na značajno odstupanje od normalne raspodjele. Sve su raspodjele izrazito negativno asimetrične, što potvrđuje da se većina rezultata grupira u zoni visokih vrijednosti (tzv. „efekt stropa”). Iako su uočena odstupanja od normalne distribucije, s obzirom na veličinu uzorka i robusnost parametarskih statističkih procedura, u daljnjim su analizama korišteni standardni parametarski postupci.

U Tabeli 3.5. prikazana je deskriptivna statistika za varijablu narcizam kroz sve tri perspektive procjene, prikazano po spolovima ispitanika, kao i odgovarajući koeficijenti pouzdanosti.

Tabela 3.5: Deskriptivna statistika varijable narcizam kroz sve tri perspektive procjene

		Min.	Max.	M	SD	Sk	Ku	Cronbach's Alpha
SP	Mn	1,00	4,33	2,83	0,69	-0,3	-0,17	.69
	Zn	1,33	4,78	2,73	0,67	0,10	-0,17	.65
PP	Mn	1,00	4,89	2,81	0,82	0,26	-0,39	.79
	Zn	1,00	4,78	2,85	0,84	0,08	0,49	.80
MP	Mn	1,00	4,89	2,86	0,77	0,16	-0,23	.75
	Zn	1,00	4,22	2,7	0,74	0,77	-0,09	.70

Napomena: SP-samoprocjena; PP-partner procjena; MP-meta-procjena; Mn-muški narcizam; Zn-ženski narcizam; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Uočava se umjerena izraženost ove crte kroz sve tri perspektive procjene, pri čemu se aritmetičke sredine većinom kreću u rasponu od 2,70 do 2,86. Muškarci ostvaruju nešto više skorove na crti narcizma ($t(136) = 1,39, p = 0,167, d = 0,12$), dok žene procjenjuju svoje partnere nešto izraženijima na skali narcizma u odnosu na procjenu partnerica od strane muškog dijela uzorka ($t(136) = -0,43, p = 0,669, d = -0,04$). Čini se da su muškarci svjesni toga, s obzirom na to da ostvaruju više skorove na meta-procjeni, odnosno ideji na koji način ih njihove partnerice vide u kontekstu ove crte ličnosti ($t(136) = 1,91, p = 0,058, d = 0,16$), gdje se registrira marginalni trend prema značajnosti, koji će biti predmet daljnje analize u poglavlju rezultata koje se odnosi na testiranje značajnosti spolnih razlika u različitim procjenama navedenih crta ličnosti. Pokazatelji oblika distribucije nalaze se u prihvatljivim granicama koje ukazuju na normalnost raspodjele podataka, dok Cronbachovi alfa koeficijenti (u rasponu od 0,65 do 0,80) potvrđuju da primijenjeni instrumenti imaju zadovoljavajuću do dobru pouzdanost mjerenja.

U Tabeli 3.6. prikazana je deskriptivna statistika za varijablu makijavelizam kroz sve tri perspektive procjene, prikazano po spolovima ispitanika, kao i odgovarajući koeficijenti pouzdanosti.

Tabela 3.6: Deskriptivna statistika varijable makijavelizam kroz sve tri perspektive procjene

		Min.	Max.	M	SD	Sk	Ku	Cronbach's Alpha
SP	Mm	1,44	5,00	3,06	0,71	-0,05	0,04	.67
	Zm	1,33	5,00	3,11	0,79	0,23	-0,11	.79
PP	Mm	1,44	5,00	2,99	0,76	0,48	-0,26	.71
	Zm	1,22	5,00	3,02	0,78	0,27	-0,24	.76
MP	Mm	1,44	4,78	3,03	0,78	0,12	-0,6	.74
	Zm	1,00	5,00	3,06	0,87	0,21	-0,3	.80

Napomena: SP-samoprocjena; PP-partner procjena; MP-meta-procjena; Mm-muški makijavelizam; Zm-ženski makijavelizam; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Uvidom u deskriptivnu statistiku za varijablu makijavelizam primjećuje se stabilna i umjerena izraženost ove crte kroz sve tri perspektive procjene, pri čemu su aritmetičke sredine vrlo ujednačene i kreću se u uskom rasponu od 2,99 do 3,11. Rezultati t -testova ne ukazuju na postojanje statistički značajnih spolnih razlika ni u jednoj od perspektiva procjene. Muškarci i žene postižu gotovo identične rezultate u samoprocjeni ($t(136) = -0,66, p = 0,513, d = -0,07$),

procjenama koje daju o partnerima ($t(136) = -0,32, p = 0,749, d = -0,04$), kao i u vlastitim meta-procjenama ($t(136) = -0,35, p = 0,725, d = -0,04$). Pokazatelji oblika distribucije nalaze se unutar granica koje ukazuju na normalnost raspodjele podataka, dok vrijednosti Cronbachovih alfa koeficijenata (u rasponu od 0,67 do 0,80) potvrđuju da instrumenti imaju zadovoljavajuću do dobru pouzdanost mjerenja.

U Tabeli 3.7. prikazana je deskriptivna statistika za crtu psihopatije kroz sve tri perspektive procjene, prikazano po spolovima ispitanika, kao i odgovarajući koeficijenti pouzdanosti.

Tabela 3.7: Deskriptivna statistika varijable psihopatija kroz sve tri perspektive procjene

		Min.	Max.	M	SD	Sk	Ku	Cronbach's Alpha
SP	Mp	1,00	3,89	2,17	0,74	0,43	-0,60	.74
	Zp	1,00	4,44	2,01	0,71	0,81	0,65	.73
PP	Mp	1,00	3,89	2,04	0,72	0,64	-0,29	.70
	Zp	1,00	4,22	2,07	0,8	0,75	-0,25	.79
MP	Mp	1,00	4,33	2,29	0,84	0,35	-0,7	.77
	Zp	1,00	4,22	2,03	0,74	0,77	0,09	.72

Napomena: SP-samoprocjena; PP-partner procjena; MP-meta-procjena; Mp-muška psihopatija; Zp-ženska psihopatija; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Promatrajući rezultate u Tabeli 3.7., uočava se općenito niža izraženost crte psihopatije u odnosu na ostale dimenzije, pri čemu se aritmetičke sredine kreću u rasponu od 2,01 do 2,29. Muškarci ostvaruju više rezultate u kontekstu samoprocjene i meta-procjene, dok su rezultati partner-procjene gotovo identični. Za razliku od prethodnih dimenzija, testovi značajnosti razlika u domeni psihopatije ukazuju na spolnu asimetriju u dvjema od tri perspektive procjene. Rezultati pokazuju da muškarci postižu statistički značajno više skorove u samoprocjeni psihopatije u odnosu na žene ($t(136) = 2,04, p = 0,043, d = 0,17$). Razlike nestaju kada je u pitanju procjena partnera ($t(136) = -0,37, p = 0,708, d = -0,03$). Ipak, najснаžnija spolna razlika bilježi se u meta-procjeni ($t(136) = 3,12, p = 0,002, d = 0,27$), a ovi rezultati bit će predmet daljnje analize u poglavlju rezultata koje se odnosi na testiranje značajnosti spolnih razlika u različitim procjenama navedenih crta ličnosti. Pokazatelji oblika distribucije nalaze se u prihvatljivim granicama. Koeficijenti pouzdanosti (u rasponu od 0,70 do 0,79) potvrđuju da instrumenti imaju zadovoljavajuću pouzdanost mjerenja.

U Tabeli 3.8. prikazana je deskriptivna statistika za varijablu sadizam kroz sve tri perspektive procjene, prikazano po spolovima ispitanika, kao i odgovarajući koeficijenti pouzdanosti.

Tabela 3.8: Deskriptivna statistika varijable sadizam kroz sve tri perspektive procjene

		Min.	Max.	M	SD	Sk	Ku	Cronbach's Alpha
SP	Ms	1,00	5,00	1,5	0,76	1,81	3,27	.89
	Zs	1,00	3,50	1,42	0,62	1,63	1,79	.84
PP	Ms	1,00	4,50	1,45	0,73	1,86	3,04	.89
	Zs	1,00	4,25	1,54	0,73	1,44	1,17	.86
MP	Ms	1,00	4,25	1,66	0,87	1,35	0,74	.91
	Zs	1,00	4,75	1,56	0,86	1,77	2,60	.91

Napomena: SP-samoprocjena; PP-partner procjena; MP-meta-procjena; Ms-muški sadizam; Zs-ženski sadizam; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Kada je riječ o crti ličnosti sadizam, uočava se vrlo niska izraženost ove crte kroz sve perspektive procjene, s aritmetičkim sredinama u rasponu od 1,42 do 1,66, s tim da muškarci imaju nešto više skorove na samoprocjeni i meta-procjeni, dok žene svoje partnere ocjenjuju izraženijima na ovoj crti u odnosu na muški dio uzorka. Ovako niski prosječni rezultati ukazuju na tzv. „efekt poda” (engl. *floor effect*), što je i očekivano s obzirom na toksičnost i destruktivnost sadizma kao crte ličnosti. Ipak, rezultati *t*-testova ponovno ukazuju na nedostatak statistički značajnih spolnih razlika u sve tri perspektive procjene (za SP: $t(136) = 1,57, p = 0,118, d = 0,13$; za PP: $t(136) = -1,30, p = 0,213, d = -0,11$; za MP: $t(136) = 1,10, p = 0,274, d = 0,09$). Za razliku od prethodnih varijabli, ovdje su vrijednosti asimetrije (*skewness*) i spljoštenosti (*kurtosis*) povišene (*S* ide do 1,86; *K* ide do 3,27), što ukazuje na to da distribucija nije normalna. Ipak, instrument pokazuje iznimno visoku pouzdanost, što znači da je mjerenje precizno unatoč asimetričnoj raspodjeli.

Unutarnja konzistentnost skale sadizma ispitana je odvojeno u suuzorcima muškaraca i žena. U verziji sa svih devet čestica, Cronbachov koeficijent iznosio je 0,84 kod muškaraca i 0,83 kod žena, što ukazuje na dobru pouzdanost instrumenta. Međutim, analiza doprinosa pojedinačnih čestica pokazala je da jedna negativno formulirana čestica umanjuje homogenost skale i značajno odudara od ostatka skale s obzirom na skor ispitanika. Nakon njezina isključenja, unutarnja konzistentnost se kod muškaraca povećala na 0,89, dok je kod žena zabilježeno povećanje na 0,84. Kako je u oba suuzorka utvrđeno poboljšanje unutarnje konzistentnosti, a posebno je izraženo u muškom suuzorku, u daljnjim je analizama korištena

skraćena verzija skale s osam čestica te su rezultati na tako revidiranom instrumentu prikazani u Tabeli 3.8.

U Tabeli 3.9. prikazana je deskriptivna statistika za varijablu perfekcionizam kroz sve tri perspektive procjene, prikazano po spolovima ispitanika, kao i odgovarajući koeficijenti pouzdanosti.

Tabela 3.9: Deskriptivna statistika varijable perfekcionizam kroz sve tri perspektive procjene

		Min.	Max.	M	SD	Sk	Ku	Cronbach Alpha
SP	Mper	1,00	4,60	3,14	0,68	-0,03	0,05	.73
	Zper	1,50	5,00	3,21	0,78	0,31	-0,37	.81
PP	Mper	1,40	5,00	3,26	0,74	-0,17	-0,24	.77
	Zper	1,00	4,60	3,10	0,75	-0,48	0,39	.78
MP	Mper	1,00	4,90	3,20	0,75	-0,36	0,58	.77
	Zper	1,20	5,00	3,23	0,79	0,02	-0,38	.80

Napomena: SP-samoprocjena; PP-partner procjena; MP-meta-procjena; Mper-muški perfekcionizam; Zper-ženski perfekcionizam; Min-minimalna vrijednost; Max-maksimalna vrijednost; M-prosječna vrijednost; SD-standardna devijacija; Sk-koeficijent asimetrije (skjunis); Ku-koeficijent spljoštenosti (kurtozis).

Analizom deskriptivnih parametara za perfekcionizam uočava se da je ova crta znatno izraženija u odnosu na crte Mračne tetrade. Aritmetičke sredine stabilne su i ujednačene kroz sve perspektive te se kreću u rasponu od 3,10 do 3,26, s tim da ovaj put žene ostvaruju nešto više skorove na samoprocjeni i meta-procjeni, dok muškarci svoje partnerice procjenjuju više perfekcionistački orijentiranima.

Rezultati *t*-testova pokazuju da ne postoje statistički značajne razlike u samoprocjeni perfekcionizma ($t(136) = -0,70$, $p = 0,486$, $d = -0,06$), kao ni u meta-procjenama ($t(136) = -0,32$, $p = 0,749$, $d = -0,03$). Nešto izraženija razlika, koja se nalazi u zoni marginalnog trenda značajnosti, uočava se u perspektivi procjene partnera ($t(136) = 1,76$, $p = 0,081$, $d = -0,15$). Pokazatelji oblika distribucije vrlo su niski, što potvrđuje da su podaci normalno raspodijeljeni. Pouzdanost instrumenta je zadovoljavajuća do visoka, s koeficijentima u rasponu od 0,73 do 0,81.

3.3.2. Korelaciona analiza

3.3.2.1. Samoprocjena

U Tabeli 3.10. prikazane su korelacije u samoprocjenama između muškog i ženskog člana para, odnosno tzv. stvarna sličnost u osobinama ličnosti. Na ovaj način je testirana asortativnost kroz korelacije mračnih crta ličnosti i perfekcionizma kod oba člana para.

Tabela 3.10: Povezanost samoprocijenjenih mračnih osobina ličnosti i perfekcionizma (Stvarna sličnost)

	Mm	Mn	Mp	Ms	Mper	Zm	Zn	Zp	Zs
Mn	,45***								
Mp	,58***	,50***							
Ms	,45***	,30***	,62***						
Mper	,31***	,22**	,31***	,26**					
Zm	,27**	,07	,23**	,34***	,09				
Zn	,14	,20*	,18*	,21*	,09	,47***			
Zp	,16	,17*	,25**	,27**	,06	,59***	,53***		
Zs	,16	,15	,21*	,38***	,03	,50***	,34***	,67***	
Zper	,13	,03	,13	,21*	,02	,34***	,14	,41***	,32***

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;
M i Z su oznake pola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihoapatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;
Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Analizom korelacija između mračnih crta ličnosti kod romantičnih partnera utvrđeno je postojanje pozitivne asortativnosti za sve dimenzije Mračne tetrade, dok za perfekcionizam povezanost nije utvrđena. Konkretno, najsnažnija povezanost može se uočiti kod sadizma ($r = 0,38$, $p < 0,001$), što ukazuje na to da osobe s izraženijim sadističkim tendencijama najčešće biraju partnere sa sličnim sklonostima. Značajna pozitivna povezanost također je prisutna kod makijavelizma ($r = 0,27$, $p < 0,01$) i psihoapatije ($r = 0,25$, $p < 0,01$). Najslabija, ali i dalje statistički značajna povezanost utvrđena je za crtu narcizma ($r = 0,20$, $p < 0,05$). S druge strane, korelacija između partnera na dimenziji perfekcionizma nije statistički značajna.

S obzirom na to da je utvrđena pozitivna asortativnost, a u svrhu identifikacije mehanizama u podlozi asortativnosti, provedena je kontrola varijable *trajanje odnosa*. Rezultati su prikazani u Tabeli 3.11.

Tabela 3.11: Povezanost samoprocijenjenih mračnih osobina ličnosti i perfekcionizma (uz kontrolu varijable *trajanje odnosa*)

	Mm	Mn	Mp	Ms	Mper	Zm	Zn	Zp	Zs
Mn	,45***								
Mp	,57***	,5***							
Ms	,44***	,29**	,60***						
Mper	,31***	,22*	,32***	,27**					
Zm	,25**	,05	,19*	,29**	,1				
Zn	,11	,18*	,14	,15	,08	,43***			
Zp	,13	,16	,20*	,21*	,07	,55***	,5***		
Zs	,14	,14	,19*	,35***	,03	,48***	,31***	,66***	
Zper	,12	,02	,1	,18*	,03	,31***	,10	,37***	,30***

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;
M i Z su oznake pola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;
Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama

Prikazani rezultati pokazuju da korelacije ostaju stabilne i statistički značajne čak i kada se isključi efekt vremena provedenog zajedno (npr. od $r = 0,35$, $p < 0,001$ za sadizam, do $r = 0,18$, $p < 0,05$ za narcizam). Minimalne promjene u jačini korelacija (prosječni pad od $\Delta r = 0,03$) ukazuju na to da sličnost partnera u domenama Mračne tetrađe predstavlja stabilno dijadno obilježje koje nije značajno uvjetovano trajanjem partnerskog odnosa. Ovo upućuje na to da je riječ o inicijalnom odabiru sličnog partnera s obzirom na crte Mračne tetrađe, a ne o mehanizmu konvergenije, koji implicira da partneri s vremenom provedenim zajedno postaju sličniji.

Pored normalizacije distribucije i ublažavanja efekata ekstremnih vrijednosti, logaritamska transformacija trajanja veze ($\log_{10}$) primijenjena je i iz teorijskih razloga. Ovim postupkom pridaje se veći značaj varijacijama u trajanju kod kraćih veza, polazeći od pretpostavke da ista jedinica vremena ima znatno veću psihološku težinu i efekt na dinamiku odnosa na početku veze nego u njezinim kasnijim fazama. Rezultati korelacija, uz kontrolu logaritmirane varijable trajanja odnosa, prikazani su u Tabeli 3.12.

Tabela 3.12: Povezanost samoprocijenjenih mračnih osobina ličnosti i perfekcionizma (uz kontrolu logaritmirane varijable *trajanje odnosa*)

	Mm	Mn	Mp	Ms	Mper	Zm	Zn	Zp	Zs
Mn	,45***								
Mp	,57***	,5***							
Ms	,43***	,3**	,61***						
Mper	,30***	,22*	,31***	,26**					
Zm	,23**	,05	,2*	,3***	,09				
Zn	,1	,19*	,15	,17	,08	,42***			
Zp	,13	,17	,21*	,23**	,06	,56***	,51***		
Zs	,14	,14	,2*	,36***	,02	,49***	,33***	,66***	
Zper	,12	,03	,11	,19*	,02	,32***	,12	,39***	,31***

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

M i Z su oznake pola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihiopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Nakon kontrole logaritmiranog trajanja veze, parcijalne korelacije ostale su statistički značajne za sve četiri mračne dimenzije ličnosti. Usporedbom početnih koeficijenata korelacije s parcijalnim korelacijama, uz kontrolu logaritamski transformiranog trajanja odnosa, utvrđena je stabilnost dobivenih nalaza. Logaritamska transformacija ($\log_{10}$) primijenjena je kako bi se adekvatno uvažio psihološki značaj početnih faza odnosa, međutim, uvođenje ove kontrole dovelo je do minimalnih promjena u jačini povezanosti (prosječna razlika od $\Delta r = ,03$).

U Tabeli 3.13. prikazani su koeficijenti parcijalne korelacije između crta ličnosti partnera, izračunani s ciljem testiranja efekata socijalne homogenosti. Ovim postupkom nastojalo se utvrditi je li opažena sličnost u mračnim crtama ličnosti rezultat primarnog asortativnog uparivanja ili „nusproizvod” podudarnosti u bazičnim sociodemografskim obilježjima. Kako bi se izolirala autentična sličnost u ličnosti, u analizi su parcijalizirani efekti dobi oba partnera, stupanj obrazovanja, kao i potencijalni interakcijski učinci ovih varijabli.

Tabela 3.13: Parcijalne korelacije crta ličnosti partnera uz kontrolu dobi, obrazovanja i interakcijskih učinaka

	Mm	Mn	Mp	Ms	Mper	Zm	Zn	Zp	Zs
Mn	,43***								
Mp	,6***	,49***							
Ms	,43***	,27**	,60***						
Mper	,2**	,17	,31***	,25**					
Zm	,27**	,05	,20*	,31***	,13				
Zn	,1	,14	,14	,16	,08	,42***			
Zp	,16	,16	,19*	,23**	,11	,53***	,49***		
Zs	,16	,16	,18*	,38***	,06	,47***	,33***	,65***	
Zper	,16	,04	,09	,20*	,07	,3**	,11	,35***	,27**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

M i Z su oznake pola; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihiopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Rezultati pokazuju da i nakon kontrole kontekstualnih faktora povezanost ostaje statistički značajna za većinu mračnih crta, ali uz određene promjene u odnosu na početne korelacije. Najsnažnija povezanost i dalje je prisutna kod sadizma ($r = 0,38, p < 0,001$) i makijavelizma ($r = 0,27, p < 0,01$). Činjenica da se ovi koeficijenti nisu značajno promijenili u odnosu na tabelu stvarne sličnosti sugerira da sličnost u ovim crtama nije nusproizvod socijalnog okruženja, već rezultat izravne asortativnosti (biranje sličnog partnera). Povezanost u sklopu crte ličnosti psihiopatije ostaje značajna, ali je blago umanjena ($r = 0,19, p < 0,05$), što ukazuje na to da socijalni faktori igraju malu, ali ne presudnu ulogu u sličnosti partnera na ovoj dimenziji. Za razliku od prethodne analize u kojoj je postojala značajna korelacija, uvođenjem kontrole sociodemografskih varijabli korelacija za narcizam opada i gubi statističku značajnost, što sugerira da je uočena sličnost u narcizmu kod partnera barem djelomično posljedica socijalne homogenosti.

3.3.2.2. Druge perspektive procjene

U nastavku su prikazane međusobne korelacije drugih perspektiva procjene, nakon uključenja i partner-procjena i meta-procjena ličnosti.

U Tabeli 3.14. za početak su prikazane korelacije partner-procjena mračnih crta ličnosti i perfekcionizma, odnosno prikazana je tzv. recipročna sličnost u procjeni partnera.

Tabela 3.14: Recipročna sličnost u procjeni partnera

	MPPm	MPPn	MPPp	MPPs	MPPper	ZPPm	ZPPn	ZPPp	ZPPs
MPPn	,31***								
MPPp	,60***	,38***							
MPPs	,41***	,40**	,56***						
MPPper	,40**	,17	,33***	,26**					
ZPPm	,47**	,19*	,34***	,39***	,19*				
ZPPn	,26**	,19*	,2*	,24**	,02	,52***			
ZPPp	,41***	,22*	,40***	,35***	,04	,66***	,52***		
ZPPs	,29**	,21*	,31***	,45***	,15	,55***	,40***	,64***	
ZPPper	,06	,01	,13	,18*	,07	,48**	,34***	,38***	,29**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;
MPP - muška partner procjena; ZPP - ženska partner procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per perfekcionizam
Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Rezultati prikazani u Tabeli 3.14 ukazuju na umjerenu do snažnu recipročnu suglasnost partnera u percepciji makijavelizma ($r = 0,47$, $p < 0,01$), psihopatije ($r = 0,40$, $p < 0,001$) i sadizma ($r = 0,45$, $p < 0,001$). Ovako visoki i značajni koeficijenti sugeriraju da partneri dijele usklađenu sliku o mračnim tendencijama onog drugog, što može biti ishod dugotrajne interakcije i međusobnog promatranja u relacijskom kontekstu. Nasuprot tome, niska suglasnost zabilježena je kod narcizma ($r = 0,19$, $p < 0,05$), dok u kontekstu perfekcionizma korelacija nije statistički značajna.

U Tabeli 3.15. prikazani su rezultati korelacija u međusobnim meta-procjenama partnera, odnosno recipročna sličnost u meta-procjenama.

Tabela 3.15: Recipročna sličnost u meta-procjenama

	MMPm	MMPn	MMPp	MMPs	MMPper	ZMPm	ZMPn	ZMPp	ZMPs
MMPn	,62***								
MMPp	,58***	,60***							
MMPs	,50***	,41**	,61***						
MMPper	,31***	,34***	,31***	,28**					
ZMPm	,32***	,12	,20*	,31***	,08				
ZMPn	,19*	,18*	,19*	,14	,10	,46***			
ZMPp	,25**	,21*	,28**	,37***	,15	,59***	,45***		
ZMPs	,30***	,20*	,36***	,38***	,07	,44***	,37***	,71***	
ZMPper	,22**	,06	,08	,20*	,08	,44**	,15	,30***	,24**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;
MMP-muška meta-procjena; ZMP-ženska meta-procjena; n-narcizam; M-makijavelizam; P-psihopatija; S-sadizam; per-perfekcionizam;
Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Rezultati sličnosti partnerskih meta-procjena ukazuju na to da partneri u značajnoj mjeri dijele zajedničku kognitivnu realnost o tome kako su percipirani unutar odnosa, osobito u domenama sadizma ($r = 0,38, p < 0,001$) i makijavelizma ($r = 0,32, p < 0,001$). Ovakva usklađenost vjerovanja o tuđim impresijama sugerira da su manifestacije ovih crta dovoljno transparentne u svakodnevnoj interakciji da oba partnera razvijaju slične metaperceptivne uvide. S druge strane, korelacija je dosta niža kod narcizma ($r = 0,18, p < 0,05$), što ukazuje na to da partneri teže procjenjuju partnerovu sliku o njihovoj grandioznosti, moguće kao rezultat obrambenih mehanizama ili visoke evaluativne prirode ovog konstrukta. Izostanak značajne korelacije kod perfekcionizma služi kao važan kontrast, naglašavajući da je metakognitivna usklađenost specifična upravo za mračne crte ličnosti unutar ispitivanog uzorka.

U Tabelama 3.16. i 3.17. prikazane su korelacije između samoprocjene ispitanika i njezine/njegove procjene njezinog/njegovog partnera. U Tabeli 3.16. prikazana je, dakle, pretpostavljena sličnost od strane muškarca (koja se još naziva percipiranom sličnošću), a u Tabeli 3.17. pretpostavljena sličnost od strane ženskog člana para.

3.16: Pretpostavljena/Percipirana sličnost muškarca

	MSPm	MSPn	MSPp	MSPs	MSPper	MPPm	MPPn	MPPp	MPPs
MSPn	,45***								
MSPp	,58***	,50***							
MSPs	,45***	,30**	,62***						
MSPpr	,31***	,22**	,31***	,26**					
MPPm	,40***	,23**	,39***	,44***	,12				
MPPn	,29***	,45***	,33**	,27**	,10	,31***			
MPPp	,29**	,19*	,39***	,46***	,21*	,60***	,38***		
MPPs	,39***	,27**	,47***	,76***	,18*	,41***	,40***	,56***	
MPPper	,18*	,06	,04	,26**	,24**	,40**	,19*	,33***	,26**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

MSP-muška samo-procjena; MPP-muška partner procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

3.17: Pretpostavljena/Percipirana sličnost žene

	ZSPm	ZSPn	ZSPp	ZSPs	ZSPper	ZPPm	ZPPn	ZPPp	ZPPs
ZSPn	,47***								
ZSPp	,59***	,53***							
ZSPs	,50***	,34***	,67***						
ZSPpr	,34***	,14	,41***	,32***					
ZPPm	,50***	,25**	,32***	,31***	,17*				
ZPPn	,24**	,27**	,13	,15	,06	,52***			
ZPPp	,34**	,21*	,37***	,35***	,15	,66***	,52***		
ZPPs	,30***	,17*	,41***	,58***	,17	,55***	,40***	,64***	
ZPPper	,24**	,04	,18*	,14	,17*	,48**	,34***	,38***	,29**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

ZSP -ženska samoprocjena; ZPP-ženska partner procjena n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; Pdebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Po pitanju svih dimenzija, u okviru oba spola, možemo uočiti postojanje percipirane sličnosti s obzirom na to da su koeficijenti statistički značajni. Najviši koeficijent slaganja može se uočiti za dimenziju sadizma ($rM = 0,76$, $p < 0,001$; $r\check{Z} = 0,58$, $p < 0,001$), što znači da i muškarci i žene sličnost najviše pretpostavljaju u domeni ove crte ličnosti.

U kontekstu makijavelizma, korelacije su u domeni srednje izraženih i značajnih, s tim da žene percipiraju veću sličnost između sebe i partnera u ovoj domeni ($r\check{Z} = 0,50$, $p < 0,001$), dok muškarci veću sličnost u odnosu na svoje partnerice pretpostavljaju u domeni narcizma ($rM = 0,45$, $p < 0,001$). Po pitanju dimenzije psihopatije, koeficijenti pretpostavljene sličnosti slični su za oba spola i u domeni su srednje izraženih korelacija ($r\check{Z} = 0,37$, $p < 0,001$ i $rM = 0,39$, $p < 0,001$). Kada je riječ o dimenziji perfekcionizma, koeficijenti korelacije znatno su niži u odnosu na mračne crte ličnosti, ali su i dalje u domeni značajnih, s tim da muškarci pretpostavljaju veću sličnost u ovoj crti u odnosu na svoje partnerice ($rM = 0,24$, $p < 0,01$). Primjenom Steigerova z-testa (1980), a koristeći se online kalkulatorom autora Leeja i Preachera (2013), identificirana je statistički značajna spolna asimetrija u domeni sadizma ($Z = 2,98$, $p = 0,002$). Rezultati ukazuju na to da muškarci u znatno većoj mjeri projiciraju vlastite sadističke tendencije na partnericu u usporedbi sa ženama. Sličan, premda statistički marginalan trend, uočen je i kod narcizma ($Z = 1,83$, $p = 0,066$), gdje muškarci također pokazuju viši stupanj percipirane sličnosti.

Analiza interpersonalne točnosti, mjerena kroz koeficijente slaganja između samoprocjena i procjena partnera, prikazana je u Tabelama 3.18. i 3.19. U Tabeli 3.18. prikazane su korelacije između samoprocjene muškarca i procjene njegove ličnosti od strane partnerice, dok su u

Tabeli 3.19. prikazane veze između samoprocjene ženskog člana para i procjene njezine ličnosti od strane partnera.

3.18: Točnost u percepciji - žene (ženska procjena partnera u odnosu na njegovu sliku sebe)

	MSPm	MSPn	MSPp	MSPs	MSPper	ZPPm	ZPPn	ZPPp	ZPPs
MSPn	,45***								
MSPp	,58***	,50***							
MSPs	,45***	,30**	,62***						
MSPper	,31***	,22**	,31***	,26**					
ZPPm	,45***	,34***	,46***	,38***	,18*				
ZPPn	,29**	,48***	,44***	,36***	,26**	,52***			
ZPPp	,41***	,24**	,65***	,49***	,30***	,66***	,52***		
ZPPs	,21*	,24**	,44***	,50***	,19*	,55***	,40***	,64***	
ZPPper	,27**	,15	,26**	,19*	,43***	,48***	,34***	,38***	,29**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

MSP-muška samo-procjena; ZPP-ženska partner procjena n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

3.19: Točnost u percepciji - muškarac (muška procjena partnerice u odnosu na njenu sliku sebe)

	ZSPm	ZSPn	ZSPp	ZSPs	ZSPper	MPPm	MPPn	MPPp	MPPs
ZSPn	,47***								
ZSPp	,59***	,53***							
ZSPs	,50***	,34***	,67***						
ZSPper	,34***	,14	,41***	,32***					
MPPm	,57***	,35***	,45***	,38***	,19*				
MPPn	,19*	,50***	,31***	,22*	,02	,31***			
MPPp	,41***	,37***	,56***	,46***	,20*	,60***	,38***		
MPPs	,43***	,27**	,38***	,51***	,19*	,41***	,40***	,56***	
MPPper	,34***	,25**	,33***	,26**	,51***	,40***	,19*	,33***	,26**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

ZSP-ženska samoprocjena; MPP-muška partner procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Uvidom u gore prikazane tabele evidentna je konzistentno visoka i statistički značajna razina interpersonalnog uvida kod oba spola po pitanju svih crta ličnosti. Rezultati ukazuju na to da mračne crte ličnosti imaju visoku interpersonalnu vidljivost, pri čemu se posebno izdvaja sposobnost žena da precizno detektiraju psihopatiju kod svojih partnera ($r\check{Z} = 0,65, p < 0,001$), što ujedno predstavlja i najviši koeficijent točnosti u čitavom istraživanju. Muškarci, s druge strane, pokazuju ujednačeniji i uravnoteženiji profil točnosti u procjeni partnerica, s najizraženijim uvidom u domeni makijavelizma ($rM = 0,57, p < 0,001$), psihopatije ($rM = 0,56, p < 0,001$), sadizma ($rM = 0,51, p < 0,001$) i perfekcionizma ($rM = 0,51, p < 0,001$). Izravna usporedba dvaju uzoraka sugerira postojanje potencijalnih razlika. Čini se da su žene osjetljivije i lakše detektiraju partnerovu emocionalnu hladnoću i impulsivnost. Muškarci (osim

u kontekstu psihopatije) pokazuju općenito više koeficijente točnosti. Ipak, kako bi se ispitala spolna asimetrija u točnosti percepcije mračnih crta ličnosti i perfekcionizma, primijenjen je Steigerov *z*-test (1980) za usporedbu korelacija iz zavisnih uzoraka, koristeći online kalkulator autora Leeja i Preachera (2013). Rezultati ukazuju na to da, unatoč manjim numeričkim odstupanjima, ne postoje statistički značajne razlike u točnosti kojom muškarci i žene procjenjuju svoje partnere na promatranim dimenzijama ($p > 0,05$). Najveća, ali i dalje statistički neznajna razlika, uočena je kod makijavelizma ($Z = -1,44$, $p = 0,150$).

Ipak, ovako visoke korelacije (većina koeficijenata iznad 0,50) potvrđuju da su mračne tendencije unutar dijada iznimno transparentne, sugerirajući da dugotrajna relacijska interakcija omogućuje partnerima razvoj vrlo usklađenih i realističnih prikaza ličnosti druge strane.

U Tabelama 3.20. i 3.21. prikazane su korelacije metapercepcija jednog člana para i partner-procjena drugog člana, odnosno točnost metapercepcija. Procjenjuje li muški član para dobro kako ga njegova partnerica vidi (u usporedbi s njezinim stvarnim viđenjem) prikazano je u Tabeli 3.20., dok je u Tabeli 3.21. prikazano procjenjuje li žena dobro kako je njezin partner zaista vidi.

3.20: Točnost metapercepcije muškarca

	MMPm	MMPn	MMPp	MMPs	MMPper	ZPPm	ZPPn	ZPPp	ZPPs
MMPn	,62***								
MMPp	,58***	,60***							
MMPs	,50***	,41***	,61***						
MMPper	,31***	,34***	,31***	,28**					
ZPPm	,61***	,43***	,51***	,44***	,23**				
ZPPn	,49***	,62***	,45***	,39***	,20*	,52***			
ZPPp	,47***	,32***	,65***	,53***	,21*	,66***	,52***		
ZPPs	,39***	,26**	,43***	,59***	,15	,55***	,40***	,64***	
ZPPper	,37***	,28**	,31***	,22*	,44***	,48***	,34***	,38***	,29**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;
MMP-muška meta-procjena; ZPP-ženska partner procjena n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;
Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

3.21: Točnost metapercepcije žene

	ZMPm	ZMPn	ZMPp	ZMPs	ZMPper	MPPm	MPPn	MPPp	MPPs
ZMPn	,46***								
ZMPp	,59***	,45***							
ZMPs	,44***	,37***	,71***						
ZMPper	,44***	,15	,30***	,24**					
MPPm	,46***	,26**	,40***	,34***	,18*				
MPPn	,23**	,55***	,29**	,33***	,02	,31***			
MPPp	,43***	,30***	,63***	,54***	,15	,60***	,38***		
MPPs	,42***	,25**	,49***	,54***	,21*	,41***	,40***	,56***	
MPPper	,33***	,16	,28**	,18*	,50***	,40***	,19*	,33***	,26**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

ZMP-ženska meta-procjena; MPP-muška partner procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Analiza točnosti metapercepcije otkrila je visoku razinu kognitivne usklađenosti unutar parova, sugerirajući da partneri imaju izuzetno precizan uvid u vlastitu reputaciju kod druge strane. Rezultati pokazuju da su muškarci (Tabela 3.20.) pokazali iznimnu meta-točnost u domeni Mračne tetrade, s koeficijentima koji redovito premašuju vrijednost od 0,60, pri čemu je najizraženiji uvid zabilježen kod psihopatije ($r_M = 0,65, p < .001$) i narcizma ($r_M = 0,62, p < .001$). Žene (Tabela 3.21.) također iskazuju visoku meta-točnost, osobito u prepoznavanju partnerove slike o njihovoj psihopatiji ($r_{\check{Z}} = 0,63, p < .001$), no njihovi su koeficijenti za ostale mračne crte (makijavelizam, narcizam i sadizam) nešto niži u usporedbi s muškarcima te se kreću u rasponu od 0,46 do 0,55. Zanimljivo je primijetiti i da su žene nešto točnije u metapercepciji vlastitoga perfekcionizma ($r_{\check{Z}} = 0,50, p < .001$) u odnosu na muškarce ($r_M = 0,44, p < .001$).

Ovako visoke razine meta-točnosti kod oba člana dijade sugeriraju da mračne crte nisu samo vidljive partneru, već su i sami akteri svjesni impresija koje ostavljaju. Ispitivanje spolne asimetrije u točnosti metapercepcije primjenom Steigerova z -testa (1980), uz uvažavanje recipročne suglasnosti partnera, otkrilo je statistički značajnu razliku u domeni makijavelizma ($Z = 2,13, p = 0,033$). Rezultati ukazuju na to da muškarci pokazuju značajno veći stupanj točnosti u predviđanju partnerove procjene svojih makijavelističkih težnji u usporedbi sa ženama. Kod ostalih mračnih crta ličnosti i perfekcionizma nema statistički značajnih spolnih razlika.

U Tabelama 3.22. i 3.23. prikazana je analiza usklađenosti između samoprocjena ispitanika i njihovih metapercepcija. Konkretno, u Tabeli 3.22. prikazane su veze između muškarčeve

samoprocjene i njegova suda o tome kako ga partnerica vidi. Tabela 3.23. evidentira relacije između samoprocjene ženskog člana para i njezine procjene kako je partner vidi.

3.22: Usklađenost samopercepcije i metapercepcije kod muškaraca

	MSPm	MSPn	MSPp	MSPs	MSPper	MMPm	MMPn	MMPp	MMPs
MSPn	,45***								
MSPp	,58***	,50***							
MSPs	,45***	,30***	,62***						
MSPpr	,31***	,22**	,31***	,26**					
MMPm	,67***	,53***	,51***	,43***	,19*				
MMPn	,45***	,76***	,52***	,34***	,23**	,62***			
MMPp	,53***	,52***	,83***	,55***	,28**	,58***	,60***		
MMPs	,42***	,37***	,62***	,86***	,28**	,50***	,41***	,61***	
MMPper	,32***	,34***	,35***	,20*	,67***	,31***	,34***	,31***	,28**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

MSP-muška samo-procjena; MMP-muška meta-procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psiopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

3.23: Usklađenost samopercepcije i metapercepcije kod žena

	ZSPm	ZSPn	ZSPp	ZSPs	ZSPper	ZMPm	ZMPn	ZMPp	ZMPs
ZSPn	,47***								
ZSPp	,59***	,53***							
ZSPs	,50***	,34***	,67***						
ZSPper	,34***	,14	,41***	,32***					
ZMPm	,75***	,44***	,55***	,44***	,30***				
ZMPn	,38***	,81***	,45***	,26**	,08	,46***			
ZMPp	,50***	,44***	,74***	,62***	,29**	,59***	,45***		
ZMPs	,40***	,36**	,62***	,81***	,24**	,44***	,37***	,71***	
ZMPper	,39***	,17*	,39***	,25**	,75***	,44***	,15	,30***	,24**

Napomena: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$;

ZSP-ženska samoprocjena; ZMP-ženska meta-procjena n-narcizam; m-makijavelizam; p-psiopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam;

Podebljane vrijednosti označavaju korelacije sličnosti između partnera (dijadnu podudarnost) na istim osobinama.

Analiza otkriva ekstremno visoke i statistički značajne koeficijente korelacije kod oba spola, što ukazuje na snažno uvjerenje partnera da je njihova unutarnja slika o sebi gotovo identična onoj koju projiciraju na drugu stranu. Kod muškaraca su zabilježeni najviši koeficijenti u domenama sadizma ($rM = 0,86, p < .001$) i psiopatije ($rM = 0,83, p < .001$), sugerirajući da muškarci koji prepoznaju ove crte kod sebe čvrsto vjeruju da su one podjednako vidljive i njihovim partnericama. Žene iskazuju sličan obrazac, s posebno izraženom usklađenošću kod narcizma ($r\check{Z} = 0,81, p < .001$) i sadizma ($r\check{Z} = 0,81, p < .001$). Ispitivanje spolnih razlika u usklađenosti samopercepcije i metapercepcije putem Steigerova z-testa (1980) potvrdilo je

visoku simetriju između muškaraca i žena. Rezultati ukazuju na to da ne postoje statistički značajne razlike u stupnju koherentnosti između vlastite slike o sebi i uvjerenja o tome kako nas partner procjenjuje.

U odnosu na sve uspoređene perspektive, najviši koeficijenti korelacije ostvareni su upravo u odnosu samopercepcije i metapercepcije, što dijelom može biti rezultat pristranosti zajedničke metode (engl. *common-method bias*), s obzirom na to da oba seta procjena potječu od istog ispitanika, ali i visoke razine percipirane transparentnosti unutar dijada.

3.3.3. Testiranja značajnosti spolnih razlika u različitim perspektivama procjene

Rezultati usporedne analize putem *t*-testa za zavisne uzorke prikazani su u Tabeli 3.24., a uključuju usporedbe izraženosti ciljnih crta u okviru svakog od spolova, uzimajući u obzir sve tri perspektive procjene ličnosti.

Tabela 3.24: Spolne razlike u samoprocjeni, partner-procjeni i meta-procjeni ciljnih osobina ličnosti

		Razlike				t	Df	p	d	
		M	SD	SE M	95% interval pouzdanosti					
					Donja granica					Gornja granica
1	MSPm – ZSPm	-,05	,91	,08	-,20	,10	-,66	136	.513	d=0,17
2	MSPn – ZSPn	,10	,86	,07	-,04	,25	1,3	136	.167	
3	MSPp – ZSPp	,15	,89	,08	,00	,30	2,0	136	.043	
4	MSPs – ZSPs	,11	,78	,07	-,03	,24	1,6	136	.118	
5	MSPPer – ZSPPer	-,06	1,02	,09	-,23	,11	-,7	136	.486	
6	MPPm – ZPPm	-,02	,8	,07	-,16	,11	-,32	136	.749	d=0,27
7	MPPn – ZPPn	-,04	1,04	,09	-,21	,14	-,43	136	.669	
8	MPPp – ZPPp	-,03	,84	,07	-,17	,11	-,37	136	.708	
9	MPPs – ZPPs	-,08	,77	,07	-,21	,05	-1,3	136	.213	
10	MPPPer – ZPPPer	,15	1,02	,09	-,02	,32	1,8	136	.081	
11	MMPm – ZMPm	-,03	,97	,08	-,19	,13	-,35	136	.725	
12	MMPn – ZMPn	,16	,97	,08	-,00	,32	1,9	136	.058	
13	MMPp – ZMPPp	,25	,95	,08	,09	,41	3,1	136	.002	
14	MMPs – ZMPs	,09	,96	,08	-,07	,25	1,1	136	.274	
15	MMPPer – ZMPPPer	-,03	1,05	,09	-,21	,15	-,32	136	.749	

Napomena: M i Zsu oznake spola; SP-samoprocjena, PP-partner-procjena; MP-meta-procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; M-prosječna razlika između skorova članova dijade; SD-standardna devijacija; SE-standardna pogreška razlike aritmetičkih sredina; t-vrijednost t testa; df-stupnjevi slobode; p-razina statističke značajnosti; d-Cohenov koeficijent veličine efekta; Podebljane vrijednosti ukazuju na domene identifikacije statistički značajnih spolnih razlika u procjeni.

Rezultati ukazuju na visok stupanj spolne simetrije u većini ispitivanih konstrukata, uz specifične razlike u domeni psihopatije. Jedina značajna razlika u samoprocjenama zabilježena je upravo na skali psihopatije, gdje muškarci postižu znatno više skorove ($t = 2,04$; $p < 0,05$; $d = 0,17$), što se vjerojatno odražava i na njihove metapercepcije ($t = 3,12$; $p < 0,01$; $d = 0,27$). Konkretno, muškarci vjeruju da su njihove psihopatske tendencije vidljivije partnericama nego što žene to vjeruju za sebe. S druge strane, nedostatak bilo kakvih značajnih razlika u procjenama partnera sugerira da su interpersonalne impresije unutar dijada ujednačene. Unatoč razlikama u unutarnjem doživljaju, partneri jedno drugo vide kroz vrlo slične obrasce procjene, bez obzira na spol.

Rezultati t-testa za zavisne uzorke u kontekstu međusobne usporedbe ostalih perspektiva prikazani su u Prilogu 1 (Tabela 3.25., Tabela 3.26., Tabela 3.27., Tabela 3.28.). Dobiveni rezultati prikazani u Tabeli 3.25. dodatno potvrđuju visoku interpersonalnu konvergenciju unutar ispitivanih parova. Nedostatak statistički značajnih razlika između samoprocjena i procjena partnera za oba spola sugerira da unutar dijada ne postoji sustavna tendencija prema preuveličavanju ili minimiziranju mračnih crta ličnosti.

Kada je riječ o statistički značajnoj razlici između samoprocjene jednog člana i njegove partner-procjene, odnosno percipiranih sličnosti/razlika, jedini statistički značajan skor javlja se u kontekstu crte ličnosti sadizma, pri čemu žene svoje partnere procjenjuju višima na sadizmu u odnosu na vlastitu samoprocjenu (Tabela 3.26.). Stvarne razlike u tome kako ispitanici procjenjuju da ih partneri vide i kako ih oni stvarno vide prikazane su u Tabeli 3.27. Na temelju prikazanih rezultata vidljivo je da se jedina statistički značajna razlika može detektirati u okviru crte psihopatije, pri čemu muškarci percipiraju da ih njihove partnerice procjenjuju više psihopatski nastrojenima nego što je to doista slučaj.

Usporedbom samoprocjena i meta-procjena u okviru svakog spola (Tabela 3.28.), statistički značajne razlike bilježe se u domeni sadizma i psihopatije za muški spol, odnosno sadizma za ženski spol. Muškarci percipiraju da ih njihove partnerice procjenjuju izraženijima na skalama psihopatije i sadizma nego što oni procjenjuju sebe, dok žene imaju sličnu percepciju u okviru sadizma.

3.3.4. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma na zadovoljstvo odnosom: Testiranje APIM modela

U Tabeli 3.29. prikazani su osnovni APIM modeli zasnovani na samoprocjeni, a u Tabelama 3.30. i 3.31. modeli zasnovani na partner-procjenama i meta-procjenama. Prvi podatak koji vrijedi spomenuti, i to na samom početku, jest da D test χ^2 , odnosno test razlikovanja dijada, nije značajan ni za jednu crtu ličnosti unutar sve tri perspektive, osim za sadizam u okviru samoprocjene, odnosno psihopatiju za meta-procjenu. Standardna procedura u psihološkim istraživanjima nalaže da se, ako test distinktivnosti nije značajan, rezultati prikazuju kroz model u kojem su efekti za oba partnera izjednačeni, što je i učinjeno u nastavku.

3.29: Akterski i partnerski efekti samoprocijenjenih crta na zadovoljstvo odnosom

P	K	r1	r2	D. Test χ^2	AE (β)	PE (β)	R2	k	95% interval (k)	Dijadni obrazac
N	PRQC	0,20*	0,41***	7,93	-0,04	-0,03	,00	-0,74	[-9,74, 9,86]	N
	SI	0,20*	0,29**	8,68	-0,0	-0,09	,02	0,99	[-0,33, 1,83]	A i C
M	PRQC	0,27**	0,41***	4,81	0,04	-0,04	,00	-0,97	[-3,72, 5,68]	N
	SI	0,27**	0,29**	7,62	-0,06	-0,11	,02	1,76	[-0,09, 3,36]	A i C
P	PRQC	0,25**	0,39***	6,46	-0,19**	-0,13*	,06	0,68	[0,07, 1,22]	C
	SI	0,25**	0,23**	9,31	-0,17*	-0,20*	,07	0,99	[-0,54, 2,53]	A i C (M i Ž)
S	PRQC	0,37***	0,39***	12,40*	-0,29***	-0,17*	,15	0,69	[-0,06, 1,45]	N (M)
					-0,09	-0,07	,02	0,87	[-2,56, 4,29]	
	SI	0,37***	0,25**	15,02*	-0,25*	-0,07	,07	0,26	[-0,48, 1]	A i C (Ž)
					-0,19*	-0,17*	,06	0,47	[-0,75, 1,7]	
Per	PRQC	0,02	0,31***	3,49	-0,04	-0,01	,01	0,4	[-5,55, 8,34]	N
	SI	0,02	0,30***	6,57	-0,05	-0,06	,01	1,23	[-3,56, 6,27]	N

Napomena: N-narcizam; M-makijavelizam; P-psihopatija; S-sadizam; Per-perfekcionizam; P-prediktor; K-kriterij; r1-korelacija prediktora; r2-korelacija reziduala; D.test χ^2 -test razlikovanja članova dijade; PRQC-prva kriterijska varijabla; SI-druga kriterijska varijabla; AE-akterski efekt (Tamo gdje su prikazana dva reda unutar istog kriterija, u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom, a u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo); PE-partnerski efekt (Tamo gdje su prikazana dva reda unutar istog kriterija, u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene; u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo); k-odnos partnerskog i akterskog efekta; R²-koeficijent determinacije; A-obrazac akterskih efekata; P-obrazac partnerskih efekata; C-obrazac efekata na nivou para; N-obrazac se ne može identificirati.

Rezultati modela za nerazlikovne dijade u okviru samoprocjene ukazuju na to da se psihopatija izdvaja kao najdosljedniji negativni prediktor, ostvarujući značajan negativan akterski ($AE = -0,19$, $p < 0,01$) i partnerski efekt ($PE = -0,13$, $p < 0,05$) na skali PRQC, dok narcizam, makijavelizam i perfekcionizam nisu pokazali statistički značajne veze s ispitivanim kriterijima. U domenama u kojima je zadržana razlikovnost dijada (psihopatija i sadizam za kriterij SI), posebno se ističe efekt sadizma na SI skali, pri čemu ženski sadizam ostvaruje snažniji negativan akterski efekt ($AE = -0,31$, $p < 0,01$), dok muški sadizam, pored akterskih efekata ($AE = -0,19$, $p < 0,05$), djeluje i kao značajan negativan partnerski prediktor za zadovoljstvo žene ($PE = -0,17$, $p < 0,05$). Iako su osnovni testovi sugerirali model nerazlikovnih dijada za psihopatiju na SI skali, uslijed numeričke nestabilnosti objedinjenog modela zadržani su parametri za razlikovne dijade koji potvrđuju univerzalan štetan efekt ove crte, uz osobito izražen negativan akterski efekt kod žena ($AE = -0,29$, $p < 0,001$), ali i prisutne akterske i partnerske efekte u okviru oba spola. U domeni perfekcionizma nisu zabilježeni značajni niti akterski niti partnerski efekti.

U okviru testiranja dijadnih obrazaca, najkonzistentniji nalazi dobiveni su za crtu psihopatije, pri čemu je identificiran obrazac na razini para u okviru svih kriterijskih mjera. Ovo sugerira

da psihopatija jednog partnera ima podjednako negativne efekte na zadovoljstvo obaju članova dijade. Nasuprot tome, kod narcizma i makijavelizma dominira obrazac N u okviru jedne kriterijske mjere, odnosno akterski efekti i efekti para u domeni druge. Zanimljivi su nalazi i za sadizam, gdje se na većini kriterijskih uočavaju i akterski, ali i obrasci efekata na nivou para (A i C). U okviru varijable perfekcionizam nisu identificirani konzistentni dijadni obrasci.

U Tabeli 3.30. prikazani su osnovni APIM modeli zasnovani na partner-procjeni. Unutar ovih modela, kao što je slučaj i sa samoprocjenom, D test χ^2 , odnosno test razlikovanja dijada nije značajan ni za jednu crtu ličnosti, pa su rezultati u nastavku prikazani kroz modele u kojima su efekti za oba partnera izjednačeni.

3.30: Akterski i partnerski efekti partner-procijenjenih crta ličnosti na zadovoljstvo odnosom

P	K	r1	r2	D. Test χ^2	AE (β)	PE (β)	R2	k	95% interval (k)	Dijadni obrazac
N	PRQC	0,22**	0,41***	6,05	-0,01	-0,04	,01	0,36	[-1, 1,36]	N
	SI	0,22**	0,27**	5,49	-0,13*	-0,16**	,05	1,26	[-0,35, 1,22]	C
M	PRQC	0,47***	0,42***	2,75	-0,03	-0,01	,00	-0,52	[-7,25, 6,20]	N
	SI	0,47***	0,30***	3,65	-0,14	0,01	,02	0,07	[-1,31, 1,45]	A(M)
					-0,23*	-0,05	,05	-0,11	[-0,83, 0,62]	
P	PRQC	0,40***	0,39***	3,18	-0,21*	0,03	,06	0,22	[-0,78, 1,22]	A i C (Ž)
					-0,27**	-0,14	,07	0,14	[-0,54, 0,82]	A(M)
	SI	0,40***	0,25**	6,19	-0,13	-0,04	,05	1,12	[-1,31, 3,54]	N (Ž)
					-0,33***	-0,19*	,11	0,06	[-0,44, 0,56]	A (M)
S	PRQC	0,45***	0,40***	2,75	-0,23**	-0,02	,12	1,81	[-0,34, 1,95]	A i C (Ž)
					-0,18	-0,11	,03	-0,01	[-1,05, 1,03]	N (M i Ž)
	SI	0,45***	0,24**	8,49	-0,12	0,00	,04	0,87	[-1,49, 3,24]	
					-0,33***	-0,25**	,09	-0,07	[-0,58, 0,45]	A(M)
Per	PRQC	0,07	0,41***	7,42	-0,13	0,02	,10	1,85	[-1,5, 5,21]	N (Ž)
	SI	0,07	0,30***	6,05	0,01	-0,04	,00	-5,68	[-24,84, 26]	N

Napomena: N-narcizam; M-makijavelizam, P-psihopatija; S-sadizam; Per-perfekcionizam; P-prediktor; K-kriterij; r1-korelacija prediktora; r2-korelacija reziduala, D.test χ^2 -test razlikovanja članova dijade; PRQC-prva kriterijska varijabla; SI-druga kriterijska varijabla; AE-akterski efekt (Tamo gdje su prikazana dva reda unutar istog kriterija, u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom, a u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo); PE-partnerski efekt (Tamo gdje su prikazana dva reda unutar istog kriterija, u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene, u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo); k-odnos partnerskog i akterskog efekta; R²-koeficijent determinacije; A-obrazac akterskih efekata; P-obrazac partnerskih efekata; C-obrazac efekata na razini para; N-obrazac se ne može identificirati.

Kada je u pitanju narcizam, nije bilo problema pri konvergenciji modela za nerazlikovne dijade, te su parametri za ženskog i muškog člana para uprosječeni i tretirani kroz jedan zajednički parametar. Prilikom analize partnerskih procjena za crte makijavelizma, psihopatije i sadizma, uočeni su problemi s konvergencijom modela za nerazlikovne dijade, ovog puta vjerojatno zbog varijabilnosti u samim prediktorima. Zbog toga su, unatoč inicijalnim testovima distinktivnosti, za ove tri crte zadržani parametri modela koji dopušta razlikovanje partnera. Ovakav pristup omogućuje precizniji uvid u akterske i partnerske efekte bez nametanja umjetnih ograničenja na varijance procjena partnera, koje u ovim domenama Mračne tetrade često pokazuju asimetriju.

Kod psihopatije su uočeni značajni negativni akterski efekti za oba spola ($AEm = -0.33, p < .001$; $AEž = -0.23, p < .01$), dok je značajan negativan partnerski efekt registriran samo kod muškaraca ($PE = -0.19, p < .05$), što ukazuje na to da muška percepcija partneričine psihopatije snažnije narušava njezino zadovoljstvo. Sličan obrazac asimetrije uočen je kod sadizma na SI skali, gdje su značajan akterski ($AE = -0.33, p < .001$) i partnerski efekt ($PE = -0.25, p < .01$) registrirani isključivo u muškom dijelu uzorka, čime se ženski sadizam percipiran od strane partnera izdvaja kao ključni destruktivni faktor. Za narcizam je na SI skali potvrđen značajan negativan akterski ($AE = -0.13, p < .05$) i još snažniji partnerski efekt ($PE = -0.16, p < .01$), formirajući dijadni obrazac efekata (C), dok su kod makijavelizma na istoj skali registrirani isključivo akterski efekti za oba spola ($Aem = -0.23, p < .05$; $Aež = -0.21, p < .05$). Konačno, partnerski procijenjen perfekcionizam nije ostvario statistički značajne akterske niti partnerske efekte ni na jednom od ispitivanih kriterija, što je konzistentno s nalazima dobivenim u modelu samoprocjena. Analizom dijadnih obrazaca u modelu s partnerskim procjenama, uočava se da percepcija partnera generira slične obrasce za narcizam i makijavelizam, gdje se jasnije naznake obrazaca na razini para kod žena (ili na globalnoj razini kod nerazlikovnih dijada) i akterskih obrazaca kod muškaraca vide tek u sklopu druge kriterijske mjere. U kontekstu preostalih mračnih crta ličnosti dobivamo slične rezultate u kontekstu druge kriterijske mjere, odnosno akterske obrasce kod muškaraca, te kod žena ili obrasce na razini para ili nejasno definirane obrasce. Također, rezultati sugeriraju postojanje spolne asimetrije, pri čemu se kod muškaraca češće identificira akterski obrazac (A), što znači da je njihovo zadovoljstvo primarno uvjetovano njihovim subjektivnim viđenjem partnerice kao mračne ličnosti. Obrasci u okviru perfekcionizma ne mogu se jasno definirati.

Analiza APIM modela za meta-procijenjene crte ličnosti prikazana je u Tabeli 3.31., a otkrila je da se dijade mogu tretirati kao nerazlikovne za većinu crta, uz značajan izuzetak psihopatije, gdje je D χ^2 test potvrdio statistički značajnu distinktivnost na oba kriterija.

3.31: Akterski i partnerski efekti meta-procijenjenih crta ličnosti na zadovoljstvo odnosom

P	K	r1	r2	D. Test χ^2	AE (β) (m) (ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	R2 m ž	k m ž	95% interval (k) m Ž	Dijadni obrazac
N	PRQC	0,18*	0,40***	10,5	-0,09	-0,09	,02	1,01	[-0,6, 2,59]	A i C
	SI	0,18*	0,25**	10,27	-0,22***	-0,14*	,07	0,62	[0,08, 1,13]	C
M	PRQC	0,32**	0,40***	4,47	-0,03	-0,13*	,02	3,79	[-3,43, 21,2]	N
	SI	0,32**	0,29***	5,52	-0,1	-0,08	,02	0,54	[-1,59, 2,67]	N(M)
P	PRQC	0,28**	0,38***	14,40*	-0,16	-0,06	,04	0,52	[-0,97, 2,01]	A i C (Ž)
					-0,09	-0,1	,04	1,8	[-2,41, 6,01]	N (M)
	SI	0,28**	0,22*	17,6**	-0,26**	-0,17	,08	0,37	[-0,36, 1,1]	A i C (Ž)
					-0,14	-0,13	,12	1,9	[-0,7, 4,51]	A i C (M)
S	PRQC	0,38** *	0,38***	3,61	-0,33**	-0,27**	,13	0,38	[-0,19, 0,96]	A (Ž)
					-0,04	-0,09	,05	5,36	[-22,32, 33,04]	N(M)
	SI	0,38** *	0,25**	8,08	-0,21*	-0,20*	,07	0,41	[-0,58, 1,04]	A i C (Ž)
					-0,08	-0,17	,05	2,43	[-4,4, 9,27]	N(M)
Pe r	PRQC	0,08	0,41***	1,49	-0,29***	-0,18*	,15	0,58	[-0,2, 1,36]	A i C (Ž)
	SI	0,08	0,30**	1,49	-0,05	-0,05	,01	1,16	[-5,65, 8,08]	N
					-0,04	-0,09	,01	2,06	[-7,75, 13,37]	N

Napomena: N-narcizam; M-makijavelizam; P-psihopatija; S-sadizam; Per-perfekcionizam; P-prediktor; K-kriterij; r1-korelacija prediktora; r2-korelacija reziduala; D.test χ^2 -test razlikovanja članova dijade; PRQC-prva kriterijska varijabla; SI-druga kriterijska varijabla; AE-akterski efekt (Tamo gdje su prikazana dva reda unutar istog kriterija, u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom, a u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo); PE-partnerski efekt (Tamo gdje su prikazana dva reda unutar istog kriterija, u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene, u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo); k-odnos partnerskog i akterskog efekta; R²-koeficijent determinacije; A-obrazac akterskih efekata; P-obrazac partnerskih efekata; C-obrazac efekata na razini para; N-obrazac se ne može identificirati.

Kod narcizma, vjerovanje ispitanika da ih partner vidi kao narcisoidne (meta-narcizam) povezano je sa značajno nižim vlastitim zadovoljstvom ($AE = -0.22$, $p < .001$) i nižim zadovoljstvom partnera ($AE = -0.14$, $p < .05$). Psihopatija i sadizam u domeni metapercepcija ponovno pokazuju asimetrične i spolno specifične efekte; kod žena, vjerovanje da ih partner vidi više u svjetlu psihopatije ili sadizma značajno narušava vlastiti doživljaj kvalitete veze i zadovoljstva ($AE = -0.26$, $p < .01$; $AE = -0.33$, $p < .001$), dok kod muškaraca ovakvi akterski efekti uglavnom izostaju. Čini se da viđenje žene da je njezin partner procjenjuje više u svjetlu psihopatije i sadizma ima efekt i na njegovo zadovoljstvo odnosom, s obzirom na to da su registrirani i ženski partnerski efekti psihopatije i sadizma ($PE = 0,27$, $p < .05$, $PE = 0,20$, $p < .05$). Iako su osnovni testovi sugerirali potrebu primjene modela nerazlikovnih dijada za

sadizam i psihopatiju, te djelomično makijavelizam, rezultati su, uslijed numeričkih ograničenja softvera pri konvergenciji objedinjenog modela, prikazani kroz model koji dopušta razlikovanje partnera, čime je omogućena preciznija detekcija izraženih negativnih akterskih i partnerskih efekata u ženskom poduzorku. Konačno, meta-procijenjeni makijavelizam ostvario je samo diskretan negativan partnerski efekt na PRQC skali ($PE = -0.13, p < .05$), dok kod perfekcionizma nisu zabilježeni statistički značajni efekti. Analiza dijadnih obrazaca kod meta-procijenjenih crta ličnosti otkriva da je metapercepcija narcizma snažan dijadni prediktor, generirajući obrazac na razini para (C). Ovo sugerira da uvjerenje pojedinca o tome da ga partner doživljava narcisoidnim ima negativne efekte na zadovoljstvo oba člana para. Kod makijavelizma opet nailazimo na nejasne obrasce u kontekstu muškog spola na oba kriterija, odnosno akterske efekte / obrazac na razini para kod žena na drugom kriteriju. Kod psihopatije i sadizma uočava se značajna spolna asimetrija: dok meta-procjene muškaraca ne formiraju jasne obrasce, kod žena meta-procjene ovih crta dosljedno prate mješoviti aktersko-obrazac na nivou para (A i C). Ovi nalazi ukazuju na to da su žensko zadovoljstvo i investicija u većoj mjeri pod efektima njihove internalizirane slike o tome kako ih partner vidi (metapercepcija), nego što je to slučaj kod muškaraca. Dosljedno se, kao i za ostale perspektive procjene, obrasce u okviru perfekcionizma ne mogu jasno definirati.

3.3.5. Efekti sličnosti i razlika

Iako su osnovni APIM modeli (bez kovarijata) inicijalno testirani pod pretpostavkom nerazlikovnih dijada, uvođenje specifičnih kovarijata u model značajno je izmijenilo strukturu svakog od modela. Ponovljenim testiranjem sveobuhvatne različitosti utvrđeno je da većina modela, nakon uključivanja trajanja odnosa i sličnosti/razlika u percepcijama mračnih crta ličnosti kao kovarijata, postaju razlikovni s obzirom na spol, odnosno da se efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma, u prisutnosti kovarijata sličnosti/razlika i trajanja veze, razlikuju s obzirom na to radi li se o muškom ili ženskom članu para.

U cilju očuvanja preciznosti procjena i izbjegavanja umjetnog ujednačavanja asimetričnih efekata, svi modeli koji uključuju navedene kovarijate u nastavku su tretirani i interpretirani kao modeli s razlikovnim dijadama. Osnovu svakog modela čine osnovni akterski i partnerski efekti izvedeni iz samoprocjena mračnih crta ličnosti, čime je osigurano da primarni prediktori

odražavaju subjektivni doživljaj vlastitih crta svakog partnera. Na ovu bazu dodani su specifični kovarijati kako bi se testirala njihova inkrementalna prediktivna moć.

U Tabeli 3.32. prikazani su svi značajni efekti kovarijata u modelu u okviru svake od mračnih crta ličnosti te perfekcionizma. S obzirom na to da kovarijata trajanje veze ostvaruje samo sporadične efekte, a i tada efekte niskog intenziteta, veća pozornost u prikazu i interpretaciji rezultata ukazana je kovarijati koja se tiče sličnosti i razlika u različitim perspektivama procjene.

Tabela 3.32: Prikaz domena u kojima su identificirani značajni efekti sličnosti/razlika u crtama ličnosti i trajanja veze na zadovoljstvo odnosom

	Spol	Narcizam	Makijavelizam	Psihopatija	Sadizam	Perfekcionizam
SPm i SPz	m/ž	0/- t	0/+	0/-	0/0	+/+
PPm i PPz	m/ž	0/0	0/0	0/+	0/0	+/+
MPm i MPz	m/ž	0/-	-/0	0/+ - t	0/t	+/+
SPm i PPz	m/ž	+/+	0/0	+/0	0/0	- +/ -
SPz i PPm	m/ž	0/+ -	0/0	0/0	-/0	0/+
SPm i PPm	m/ž	0/0	0/0	+/- t	+/0	+/+
SPz i PPz	m/ž	0/0	0/+	0/0	0/0	+/+ t
SPm i MPm	m/ž	-/- t	0/0	0/0	+/t	0/0
SPz i MPz	m/ž	0/-	0/0	0/+ -	-/0	+/- +
PPm i MPz	m/ž	+/- t	0/0	0/0	+/-	0/0
PPz i MPm	m/ž	0/+ t	+/0	0/0	0/0	-/0

Napomena: 0 – nije registriran efekt; + - registriran je efekt sličnosti u perspektivama procjene; - registriran je efekt razlika u u perspektivama procjene; t - registriran je efekt trajanja veze; SP – samoprocjena; PP – partner procjena; MP – meta-procjena, M i Z su oznake spola.

Sagledavajući prisutnost efekata unutar modela koji kao kovarijate uključuju sličnost i razlike te trajanje veze, čini se da dominantan nalaz predstavlja dosljedan efekt sličnosti kod perfekcionizma, koji se identificira kroz gotovo sve unakrsne perspektive procjene, sugerirajući da je kongruencija u ovoj sferi ključna za održavanje zadovoljstva za oba spola. U okviru sadizma najdominantniji su efekti razlika, a ponegdje i sličnosti, ali pretežno u okviru muškog spola. Kada je riječ o psihopatiji, dominantniji su efekti u okviru ženskog spola. Najmanji broj efekata zabilježen je unutar dimenzije makijavelizma, gdje su vidljivi samo sporadični efekti sličnosti i razlika. U okviru narcizma prisutan je veliki broj efekata i razlika i

sličnosti značajnih za ženski spol, dok u okviru muškog spola nailazimo na nekoliko značajnih efekata sličnosti unutar uspoređenih perspektiva. Kada je u pitanju kovarijata trajanja odnosa, zabilježeno je samo nekoliko značajnih efekata ovog kovarijata, i to isključivo u okviru ženskog spola.

3.3.5.1. Narcizam

Analiza rezultata u okviru modela razlikovnih dijada za crtu narcizam prikazana je u Tabeli 3.33.

Tabela 3.33: Efekti sličnosti i razlika u narcizmu kroz različite perspektive procjene na zadovoljstvo odnosom

M	Perspektive u relaciji	Mjera	AE (β) (m-m) (ž-ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B	IP Kov1	Kov 2 B (β)	IP Kov2
2	SPm i SPz	PRQC	0,08 -0,20*	-0,02 -0,01	0 -0,001*	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	0,12 (0,1) 0,19 * (0,1)	[-0.07, 0.32] [0.005, 0.38]
2	MPm i MPz	SI	0,01 -0,25**	-0,02 -0,16	0	[-0.001, 0.001]	-0,04 (0,09) 0,18* (0,09)	[-0.21, 0.14] [0.00, 0.35]
1	SPm i PPz	SI	0,01 -0,22*	-0,01 -0,14	0	[-0.001, 0.001]	0,40** (0,15) 0,35* (0,16)	[0.11; 0.70] [0.04, 0.66]
1	SPz i PPm	SI	0,01 -0,25**	0,03 -0,15	0	[-0.001, 0.001]	0,21 (0,12) 0,29* (0,14)	[-0.03, 0.46] [0.03, 0.53]
2	SPz i PPm	SI	0,01 -0,23*	-0,00 -0,16	0	[-0.001, 0.001]	0,02 (0,1) 0,22* (0,1)	[-0.18, 0.23] [0.01, 0.43]
2	SPm i MPm	PRQC	0,08 -0,24**	-0,01 -0,02	0 -0,001*	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	-0,04 (-0,16) -0,42** (-0,15)	[-0.34, 0.27] [-0.71, -0.14]
2	SPm MPm	SI	0,02 -0,24**	0,00 -0,18*	0	[-0.001, 0.001]	-0,34* (-0,15) -0,25 (0,16)	[-0.63, -0.05] [-0.55, 0.06]
2	SPz i MPz	SI	0,02 -0,25**	0,00 -0,18*	0	[-0.001, 0.001]	0,30 (0,18) 0,38 * (0,18)	[-0.05, 0.65] [0.02, 0.74]
1	MPm i PPz	PRQC	0,08 -0,23**	-0,07 -0,02	0 -0,001*	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	-0,01 (-0,15) 0,36* (-0,14)	[-0.30, 0.28] [0.08, 0.63]
1	MPm i PPz	SI	-0,00 -0,24**	-0,05 -0,16	0	[-0.001, 0.001]	0,11 (0,14) 0,38* (0,15)	[-0.17, 0.40] [0.09, 0.66]
1	MPz i PPm	PRQC	0,09 -0,22*	-0,03 -0,01	0 -0,001*	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	-0,35* (-0,15) -0,06 (-0,14)	[-0.64, -0.06] [-0.33, 0.21]
2	MPz i PPm	SI	0,01 -0,24*	0,00 -0,16	0	[-0.001, 0.001]	0,04 (0,11) 0,27 * (0,11)	[-0.18, 0.23] [0.01, 0.43]

Napomena: AE-akterski efekt; (m-m): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom; (ž-ž): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo; PE-partnerski efekt; (m-ž): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene; (ž-m): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo M1 – Model 1: Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost u perspektivama, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Sličnost; M2 – Model 2: Kovarijate Trajanje odnosa i Razlike u perspektivama, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Razlike; SP-samoprocjena; PP-partner-procjena; MP-meta-procjena; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza ukazuje na snažnu spolnu asimetriju, pri čemu ženski narcizam pokazuje konzistentan i statistički značajan negativan akterski efekt na zadovoljstvo (s koeficijentima od -0,20 do -0,25), dok su kod muškaraca ovi izravni efekti vlastitih crta na osobno zadovoljstvo gotovo u potpunosti izostali. Istodobno, uvođenje trajanja veze kao kontrolne varijable (Kovarijat 1) otkrilo je blagi, ali sustavan negativan trend, izražen kroz PRQC kriterij kod žena ($B = -0,001$, $p < 0,05$). Detaljna analiza svakog pojedinačnog perceptivnog jaza (Kovarijat 2) otkriva specifične i često asimetrične efekte na zadovoljstvo partnera, ovisno o tome radi li se o sličnostima ili razlikama, kao i o kriteriju procjene zadovoljstva koji je u pitanju.

Počevši od jaza zasnovanog na uzajamnim samoprocjenama i meta-procjenama (SPm i SPz; MPm i MPz), značajan pozitivan doprinos SI kriteriju uočen je isključivo kod žena (SP: $B = 0,19$, $p < 0,05$; MP: $B = 0,18$, $p < 0,05$). Kod nesklada između muške samoprocjene i ženske partnerske procjene (SPm i PPz), dakle ženske točnosti u procjeni partnera, prvi model (onaj koji kao kovarijat uključuje sličnost u ovim perspektivama i trajanje odnosa) pokazuje snažan pozitivan efekt na SI kriteriju kod oba partnera ($B = 0,40$, $p < 0,01$; $B = 0,35$, $p < 0,05$). Perceptivna sličnost između ženske samoprocjene i muškog viđenja partnerice (SPz i PPM), odnosno njegova točnost u procjeni, pokazuje pozitivan efekt na žensko zadovoljstvo u jednom modelu ($B = 0,29$, $p < 0,05$), ali se diskrepantni skorovi u ovim perspektivama također javljaju kao pozitivni prediktori ženskog zadovoljstva ($B = 0,22$, $p < 0,05$). Unutarnji perceptivni jazovi kod muškaraca (SPm i MPm) pokazuju isključivo štetne efekte, značajno umanjujući žensko zadovoljstvo na PRQC kriteriju ($B = -0,42$, $p < 0,01$) i muško zadovoljstvo na SI kriteriju ($B = -0,34$, $p < 0,05$), dok kod žena sličnost u samoprocjeni i meta-procjeni rezultira porastom njezinog vlastitog zadovoljstva ($B = 0,38$, $p < 0,05$). Konačno, sklad između muške metapercepcije i ženske partnerske procjene (MPm i PPz), odnosno točnost muške metapercepcije, konzistentno i pozitivno doprinosi ženskom zadovoljstvu na oba kriterija, PRQC ($B = 0,36$, $p < 0,05$) i SI ($B = 0,38$, $p < 0,05$). Posljednji ispitivani sklad, između ženske metapercepcije i muškog viđenja partnerice (MPz i PPM), odnosno točnost ženske meta-procjene, djeluje kao negativan prediktor za muško zadovoljstvo ($B = -0,35$, $p < 0,05$), dok su razlike u ovim perspektivama istodobno pozitivan prediktor za žensko zadovoljstvo u drugom modelu ($B = 0,22$, $p < 0,05$).

Dok su inicijalne analize na nerazlikovnim dijadama sugerirale nedostatak izravnog efekta narcizma na aktersko zadovoljstvo, primjena preciznijih modela koji uvažavaju razlikovanje između spolova i perceptivne dinamike otkrila je robustan negativan efekt ovih crta isključivo

kod žena. Ovaj nalaz ukazuje na to da su žene unutar dijade znatno osjetljivije na vlastite mračne crte, čiji je destruktivni potencijal ostao maskiran u osnovnim modelima uslijed uprosječivanja s muškarcima kod kojih ovi efekti izostaju.

3.3.5.2. Makijavelizam

Analiza rezultata za crtu makijavelizam prikazana je u Tabeli 3.34.

Tabela 3.34: Efekti sličnosti i razlika u makijavelizmu kroz različite perspektive procjene na zadovoljstvo odnosom

M	Perspektive u relaciji	Mjera	AE (β) (m-m) (ž-ž)	PE (β) (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B	IP Kov1	Kov 2 B (β)	IP Kov2
1	SPm i SPz	PRQC	0,05 -0,15	0,02 -0,09	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	-0,001(0,17) 0,33* (0,17)	[-0.35, 0.33] [0.00, 0.65]
2	MPm i MPz	PRQC	0,08 -0,19*	0,01 -0,12	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	0,17* (0,08) 0,13 (0,08)	[0.00, 0.33] [-0.03, 0.29]
1	SPz i PPz	SI	0,02 -0,06	-0,14 -0,03	0	[-0.001,0.001]	0,30 (0,16) 0,42* (0,16)	[-0.02, 0.62] [0.10, 0.74]
1	MPm i PPz	SI	0,05 -0,1	-0,15 -0,05	0	[-0.001,0.001]	0,45*(0,15) 0,11 (0,16)	[0.16, 0.74] [-0.19, 0.42]

Napomena: AE-akterski efekt; (m-m): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom; (ž-ž): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo; PE-partnerski efekt; (m-ž): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene; (ž-m): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo M1 – Model 1: Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Sličnost u perspektivama; M2 – Model 2: Kovarijate Trajanje odnosa i Razlike u perspektivama, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Razlike; SP-samoprocjena; PP-partner-procjena; MP-meta-procjena; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza rezultata za crtu makijavelizma ukazuje na specifičnu dinamiku u kojoj, za razliku od crte ličnosti narcizma, primarnu ulogu igraju efekti perceptivne sličnosti, dok izravni akterski efekti ostaju svedeni isključivo na model koji uključuje razlike između meta-procjena. U prvom ispitivanom modelu (SPm i SPž), veća sličnost u samoprocjenama makijavelizma među partnerima pokazala se kao značajan pozitivan prediktor isključivo ženskog zadovoljstva ($B = 0,33, p < 0,05$), dok u drugom modelu (MPm i MPž), točnije u razlikama u meta-procjenama, ženski akterski efekt značajno i negativno doprinosi vlastitom zadovoljstvu odnosom ($AE = -0,19, p < 0,05$). Istodobno, u istom modelu, veći jaz u meta-procjenama partnera (Kovarijat 2) djeluje kao pozitivan prediktor muškog zadovoljstva ($B = 0,17, p < 0,05$), ukazujući na to da je muškarcima za procjenu odnosa kao kvalitetnijeg važno da se načini na koje partneri vjeruju da ih onaj drugi vidi razlikuju. Daljnja analiza sličnosti između ženske samoprocjene i ženske partnerske procjene (SPž i PPž), odnosno percipirane sličnosti, otkriva pozitivan efekt na žensko zadovoljstvo ($B = 0,42, p < 0,05$), što ukazuje na važnost pretpostavljene sličnosti za

žene. U petom modelu sličnost između muške meta-procjene i partnerske procjene koju daje žena ostvaruje visoku pozitivnu značajnost za muško zadovoljstvo ($B = 0,45$, $p < 0,01$), što naglašava važnost usklađenosti između toga kako muškarac misli da je viđen i kako ga partnerica doista doživljava. Za razliku od modela u kontekstu narcizma, trajanje veze (Kovarijat 1) ni u jednom testiranom modelu makijavelizma ne ostvaruje statistički značajan doprinos relacijskom zadovoljstvu.

3.3.5.3. Psihopatija

Analiza rezultata za crtu psihopatije prikazana je u Tabeli 3.35.

Tabela 3.35: Efekti sličnosti i razlika u psihopatiji kroz različite perspektive procjene na zadovoljstvo odnosom

M	Perspektive u relaciji	Mjera	AE (m-m) (ž-ž)	PE (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B	IP Kov1	Kov 2 B (β)	IP Kov2
2	SPm i SPz	SI	-0,15 -0,36***	-0,26** -0,15	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	-0,09 (-0,09) 0,19 * (-0,1)	[-0.28, 0.11] [0.01, 0.38]
1	PPm i PPz	SI	-0,16 -0,32***	-0,20* -0,17	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	0,19 (0,13) 0,29*(0,13)	[-0.04, 0.48] [0.04, 0.55]
1	MPm i MPz	PRQC	-0,14 -0,31***	-0,14 -0,13	0 -0,001*	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	0,13 (0,09) 0,16* (0,09)	[-0.04, 0.30] [0.00, 0.32]
2	MPm i MPz	SI	-0,23** -0,33***	-0,32*** -0,18*	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	0,15 (0,08) 0,27*** (0,08)	[-0.01, 0.31] [0.11, 0.42]
1	SPm i PPz	SI	-0,20* -0,33***	-0,21* -0,16	0	[-0.001,0.001]	0,25* (0,13) -0,1 (0,13)	[-0.01, 0.50] [-0.35, 0.16]
1	SPm i PPm	PRQC	-0,15 -0,29***	-0,15 -0,1	0 -0,001*	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	0,27* (0,14) 0,18 (0,14)	[-0.00, 0.54] [-0.07, 0.44]
		SI	-0,18* -0,30***	-0,22** -0,15	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	0,29* (0,13) 0,24 (0,13)	[0.03, 0.54] [-0.03, 0.50]
2	SPm i PPm	PRQC	-0,21* -0,34***	-0,20* -0,17	0 -0,001*	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	0,24* (0,1) 0,25** (0,1)	[0.05, 0.44] [0.07, 0.44]
2	SPm i PPm	SI	-0,24** -0,36***	-0,30*** -0,21*	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	0,29** (0,1) 0,31** (0,1)	[0.10, 0.48] [0.12, 0.50]
1	SPz i MPz	SI	-0,17* -0,35***	-0,23** -0,17	0 -0,001	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	0,02 (0,14) -0,27* (0,13)	[-0.25, 0.29] [-0.53, -0.01]
2	SPz i MPz	SI	-0,16* -0,40***	-0,23** -0,13	0 0,001	[-0.001,0.001] [-0.002,0.001]	-0,11 (0,15) 0,46** (0,16)	[-0.40, 0.17] [0.15, 0.77]

Napomena: AE-akterski efekt; (m-m): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom; (ž-ž): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo; PE-partnerski efekt; (m-ž): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene; (ž-m): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo M1 – Model 1: Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Sličnost u perspektivama; M2 – Model 2: Kovarijate Trajanje odnosa i Razlike u perspektivama, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Razlike; SP-samoprocjena: PP-partner-procjena; MP-meta-procjena; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza u okviru modela razlikovnih dijada otkriva znatno intenzivnije i rasprostranjenije efekte na zadovoljstvo odnosom u usporedbi s crtama narcizma i makijavelizma, pri čemu su negativni akterski efekti konzistentno prisutni kod oba spola, ali sa snažnijim intenzitetom kod žena (s vrijednostima koeficijenata koje dostižu i do $-0,40$, $p < 0,001$). Dok muški akterski efekti variraju od $-0,16$ do $-0,24$, partnerski efekti su dominantno usmjereni od muškarca prema ženi, pri čemu muška psihopatija kroz različite modele značajno umanjuje žensko zadovoljstvo s koeficijentima do $-0,32$, $p < 0,001$. Trajanje veze (Kovarijat 1) ostvaruje rijetke i male, ali statistički značajne negativne efekte na žensko zadovoljstvo.

Sličnost u percepcijama (Model 1) djeluje kao snažan pozitivan prediktor zadovoljstva u modelima uzajamnih partnerskih procjena ($Bž = 0,29$, $p < .05$), meta-procjena ($Bž = 0,16$, $p < .05$), pretpostavljene sličnosti od strane muškarca za zadovoljstvo muškarca ($Bm = 0,29$, $p < .05$), te usklađenosti muške samopercepcije i ženske partner percepcije ($Bm = 0,25$, $p < .05$). Interesantno je da sklad u ženskoj samoprocjeni i meta-procjeni izaziva i jedan negativan efekt ($Bž = -0,27$, $p < .05$). Jaz u percepcijama (Model 2) ima pozitivan efekt na zadovoljstvo u kontekstu međusobnih samoprocjena ($Bž = 0,19$, $p < .05$), meta-procjena ($Bž = 0,27$, $p < .01$) i pretpostavljene sličnosti kod muškaraca, po oba kriterija i za oba partnera (do $B = 0,37$, $p < .05$). Jaz između ženske samoprocjene i njezine meta-procjene također se pokazao kao značajan pozitivan prediktor u okviru Modela 2.

3.3.5.4. Sadizam

Analiza sadizma kroz modele razlikovnih dijada prikazana je u Tabeli 3.36.

Tabela 3.36: Efekti sličnosti i razlika u sadizmu kroz različite perspektive procjene na zadovoljstvo odnosom

M	Perspektive u relaciji	Mjera	AE (m-m) (ž-ž)	PE (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B	IP Kov1	Kov 1 B (β)	IP Kov2
2	SPm i SPZ	SI	-0,12 -0,35***	-0,21* -0,02	0 0	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	-0,20 (-0,10) 0,08 (0,11)	[-0.41, 0.00] [-0.13, 0.28]
2	MPm i MPZ	PRQC	-0,04 -0,28**	-0,11 -0,02	0 -0.001*	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	-0,15 (-0,08) 0,03 (0,07)	[-0.31, 0.00] [-0.11, 0.18]
2	SPz i PPm	SI	-0,13 -0,29**	-0,16 -0,01	0 0	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	-0,23* (0,11) -0,08 (0,11)	[-0.44, -0.01] [-0.29, 0.14]
1	SPm i PPm	PRQC	0,17 -0,26**	-0,06 -0,05	0,001 0	[0, 0.003] [-0.001,0.001]	0,8*** (0,15) 0,12 (0,16)	[0.51, 1.09] [-0.19, 0.43]
1	SPm i PPm	SI	-0,04 -0,31**	-0,13 -0,06	0,001 0	[0, 0.003] [-0.001,0.001]	0,45** (0,15) 0,08 (0,16)	[0.16, 0.73] [-0.26, 0.43]
1	SPm i MPm	PRQC	-0,1 -0,28**	-0,05 -0,09	0 -0.001*	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	0,37* (0,16) 0,20 (0,15)	[0.06, 0.67] [-0.10, 0.50]
		SI	-0,11 -0,32***	-0,13 -0,1	0 0	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	0,36* (0,14) 0,21 (0,15)	[0.08, 0.64] [-0.08, 0.50]
2	SPz i MPz	PRQC	-0,07 -0,24*	-0,09 0,08	0,001 0	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	-0,4*** (0,13) -0,07 (0,12)	[-0.70, -0.20] [-0.31, 0.17]
1	MPz i PPm	PRQC	-0,04 -0,24*	-0,06 -0,04	0,001 0	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	0,26* (0,14) 0,15 (0,14)	[-0.01, 0.53] [-0.12, 0.41]
2	MPz i PPm	PRQC	-0,07 -0,18	-0,08 0,03	0,001 0	[-0.001,0.001] [-0.002, 0]	-0,23** (0,1) -0,19* (0,08)	[-0.41, -0.06] [-0.35, -0.02]
2	MPz i PPm	SI	-0,17* -0,21*	-0,16* -0,02	0 0	[-0.001,0.001] [-0.001, 0]	0,15 (0,09) -0,22* (0,08)	[-0.32, 0.02] [-0.38, -0.05]

Napomena: AE-akterski efekt; (m-m): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom; (ž-ž): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo; PE-partnerski efekt; (m-ž): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene; (ž-m): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo M1 – Model 1: Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Sličnost u perspektivama; M2 – Model 2: Kovarijate Trajanje odnosa i Razlike u perspektivama, Kov 1 – Trajanje veze, Kov 2 – Razlike; SP-samoprocjena; PP-partner-procjena; MP-meta-procjena; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza otkriva izraženiju negativnu dinamiku u usporedbi s ostalim crtama Mračne tetrade, pri čemu ženski akterski efekti ostaju statistički značajni i negativni kroz sve testirane modele i kriterije, s intenzitetom koji dostiže $AE = -0,35$, $p < 0,001$ za kriterij SI, odnosno $AE = -0,28$, $p < 0,01$ za kriterij PRQC. Dok muški akterski efekti uglavnom izostaju, uz značajan izuzetak u modelu zasnovanom na kombinaciji meta-procjena i partnerskih procjena za SI ($AE = -0,17$, $p < 0,05$), muški sadizam ostvaruje izravan negativan partnerski efekt na žensko zadovoljstvo

u modelu koji kao kovarijat uzima razlike u samoprocjenama ($PE = -0,21, p < 0,05$) i modelu s perceptivnim jazom u načinu na koji žena misli da je partner vidi i onoga kako je doista vidi ($PE = -0,16, p < 0,05$).

Zanimljivo je da se u osnovnim modelima, koji nisu uključivali kovarijate, uopće ne identificiraju muški efekti sadizma, tako da s uvođenjem kovarijata ipak dolazi do jasnije slike akterskih i partnerskih efekata sadizma unutar muškog spola. Trajanje veze (Kovarijat 1) pokazuje sporadičan negativan trend isključivo za PRQC kriterij, signalizirajući dugoročnu štetnost sadističkih crta na percipiranu kvalitetu odnosa kod žena u nekoliko modela.

Perceptivna usklađenost (Kovarijat 2 – Model 1) u kontekstu sadizma djeluje kao snažan protektivni faktor tamo gdje postoji pretpostavljena sličnost od strane muškarca ($Bm = 0,80, p < .001$), te sklad između samoprocjene i njegove meta-procjene ($Bm = 0,37, p < .05$), ali i muške partner-procjene i ženske meta-procjene, odnosno točnosti njezine meta-procjene ($Bm = 0,26, p < .05$). Nasuprot tome, razlike u perspektivama (Kovarijat 2 - Model 2) pokazuju veoma destruktivan karakter. Jaz između ženske samoprocjene i procjene njezina partnera, odnosno točnost njegove procjene, ima efekte na njegovo zadovoljstvo ($Bm = -0,23, p < .05$); ali i njezin unutarnji jaz između slike o sebi i meta-procjene ima efekte na njegovo zadovoljstvo ($Bm = -0,40, p < .001$). Tu je i negativan efekt nesklada u meta-procjenama žena i partnerskim viđenjima muškaraca, odnosno njezinoj meta-točnosti, za oba partnera (s vrijednostima do $Bm = -0,23, p < .01$). Ovi rezultati potvrđuju da sadizam ne samo da izravno urušava dijadnu bliskost, već to čini i kroz generiranje dubokih perceptivnih distorzija.

3.3.5.5. Perfekcionizam

Analiza rezultata za crtu perfekcionizma prikazana je u Tabeli 3.37.

Analiza rezultata za crtu perfekcionizma provedena je uz uvažavanje rezultata testa distinktivnosti. U većini modela koji uključuju kovarijate, ovaj test je bio statistički značajan te su primijenjeni kriteriji za razlikovne dijade. Međutim, u specifičnim modelima koji su kao kovarijate uključivali sličnosti u metapercepcijama, razlike u percepciji partnerove ličnosti u odnosu na njegovu samoprocjenu, sličnosti i razlike između samopercepcije i metapercepcije kod žena, te točnost muškarčeve metapercepcije (u odnosu na partnersku procjenu njegove

partnerice), testovi distinktivnosti nisu dosegli statističku značajnost. Shodno tome, u ovim slučajevima dijade su tretirane kao nerazlikovne, što je rezultiralo uprosječenim akterskim i partnerskim efektima na zadovoljstvo odnosom. Ipak, radi očuvanja informativnosti i preciznog praćenja spolno specifičnih doprinosa, efekti kovarijata su u ovim modelima zadržani i prikazani odvojeno za mušku i žensku ulogu.

Tabela 3.37: Efekti sličnosti i razlika u perfekcionizmu kroz različite perspektive procjene na zadovoljstvo odnosom

M	Perspektive u relaciji	Mjera	AE (m-m) (ž-ž)	PE (m-ž) (ž-m)	Kov 1 B	IP Kov1	Kov 2 B (β)	IP Kov2
1	SPm i SPz	PRQC	-0,01 0,01	0,02 0,05	0	[-0.001, 0.001]	0,36* (0,15) 0,4** (0,15)	[0.06, 0.66] [0.10, 0.69]
1	SPm i SPz	SI	0,01 0,01	-0,01 -0,04	0 -0,001	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	0,27 (0,15) 0,62*** (0,15)	[-0.03, 0.57] [0.32, 0.91]
1	PPm i PPz	PRQC	-0,02 -0,01	0,01 0,06	0	[-0.001, 0.001]	0,34** (0,14) 0,27* (0,13)	[0.12, 0.66] [0.01, 0.52]
1	PPm i PPz	SI	0,02 -0,03	-0,08 0,03	0	[-0.001, 0.001]	0,49*** (0,13) 0,29* (0,14)	[0.24, 0.73] [0.02, 0.55]
1	MPm i MPz	PRQC	-0,02	0,01	0 0	[-0.001, 0.001]	0,34* (0,14) 0,29* (0,14)	[0.06, 0.62] [0.01, 0.58]
1	MPm i MPz	SI	-0,03	-0,04	0 -0,001	[-0.001, 0.001]	0,27 (0,15) 0,33* (0,15)	[-0.02, 0.56] [0.04, 0.62]
2	SPm i PPz	SI	-0,06	-0,06	0	[-0.001, 0.001]	0,26* (0,10) 0,18 (0,11)	[0.07, 0.45] [-0.01, 0.27]
1	SPm i PPm	PRQC	0,01 0	0,03 0,06	0	[-0.001, 0.001]	0,44*** (0,13) 0,35** (0,13)	[0.18, 0.7] [0.10, 0.60]
1	SPm i PPm	SI	0,02 -0,03	-0,06 0,01	0	[-0.001, 0.001]	0,32* (0,13) 0,31* (0,13)	[0.07, 0.57] [0.05, 0.56]
1	SPz i PPz	PRQC	0,03 0,02	0,07 0,06	0 -0,001*	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	0,36* (0,15) 0,42** (0,15)	[0.07, 0.64] [0.14, 0.69]
1	SPz i PPz	SI	0,05 -0,02	-0,02 0,01	0	[-0.001, 0.001]	0,35* (0,14) 0,36* (0,14)	[0.07, 0.63] [0.07, 0.66]
1	SPz i MPz	PRQC	-0,02	0,01	0 -0,001	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	0,31* (0,15) 0,36* (0,15)	[0.02, 0.60] [0.06, 0.65]
1	SPz i MPz	SI	-0,02 -0,02	-0,08 -0,02	0	[-0.001, 0.001]	0,23 (0,17) 0,62*** (0,15)	[-0.1, 0.55] [0.30, 0.95]
2	SPz i MPz	PRQC	-0,05	-0,01	0 -0,001	[-0.001, 0.001] [-0.002, 0]	-0,33* (0,13) -0,23 (0,13)	[-0.59, -0.08] [-0.49, 0.03]
2	MPm i PPz	SI	-0,04	-0,05	0	[-0.001, 0.001]	0,25* (0,11) 0,1 (0,11)	[0.04, 0.46] [-0.13, 0.31]

Napomena: AE-akterski efekt; (m-m): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na muško zadovoljstvo odnosom; (ž-ž): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na žensko zadovoljstvo; PE-partnerski efekt; (m-ž): u prvom redu je prikazan efekt muške crte ličnosti na zadovoljstvo žene; (ž-m): u drugom redu je prikazan efekt ženske crte ličnosti na muško zadovoljstvo M1 – Model 1: Kovarijate Trajanje odnosa i Sličnost, Kov 1 – Trajanje, Kov 2 – Sličnost u perspektivama; M2 – Model 2: Kovarijate Trajanje odnosa i Razlike u perspektivama, Kov 1 – Trajanje, Kov 2 – Razlike; SP-samoprocjena; PP-partner-procjena; MP-meta-procjena; B – nestandardizirani koeficijent; β – standardizirani koeficijent; IP – interval pouzdanosti.

Analiza u okviru modela razlikovnih dijada otkriva specifičan profil u kojem, za razliku od mračnih crta ličnosti, osnovni akterski i partnerski efekti u potpunosti izostaju, dok središnju ulogu u predviđanju zadovoljstva preuzima visoka perceptivna usklađenost partnera. Trajanje veze (Kovarijat 1) ostvaruje minimalan, ali statistički značajan negativan efekt isključivo na žensko zadovoljstvo u okviru PRQC kriterija, u modelu usklađenosti ženske samoprocjene i njezine procjene partnera, odnosno pretpostavljene sličnosti ($B = -0,001, p < 0,05$), dok u svim ostalim modelima ne igra značajnu ulogu. Perceptivna usklađenost (Kovarijat 2 – Model 1) pokazuje robusne pozitivne efekte na oba partnera kroz gotovo sve perspektive: sličnost u samoprocjenama, partnerskim procjenama i meta-procjenama. Posebno se izdvaja važnost pretpostavljene sličnosti i kod muškaraca (do $B = 0,44, p < 0,001$) i kod žena (do $B = 0,42, p < 0,001$), sugerirajući da je za oba partnera od presudne važnosti osjećaj da vide drugoga onako kako vide sami sebe. U kontekstu sklada, čini se važnim za obostrano zadovoljstvo i to da žena vidi sebe onako kako misli da je njezin partner vidi (do $B = 0,62, p < 0,001$).

Konačno, analiza razlika u procjeni (Kovarijat 2 – Model 2) dodatno potvrđuje ove nalaze, jer značajan negativan efekt jaza između ženske samoprocjene i njezine meta-procjene na muško zadovoljstvo ($B = -0,33, p < 0,05$) ukazuje na to da nesklad u njezinoj percepciji izravno šteti njegovu doživljaju kvalitete veze, dok jaz između muške meta-procjene i ženske partnerske procjene ostaje značajan pozitivan čimbenik za muški doživljaj kvalitete odnosa ($B = 0,25, p < 0,05$).

3.4. Rasprava

Oslanjajući se na nalaze prve studije o osnovnim mehanizmima uparivanja, cilj druge studije bila je provjera identificiranih mehanizama asortativnosti u mračnim crtama ličnosti, ali uz korištenje drugih mjernih instrumenata i na drugom uzorku ispitanika. Kao i u prethodnoj studiji, bilo je važno ispitati kakvi su efekti mračnih crta ličnosti na procjenu zadovoljstva partnerskim odnosom, kako za nositelja te crte, tako i za njegova partnera. Dodatna ideja bila je da se izađe iz okvira samoprocjene i provjeri u kakvim su relacijama različite perspektive procjene ličnosti partnera: samoprocjena, partner-procjena i meta-procjena. Bilo je ključno istražiti ne samo razine mračnih crta i perfekcionizma, već i kolika je inkrementalna vrijednost „jaza” (razlike) ili „sklada” (sličnosti) u međusobnim perspektivama procjene, a u kontekstu predviđanja zadovoljstva odnosom. Akter-partner model međuzavisnosti (APIM) korišten je i u ovoj studiji, ali s konkretnim dodacima, odnosno uvođenjem sličnosti i razlika u percepcijama kao kovarijata u nadogradnji osnovnih modela.

3.4.1. Deskriptivni parametri

Prije osvrta na hipoteze, vrijedi spomenuti i deskriptivnu analizu prediktorskih varijabli, s obzirom na dodatak još dviju perspektiva procjene i informacije dobivene ovim putem. Analiza pozicionira perfekcionizam kroz najviše rezultate prikazane u sklopu partnerske procjene od strane muškaraca, ali uz izrazitu usklađenost kroz sve tri perspektive procjene. Makijavelizam prati ovaj trend stabilnosti s prosjecima oko 3,00 za sve perspektive procjene, što ukazuje na to da su partneri vrlo svjesni međusobnih interpersonalnih strategija.

Kod narcizma je uočeno da su tri različite perspektive procjene prilično usklađene kod muškaraca, dok žene svoje partnere procjenjuju nešto narcisoidnijima nego što procjenjuju sebe ili način na koji ih njihov partner vidi. Slična distorzija, ali u suprotnom smjeru, vidljiva je kod psihopatije, gdje muškarci vjeruju da su u očima partnerica „mračniji” nego što sami sebe procjenjuju. Iako sadizam bilježi očekivano najniže vrijednosti, on se izdvaja izvrsnom pouzdanošću mjera, što potvrđuje da su ispitanici, unatoč mogućoj socijalnoj nepoželjnosti, vrlo konzistentni u prijavljivanju i prepoznavanju ovih tendencija.

Analiza t-testova za zavisne uzorke otkrila je da su spolne razlike u okviru Mračne tetrade i perfekcionizma primarno ograničene na konstrukt psihopatije, dok su za ostale ispitivane crte

procjene partnera ostale statistički ujednačene kroz sve perspektive. Nalaz da je psihopatija jedina crta koja generira značajan jaz u samopercepciji i metapercepciji sugerira da muškarci u ovom uzorku nose snažniji identitet „mračnog” partnera, dok nedostatak značajnih razlika kod narcizma, makijavelizma, sadizma i perfekcionizma ukazuje na visoku dijadnu simetriju u ovim domenima, bez obzira na spol.

U cilju usporedbe različitih perspektiva procjene, t-testovi su provedeni tako što je svaka perspektiva dovedena u relaciju sa svakom. Analize ukazuju na to da su psihopatija i sadizam jedine crte koje generiraju ozbiljne perceptivne nesklade unutar dijade, dok narcizam, makijavelizam i perfekcionizam ostaju perceptivno stabilniji i usklađeniji kroz sve tri perspektive procjene. Posebno se izdvaja efekt u kojem partneri sustavno precjenjuju negativnu sliku koju drugi ima o njima, vjerujući da su u očima partnera znatno više psihopatični i sadistični nego što to pokazuju njihove samoprocjene.

Kod muškaraca je ova metakognitivna distorzija najizraženija u domeni psihopatije, gdje oni ne samo da pretpostavljaju nepovoljnu sliku o sebi, već tu sliku i značajno precjenjuju u odnosu na stvarnu partnersku procjenu, koja je u stvarnosti blaža od njihovih pretpostavki. Nasuprot tome, kod žena je uočena specifična asimetrija u sadizmu, gdje žene svoje partnere doživljavaju značajno „mračnijim” u odnosu na to kako one same sebe vide te procjenjuju da ih partneri vide sadističnijima u odnosu na samoprocijenjeni sadizam. Ovakvi nalazi sugeriraju da najmračnije crte tetrade imaju tendenciju provocirati perceptivne distorzije ispunjene obrambenim mehanizmima, pri čemu je prostor metapercepcije često zasićen strahom od osude partnera.

Rezultati ukazuju na jasnu podjelu unutar crta Mračne tetrade. Dok narcizam i makijavelizam, zajedno s perfekcionizmom, pokazuju visoku perceptivnu usklađenost koja podržava Funderov RAM model (1995) o vidljivosti interpersonalnih signala, psihopatija i sadizam ostaju rezervirani za perceptivne distorzije. Kod najmračnijih crta uočava se asimetrija u procjenama koja se djelomično može sagledati kroz prizmu SOKA modela (Vazire, 2010), prema kojemu evaluativne i socijalno nepoželjne crte kreiraju specifične razlike između samoprocjene i percepcije drugih. Zanimljiv nalaz ovog istraživanja jest da muškarci pokazuju specifičan vid metaperceptivne „paranoje”. te vjeruju da su u očima partnerica znatno mračniji nego što to pokazuje stvarna partnerska procjena. Iako su ranija istraživanja (Carlson i sur., 2011) pokazala da ljudi općenito posjeduju meta-uid (svjesnost o tome kako ih drugi percipiraju), rezultati

ove studije sugeriraju da taj uvid kod muškaraca s izraženom psihopatijom prelazi u sustavno precjenjivanje vlastite negativne reputacije. Nadalje, u skladu s nalazima studije Carlson i sur. (2011), koja se fokusirala na narcizam, potvrđuje se da osobe s mračnim crtama nisu „slijepe” na svoj „mrak”. One posjeduju uvid u to da ih okolina percipira negativnije nego što percipiraju same sebe, što se u ovom uzorku manifestiralo kroz projektiranje vlastite samosvijesti u prestrogu metapercepciju.

3.4.2. Mehanizmi uparivanja u mračnim crtama ličnosti i perfekcionizmu

Kada su u pitanju očekivanja od rezultata ovog istraživanja, prva hipoteza u studiji tiče se provjere mehanizama uparivanja u specifičnim crtama ličnosti, uz očekivanje pozitivnog asortativnog uparivanja za sve mračne crte ličnosti. Kako je u prvoj studiji u kontekstu perfekcionizma identificiran izostanak uparivanja po ovoj crti ličnosti, u Studiji 2 se očekuju slični nalazi.

Rezultati dobiveni analizom korelacija mračnih crta ličnosti između partnera potvrđuju prisutnost pozitivne asortativnosti. Činjenica da partneri pokazuju značajnu sličnost u svim aspektima Mračne tetrade – narcizmu, makijavelizmu, psihopatiji i posebno svakodnevnom sadizmu – govori u prilog tome da ovi parovi nisu rezultat slučajnosti, već aktivne selekcije prema sličnom psihološkom profilu. Dok mračne crte pokazuju jasan trend uparivanja prema sličnosti, korelacije za perfekcionizam ostaju neznčajne. Stječe se dojam da mračne crte ličnosti imaju specifične asortativne efekte u interpersonalnim odnosima koji se možda ne mogu generalizirati na sve osobine ličnosti, ili barem ne na perfekcionizam.

Važan nalaz dobiven je usporedbom osnovnih korelacija s korelacijama nakon kontrole varijable koja se tiče trajanja partnerskog odnosa. Podaci jasno podržavaju hipotezu o inicijalnom uparivanju. S obzirom na to da korelacije za mračne crte ličnosti ostaju gotovo identične i nakon eliminiranja efekta vremena provedenog u vezi, može se zaključiti da sličnost nije nusprodukt zajedničkog života ili staža odnosa. Ovo je posebno vidljivo kod svakodnevnog sadizma, koji zadržava najviši stupanj povezanosti bez obzira na duljinu veze. Ovakav nalaz može ukazivati na to da osobe s izraženim mračnim crtama traže partnere koji dijele njihove osnovne vrijednosti i obrasce ponašanja kako bi izbjegli osudu i osigurali okruženje u kojemu su njihove specifične crte prihvaćene, pa čak i validirane.

Dodatno pitanje koje se postavlja u kontekstu pozitivne asortativnosti jest jesu li partneri slični zato što su aktivno birali sličan profil partnera ili jednostavno zato što potječu si istih društvenih krugova (socijalna homogamija)? Rezultati favoriziraju mehanizam aktivnog odabira. Uvođenjem kontrole za osnovne sociodemografske čimbenike poput godina starosti i stupnja obrazovanja, dobiva se potvrda da sličnost partnera nije puka nuspojava kretanja u istim socijalnim miljeima. Korelacije za sadizam i makijavelizam ostaju visoko značajne i nakon eliminacije efekta kontekstualnih varijabli. Posebno je indikativno da svakodnevni sadizam zadržava najviši stupanj sličnosti kroz sve primijenjene statističke kontrole. Za razliku od sadizma, makijavelizma i psihopatije, koji zadržavaju svoju snagu bez obzira na socijalni kontekst, u domeni narcizma se možda najviše može raspravljati o „socijalno uvjetovanoj” sličnosti, s obzirom na to da uvođenjem kontrole za sociodemografske varijable korelacija između partnera u narcizmu pada na razinu statističke neznačajnosti.

Nalazi druge studije repliciraju i osnažuju rezultate prve studije, pružajući dodatnu potvrdu hipotezi o početnom aktivnom uparivanju partnera na temelju sličnosti u mračnim crtama ličnosti. Dosljedna detekcija pozitivne asortativnosti kroz dva neovisna mjerenja ukazuje na to da sličnost u mračnim crtama nije slučajan nusproizvod, već stabilan mehanizam selekcije partnera. Posebno izražen nalaz kroz obje studije jest najizraženija asortativnost u domeni sadizma. Iako su Krueger i suradnici (1998) ranije ukazali na postojanje značajnog asortativnog uparivanja kada su u pitanju konkretna antisocijalna ponašanja, ovi rezultati sugeriraju da se sličan mehanizam selekcije odvija i na razini izrazito maladaptivnih crta ličnosti. Kardum i suradnici (2017) također su potvrdili mehanizam pozitivne, inicijalne i aktivne asortativnosti za dimenzije Mračne trijade, sugerirajući da pojedinci s izraženim mračnim crtama aktivno selektiraju partnere slične sebi na samom početku odnosa. Dosljedno odsustvo značajnih korelacija za perfekcionizam i u drugoj studiji, unatoč visokim osnovnim razinama ove crte kod oba partnera, možda sugerira da perceptivna vidljivost crte ne podrazumijeva nužno njezinu ulogu u asortativnom uparivanju. Izgleda da perfekcionizam ne služi kao primarni „filter” pri odabiru partnera. Ovakvi nalazi mogu se promatrati i iz kuta Teorije samoverifikacije (Swann, 1983) jer, dok pojedinci s izraženom Mračnom tetradom primarno teže asortativnosti u domenima poput sadizma ili psihopatije kako bi osigurali validaciju svojih socijalno nepoželjnih svojstava, perfekcionizam, kao socijalno prihvatljivija karakteristika, ne podliježe ovakvim mehanizmima.

S obzirom na to da su uz samoprocjenu korištene još dvije dodatne perspektive, zanimljivo je pogledati na koji se način oblikuju relacije između različitih kutova procjene mračnih crta ličnosti. Tako analiza uparivanja na temelju partnerskih procjena pruža potvrdu nalaza o inicijalnoj asortativnosti, sugerirajući da sličnost u mračnim crtama ličnosti nije samo artefakt samoprocjene, već stabilan konstrukt vidljiv i iz interpersonalne perspektive. Naj snažnije i visoko značajne korelacije ponovno su detektirane za sadizam, psihopatiju i makijavelizam, što ukazuje na to da su ove mračne karakteristike primarni kriteriji po kojima se partneri u ovom uzorku međusobno prepoznaju i biraju. Narcizam pokazuje niži stupanj asortativnosti, dok kod perfekcionizma ona ponovno u potpunosti izostaje. Rezultati koji se odnose na povezanost metaperceptivnih procjena unutar parova ukazuju na visok stupanj uzajamne usklađenosti. Nalazi impliciraju da partneri unutar dijade konzistentno i na sličan način procjenjuju kako ih druga strana percipira. Najizraženija sličnost ponovno je detektirana u domenima sadizma i makijavelizma, što sugerira da su manifestacije ovih crta dovoljno transparentne u svakodnevnoj interakciji da oba partnera razvijaju slične metaperceptivne uvide. S druge strane, značajno niža korelacija kod narcizma i izostanak metaperceptivne sličnosti u procjeni perfekcionizma definitivno potvrđuju da ove crte, unatoč svojoj osnovnoj vidljivosti, ne predstavljaju jednako relevantan kriterij za dijadni odabir, kao što je to slučaj sa sadizmom, psihopatijom i makijavelizmom. Nalazi Studije 2 o značajnoj sličnosti u partnerskim procjenama pružaju snažnu empirijsku potvrdu tezi o intersubjektivnoj realnosti Mračne tetrade, što je u skladu s metodološkim preporukama Karduma, Hudek-Knežević i Mehić (2022). Autori ističu da repliciranje asortativnosti kroz različite vrste procjene eliminira subjektivne pristranosti i dokazuje da mračne crte emitiraju jasne interpersonalne signale. Visoka razina reciprociteta uočena u partnerskim procjenama za makijavelizam, psihopatiju i sadizam u ovoj studiji dodatno se može interpretirati u svjetlu nalaza Karduma i suradnika (2022), koji ističu da je sličnost u mračnim crtama kod partnera konzistentna i usporediva s razinom sličnosti koja se obično nalazi kod osnovnih osobina ličnosti, što ukazuje na to da mračne crte igraju podjednako važnu ulogu u selekciji partnera i dinamici odnosa. Autori sugeriraju da jasna interpersonalna manifestacija antisocijalnih tendencija unutar Mračne tetrade olakšava prepoznavanje ovih crta kod partnera. Visok stupanj dijadne usklađenosti vjerojatno proizlazi iz specifičnosti ovih ponašanja koja su u intimnom odnosu veoma uočljiva te često dovode do evociranja sličnih responzivnih obrazaca kod oba partnera.

Posebno značajan doprinos ovog istraživanja predstavlja analiza metakognitivne asortativnosti, odnosno usklađenosti metapercepcija partnera, s obzirom na to da u dosadašnjoj literaturi o

mračnim crtama ličnosti gotovo u potpunosti izostaju empirijski podaci o ovome fenomenu. Nalazi ove studije idu korak dalje, demonstrirajući da partneri u mračnim dijadama dijele visoko usklađenu kognitivnu realnost o tome kako su percipirani unutar odnosa, a najizraženija je upravo ona kod sadizma i makijavelizma.

3.4.3. Relacije različitih perspektiva ličnosti

Vrijedi spomenuti i međusobne relacije drugih perspektiva procjene, konkretno u sklopu pretpostavljene sličnosti, koja podrazumijeva korelaciju između samoprocjene aktera i njegove partnerske procjene, odnosno percipiranu sličnost, a koja pruža uvid i u to u kojoj mjeri partneri projektiraju vlastite osobine na drugu stranu, kreirajući subjektivni osjećaj sličnosti unutar para. Korelacije za sve crte unutar oba spola značajne su, s tim da se intenzitet kreće od niskoga za perfekcionizam do visokoga za sadizam, pri čemu sadizam predstavlja najsnažniji projektivni prostor za oba spola, a osobito za muškarce. Ovo može sugerirati da najmračniji impulsi zahtijevaju najviši stupanj kognitivne projekcije radi opravdavanja vlastitog ponašanja. Dok kod makijavelizma žene pokazuju višu razinu pretpostavljene sličnosti, kod narcizma je situacija obrnuta, s izraženijom muškom tendencijom prema projekciji vlastite grandioznosti. Psihopatija bilježi ujednačene i umjerene razine projekcije, dok perfekcionizam kod oba člana dijade pokazuje najniže, premda značajne vrijednosti, čime se potvrđuje da ova crta, unatoč svojoj osnovnoj vidljivosti, ne služi kao primarni mehanizam za dijadnu samoverifikaciju u mjeri u kojoj to čine crte Mračne tetrade. Dok su ranija istraživanja Mračne trijade identificirala makijavelizam kao primarnu domenu u kojoj se identificira pretpostavljena sličnost (Kardum i sur., 2022), rezultati ove studije ukazuju na to da unutar Mračne tetrade tu ulogu preuzima sadizam, osobito kod muškaraca. Ovako ekstremna tendencija prema projekciji može se, u skladu s hipotezom Mahaffeyja i Marcusa (2006), tumačiti kao mehanizam opravdavanja vlastitih malignih impulsa kroz kreiranje zajedničke mračne realnosti s partnerom.

Analize koje mogu signalizirati interpersonalnu točnost, mjerenu kroz koeficijente slaganja između samoprocjena i partnerskih procjena, ukazuju na iznimno visok stupanj interpersonalne transparentnosti unutar mračnih parova, pri čemu dobiveni koeficijenti dosljedno dosežu gornje granice ili nadilaze uobičajene nalaze u literaturi. Posebno se izdvaja veoma visoka točnost žena u procjeni muške psihopatije, što nadilazi nalaze Karduma i suradnika (2022) za ovaj konstrukt i sugerira da je u stabilnim dijadama ovaj aspekt ličnosti jasno vidljiv ženskom partneru. Muškarci, s druge strane, pokazuju superiorniju točnost u detekciji ženinih

makijavelističkih strategija u odnosu na procjenu koju žene daju za njih, dok su kod narcizma i sadizma koeficijenti visoko ujednačeni i potvrđuju da se ovi impulsi ne mogu sakriti od partnera u stabilnim vezama. Točnost u procjeni perfekcionizma također je robusna, što zajedno s nalazima za Mračnu tetradu potvrđuje da visoko međusobno poznavanje omogućuje postizanje realnog konsenzusa o crtama partnera, čak i kada su u pitanju socijalno nepoželjne crte, nadvladavajući potencijalne tendencije prema manipulaciji ili prikrivanju. Nalazi o interpersonalnoj točnosti u ovome istraživanju ne samo da potvrđuju, već u određenim domenima i nadilaze standardne opsege slaganja koji se u literaturi navode za osnovne crte ličnosti, a koji se obično kreću u rasponu od 0,40 do 0,50 (Kenny i West, 2010). Također, točnost u procjeni psihopatije kod žena itekako je viša od one koja se uobičajeno dobiva čak i za socijalno poželjne i visoko vidljive crte (Kardum i sur., 2022), a ovo je možda u skladu s pretpostavkama evolucijske psihologije i hipotezom da žene imaju razvijenije mehanizme za detekciju asocijalnih signala kod partnera jer su u većem reproduktivnom riziku (Buss, 2024).

Nalazi o meta-točnosti u ovome istraživanju, odnosno visoke korelacije između meta-procjena jednoga partnera i partnerskih procjena drugoga, pružaju snažnu empirijsku podršku pretpostavci da metapercepcije u mračnim dijadama predstavljaju realistične uvide u vlastitu reputaciju, a ne puku projekciju self-koncepta (Schaffhuser i sur., 2014). Visoka meta-točnost i muškaraca i žena jasno se manifestira ne samo u kontekstu Mračne tetrade, već i perfekcionizma. Dobiveni koeficijenti, osobito u domeni psihopatije, značajno nadilaze prosječnu meta-točnost koja se uobičajeno navodi u literaturi (Carlson i sur., 2011; Schaffhuser i sur., 2014). Carlson i suradnici (2011) koriste termin meta-uvida kako bi opisali specifičan oblik samospoznaje koji se odnosi na sposobnost pojedinca da točno prepozna kako ga drugi vide, neovisno o tome kako on vidi samoga sebe. Dok se većina dosadašnjih istraživanja bavila meta-vidom u kontekstu operacionalizacija petofaktorskih modela, studije koje povezuju mračne crte ličnosti i metapercepciju izuzetno su rijetke. Jedan od ključnih izuzetaka jest studija Carlson, Vazire i Oltmanns (2011), koja se bavi fenomenom narcisoidne svjesnosti, odnosno narcističnog meta-realizma. Ovi autori su dokazali da su pojedinci s visokim rezultatima na crti narcizma duboko svjesni slike koju ostavljaju u očima drugih ljudi. Oni posjeduju sposobnost prepoznavanja da ih okolina vidi znatno manje pozitivno nego što oni vide sami sebe.

Ubjedljivo najveći koeficijenti korelacija susreću se u okviru perspektiva samoprocjene i meta-procjene, pri čemu koeficijenti za mračne crte dosežu veoma visoke vrijednosti, poput onih za

sadizam kod muškaraca i narcizam kod žena. Ovako visoka usklađenost konzistentna je s nalazima Schaffhuser i suradnika (2014), koji su na temelju modela Velikih pet također utvrdili da je slaganje samoprocjene i meta-procjene značajno više od bilo kojega drugog indeksa sličnosti ili točnosti. Usprkos visokom stupnju preklapanja, metodološki je važno naglasiti da meta-procjena u ovome istraživanju zadržava status distinktivne perspektive. Konfirmatorne faktorske analize provedene u ranijim studijama jasno pokazuju da trofaktorski modeli, koji razdvajaju samoprocjenu, partnersku procjenu i metapercepciju, pružaju značajno bolji fit podacima nego modeli koji ove perspektive tretiraju kao jedinstven konstrukt. Dodatno, meta-procjena pokazuje značajnu inkrementalnu valjanost. Ona objašnjava jedinstveni dio varijance u zadovoljstvu vezom koji nije pokriven isključivo identitetom (samoprocjenom) ili reputacijom (partnerskom procjenom) (Schaffhuser i sur., 2014).

3.4.4. Akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma

Treća hipoteza podrazumijeva analizu akterskih i partnerskih efekata mračnih crta ličnosti kroz sve perspektive procjene. Promatranje APIM modela dobivenih na temelju samoprocjena opet otkriva jasnu podjelu u okviru konstrukta Mračne tetrade, pri čemu izbor između razlikovnih i nerazlikovnih dijada nerijetko mijenja interpretaciju. Softverska analiza pokazala je da je za sve crte potrebno primijeniti pretpostavku o nerazlikovnim dijadama, što sugerira da se njihovi efekti ne razlikuju s obzirom na spol, s tim da za psihopatiju, sadizam i perfekcionizam to nije bilo moguće provesti kao rezultat ograničenja samoga softvera. Dakle, zbog problema s konvergencijom modela, u okviru ovih triju crta interpretirani su rezultati za razlikovne dijade. U sferi samoprocjene nema značajnih niti akterskih niti partnerskih efekata za narcizam i makijavelizam, što se možda može pripisati težnji ovih profila da kroz grandioznost ili strateški pragmatizam očuvaju pozitivnu sliku o vezi. Psihopatija se izdvaja kao najtoksičnija crta kroz zajednički obrazac i akterskih i partnerskih efekata, u okviru oba kriterija i oba spola, gdje deficit empatije uniformno degradira zadovoljstvo partnera. Najintenzivniji akterski efekti, kako u okviru psihopatije, tako i u okviru sadizma, zabilježeni su kod ženskog spola. Sadizam demonstrira specifičnu spolnu asimetriju, pri čemu je kod žena uočen znatno snažniji negativni akterski efekt na satisfakciju, sugerirajući da sadističke tendencije kod žena nose veći teret unutarnjeg nezadovoljstva. Kada su u pitanju muškarci, zabilježeni su niski, ali stabilni, i akterski i partnerski efekti njihovih sadističkih tendencija. U okviru crte perfekcionizam nisu zabilježeni izravni akterski ili partnerski utjecaji na globalno zadovoljstvo, čime se potvrđuje da su upravo psihopatija i sadizam mračno jezgro koje narušava dijadni balans.

Prelazak s modela samoprocjene na partner-procjenju donosi ključnu kvalitativnu promjenu u razumijevanju relacijske dinamike istraživanja, prije svega u odnosu na crte narcizma i makijavelizma. Kao i u kontekstu samoprocjene, dijade su tretirane kao nerazlikovne onda kada je softver, zbog specifičnih ograničenja, to dopustio. Dakle, dok je u samoprocjeni narcizam bio neznatčan, u partnerskoj procjeni on generira značajan zajednički obrazac (i akterski i partnerski efekti) u okviru jednoga od kriterija, sugerirajući da je percepcija narcizma od strane partnera, a ne sama crta po sebi, ono što narušava dijadnu klimu. Značajni akterski efekti se u okviru partnerskih procjena pojavljuju i u domeni makijavelizma za oba spola, što znači da procjena partnera kao makijavelističnog narušava zadovoljstvo onoga koji tu procjenu obavlja. Psihopatija i sadizam zadržavaju svoju poziciju primarnih čimbenika s još snažnijim koeficijentima, s tim da se kod sadizma ovi efekti očituju samo u okviru muškog spola. Dakle, muška procjena partnerice kao sadistične narušava i njegovo i njezino zadovoljstvo odnosom. Za razliku od crta Mračne tetrade, perfekcionizam i u ovome modelu ostaje bez statističkog utjecaja, čime se dodatno učvršćuje teza da su za dijadnu eroziju primarno odgovorne mračne crte ličnosti, osobito kada postanu vidljive partneru.

Uvođenje metakognitivne perspektive u APIM analizu predstavlja jedan od doprinosa ove studije, s obzirom na to da se u suvremenoj literaturi izuzetno rijetko mogu sresti modeli koji ispituju dijadnu interakciju kroz prizmu unutarnjih reprezentacija tuđeg suda o mračnim crtama. Rezultati akterskih i partnerskih efekata meta-procjena otkrivaju da subjektivno uvjerenje o tome kako nas partner doživljava može biti jednako razorno za odnos kao i same crte po sebi. Za razliku od samoprocijenjenih crta, i ovdje se u kontekstu narcizma generira čist zajednički obrazac akterskih i partnerskih efekata, što sugerira da svijest o tome da smo u partnerovim očima viđeni kao grandiozni narušava bliskost i zadovoljstvo za oba člana dijade podjednako. Kod najmračnijih crta, psihopatije i sadizma, metakognitivni modeli dosljedno zahtijevaju razlikovanje dijada, pri čemu se dosljedni akterski i partnerski efekti uočavaju jedino u okviru ženskog poduzorka, ukazujući na to da su žene znatno osjetljivije na percepciju partnerova negativnog vrednovanja njihova karaktera. Dok makijavelizam u meta-procjeni iskazuje suptilne partnerske efekte na kvalitetu odnosa, perfekcionizam ostaje potpuno bez statističke značajnosti i u ovoj sferi.

Sinteza rezultata APIM analiza kroz tri perspektive procjene potvrđuje treću hipotezu, demonstrirajući da relacijski efekti crta Mračne tetrade nisu statična kategorija, nego dinamičan proces čija destruktivnost raste s razinom interpersonalne vidljivosti i metakognitivne svijesti.

Dok u domeni samoprocjene narcizam i makijavelizam ne ostvaruju efekte na zadovoljstvo partnera, vjerojatno kao rezultat tendencije očuvanja pozitivne iluzije o kvaliteti veze, prelazak na razinu partnerske procjene i meta-procjene otkriva njihovu toksičnost, pri čemu percepcija narcizma od strane partnera generira značajan zajednički obrazac urušavanja satisfakcije za oba člana dijade. Nagla pojava značajnog zajedničkog obrasca u partnerskoj procjeni i meta-procjeni ilustrira interpersonalnu cijenu koju partneri plaćaju čim crta postane relacijski vidljiva, ali donosi i empirijsku potvrdu teza o interpersonalnoj cijeni narcisoidnosti o kojoj raspravljaju Campbell i Foster (2002). S druge strane, stabilna i univerzalna destruktivnost psihopatije i sadizma kroz sve tri perspektive u potpunosti je u skladu s nalazima Jonasona i Krausea (2013) o psihopatiji kao malignom jezgru Mračne tetrade koje se, uslijed osnovnog deficita empatije, ne može neutralizirati obrambenim mehanizmima niti sakriti od partnera. Rezultati meta-procjena predstavljaju možda najinovativniji dio rasprave i pružaju podršku Kennyjevu SRM modelu (1994), sugerirajući da svijest o vlastitom mraku u očima partnera također stvara nezadovoljstvo koje katkad nadilazi samu dispoziciju crte, što je posebno izraženo u ženskom poduzorku.

3.4.5. Efekti sličnosti i razlika u različitim perspektivama procjene

Uvrštavanjem indeksa sličnosti, odnosno razlika u procjenama i trajanja veze kao kontrolnih varijabli u finalne modele, testirana je hipoteza o važnosti perceptualne usklađenosti u mračnim crtama ličnosti za dijadno funkcioniranje. S uvođenjem ovih kovarijata, dijade u okviru svih modela postale su razlikovne, što sugerira da sličnost i razlike u percepciji mračnih crta ličnosti nemaju simetričan efekt na oba partnera. Specifičnost narcizma u ovome istraživanju ogleda se u tome što u osnovnim APIM modelima ovaj konstrukt nije ostvario značajne akterske niti partnerske efekte na zadovoljstvo. Međutim, uvođenjem kovarijata perceptualne sličnosti i razlika te trajanja veze, model je postao osjetljiviji i otkrio značajne negativne akterske efekte primarno kod žena. Ovakav preokret ukazuje na to da narcizam u partnerskim odnosima djeluje kao kontekstualno uvjetovan prediktor, odnosno da se njegov negativni efekt na zadovoljstvo žene ostvaruje tek onda kada se u obzir uzme razina (ne)usklađenosti s partnerovim viđenjem ili trajanje same veze. U pogledu partnerskih efekata, značajnost je zabilježena u dva slučaja, u modelima koji kao kovarijat uzimaju razliku između samoprocjena i meta-procjena. Mali, negativni, ali značajni efekti duljine trajanja veze na opću kvalitetu odnosa u ženskom poduzorku identificirani su u tek nekoliko modela i samo u kontekstu PRQC kriterija,

sugerirajući da protok vremena u mračnim dijadama ne vodi nužno prema adaptaciji, već može djelovati kao čimbenik koji pomalo i postupno nagriza zadovoljstvo u odnosu.

Rezultati Modela 1 u okviru finalnih APIM modela za narcizam otkrivaju važnost kognitivne sličnosti u okviru nekoliko modela: perceptivna točnost žena (samoprocjene muškarca i partnerske procjene žene) na obostrano zadovoljstvo, gdje su identificirani najintenzivniji efekti; perceptivne točnosti muškarca (samoprocjena žene i partnerska procjena muškarca) na zadovoljstvo njegove partnerice; meta-točnosti (usklađenost metapercepcije i partnerske percepcije) u okviru oba spola, ali s različitim efektima. Tako usklađenost između muške meta-procjene i ženske partnerske procjene ima pozitivne efekte na zadovoljstvo žena, dok usklađenost između ženske meta-procjene i muške partnerske procjene ima negativne efekte na zadovoljstvo muškaraca.

Analiza Modela 2 u finalnim APIM modelima za narcizam potvrđuje da perceptualne razlike u narcizmu ne predstavljaju isključivo negativan prediktor zadovoljstva, kako bi se očekivalo, nego produciraju kombinirane efekte ovisno o tome o kojim se perspektivama radi, s tim da jaz u većini modela zapravo ima pozitivne efekte na zadovoljstvo ženskog člana para. Tako su identificirani modeli kod kojih razlike pridonose zadovoljstvu odnosom, i to razlike u stvarnoj sličnosti (u samoprocjenama narcizma) i meta-usklađenosti (u meta-procjenama narcizma) te perceptualna točnost procjene muškarca (samoprocjena žene i procjena njezine ličnosti od strane partnera), ali i razlike u samoprocjeni i meta-procjeni žene, a sve razlike pridonose njezinu zadovoljstvu odnosom. Dalje, jaz u okviru perspektive meta-točnosti muškarca (meta-procjena muškarca i partnerska procjena partnerice) pozitivno se odražava opet na njezino zadovoljstvo. Značajni negativni koeficijenti kovarijata razlika prikazali su se jedino u sklopu razlika između samoprocjene i meta-procjene muškarca, koje se negativno odražavaju na zadovoljstvo kod oba spola.

Rezultati u okviru crte ličnosti narcizma upućuju na to da u mračnim dijadama stabilnost ne proizlazi nužno iz „idealizacije”, ali da je u kontekstu ženskog zadovoljstva ipak prisutan određeni vid distorzije koji ima pozitivne efekte na njezinu sliku odnosa. Finalni APIM modeli za crtu narcizma ukazuju na to da stabilnost dijade ne počiva na uniformnoj točnosti, već na specifičnoj distribuciji kognitivne prozirnosti i neprozirnosti. Rezultati Modela 1 potvrđuju da je ženska perceptualna točnost (usklađenost njezine procjene s partnerovom samoprocjenom) veoma snažan prediktor obostranog zadovoljstva. Ovo sugerira da je za funkcioniranje dijade

ključno da žena „vidi” partnerov narcizam onakvim kakav on jest, što korespondira s nalazima Carlsona i suradnika (2011). Zanimljiva je i dinamika u okviru meta-točnosti muškog i ženskog člana dijade. Dok muška meta-točnost (njegov točan uvid u to kako ga ona vidi) pridonosi njezinu zadovoljstvu, ženska meta-točnost djeluje subverzivno na muško zadovoljstvo. Istodobno, perceptualni jaz u ovoj perspektivi (njezino pogrešno uvjerenje o tome kako je on vidi) zapravo korelira s njezinim većim zadovoljstvom. Razlike u perspektivama (Model 2) dominantno pridonose ženskom zadovoljstvu, što sugerira da ona održava kvalitetu odnosa kroz određeni vid distorzije partnerova viđenja nje. Za razliku od muškarca kojemu je potrebna kognitivna prozirnost radi osjećaja kontrole i validacije, žensko zadovoljstvo u „mračnoj dijadi” opstaje tamo gdje postoji asimetrija: ona zna tko je on (točnost), ali ne zna u potpunosti što on misli o njoj (jaz). Ovaj kognitivni nesklad ne djeluje nužno razorno, nego je moguće da amortizira destruktivni potencijal vlastitog narcizma žene, dopuštajući joj da unutar odnosa zadrži pozitivnu sliku o vlastitoj relacijskoj reputaciji.

Kao i u slučaju narcizma, s ubacivanjem kovarijata u osnovni model makijavelizma, dijade su postale razlikovne. Analiza makijavelizma u završnim modelima potvrđuje da ovaj konstrukt primarno djeluje kroz kognitivne mehanizme usklađenosti, dok osnovni akterski i partnerski efekti, kao i efekti trajanja veze, uglavnom ostaju statistički neznčajni. Specifičan izuzetak jest identificiran značajan negativni akterski efekt kod žena u modelu razlika u meta-procjenama, što sugerira da njezin makijavelizam kvvari njezino zadovoljstvo upravo onda kada postoji kognitivni nesklad u tome kako partneri misle da su percipirani. Rezultati Modela 1 ističu transparentnost u makijavelističkim stavovima i strategijama kao ključ relacijske harmonije. Dok stvarna sličnost u osnovnim dispozicijama i pretpostavljena sličnost od strane žena snažno podižu njezino zadovoljstvo, muškarci svoju vezu procjenjuju kvalitetnijom u slučaju visoke meta-točnosti, što potvrđuje da im točno „čitanje” od strane partnerice osigurava nužan osjećaj kontrole, kao i u slučaju narcizma. Kao i kod narcizma, makijavelizam u Modelu 2 otkriva specifičan efekt, gdje jaz u međusobnim meta-procjenama ima paradoksalno pozitivne efekte, ovaj put na zadovoljstvo muškaraca, sugerirajući da se u ovome kognitivnom neskladu vjerojatno pronalazi prostor za interpersonalnu igru i stratešku prednost. Efekti kovarijata u modelu makijavelizma ukazuju na to da harmonija u mračnim dijadama, barem što se tiče ove crte ličnosti, ne proizlazi iz idealizacije, već iz kognitivne usklađenosti na više razina. Dok stvarna sličnost u crtama ličnosti pruža temelj za osnovnu kompatibilnost (Luo i Klohnen, 2005), još viši efekti pretpostavljene sličnosti (Montoya i sur., 2008) omogućuju partnerima da održe zadovoljstvo kroz kontinuiranu samoverifikaciju identiteta i reputacije.

Uvrštavanjem kovarijata u finalne APIM modele za psihopatiju, dijade su postale razlikovne, čime je omogućena identifikacija specifičnih asimetričnih učinaka koji su u osnovnim modelima ostali maskirani. Analiza akterskih efekata otkriva da ženska psihopatija predstavlja snažan unutarnji izvor nezadovoljstva, dok se partnerski efekti manifestiraju kroz destruktivne efekte muškarčeve crte na ženino zadovoljstvo, ali i nekoliko partnerskih efekata ženske psihopatije, čime se dodatno potvrđuje interpersonalno razorna priroda ovoga konstrukta. Trajanje veze pokazalo se statistički značajnim kroz svega nekoliko modela te su, kao i u prethodnim modelima, zabilježeni niski, ali značajni efekti protoka vremena na žensko nezadovoljstvo. Rezultati Modela 1 ističu važnost kognitivne usklađenosti, pri čemu sličnost u partnerskim i metapercipiranim crtama igra važnu ulogu za žensko zadovoljstvo, dok pretpostavljena sličnost od strane muškarca i ženska točnost u procjeni igraju važnu ulogu za njegovo zadovoljstvo odnosom. Zanimljivo je da i u slučaju psihopatije kongruentnost između meta-procjene i samoprocjene ima negativne efekte na zadovoljstvo odnosom kod žene. Slično ovome, u sklopu Modela 2, gdje kao kovarijat imamo razlike, potvrđuje se da jaz u samoprocjeni i meta-procjeni kod žena ima pozitivne efekte na njezino zadovoljstvo. Paradoksalno, i jaz između samoprocjene i partnerske procjene kod muškaraca (prema oba kriterija) ima pozitivne efekte na zadovoljstvo i muškog i ženskog člana dijade. Tu je i nalaz da razlike u stvarnoj sličnosti (samoprocjenama) imaju pozitivne efekte na žensku procjenu odnosa. Ovakav nalaz sugerira da u prisutnosti visoko impulsivnih crta određena razina perceptualnog nesklada može služiti kao funkcionalni mehanizam očuvanja zadovoljstva, amortizirajući izravan udar partnerovih mračnih dispozicija na subjektivni doživljaj odnosa. Ipak, dualnost u kojoj i sličnosti i razlike u istim perspektivama imaju efekte na zadovoljstvo odnosom implicira da unutar odnosa u kojemu postoji prisutnost psihopatskih crta ličnosti ne postoji jedinstven put prema stabilnosti. Čini se da parovi postižu relacijski balans na dva načina: ili kroz potpunu kognitivnu prozirnost, ili kroz stratešku distancu i perceptualni jaz.

Uvođenjem kovarijata u finalne APIM modele za sadizam, kao i u prethodnim slučajevima, dijade su se pokazale kao razlikovne, što je omogućilo identifikaciju specifičnih obrazaca koji u osnovnim modelima ostaju prikriveni. Rezultati ukazuju na to da ženski sadizam predstavlja dominantno intrapersonalno opterećenje za nositelja crte, s obzirom na dosljedno značajne negativne akterske efekte na oba kriterija zadovoljstva, dok se interpersonalna destruktivnost muškarčeva sadizma primarno manifestira kroz jedan od kriterija u nekoliko modela. Kovarijat trajanja veze pokazao se uglavnom statistički neznačajnim, što sugerira da protok vremena ne

djeluje kao čimbenik adaptacije ili ublažavanja negativnog efekta sadističkih crta na relacijsku dinamiku.

Unutar Modela 1, značajni pozitivni efekti sličnosti u najizraženijoj mjeri, u odnosu na sve dosadašnje modele, uočljivi su u okviru pretpostavljene sličnosti kod muškarca za njegovo zadovoljstvo odnosom, tj. subjektivni osjećaj da je partnerica poput njega pokazuje se ključnim kognitivnim filterom koji omogućuje muškarcu da održi bliskost. Pozitivni efekti sličnosti evidentni su i kada je u pitanju usklađenost muške samopercepcije i metapercepcije, opet za njegovo zadovoljstvo odnosom (što ukazuje na moć samoverifikacije), te točnost ženske meta-procjene, opet za zadovoljstvo njezina partnera, što je zanimljiv nalaz u kontekstu građenja autentičnih odnosa, bez iznenađenja i uz prisutnost interpersonalne kontrole.

Model 2 otkriva kompleksnu ulogu kognitivnog jaza u procjeni sadističkih crta. Marginalno značajnim za muško nezadovoljstvo pokazuje se jaz u stvarnoj sličnosti u sadizmu te meta-procijenjenoj sličnosti. Neusklađenost ženske samoprocjene i muške procjene partnerice također se pokazuje važnom za muško nezadovoljstvo, kao i jaz u samoprocjeni i meta-procjeni njegove partnerice, što govori u prilog tome da nedostatak uvida u vlastitu reputaciju narušava stabilnost relacijskog sustava. Ženska meta-točnost, odnosno neusklađenost između partneričine meta-procjene i njegove procjene partnerice, pokazala se značajnom i za njegovo i za njezino nezadovoljstvo odnosom. Za razliku od crte narcizma, gdje jaz katkad može imati protektivnu funkciju, kod sadizma neusklađenost u ženskoj meta-točnosti, odnosno razlika između toga kako ona misli da je viđena i kako je partner zaista vidi, postaje univerzalan izvor nezadovoljstva za oba partnera. Ovakav obrazac sugerira da unutar sadističkih relacija bilo kakva iskrivljenja ne predstavljaju štit, već destabilizirajući čimbenik koji onemogućuje uspostavljanje predvidljive interpersonalne kontrole.

Akterski i partnerski efekti osnovne crte perfekcionizam, s uvrštavanjem kovarijata, u svim perspektivama ostaju statistički neznačajni, što ukazuje na to da perfekcionizam na zadovoljstvo ne utječe izravno, već primarno kroz stupanj sličnosti ili razlikovnosti partnera. Prvi kovarijat uvršten u model, trajanje veze, pokazao se statistički neznačajnim, sugerirajući da protok vremena nema efekte na relacijsku dinamiku u ovim dijadama. Rezultati Modela 1 u okviru perfekcionizma najdominantniji su, pokazujući da su stvarna i pretpostavljena sličnost u gotovo svim promatranim perspektivama procjene, od osnovnih samoprocjena do kompleksnih meta-procjena, snažan i univerzalan prediktor većeg zadovoljstva odnosom za

oba partnera, što potvrđuje da perfekcionistačke dijade relacijsku stabilnost temelje na visokoj kognitivnoj prozirnosti i samoverifikaciji. Manje dominantnih efekata uočeno je u okviru Modela 2, gdje su kao kovarijat uvrštene razlike između partnera u procjenama perfekcionizma. Dok sličnost u većini slučajeva vodi prema višem zadovoljstvu, značajni efekti razlika u specifičnim perspektivama (poput one između vlastite i partneričine meta-procjene kod muškaraca, ili između samoprocjene muškarca i partnerske procjene njegove partnerice) sugeriraju da muškarci u ovim dijadama mogu crpiti određeno zadovoljstvo iz perceptualnog nesklada, dok kod žena svaki vid odstupanja od usklađenosti procjene perfekcionizma kvvari doživljaj kvalitete odnosa.

Sveobuhvatna analiza finalnih APIM modela potvrđuje da se relacijska dinamika unutar mračnih dijada ne može potpuno razumjeti bez sagledavanja sličnosti i razlika unutar procjenjivanih crta ličnosti. Tek uvrštavanjem indeksa sličnosti i razlika u procjenama, kao i trajanja veze kao kontrolnih varijabli, dijade su u svim promatranim modelima postale razlikovne. Ova metodološka osjetljivost otkrila je asimetrične kognitivne puteve koji sugeriraju da mrak ličnosti na zadovoljstvo nema uniformne efekte, već djeluje kroz složenu interakciju percepcija identiteta i reputacije.

Kroz sve promatrane crte identificiran je dosljedan obrazac u kojemu mračne crte kod žena primarno djeluju kroz snažan negativni akterski efekt. To ukazuje na to da su ove crte za žene dominantno intrapersonalni teret koji umanjuje njihovo vlastito zadovoljstvo, dok se kod muškaraca efekti češće manifestiraju interpersonalno. Partnerski efekti najizraženiji su kod psihopatije, gdje muškarčeva impulsivnost ima izravne i razorne efekte na ženino zadovoljstvo, dok kod ostalih crta mrak djeluje suptilnije, preko medijatora. Zanimljivo je primijetiti da kod narcizma i makijavelizma, onih možda manje mračnih crta u odnosu na dvije preostale članice Mračne tetrade, značajni efekti izostaju u osnovnim postavkama te se izoliraju tek nakon uvrštavanja kontrolnih varijabli. Kovarijat trajanja veze pokazao se, ipak, uglavnom statistički neznajčajnim; blago urušavanje zadovoljstva tijekom vremena zabilježeno je tek u nekoliko modela u okviru mračnih crta ličnosti kod žena. Unutar Modela 1 stvarna sličnost pokazala se kao važan prediktor zadovoljstva, osobito kod perfekcionizma i makijavelizma. Kada je u pitanju pretpostavljena sličnost, uz makijavelizam i perfekcionizam, u kontekstu sadizma muškarac svoje zadovoljstvo temelji na radikalnoj projekciji vlastitih crta na partnericu i samoverifikaciji identiteta, gdje svako kognitivno iznenađenje narušava osjećaj kontrole. Ovi nalazi podržavaju tezu Carlsona (2011) da pojedinci nositelji mračnih crta ličnosti teže tomu

da budu prepoznati u skladu sa svojom stvarnom reputacijom, radije nego da budu idealizirani. Kada je u pitanju Model 2, razlike u stvarnoj sličnosti (nesklad samoprocjena) i razlike u perceptualnoj točnosti (jaz između vlastite slike i partnerova viđenja) pokazale su se kao protektivni čimbenici isključivo kod narcizma i psihopatije, gdje pridonose većem zadovoljstvu žene, dok kod sadizma svaki jaz u ovim bazičnim procjenama kviri doživljaj kvalitete odnosa, osobito kod muškaraca. Perspektiva meta-točnosti (razlika između MP i PP) nudi najjasniji uvid u stratešku prirodu mračnih dijada: dok kod narcizma i psihopatije ovaj jaz korelira s većim zadovoljstvom žene (i oba partnera kod psihopatije), kod makijavelizma on pronalazi prostor za zadovoljstvo muškarca, sugerirajući da mu određena kognitivna neprozirnost omogućuje održavanje interpersonalne igre. Nasuprot tome, kod sadizma je upravo ženska meta-netočnost identificirana kao univerzalan izvor nezadovoljstva za oba partnera, što ukazuje na to da unutar ove crte kognitivni nesklad ne može služiti kao štit, već isključivo kao čimbenik koji onemogućuje predvidljivu kontrolu.

Integracija nalaza ovoga istraživanja s postojećom literaturom ukazuje na to da kovarijati sličnosti, odnosno razlika, u perspektivama procjene ličnosti predstavljaju važne moderatore mračne dinamike unutar dijada. Dok prethodne studije (Kardum i sur., 2024; Ye i sur., 2016) naglašavaju izravne akterske i partnerske efekte mračnih crta, rezultati ove studije sugeriraju da je taj efekt u velikoj mjeri posredovan kognitivnim mapama partnera.

3.4.6. Doprinosi i ograničenja

Nakon ovih velikih grupa rezultata, vrijedi se osvrnuti na doprinose i ograničenja Studije 2. Ova studija, kao i Studija 1, predstavlja značajan istraživački iskorak jer za cilj ima odmak od promatranja mračnih crta ličnosti kao statičnih atributa pojedinca. Umjesto toga, vidi ih kao dinamičke kognitivne procese unutar dijade. Uvođenje metapercepcije uz samoprocjenu i partner-procjenu omogućilo je ispitivanje transparentnosti i prozirnosti u partnerskim relacijama, što do sada u okviru Mračne tetrade nije rađeno na sustavan način. Metapercepcija je i dalje nedovoljno ispitana perspektiva promatranja ličnosti, a cilj Studije 2 bio je, među ostalim, dovesti ovu perspektivu u relaciju sa samoprocjenom i partner-procjenom te dodatno istražiti njezinu inkrementalnu valjanost u odnosu na mračne crte ličnosti i zadovoljstvo odnosom. Nadalje, metodološki, rad uvodi inovativan pristup kroz proširene APIM modele koji integriraju tri perspektive procjene i dva kovarijata. Uvođenjem kovarijata u APIM modele dolazi se do vrijedne spoznaje da su osnovni modeli često nedovoljno osjetljivi za detekciju

efekata nekih crta ličnosti, kao što su narcizam ili perfekcionizam, te da tek s uvođenjem sličnosti/razlika kao kovarijata dijade postaju razlikovne, otkrivajući skrivenu asimetriju spolova, što je važna informacija za buduće radove u okviru ovoga domena.

Možda se glavni doprinos ove studije ogleda u identifikaciji kognitivne arhitekture mračnih dijada, pri čemu se čini da zadovoljstvo odnosom u prisutnosti mračnih crta ličnosti i perfekcionizma ne ovisi isključivo o intenzitetu samih dispozicija, već i o specifičnoj dinamici između perceptualne sličnosti i perceptualnog štita. Teorijski, istraživanje jasno diferencira narcizam i psihopatiju, unutar kojih kognitivni jaz može služiti kao adaptivni mehanizam relacijskoga preživljavanja (osobito za žene), od sadizma i perfekcionizma, gdje neusklađenost kognitivnih mapa može voditi urušavanju slike odnosa, čime se pruža snažna empirijska podrška teoriji samoverifikacije u nesvakidašnjim interpersonalnim kontekstima. Dodatni doprinos studije se, dakle, ogleda u rasvjetljavanju uloge subkliničkog sadizma i osobno orijentiranog perfekcionizma, crta koje su u dosadašnjim dijadnim istraživanjima često ostajale u sjeni primarne Mračne trijade. Kako se čini da kognitivna neusklađenost partnera katkad može biti razornija od same mračne ličnosti, što je za kliničku praksu korisna informacija, fokus bi se u specifičnim kontekstima partnerske psihoterapije mogao staviti na restrukturiranje i preispitivanje meta-procjena ličnosti te predikcija o tome kako nas partner vidi. Praktične implikacije ovih nalaza, dakle, sugeriraju da bi se fokus u kliničkom radu s parovima mogao pomaknuti s pokušaja modifikacije osnovnih dispozicija partnera na restrukturiranje njihovih meta-procjena, ili ga barem proširiti na ove aspekte.

Uz teorijske i metodološke doprinose, nužno je uvažiti i metodološka ograničenja istraživanja, prvenstveno transverzalni (krossekcijski) nacrt koji onemogućuje donošenje čvrstih zaključaka o uzročno-posljedičnim vezama unutar kognitivnih mapa partnera. Kao adekvatna alternativa ovome ograničenju, buduća bi se istraživanja trebala usmjeriti na longitudinalne nacрте kroz praćenje parova u više vremenskih točaka, što bi omogućilo jasnije definiranje smjera utjecaja kroz vrijeme. Nadalje, iako se uzorak od 137 dijada smatra adekvatnim, on možda nije posjedovao dovoljnu statističku snagu za detekciju slabijih partnerskih efekata kod crta poput narcizma ili makijavelizma, što sugerira potrebu za još većim obuhvatom parova u budućim studijama. Nadalje, identificirana restrikcija raspona i efekt „stropa” na varijablama zadovoljstva ukazuju na prisutnost pristranosti zadovoljnih parova (Karney i Bradbury, 1995), dok isključivo oslanjanje na mjere osobnoga umjesto dijadnog perfekcionizma može ograničiti uvid u specifične interpersonalne zahtjeve ove crte. Iako je uvođenje partnerskih i meta-

procjena u ovoj fazi značajno unaprijedilo uvid u kognitivnu dinamiku i smanjilo utjecaj „slijepe mrlje” (Vazire, 2010), ponovno osnovno oslanjanje na samoprocjene za mračne dispozicije i dalje ostavlja prostor za efekte socijalne poželjnosti, što ukazuje na to da buduća istraživanja trebaju težiti, s jedne strane, longitudinalnom nacrtu, a s druge, integraciji objektivnijih bihevioralnih indikatora unutar kognitivnog prostora dijade. Iako su primijenjeni APIM modeli pružili dragocjen uvid u akterske i partnerske efekte, jedno od ograničenja studije odnosi se na pretpostavku linearnosti ovih efekata. Budući da razlike na niskim razinama mračnih crta i ekstremno visokim rezultatima vjerojatno nemaju isti funkcionalni značaj za odnos, buduća bi istraživanja trebala razmotriti primjenu Dijadne metode odzivnih površina (engl. *Dyadic Response Surface Analysis*, DRSA, Schönbrodt i sur., 2018). Ova metodologija omogućila bi preciznije ispitivanje nelinearnih efekata (ne)podudaranja partnera kroz trodimenzionalni prikaz površina odgovora, čime bi se jasno identificiralo je li za zadovoljstvo važna sama apsolutna razina mračnih crta ili specifičan stupanj (ne)usklađenosti između partnera.

4. Generalna rasprava

Sinteza nalaza Studije 1 i Studije 2 ukazuje na to da se mračne dijade formiraju kroz specifične mehanizme inicijalnoga aktivnog uparivanja, pri čemu ta inicijalna sličnost partnera, osobito u domeni sadizma i makijavelizma, predstavlja stabilnu intersubjektivnu realnost, a ne artefakt vremena ili socijalnog okruženja. Dok Studija 1 potvrđuje da partneri ulaze u odnos s već usklađenim razinama mračnih crta, Studija 2 otkriva da stabilnost ovih veza počiva na strateškoj distribuciji kognitivne prozirnosti i neprozirnosti. Dok je za očuvanje relacijskog mira kod sadizma i perfekcionizma nužna visoka prozirnost i samoverifikacija, rezultati za narcizam i psihopatiju ukazuju na važnost perceptualnog jaza kao funkcionalnog alata. Za razliku od Mračne tetrade, perfekcionizam ostaje relacijski „nevidljiv” pri odabiru partnera, što dodatno naglašava da su eksploatatorske i mračnije crte ličnosti primarni organizacijski principi koji zahtijevaju kreiranje zajedničke mračne realnosti. Nalazi provedenih studija nedvosmisleno, dakle, potvrđuju da je pozitivna asortativnost u domeni mračnih crta ličnosti empirijski potvrđena činjenica. Zanimljivo je da se ovaj fenomen, koji je uglavnom identificiran u kontekstu frekventno mjerenih crta ličnosti, poput onih iz Petofaktorskog modela (McCrae i sur., 2008; Watson i sur., 2004), podjednako snažno, a u nekim domenima i snažnije, manifestira i kod socijalno nepoželjnih karakteristika. Dok literatura konzistentno izvještava o sličnosti partnera u pogledu osnovnih dispozicija (Buss, 1984), provedene studije se nadovezuju na novija istraživanja (Jonason i sur., 2015; Kardum i sur., 2017) koja ukazuju na to da mračne crte ličnosti posjeduju vlastitu, specifičnu, asortativnu moć. Činjenica da se sličnost u Mračnoj tetradi detektira kroz tri različite perspektive procjene (samoprocjena, partner-procjena i metapercepcija) sugerira da „mrak” nije samo individualna patologija, već princip koji vodi selekciji partnera s istim moralnim kompasom, čime se potvrđuje izreka: „Svaka ptica svome jatu leti” (engl. *Birds of a feather flock together*).

Nalazi obje studije konzistentno ukazuju na još jednu važnu pravilnost, a ona se odnosi na potpuni izostanak asortativnog uparivanja u domeni perfekcionizma. Dok Mračna tetrada pokazuje sličnost kroz sve perspektive procjene, korelacije između partnera za osobni perfekcionizam ostaju statistički neznačajne u obje studije. Ovakav rezultat, iako u suprotnosti s nekim ranijim nalazima (Stoeber, 2012), snažno podržava tezu da težnja prema savršenstvu ne služi kao primarni interpersonalni filter pri odabiru partnera. Može se zaključiti da je

perfekcionizam, za razliku od mračnih crta, primarno intrapsihički konstrukt koji, unatoč svojoj vidljivosti u dijadi, nema istu moć u procesu inicijalne selekcije. Gore spomenuti izreka „Svaka ptica svome jatu leti”, dakle, u ovim studijama nije univerzalno primjenjiva na sve crte ličnosti, već je specifično povezana s onim aspektima karaktera koji izravno oblikuju interpersonalnu dinamiku i moralni prostor veze, što mračne crte čine, a osobni perfekcionizam očito ne. U budućim istraživanjima bilo bi od iznimnog značaja ispitati ulogu dijadnog perfekcionizma, koji podrazumijeva nerealna očekivanja od partnera i percipirani pritisak partnera na vlastito funkcioniranje (Stoeber, 2012). Moguće je da se mehanizam pozitivne asortativnosti kod perfekcionizma ne aktivira na razini osobnih standarda, već na razini relacijskih zahtjeva. Uz izravnu asortativnost, uočeni su i značajni koeficijenti unakrsne asortativnosti (engl. *cross-trait assortment*), koji ukazuju na to da se partneri u mračnim dijadama ne biraju samo na temelju sličnosti u identičnim crtama, već i na temelju intenziteta različitih crta Mračne tetrade. Iako ovaj problem nije bio dio ovoga rada, ovakvi nalazi sugeriraju postojanje šireg „mračnog jezgra” koje djeluje kao magnet, tako da pojedinci sa visokim rezultatima na jednoj mračnoj crti pokazuju tendenciju prema uparivanju s partnerima koji imaju visoke skorove na bilo kojoj drugoj dimenziji Mračne tetrade. Dakle, uz ispitivanje sličnosti na identičnim crtama, buduća bi istraživanja trebala staviti snažniji fokus na fenomen unakrsne (*cross-trait*) asortativnosti unutar mračnih dijada.

Sinteza rezultata t-testova kroz obje studije otkriva složenu spolnu dinamiku u kojoj početna dispozicijska asimetrija u Studiji 1 (u svim crtama ličnosti osim u narcizmu) postupno ustupa mjesto visokoj interpersonalnoj i metakognitivnoj konvergenciji unutar dijade (Studija 2), gdje se u drugoj studiji razlike neutraliziraju kroz prizmu partner-procjene, sugerirajući da partneri, bez obzira na spol, jedno drugo vide kroz ujednačene kognitivne sheme. Za razliku od Studije 1, razlike između muških i ženskih ispitanika statističku su značajnost doseglye jedino u domeni psihopatije, s obzirom na samoprocjenu i s obzirom na meta-procjenu, pri čemu muški ispitanici sebe procjenjuju, ali i način na koji ih njihova partnerica vidi, višima u ovome domenu. Posebno je zanimljiv fenomen metakognitivnog pesimizma, gdje partneri (osobito muškarci kod psihopatije) percipiraju vlastitu reputaciju mračnijom nego što je njihov self-koncept ili stvarna procjena partnera. Ovo se možda može interpretirati kao određeni vid obrambenog mehanizma koji zadovoljava potrebu za samoverifikacijom, ali potencijalno i kao vid kognitivne distorzije motivirane negativnim signalima koje dobivaju od partnera, a koji imaju veću težinu u svijesti procjenjivača nositelja mračnih crta ličnosti od onih uobičajeno pozitivnih ili neutralnih povratnih informacija (Baumeister i sur., 2001; Rauthmann, 2012).

Provedene t-test analize poslužile su kao uvod u Akter-partner modele međuovisnosti (APIM) u kojima su testirani akterski i partnerski efekti mračnih crta ličnosti na zadovoljstvo kod oba partnera, prvo i jedino kroz samoprocjenu (u Studiji 1), a onda i kroz partnersku i meta-procjenju (u Studiji 2). Usporedba APIM analiza kroz samoprocjenu u dviju studijama otkriva evoluciju od jasno spolno diferenciranih efekata prema kompleksnijoj, ali kognitivno usklađenijoj dinamici nezadovoljstva. Dok prva studija identificira muškarce kao primarne „nositelje” negativnih efekata (primarno akterskih, ali i partnerskih isključivo u kontekstu narcizma i sadizma), druga studija ukazuje na to da mračne crte (posebno sadizam i psihopatija) postaju relacijski teret za oba spola, te identificira akterske i partnerske efekte za oba spola u okviru ovih domena ličnosti. Ovo je u skladu s nalazima Karduma i suradnika (2017) koji ističu da, iako muškarci u prosjeku postižu više rezultate, efekt ovih crta na kvalitetu veze postaje recipročan u parovima sa sličnim profilima. Zanimljiv nalaz jest i da makijavelizam gubi svoju prediktivnu moć u drugoj studiji, kao i to da efekti perfekcionizma praktički ne postoje ni u jednoj od studija. Makijavelizam, kao strateška crta, u zrelih vezama može postati „kognitivno nevidljiv” u samoprocjeni, ali ostati prisutan u metapercepciji (tome kako partneri manipuliraju informacijama). Nadalje, nalazi iz domena perfekcionizma u obje studije u skladu su s nalazima McCrae i suradnika (2008) koji ukazuju na to da crte slične savjesnosti imaju najslabiju i najnekonzistentniju vezu s kvalitetom braka u usporedbi s interpersonalnim antagonizmom.

Kada se u APIM modele unesu partnerski procijenjene crte ličnosti, slika relacijskoga zadovoljstva u Studiji 2 postaje jasnija i empirijski snažnija u usporedbi s modelima samoprocjene. Ova perspektiva otkriva da su interpersonalne impresije o mračnim crtama često bolji prediktori nezadovoljstva nego što su to unutarnji doživljaji samih nositelja tih crta. Pojavljuju se značajni efekti akterski i partnerski procijenjenog narcizma, te akterski efekti makijavelizma za oba spola. Akterski za oba spola te partnerski efekti na zadovoljstvo muškarca ostaju evidentni u domeni psihopatije, dok se u okviru sadizma značajni efekti pronalaze samo u odnosu na muški spol, što znači da partnerova procjena njegove partnerice kao sadistične ima negativne efekte na obostrano zadovoljstvo. Ovo ukazuje na to da dok se s vlastitim mračnim crtama možda i možemo nositi (pogotovo u domenama makijavelizma i djelomično narcizma), mrak koji percipiramo kod partnera jest onaj koji ostvaruje sveobuhvatnije efekte na vezu. Kao i u prethodnim modelima, perfekcionizam (čak i kada ga procjenjuje partner) ne objašnjava varijansu zadovoljstva. Studije poput onih koje su proveli South i suradnici (2003) ukazuju na to da kod parova s izraženim antisocijalnim crtama ne postoji „obrambena idealizacija”, dok snažni akterski efekti u okviru partnerskih procjena idu

u prilog tomu da čim partner percipira mrak, on se izravno odražava na zadovoljstvo. Ovo je u kontekstu oba spola posebno vidljivo kod psihopatije, koja prema prethodnim istraživanjima ima najkonzistentniji negativni partnerski i akterski efekt na kvalitetu veze (Ye i sur., 2016). Analiza APIM modela zasnovanih na meta-procjeni pokazuje da metakognicija o vlastitim mračnim crtama nije samo pasivna slutnja, već aktivan prediktor relacijskoga nezadovoljstva, često snažniji od same samoprocjene, pogotovo kod žena. Svi dobiveni akterski i partnerski efekti (u kontekstu svih crta osim perfekcionizma) ukazuju na to da su i žene i njihovi partneri nezadovoljniji onda kada žena misli da je partner procjenjuje mračnijom na crtama Mračne tetrade, što se naslanja na već spomenuti metakognitivni pesimizam.

Dakle, analiza APIM modela kroz tri različite perspektive još jednom ukazuje na to da mračne crte ličnosti nisu statični tereti primarno za nositelja osobine, već dinamički kognitivni procesi. Dok se u samoprocjeni mrak često kognitivno amortizira, on postaje relacijski razoran onoga trenutka kada prijeđe u interpersonalni prostor. Ovo može ukazivati na to da spomenuta intersubjektivna prozirnost može služiti kao mač s dvije oštrice. S jedne strane ona omogućuje inicijalno prepoznavanje i samoverifikaciju, ali istodobno onemogućuje zaštitne mehanizme idealizacije, ostavljajući partnere ogoljene pred međusobnim uvidima u njihovu mračnu prirodu. Zaključno, interpretacija APIM modela zasnovanih na meta-procjeni predstavlja jedan od najinovativnijih dijelova ovoga istraživanja, s obzirom na to da u literaturi o mračnim crtama ličnosti gotovo u potpunosti izostaju empirijski podaci o ovome fenomenu.

Analiza efekata sličnosti i razlikovanja u prvoj studiji potvrđuje da mračne crte ličnosti i perfekcionizam kroz različite kanale ostvaruju efekte na relacijsku dinamiku. Dok je kod perfekcionizma sličnost partnera apsolutni preduvjet zadovoljstva, s vrlo visokim koeficijentima u okviru obje mjere i oba spola, kod Mračne tetrade mehanizmi razlikovanja služe kao ravnopravni relacijski destabilizatori. Niski efekti razlikovanja u narcizmu za žensko te nešto viši u sadizmu za muško zadovoljstvo u prvoj studiji sugeriraju da u mračnim dijadama nije sličnost ta koja je izvor blagostanja, već je razlikovanje izvor stresa, što je u skladu s nalazima Karduma i sur. (2024). Uvođenje proširenih APIM modela u Studiji 2 omogućilo je metodološki iskorak kroz uvrštavanje indeksa sličnosti i razlika ne samo u samoprocjeni, već i kroz partnersku i metapercepciju, potvrđujući efekt da sličnost u perfekcionizmu unutar dijada funkcionira kao važan stabilizator odnosa. Dok mračne crte ličnosti pokazuju osjetljivost uglavnom na efekte razlika, modeli koji obuhvaćaju sličnost u perfekcionizmu i u drugoj studiji ostvaruju veoma visoke koeficijente, što sugerira da usklađenost osobnih standarda djeluje kao

kognitivni „štit” koji parovima omogućuje zajedničku validaciju visokih očekivanja. Ovakvi nalazi ukazuju na to da, iako se partneri ne biraju primarno prema ovoj crti, njihova naknadna usklađenost u pogledu perfekcionizma – kako u onome što misle o sebi, tako i u onome što vjeruju da partner misli o njima – značajno pridonosi relacijskom zadovoljstvu.

Dok se nalazi o efektima jaza u narcizmu za žensko zadovoljstvo razlikuju u dviju studijama, oba istraživanja nedvosmisleno ukazuju na to da sadizam predstavlja primarnu domenu muške relacijske osjetljivosti, gdje se dispozicijska asimetrija u korist muškaraca iz prve studije te percepcija diskrepancije između vlastite mračne realnosti i partneričine procjene (i djelomično samoprocjene) pokazuje kao važan čimbenik pada zadovoljstva. Ovakva muška osjetljivost na razlikovanje u sadizmu može se interpretirati kao potreba za mehanizmom koji oslobađa od moralne samoregulacije, a u skladu s nalazima Buckelsa i suradnika (2013) potvrđuje da sadizam, kao interpersonalno najteža crta, zahtijeva specifičnu vrstu dijadne sinkronizacije. Dok rezultati Modela 1 potvrđuju Carlsonovu (2011) tezu o samoverifikaciji, prema kojoj nositelji mračnih crta teže tomu da budu prepoznati u skladu sa svojom stvarnom reputacijom – što se posebno ogleda u značaju ženske točnosti za obostrano zadovoljstvo kod narcizma i muške meta-točnosti kod makijavelizma – Model 2 otkriva paradoksalnu i adaptivnu funkciju kognitivnog jaza. Specifično, u drugoj studiji, postojanje perceptivnih razlika kod narcizma i psihopatije služi kao funkcionalni „štit” koji ženama omogućuje održavanje relacijskoga zadovoljstva unatoč emocionalnoj hladnoći partnera, dok kod makijavelizma taj jaz muškarcima osigurava nužan prostor za stratešku igru. Nasuprot tome, kod sadizma i djelimično perfekcionizma kognitivna neusklađenost djeluje destabilizirajuće, narušavajući predvidljivost i interpersonalnu kontrolu koje su u ovim dijadama imperativ za očuvanje relacijskog mira.

Ovakvi nalazi pružaju empirijsku potvrdu da u mračnim dijadama relacijska stabilnost ne počiva na jednostavnom izboru između realizma i iluzije, već na njihovoj strateškoj distribuciji. Činjenica da točnost u procjeni (Model 1) predviđa veće zadovoljstvo sugerira da ovi parovi značajan dio stabilnosti crpe iz interpersonalne predvidljivosti, što je u skladu s nalazima da parovi često mijenjaju toplinu za kontrolu kako bi navigirali kroz odnos bez nerealnih očekivanja. Međutim, rezultati Modela 2 ukazuju na to da teza o važnosti idealizacije (Murray i sur., 1996) nije u potpunosti odbačena, već je redefinirana kroz perceptualni jaz u određenim perspektivama procjene i u kontekstu specifičnih crta ličnosti.

Dok je kod „svijetlih” crta poput perfekcionizma važna kognitivna prozirnost, kod narcizma i psihopatije javlja se specifičan vid obrambene distorzije. Nalaz da jaz u ženskoj meta-točnosti pridonosi njezinu zadovoljstvu sugerira da ona ne idealizira partnera (jer ga točno procjenjuje), već idealizira vlastitu reputaciju u njegovim očima. Ova selektivna „iluzija” služi kao kognitivni štit koji omogućuje očuvanje zadovoljstva tamo gdje bi potpuna prozirnost i suočavanje s partnerovim hladnim viđenjem njezine ličnosti bilo razorno. Dakle, mračne dijade ne odbacuju idealizaciju u potpunosti, već je koriste dozirano: moguće je da prozirnost služi za kontrolu partnera, dok perceptualni jaz omogućuje nužnu dozu subjektivnog uljepšavanja vlastite pozicije unutar odnosa.

Analiza pretpostavljene sličnosti otkriva da unutarnje uvjerenje o usklađenosti s partnerom predstavlja snažan psihološki stabilizator, pri čemu efekti variraju od specifičnih spolnih preferencija do univerzalne važnosti perfekcionizma. Dok žensko zadovoljstvo značajno ovisi o pretpostavljenoj sličnosti u makijavelizmu, kod muškaraca taj mehanizam dominira u domeni psihopatije, gdje i pretpostavljena sličnost i, paradoksalno, pretpostavljeno razlikovanje pridonose obostranom zadovoljstvu, sugerirajući nešto kompleksniju kognitivnu mapu i dinamiku unutar konstrukta psihopatije. Najsnažniji efekti detektirani su kod muškaraca u domeni sadizma, gdje njihovo zadovoljstvo u najvećoj mjeri ovisi o pretpostavci da partnerica dijeli njihove mračne impulse, dok se u sferi perfekcionizma uočava potpuna simetrija u okviru spolova, jer pretpostavljena sličnost od strane oba spola konzistentno vodi prema višem obostranom zadovoljstvu. Ovi nalazi sugeriraju da je „osjećaj bivanja sličnim” ključna kognitivna komponenta koja omogućuje partnerima u mračnim dijadama da održe stabilnost, bez obzira na razinu stvarne podudarnosti njihovih osobina. Empirijska potvrda ovakvih nalaza može se naći u radovima Montoye i suradnika (2008), koji metaanalitički dokazuju da je percipirana sličnost superioran prediktor zadovoljstva u odnosu na stvarnu podudarnost partnera. U specifičnoj domeni mračnih crta, Kardum i suradnici (2017, 2022) dodatno pojašnjavaju da ovaj kognitivni mehanizam služi kao stabilizator koji omogućuje partnerima validaciju mračnih impulsa. Nalazi o metaperceptivnoj usklađenosti sugeriraju da u mračnim dijadama ne postoji univerzalan imperativ za realističnim meta-uvikom. Dok muška metaperceptivna točnost u narcizmu i makijavelizmu zaista pridonosi stabilnosti (osiguravajući njezino zadovoljstvo kod narcizma, a njegovo kod makijavelizma), dinamika kod žena bitno je drugačija. U domenima narcizma i psihopatije, perceptualni jaz, odnosno odsustvo točnog uvida u to kako ih partner vidi, služi kao funkcionalni mehanizam koji povećava žensko zadovoljstvo. Nasuprot Carlsonovoj (2011) tezi o univerzalnoj koristi meta-uvika, ovi nalazi

sugeriraju da selektivna kognitivna „neprozirnost” možda kod žena djeluje kao štit od partnerove emocionalne hladnoće.

Iako je trajanje veze ostvarilo kontinuirano mali, ali statistički značajan doprinos u prvoj te u nekoliko modela i u drugoj studiji, veoma niski koeficijenti sugeriraju da protok vremena ima minimalnu praktičnu ulogu u predviđanju relacijskoga zadovoljstva u mračnim dijadama. Ovakvi rezultati ukazuju na to da se stabilnost i kvaliteta odnosa u prisutnosti mračnih crta ličnosti primarno mobiliziraju kroz kognitivne mehanizme usklađenosti i perceptualne distorzije, a ne kroz procese vremenske adaptacije ili habituacije na partnerove dispozicije.

Nakon promatranja glavnih nalaza i sinteze rezultata dobivenih u ove dvije studije, moglo bi se reći da se glavni znanstveni doprinos ovih istraživanja ogleda u identifikaciji specifične dinamike mračnih dijada, pri čemu se stabilnost odnosa u prisutnosti Mračne tetrade i perfekcionizma ne promatra kao ishod statičnih dispozicija, već kao rezultat balansa između transparentnosti i otvorenosti u izražavanju i perceptualnog štita. Metodološki iskorak ostvaren je primjenom proširenih APIM modela koji integriraju tri perspektive procjene – samoprocjenu, partner- i metapercepciju – čime je omogućeno ispitivanje inkrementalne valjanosti i specifičnih obrazaca djelovanja vjerovanja o vlastitoj reputaciji, što do sada u okviru Mračne tetrade nije bilo toliko zastupljeno. Rezultati ukazuju na važnu konceptualnu distinkciju između efekata sličnosti i razlika, potvrđujući da u mračnom kontekstu odsustvo efekata razlike ne podrazumijeva nužno prisutnost efekata sličnosti. Teorijski, rad pruža potvrdu važnosti selektivne intersubjektivne predvidljivosti. Dok partneri stabilnost crpe iz mračnog realizma i samoverifikacije kada je u pitanju uvid u partnerovu ličnost, rezultati istodobno otkrivaju da su pozitivne distorzije i dalje ključne u domeni vlastite relacijske reputacije. Specifično, kod narcizma i psihopatije, perceptualni jaz (netočnost) u meta-procjenama služi kao kognitivni štit za žene. Poseban doprinos predstavlja rasvjetljavanje subkliničkog sadizma kao primarnog domena muške relacijske osjetljivosti, gdje svaka kognitivna neusklađenost vodi prema urušavanju slike odnosa. Na kraju, vrijedi se osvrnuti na nalaze u domeni i dalje nedovoljno osvijetljene osobine perfekcionizma. Sudeći prema studijama u ovome istraživanju, perfekcionizam, barem ovako predstavljen, nije „mračna crta” u klasičnom, antisocijalnom smislu, ali jest dijadno prepoznata i važna crta. Iako inicijalni izbor partnera ne ovisi o prepoznatosti ove crte ličnosti, doprinos perfekcionizma stabilnosti mračnih dijada ogleda se u tome što on služi kao određeni vid kognitivnog stabilizatora. Perfekcionizam je polje na kojemu parovi, unatoč svome mraku, mogu postići visoku sinkronizaciju koja

ublažava destruktivne efekte ostalih dispozicija, uz pomoć kojega partneri uspijevaju izgraditi funkcionalan zajednički identitet kroz usklađenost standarda.

Praktične implikacije proizašle iz obje studije sugeriraju zaokret u kliničkom i psihoterapijskom radu s mračnim dijadama, pomičući fokus s pokušaja modifikacije osnovnih dispozicija i vjerovanja na restrukturiranje kognitivnih mapa i meta-procjena partnera. Rezultati prve studije naglašavaju važnost prepoznavanja sadizma kao kritičnog čimbenika rizika i muške relacijske osjetljivosti, gdje nedostatak dijadne sinkronizacije u ovoj crti može biti indikator potencijalne agresivnosti i dubokog nezadovoljstva. S druge strane, uvođenje metapercepcije u drugoj studiji otvara prostor za intervencije usmjerene na smanjenje „metakognitivne sljepoće”, posebno kod žena, kako bi se spriječilo obostrano nezadovoljstvo uzrokovano kognitivnim jazom. Umjesto inzistiranja na prosocijalnim idealizacijama, terapeuti bi trebali prepoznati važnost samoverifikacije, omogućujući partnerima da postignu stabilnost kroz interpersonalnu predvidljivost i autentično prihvaćanje. Posebno važnu praktičnu ulogu ima perfekcionizam, koji može poslužiti kao „terapijski most”; sinkronizacija i međusobna validacija visokih standarda može djelovati kao kognitivni štit koji generira relacijske resurse koji u samoj Mračnoj tetradi izostaju.

Uvažavanje ograničenja ovoga istraživanja ključno je za precizno situiranje dobivenih nalaza, prvenstveno zbog transverzalnoga (krossekcijskog) nacrtu studija koji onemogućuje donošenje čvrstih zaključaka o uzročno-posljedičnim vezama unutar kognitivnih mapa partnera. Iako se uzorak od 130 – 140 dijada smatra adekvatnim za APIM analize umjerene složenosti, literatura sugerira da su partnerski efekti teži za detekciju od akterskih, pa postoji mogućnost da slabiji efekti kod narcizma ili makijavelizma nisu dosegнули značajnost zbog nedovoljne statističke snage. Nadalje, detektiran je „efekt stropa” i pristranost zadovoljnih parova, što uz restrikciju raspona na varijablama zadovoljstva može ograničiti varijabilnost kriterijskih mjera. Metodološki, isključivo oslanjanje na samoprocjene u Studiji 1, posebno za socijalno nepoželjne crte, ostavlja prostor za utjecaj „slijepe mrlje” i socijalne poželjnosti. Iako je Studija 2 uvela metapercepciju i partnerske procjene kako bi smanjila ove efekte, ostaje ograničenje pretpostavljene linearnosti u APIM modelima; razlike na ekstremnim razinama mračnih crta vjerojatno imaju drugačiji funkcionalni značaj, što sugerira da bi buduća istraživanja trebala primijeniti Dijadnu metodu odzivnih površina (DRSA) za identifikaciju nelinearnih efekata (ne)podudaranja. Također, kao važno metodološko ograničenje treba uzeti u obzir da je uslijed testiranja velikog broja međusobnih odnosa i hipoteza unutar različitih modela inherentno

povećana mogućnost za javljanje pogreške Tipa 1. Međutim, u pokušaju kontrole ovoga rizika korišten je specifičan nacrt studije te stroga interpretativna opreznost. Čini se da ključni nalazi u radu nisu izolirani incidenti, već se konzistentno ponavljaju i potvrđuju kroz obje studije, te više različitih perspektiva procjene, što pruža određeni vid unutarnje replikacije i potvrde stabilnosti efekata. Drugo, primarna pozornost prilikom interpretacije većine rezultata posvećena je samoj veličini i smjeru efekata, a ne isključivo pukom dosezanju pragova statističke značajnosti. Konačno, tehnička ograničenja softvera koja su zahtijevala alternativna rješenja te prisutnost malih, ali značajnih efekata nasuprot onih velikih koji nisu dosegli značajnost, dodatno naglašavaju potrebu za preispitivanjem metodološke osjetljivosti osnovnih APIM modela te dihotomije između statističke i praktične značajnosti. Unatoč inovativnim uvidima u kognitivnu arhitekturu mračnih dijada, nužno je naglasiti da su identificirani efekti kognitivne usklađenosti i jaza u većini modela niskog intenziteta. Mnogi od ovih nalaza mogu biti odraz specifičnih metodoloških izazova, uključujući tehnička ograničenja softvera, osjetljivost APIM modela na kompleksne kovarijate i inherentne poteškoće u preciznom mjerenju suptilnih perceptivnih distorzija unutar parova. Zbog toga ove rezultate ne treba tumačiti kao revolucionarni preokret, već kao početne putokaze koji zahtijevaju daljnju validaciju na većim i heterogenijim uzorcima. Na kraju, kao jedno od teorijskih ograničenja rada svakako se može izdvojiti njegov inherentno inkrementalni doprinos u domeni koja je već u značajnoj mjeri zasićena empirijskim nalazima o mračnim crtama ličnosti i partnerskom zadovoljstvu. Međutim, upravo u kontekstu toga postojećeg „mora nalaza”, ova studija opravdava svoju poziciju i nadraža karakter puke replikacije kroz specifičnu širinu i kompleksnost svoga nacrta. Dok se većina dosadašnjih APIM studija fokusira na pojedinačne mračne konstrukte, znanstvena snaga ovoga rada ogleda se u obuhvaćanju cjelokupne Mračne tetrade, uz metodološki iskorak napravljen uvođenjem različitih perspektiva procjene.

Nadalje, iako efekti nisu robusni u onoj mjeri koja bi omogućila definitivne generalizacije, njihova konzistentnost i teorijska usklađenost pružaju vrijedan doprinos znanosti. Činjenica da su modeli postali statistički osjetljiviji tek uvođenjem perceptualnih filtera sugerira da nas ovo istraživanje ipak približava korak bliže razumijevanju dublje dinamike problematičnih partnerskih odnosa. Umjesto promatranja mračnih crta kao fiksiranih dispozicija, ovaj rad ukazuje na to da se njihova destruktivnost (ili stabilnost) krije u međuprostorima percepcije – u onome što partneri znaju, što misle da znaju, te što prešućuju i kako strateški djeluju kroz zajednički mrak. U tom smislu nalazi ne nude konačne odgovore, već otvaraju nove

istraživačke perspektive koje fokus s pojedinca premještaju na kompleksnu dinamiku unutar dijade.

*„And the people bowed and prayed
To the neon God they made
And the sign flashed out its warning
In the words that it was forming
And the sign said: 'The words of the prophets are written on the subway walls
And tenement halls'
And whispered in the sound of silence.”*

— *Simon & Garfunkel, The Sound of Silence*

Jer, na koncu, možda prava kompleksnost odnosa ne leži isključivo u onome što o partneru znamo, već u tihoj odlučnosti da navigiramo kroz ono što smo odabrali ne vidjeti.

5. Prilozi

5.1. Prilog 1

Tabela 3.25: Točnost procjene (Razlike između samoprocjene muškarca i partner-procjene žene/samoprocjene žene i partner-procjene muškarca)

		Razlike				t	Df	p	d
		M	SD	SE M	95% interval pouzdanosti				
					Donja granica	Gornja granica			
1	MSPm – ZPPm	,04	,79	,07	-,09	,18	,65	136	.516
2	MSPn - ZPPn	-,02	,79	,07	-,15	,11	-,28	136	.783
3	MSPp – ZPPP	,1	,64	,05	-,01	,21	1,78	136	.076
4	MSPs - ZPPs	-,01	,75	,06	-,14	,11	-,2	136	.843
5	MSPpr – ZPPper	,04	,77	,07	-,08	,17	,67	136	.498
6	ZSPm - MPPm	,12	,72	,06	-,00	,24	1,9	136	.060
7	ZSPn – MPPn	-,08	,75	,06	-,21	,04	-1,28	136	.202
8	ZSPp - MPPp	-,03	,67	,06	-,14	,08	-,53	136	.594
9	ZSPs – MPPs	-,04	,68	,06	-,15	,08	-,62	135	.537
1	ZSPper - MPPper	-,05	,75	,06	-,17	,08	-,72	136	.470
0									

Napomena: M i Z su oznake pola; SP-samoprocjena, PP-partner procjena; MP-meta-procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihoapatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; M-prosječna razlika između skorova članova dijade; SD-standardna devijacija; SE-standardna pogreška aritmetičke sredine razlika; t-vrijednost t testa; df-stupnjevi slobode; p-razina statističke značajnosti; d-Cohenov koeficijent veličine efekta.

Tabela 3.26: Pretpostavljene razlike (Razlike između samoprocjene i partner-procjene muškarca /samoprocjene i partner-procjene žene)

		Razlike				t	Df	p	d	
		M	SD	SE M	95% interval pouzdanosti					
					Donja granica					Gornja granica
1	MSPm – MPPm	,07	,81	,07	-,07	,20	,95	136	.344	≈ −0.18
2	MSPn - MPPn	,02	,80	,07	-,11	,15	,29	136	.775	
3	MSPp – MPPP	,12	,81	,07	-,01	,26	1,80	136	.073	
4	MSPs - MPPs	,07	,52	,04	-,02	,16	1,56	136	.120	
5	MSPper – MPPper	-,11	,87	,07	-,26	,04	-1,44	136	.151	
6	ZSPm - ZPPm	,09	,79	,07	-,04	,23	1,41	136	.160	
7	ZSPn – ZPPn	-,12	,93	,08	-,28	,04	-1,53	136	.129	
8	ZSPp - ZPPp	-,06	,85	,07	-,20	,09	-,79	136	.431	
9	ZSPs – ZPPs	-,12	,63	,05	-,22	-,01	-2,16	135	.033	
10	ZSPper - ZPPper	,11	,98	,08	-,06	,27	1,26	136	.210	

Napomena: M i Z su oznake pola; SP-samoprocjena, PP-partner procjena; MP-meta-procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihoapatija; S-sadizam; per-perfekcionizam; M-prosječna razlika između skorova članova dijade; SD-standardna devijacija; SE-

standardna pogreška aritmetičke sredine razlika; t-vrijednost t testa; df-stupnjevi slobode; p-razina statističke značajnosti; d-Cohenov koeficijent veličine efekta; Podebljane vrijednosti ukazuju na domene identifikacije statistički značajnih spolnih razlika u procjeni.

Tabela 3.27: Točnost meta-procjene (Razlike između meta-procjene muškarca i partner-procjene žene/meta-procjene žene i partner-procjene muškarca)

		Razlike				t	Df	p	d	
		M	SD	SE M	95% interval pouzdanosti					
					Donja granica	Gornja granica				
1	MMPm – ZPPm	,01	,7	,06	-,10	,13	,24	136	.807	≈0.32
2	MMPn - ZPPn	,00	,70	,06	-,12	,12	,04	136	.968	
3	MMPp – ZPPp	,22	,69	,06	,10	,33	3,70	136	.000	
4	MMPs - ZPPs	,12	,74	,06	-,01	,24	1,88	136	.062	
5	MPper – ZPPper	,1	,8	,07	-,04	,23	1,45	136	.150	
6	ZMPm - MPPm	,07	,86	,07	-,08	,21	,9	136	.370	
7	ZMPn – MPPn	-,12	,75	,06	-,24	,009	-1,84	136	.068	
8	ZMPp - MPPp	-,01	,64	,05	-,12	,1	-,16	136	.871	
9	ZMPs – MPPs	,11	,77	,07	-,02	,24	1,67	136	.096	
1	ZMPper - MPPper	-,02	,77	,07	-,15	,11	-,33	134	.745	

Napomena: M i Z su oznake pola; SP-samoprocjena, PP-partner procjena; MP-meta-procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihoopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; M-prosječna razlika između skorova članova dijade; SD-standardna devijacija; SE-standardna pogreška aritmetičke sredine razlika; t-vrijednost t testa; df-stupnjevi slobode; p-razina statističke značajnosti; d-Cohenov koeficijent veličine efekta; Podebljane vrijednosti ukazuju na domene identifikacije statistički značajnih spolnih razlika u procjeni.

Tabela 3.28: Razlike između samoprocjene i meta-procjene muškarca/samoprocjene i meta-procjene žene

		Razlike				t	Df	p	d	
		M	SD	SE M	95% interval pouzdanosti					
					Donja granica	Gornja granica				
1	MSPm – MMPm	,03	,61	,05	-,07	,13	,56	136	.576	
2	MSPn - MMPn	-,02	,51	,04	-,11	,06	-,48	136	.629	
3	MSPp – MMPp	-,12	,47	,04	-,2	-,04	-2,99	136	.003	≈ −0.29
4	MSPs - MMPs	-,13	,45	,04	-,21	-,05	-3,42	136	.001	≈ −0.29
5	MSPper – MMPper	-,05	,59	,05	-,15	,04	-1,07	136	.284	
6	ZSPm – ZMPm	,05	,59	,05	-,05	,15	1,01	136	.312	
7	ZSPn – ZMPn	,03	,44	,04	-,04	,11	,92	136	.360	
8	ZSPp - ZMPp	-,02	,53	,04	-,11	,07	-,48	136	.629	
9	ZSPs – ZMPs	-,15	,52	,04	-,23	-,06	-3,32	135	.001	≈ −0.29
1	ZSPper - ZMPper	-,03	,56	,05	-,12	,07	-,54	134	.592	
0										

Napomena: M i Z su oznake pola; SP-samoprocjena, PP-partner procjena; MP-meta-procjena; n-narcizam; m-makijavelizam; p-psihoopatija; s-sadizam; per-perfekcionizam; M-prosječna razlika između skorova članova dijade; SD-standardna devijacija; SE-standardna pogreška aritmetičke sredine razlika; t-vrijednost t testa; df-stupnjevi slobode; p-razina statističke značajnosti; d-Cohenov koeficijent veličine efekta. Podebljane vrijednosti ukazuju na domene identifikacije statistički značajnih spolnih razlika u procjeni.

6. Literatura

- Abe, S., & Oshio, A. (2018). Does marital duration moderate (dis) similarity effects of personality on marital satisfaction? *SAGE Open*, 8(2). <https://doi.org/10.1177/2158244018784985>
- Acitelli, L. K., Kenny, D. A., & Weiner, D. (2001). The importance of similarity and understanding of partners' marital ideals to relationship satisfaction. *Personal Relationships*, 8(2), 167–185. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2001.tb00034.x>
- Ackerman, R. A., & Kenny, D. A. (2016). *APIMPower: An interactive tool for Actor-Partner Interdependence Model power analysis [Computer software]*. <https://robert-a-ackerman.shinyapps.io/APIMPowerRdis/>
- Ali, F., & Chamorro-Premuzic, T. (2010). The dark side of love and life satisfaction: Associations with intimate relationships, psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 48(2), 228–233. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.10.016>
- Allport, G. W. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. Henry Holt and Company.
- Altmann, T., Sierau, S., & Roth, M. (2013). I guess you're just not my type. *Journal of Individual Differences*, 34(1), 33–39. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000105>
- Anderson, C., Keltner, D., & John, O. P. (2003). Emotional convergence between people over time. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(5), 1054–1068. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.5.1054>
- Aron, A., & Aron, E. N. (1997). Self-expansion motivation and including other in the self. In S. Duck (Ed.), *Handbook of personal relationships: Theory, research and interventions* (2nd ed., pp. 251–270). John Wiley & Sons, Inc.
- Ask, H., Ildstad, M., Engdahl, B., & Tambs, K. (2013). Non-random mating and convergence over time for mental health, life satisfaction, and personality: The Nord-Trøndelag Health Study. *Behavior Genetics*, 43(2), 108–119. <https://doi.org/10.1007/s10519-012-9578-2>
- Back, M. D., Schmukle, S. C., & Egloff, B. (2010). Why are narcissists so charming at first sight? Decoding the narcissism–popularity link at zero acquaintance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(1), 132–145. <https://doi.org/10.1037/a0016338>
- Bacon, P. M., Conte, A., & Moffatt, P. G. (2014). Assortative mating on risk attitude. *Theory and Decision*, 77, 389–401. <https://doi.org/10.1007/s11238-014-9448-x>

- Baize, H. R., & Schroeder, J. E. (1995). Personality and mate selection in personal ads: Evolutionary preferences in a public mate selection process. *Journal of Social Behavior and Personality*, 10(3), 517–536.
- Balzen, K. M., Desiree'A, K., Millward, K. A., Corretti, C. A., & Ackerman, R. A. (2022). Narcissistic traits and romantic relationship outcomes: A short daily diary investigation. *Journal of Research in Personality*, 96, 104179. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2021.104179>
- Barelds, D. P. H. (2005). Self and partner personality in intimate relationships. *European Journal of Personality*, 19(6), 501–518. <https://doi.org/10.1002/per.549>
- Barelds, D. P. H., & Barelds-Dijkstra, P. (2007). Love at first sight or friends first? Ties among partner personality trait similarity, relationship onset, relationship quality, and love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(4), 479–496. <https://doi.org/10.1177/0265407507079235>
- Barelds, D. P., & Dijkstra, P. (2011). Positive illusions about a partner's personality and relationship quality. *Journal of Research in Personality*, 45(1), 37–43. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2010.11.009>
- Barry, C. M., Madsen, S. D., Nelson, L. J., Carroll, J. S., & Badger, S. (2009). Friendship and romantic relationship qualities in emerging adulthood: Differential associations with identity development and achieved adulthood criteria. *Journal of Adult Development*, 16(4), 209–222. <https://doi.org/10.1007/s10804-009-9067-x>
- Baumeister, R. F., & Campbell, W. K. (1999). The intrinsic appeal of evil: Sadism, sensational thrills, and threatened egotism. *Personality and Social Psychology Review*, 3(3), 210–221. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr0303_4
- Biesanz, J. C. (2010). The social accuracy model of interpersonal perception: Assessing individual differences in perceptive and expressive accuracy. *Multivariate Behavioral Research*, 45(5), 853–885. <https://doi.org/10.1080/00273171.2010.519262>
- Blossfeld, H. P. (2009). Educational assortative mating in comparative perspective. *Annual Review of Sociology*, 35, 513–530. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-070308-115913>
- Book, A., Visser, B. A., & Volk, A. A. (2015). Unpacking "evil": Claiming the core of the Dark Triad. *Personality and Individual Differences*, 73, 29–38. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.09.016>
- Botwin, M. D., Buss, D. M., & Shackelford, T. K. (1997). Personality and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65(1), 107–136. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1997.tb00531.x>

- Boyce, C. J., Wood, A. M., & Ferguson, E. (2016). Individual differences in loss aversion: Conscientiousness predicts how life satisfaction responds to losses versus gains in income. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 42(4), 471–484. <https://doi.org/10.1177/0146167216634060>
- Brewer, G., & Abell, L. (2017). Machiavellianism, relationship satisfaction, and romantic relationship quality. *Europe's Journal of Psychology*, 13(3), 491–502. doi: [10.5964/ejop.v13i3.1217](https://doi.org/10.5964/ejop.v13i3.1217)
- Brewer, G., Parkinson, M., Pickles, A., Anson, J., & Mulinder, G. (2023). Dark Triad traits and relationship dissolution. *Personality and Individual Differences*, 204, 112045. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2022.112045>
- Brunell, A. B., & Campbell, W. K. (2011). Narcissism and romantic relationships: Understanding the phenomena. In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments* (pp. 344–350). John Wiley & Sons.
- Buckels, E. E., Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2013). Behavioral confirmation of everyday sadism. *Psychological Science*, 24(11), 2201–2209. <https://doi.org/10.1177/0956797613490749>
- Buss, D. M. (1984a). Evolutionary biology and personality psychology: Toward a conception of human nature and individual differences. *American Psychologist*, 39(10), 1135–1147. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.39.10.1135>
- Buss, D. M. (1984b). Marital assortment for personality dispositions: Assessment with three different data sources. *Behavior Genetics*, 14(2), 111–123. <https://doi.org/10.1007/BF01076408>
- Buss, D. M. (1991). Conflict in married couples: Personality predictors of anger and upset. *Journal of Personality*, 59(4), 663–688. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1991.tb00926.x>
- Buss, D. M. (2024). *Evolutionary psychology: The new science of the mind* (7th ed.). Routledge.
- Buss, D. M., & Barnes, M. (1986). Preferences in human mate selection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50(3), 559–570. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.50.3.559>
- Byrne, D. E. (1971). The attraction paradigm. *Behavior Therapy*, 3(2), 337–338.
- Campbell, W. K. (2005). *When you love a man who loves himself: How to deal with a one-way relationship*. Sourcebooks Casablanca.

- Campbell, W. K., & Foster, C. A. (2002). Narcissism and commitment in romantic relationships: An investment model analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28(4), 484–495. <https://doi.org/10.1177/0146167202287006>
- Campbell, W. K., Foster, C. A., & Finkel, E. J. (2002). Does self-love lead to love for others? A story of narcissistic game playing. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(2), 340–354. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.83.2.340>
- Canary, D. J., & Stafford, L. (1992). Relational maintenance strategies and equity in marriage. *Communication Monographs*, 59(3), 243–267. <https://doi.org/10.1080/03637759209376268>
- Carlson, E. N., & Furr, R. M. (2009). Evidence of differential meta-accuracy: People understand the different impressions they make. *Psychological Science*, 20(8), 1033–1039. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9280.2009.02409.x>
- Carlson, E. N., & Kenny, D. A. (2012). Meta-accuracy. In S. Vazire & T. D. Wilson (Eds.), *Handbook of self-knowledge* (pp. 242–257). Guilford Press.
- Carlson, E. N., Vazire, S., & Oltmanns, T. F. (2011). You probably think this paper's about you: Narcissists' perceptions of their personality and reputation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(1), 185–201. <https://doi.org/10.1037/a0023781>
- Carroll, L. (1987). A study of narcissism, affiliation, intimacy, and power motives among students in business administration. *Psychological Reports*, 61(2), 355–358. <https://doi.org/10.2466/pr0.1987.61.2.355>
- Casale, S., Fioravanti, G., Baldi, V., Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (2019). Narcissism, perfectionistic self-presentation, and relationship satisfaction from a dyadic perspective: Narcissism and relationship satisfaction. *Self and Identity*, 19(8), 948–966. <https://doi.org/10.1080/15298868.2019.1707272>
- Caspi, A., & Herbener, E. S. (1990). Continuity and change: Assortative marriage and the consistency of personality in adulthood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(2), 250–260. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.2.250>
- Chabrol, H., van Leeuwen, N., Rodgers, R., & Séjourné, N. (2009). Contributions of psychopathic, narcissistic, Machiavellian, and sadistic personality traits to juvenile delinquency. *Personality and Individual Differences*, 47(7), 734–739. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.06.020>
- Chen, F. F., & Kenrick, D. T. (2002). Repulsion or attraction? Group membership and assumed attitude similarity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(1), 111–125. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.83.1.111>

- Chester, D. S., DeWall, C. N., & Enjaian, B. (2019). Sadism and aggressive behavior: Inflicting pain to feel pleasure. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(8), 1252–1268. <https://doi.org/10.1177/0146167218816327>
- Christie, R., & Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. Academic Press.
- Connelly, B. S., & Ones, D. S. (2010). An other perspective on personality: Meta-analytic integration of observers' accuracy and predictive validity. *Psychological Bulletin*, 136(6), 1092–1122. <https://doi.org/10.1037/a0021212>
- Decuyper, M., De Bolle, M., & De Fruyt, F. (2012). Personality similarity, perceptual accuracy, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Personal Relationships*, 19(1), 128–145. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2010.01344.x>
- Donnellan, M. B., Conger, R. D., & Bryant, C. M. (2004). The Big Five and enduring marriages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(5), 781–791. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2004.01.001>
- Dussault, M., Hojjat, M., & Boone, R. T. (2013). Machiavellianism and dating: Deception and intimacy. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 41(2), 283–294. <https://doi.org/10.2224/sbp.2013.41.2.283>
- Dyrenforth, P. S., Kashy, D. A., Donnellan, M. B., & Lucas, R. E. (2010). Predicting relationship and life satisfaction from personality in nationally representative samples from three countries: The relative importance of actor, partner, and similarity effects. *Journal of Personality and Social Psychology*, 99(4), 675–702. <https://doi.org/10.1037/a0020385>
- Edwards, A. L. (1957). *The social desirability variable in personality assessment and research*. Dryden Press.
- Eysenck, H. J., & Wakefield, J. A., Jr. (1981). Psychological factors as predictors of marital satisfaction. *Advances in Behaviour Research and Therapy*, 3(4), 151–192. [https://doi.org/10.1016/0146-6402\(81\)90002-3](https://doi.org/10.1016/0146-6402(81)90002-3)
- Feng, D., & Baker, L. (1994). Spouse similarity in attitudes, personality, and psychological well-being. *Behavior Genetics*, 24(4), 357–364. <https://doi.org/10.1007/BF01067537>
- Fentem, A., & Stoneking, F. (2023). The impact of couples' conflicts on everyday sadists' relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 213, 112319. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2023.112319>
- Finkel, E. J., & Eastwick, P. W. (2015). Interpersonal attraction: In search of a theoretical Rosetta stone. In M. Mikulincer, P. R. Shaver, J. A. Simpson, & J. F. Dovidio (Eds.), *APA handbook of personality and social psychology: Vol. 3. Interpersonal relations* (pp. 179–210). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14344-007>

- Figueredo, A. J., Vásquez, G., Brumbach, B. H., Schneider, S. M. R., Sefcek, J. A., Tal, I. R., Hill, D., Wenner, C. J., & Jacobs, W. J. (2006). Consilience and Life History Theory: From genes to brain to reproductive strategy. *Developmental Review*, 26(2), 243–275. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2006.02.002>
- Figueredo, A. J., & Wolf, P. S. A. (2009). Assortative pairing and life history strategy. *Human Nature*, 20, 317–330. <https://doi.org/10.1007/s12110-009-9068-2>
- Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A., & Thomas, G. (2000). The measurement of perceived relationship quality components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 340–354. <https://doi.org/10.1177/0146167200265007>
- Flett, G. L., Hewitt, P. L., Shapiro, B., & Rayman, J. (2001). Perfectionism, beliefs, and adjustment in dating relationships. *Current Psychology*, 20(4), 289–311. <https://doi.org/10.1007/s12144-001-1013-4>
- Forth, A., Sezlik, S., Lee, S., Ritchie, M., Logan, J., & Ellingwood, H. (2022). Toxic relationships: The experiences and effects of psychopathy in romantic relationships. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 66(15), 1627–1658. DOI: [10.1177/0306624X211049187](https://doi.org/10.1177/0306624X211049187)
- Foster, J. D., Shrira, I., Campbell, W. K., & Loggins, B. (2003). *The trajectory of satisfaction, excitement, and emotional intimacy during relationships with narcissistic people* [Poster presentation]. Annual conference of the American Psychological Society, Atlanta, GA.
- Funder, D. C. (1995). On the accuracy of personality judgment: a realistic approach. *Psychological review*, 102(4), 652.
- Furler, K., Gomez, V., & Grob, A. (2013). Personality similarity and life satisfaction in couples. *Journal of Research in Personality*, 47(4), 369–375. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2013.03.002>
- Furler, K., Gomez, V., & Grob, A. (2014). Personality perceptions and relationship satisfaction in couples. *Journal of Research in Personality*, 50, 33–41. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2014.02.003>
- Furnham, A., Richards, S. C., & Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of personality: A 10-year review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199–216. <https://doi.org/10.1111/spc3.12018>
- Gattis, K. S., Berns, S., Simpson, L. E., & Christensen, A. (2004). Birds of a feather or strange birds? Ties among personality dimensions, similarity, and marital quality. *Journal of Family Psychology*, 18(4), 564–574. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.18.4.564>

- Gewirtz-Meydan, A., & Finzi-Dottan, R. (2017). Narcissism and relationship satisfaction from a dyadic perspective: The mediating role of psychological aggression. *Marriage & Family Review*, 54(3), 296–312. <https://doi.org/10.1080/01494929.2017.1359814>
- Gingras, A. S., Lessard, I., Mallette, F., Brassard, A., Bernier Jarry, A., Gosselin, P., ... & Sabourin, S. (2021). Couple adaptation to the birth of a child: The roles of attachment and perfectionism. *Journal of Marital and Family Therapy*, 47(3), 581–594. <https://doi.org/10.1111/jmft.12453>
- Glicksohn, J., & Golan, H. (2001). Personality, cognitive style and assortative mating. *Personality and Individual Differences*, 30(7), 1199–1209. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00103-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00103-3)
- Gonzaga, G. C., Campos, B., & Bradbury, T. N. (2007). Similarity, convergence, and relationship satisfaction in dating and married couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93(1), 34–48. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.1.34>
- Graziano, W. G., & Eisenberg, N. (1997). Agreeableness: A dimension of personality. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 795–824). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50031-7>
- Grijalva, E., Newman, D. A., Tay, L., Donnellan, M. B., Harms, P. D., Robins, R. W., & Yan, T. (2015). Gender differences in narcissism: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 141(2), 261–310. <https://doi.org/10.1037/a0038231>
- Gross, J. J., Sutton, S. K., & Ketelaar, T. (1998). Relations between affect and personality: Support for the affect-level and affective-reactivity views. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 24(3), 279–288. <https://doi.org/10.1177/01461672982430>
- Hamilton, W. D. (1964). The genetical evolution of social behaviour. I and II. *Journal of Theoretical Biology*, 7(1), 1–52. [https://doi.org/10.1016/0022-5193\(64\)90038-4](https://doi.org/10.1016/0022-5193(64)90038-4)
- Hare, R. D. (2003). *Manual for the revised psychopathy checklist*. Multi-Health Systems.
- Haring, M., Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (2003). Perfectionism, coping, and quality of intimate relationships. *Journal of Marriage and Family*, 65(1), 143–158. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00143.x>
- Harpending, H., & Cochran, G. (2014). Assortative mating, class, and caste. In *The evolution of sexuality* (pp. 57–67). Springer International Publishing.
- Haring-Hidore, M., Stock, W. A., Okun, M. A., & Witter, R. A. (1985). Marital status and subjective well-being: A research synthesis. *Journal of Marriage and the Family*, 47(4), 947–953. <https://doi.org/10.2307/352338>

- He, Q., Tao, W., Wang, Y., Yu, Y., & Zhang, J. (2023). Perceptual similarity of psychopathy and marital quality in Chinese married couples: The mediating role of couple communication. *PsyCh Journal*, 12(2), 263–271. [DOI:10.1002/pchj.627](https://doi.org/10.1002/pchj.627)
- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456–470. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.3.456>
- Hibbard, D. R., & Walton, G. E. (2014). Exploring the development of perfectionism: The influence of parenting style and gender. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 42(2), 269–278. <https://doi.org/10.2224/sbp.2014.42.2.269>
- Hill, R. W., Zrull, M. C., & Turlington, S. (1997). Perfectionism and interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 69(1), 81–103. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6901_5
- Horwitz, B. N., Reynolds, C. A., Walum, H., Ganiban, J., Spotts, E. L., Reiss, D., ... & Neiderhiser, J. M. (2016). Understanding the role of mate selection processes in couples' pair-bonding behavior. *Behavior Genetics*, 46(1), 143–149. <https://doi.org/10.1007/s10519-015-9766-y>
- Hudson, N. W., & Fraley, R. C. (2014). Partner similarity matters for the insecure: Attachment orientations moderate the association between similarity in partners' personality traits and relationship satisfaction. *Journal of Research in Personality*, 53, 112–123. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2014.09.004>
- Humbad, M. N., Donnellan, M. B., Iacono, W. G., McGue, M., & Burt, S. A. (2010). Is spousal similarity for personality a matter of convergence or selection? *Personality and Individual Differences*, 49(7), 827–830. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.07.010>
- Hyla, M. (2012). Machiavellianism, relationship satisfaction, and the use of influence tactics in a close relationship. In *International Masaryk Conference* (pp. 2764–2773).
- IBM Corp. (2019). IBM SPSS Statistics for Windows (Version 22.0) [Computer software]. IBM Corp
- Ináncsi, T., Láng, A., & Bereczkei, T. (2015). Machiavellianism and adult attachment in general interpersonal relationships and close relationships. *Europe's Journal of Psychology*, 11(1), 139–154. .doi: [10.5964/ejop.v11i1.801](https://doi.org/10.5964/ejop.v11i1.801)
- Jiang, Y., Bolnick, D. I., & Kirkpatrick, M. (2013). Assortative mating in animals. *The American Naturalist*, 181(6), E125–E138. <https://doi.org/10.1086/670160>

- Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D., & Schmitt, D. P. (2010). The Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5–18. <https://doi.org/10.1002/per.698>
- Jonason, P. K., Luevano, V. X., & Adams, H. M. (2012). How the Dark Triad traits predict relationship choices. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 180–184. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.03.007>
- Jonason, P. K., Lyons, M., & Blanchard, A. (2015). Birds of a “bad” feather flock together: The Dark Triad and mate choice. *Personality and Individual Differences*, 78, 34–38. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.018>
- Jonason, P. K., & Krause, L. (2013). The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: Cognitive empathy, affective empathy, and alexithymia. *Personality and individual Differences*, 55(5), 532–537. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.04.027>
- Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: A concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420–432. <https://doi.org/10.1037/a0019265>
- Jones, E. E., & Pittman, T. S. (1982). Toward a general theory of strategic self-presentation. In J. Suls (Ed.), *Psychological perspectives on the self* (Vol. 1, pp. 231–262). Erlbaum.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41. <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>
- Kang, S. M., Shaver, P. R., Sue, S., Min, K. H., & Jing, H. (2003). Culture-specific patterns in the prediction of life satisfaction: Roles of emotion, relationship quality, and self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(12), 1596–1608. <https://doi.org/10.1177/0146167203255986>
- Kardum, I., Hudek-Knezevic, J., Covic, M., & Schmitt, D. P. (2017a). Assortative mating for Dark Triad: Evidence of positive, initial, and active assortment. *Personal Relationships*, 24(1), 75–83. <https://doi.org/10.1111/pere.12168>
- Kardum, I., Hudek-Knezevic, J., Gračanin, A., & Mehic, N. (2017b). Assortative mating for psychopathy components and its effects on the relationship quality in intimate partners. *Psihologijske teme*, 26(1), 211–239. <https://doi.org/10.31820/pt.26.1.10>
- Kardum, I., Hudek-Knezevic, J., & Mehic, N. (2019). Dark Triad traits and mate retention behaviors in romantic couples: The Actor–Partner interdependence model. *Evolutionary Psychology*, 17(4). <https://doi.org/10.1177/1474704919887703>
- Kardum, I., Hudek-Knezevic, J., Mehić, N., & Banov Trošelj, K. (2024). The dark triad traits and relationship satisfaction: Dyadic response surface analysis. *Journal of Personality*, 92(4), 931–947. <https://doi.org/10.1111/jopy.12857>

- Kardum, I., Hudek-Knezevic, J., Mehic, N., & Pilek, M. (2018). The effects of similarity in the dark triad traits on the relationship quality in dating couples. *Personality and Individual Differences*, 131, 38–44. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.04.020>
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3–34. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3>
- Kay, C. S. (2021). Negative traits, positive assortment: Revisiting the Dark Triad and a preference for similar others. *Journal of Social and Personal Relationships*, 38(4), 1259–1278. <https://doi.org/10.1177/0265407521989820>
- Keizer, R., & Komter, A. (2015). Are “equals” happier than “less equals”? A couple analysis of similarity and well-being. *Journal of Marriage and Family*, 77(4), 954–967. <https://doi.org/10.1111/jomf.12194>
- Keller, P. S., Blincoe, S., Gilbert, L. R., DeWall, C. N., Haak, E. A., & Widiger, T. (2014). Narcissism in romantic relationships: A dyadic perspective. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 33(1), 25–50. <https://doi.org/10.1521/jscp.2014.33.1.25>
- Kelley, H. H., & Thibaut, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. Wiley.
- Kelly, E. L., & Conley, J. J. (1987). Personality and compatibility: A prospective analysis of marital stability and marital satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(1), 27–40. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.1.27>
- Kenny, D. A. (1994). *Interpersonal perception: A social relations analysis*. Guilford Press.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A., & Cook, W. L. (2006). *Dyadic data analysis*. Guilford Press.
- Kenny, D. A., & West, T. V. (2010). Similarity and agreement in self-and other perception: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 14(2), 196–213. <https://doi.org/10.1177/1088868309353414>
- Kenrick, D. T., & Keefe, R. C. (1992). Age preferences in mates reflect sex differences in human reproductive strategies. *Behavioral and Brain Sciences*, 15(1), 75–91. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00067595>
- Ko, S., & Park, J. (2025). The Actor-Partner effects of covert narcissism and conflict resolution strategies on marital satisfaction in couples. *Journal of the Korean Association of Family Therapy*, 33(2), 141–160. <https://doi.org/10.21479/kaft.2025.33.2.141>
- Krueger, R. F., Schmutte, P. S., Caspi, A., Moffitt, T. E., Campbell, K., & Silva, P. A. (1994). Personality traits are linked to crime among men and women: Evidence from a

- birth cohort. *Journal of Abnormal Psychology*, 103(2), 328–338.
<https://doi.org/10.1037/0021-843X.103.2.328>
- Kurdek, L. A. (1999). The nature and predictors of the trajectory of change in marital quality for husbands and wives over the first 10 years of marriage. *Developmental Psychology*, 35(5), 1283–1296. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.5.1283>
- Lamkin, J., Campbell, W. K., & Miller, J. D. (2015). An exploration of the correlates of grandiose and vulnerable narcissism in romantic relationships: Homophily, partner characteristics, and dyadic adjustment. *Personality and Individual Differences*, 79, 166–171. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.01.029>
- Lavner, J. A., Lamkin, J., Miller, J. D., Campbell, W. K., & Karney, B. R. (2016). Narcissism and newlywed marriage: Partner characteristics and marital trajectories. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 7(2), 169–179.
<https://doi.org/10.1037/per0000137>
- Lee, I. A., & Preacher, K. J. (2013). *Calculation for the test of the difference between two dependent correlations with one variable in common* [Computer software].
<http://quantpsy.org>
- Leikas, S., Ilmarinen, V. J., Verkasalo, M., Vartiainen, H. L., & Lönnqvist, J. E. (2018). Relationship satisfaction and similarity of personality traits, personal values, and attitudes. *Personality and Individual Differences*, 123, 191–198.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.11.024>
- LePine, J. A., Colquitt, J. A., & Erez, A. (2000). Adaptability to changing task contexts: Effects of general cognitive ability, conscientiousness, and openness to experience. *Personnel Psychology*, 53(3), 563–593. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2000.tb00214.x>
- Locke, K. D., & Horowitz, L. M. (1990). Satisfaction in interpersonal interactions as a function of similarity in level of dysphoria. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 823–831. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.5.823>
- Luo, S. (2017). Assortative mating and couple similarity: Patterns, mechanisms, and consequences. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(8), e12337.
<https://doi.org/10.1111/spc3.12337>
- Luo, S., Chen, H., Yue, G., Zhang, G., Zhaoyang, R., & Xu, D. (2008). Predicting marital satisfaction from self, partner, and couple characteristics: Is it me, you, or us? *Journal of Personality*, 76(6), 1231–1266. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00520.x>
- Luo, S., & Klohnen, E. C. (2005). Assortative mating and marital quality in newlyweds: A couple-centered approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(2), 304–326. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.2.304>

- Maass, A., & Arcuri, L. (1996). Language and stereotyping. In C. N. Macrae, C. Stangor, & M. Hewstone (Eds.), *Stereotypes and stereotyping* (pp. 193–226). Guilford Press.
- Mackinnon, S. P., Sherry, S. B., Antony, M. M., Stewart, S. H., Sherry, D. L., & Hartling, N. (2012). Caught in a bad romance: Perfectionism, conflict, and depression in romantic relationships. *Journal of Family Psychology*, 26(2), 215–225. DOI: [10.1037/a0027402](https://doi.org/10.1037/a0027402)
- Mahaffey, K. J., & Marcus, D. K. (2006). Interpersonal perception of psychopathy: A social relations analysis. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(1), 53–74. <https://doi.org/10.1521/jscp.2006.25.1.53>
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., Schutte, N. S., Bhullar, N., & Rooke, S. E. (2010). The five-factor model of personality and relationship satisfaction of intimate partners: A meta-analysis. *Journal of Research in Personality*, 44(1), 124–127. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.09.004>
- Maples-Keller, J. L., & Miller, J. D. (2018). Insight and the Dark Triad: Comparing self-and meta-perceptions in relation to psychopathy, narcissism, and Machiavellianism. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 9(1), 30–39. DOI: [10.1037/per0000207](https://doi.org/10.1037/per0000207)
- Markey, P. M., & Markey, C. N. (2007). Romantic ideals, romantic obtainment, and relationship experiences: The complementarity of interpersonal traits among romantic partners. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(4), 517–533. <https://doi.org/10.1177/0265407507079241>
- Marsh, K. A. (2020). *My spouse is amazing like me: The association between homogamy for narcissism and relationship satisfaction* (Doctoral dissertation, Liberty University). <https://digitalcommons.liberty.edu/doctoral/2784>
- Martijn, F. M., Cahill, L., Decuyper, M., & Uzieblo, K. (2025). Psychopathic traits and relationship satisfaction in intimate partners: A dyadic approach. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 1–28. DOI: [10.1080/15332691.2025.2557249](https://doi.org/10.1080/15332691.2025.2557249)
- Mascie-Taylor, C. G. N., & Boldsen, J. L. (1984). Assortative mating for IQ: A multivariate approach. *Journal of Biosocial Science*, 16(1), 109–117.
- Matte, M., & Lafontaine, M. F. (2012). Assessment of romantic perfectionism: Psychometric properties of the romantic relationship perfectionism scale. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 45(2), 113–132. <https://doi.org/10.1177/0748175611429303>
- McCrae, R. R. (1996). Social consequences of experiential openness. *Psychological Bulletin*, 120(3), 323–337. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.120.3.323>

- McCrae, R. R., & Costa, P. T., Jr. (1997). Conceptions and correlates of openness to experience. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 825–847). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50032-9>
- McCrae, R. R., Martin, T. A., Hrebícková, M., Urbánek, T., Boomsma, D. I., Willemsen, G., & Costa, P. T., Jr. (2008). Personality trait similarity between spouses in four cultures. *Journal of Personality*, 76(5), 1137–1163. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00517.x>
- Međedović, J. (2017). Aberrations in emotional processing of violence-dependent stimuli are the core features of sadism. *Motivation and Emotion*, 41(2), 273–283. [10.1007/s11031-016-9596-0](https://doi.org/10.1007/s11031-016-9596-0)
- Međedović, J., & Petrović, B. (2015). The Dark Tetrad: Structural properties and location in the personality space. *Journal of Individual Differences*, 36(4), 228–236. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000179>
- Mehić, N. (2021). *Metaanaliza istraživanja asortativnog uparivanja ljubavnih parova po crtama ličnosti* (Doktorska disertacija). Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju.
- Miller, D. T., & Ross, M. (1975). Self-serving biases in the attribution of causality: Fact or fiction? *Psychological Bulletin*, 82(2), 213–225. <https://doi.org/10.1037/h0076486>
- Montoya, R. M., & Horton, R. S. (2004). On the importance of cognitive evaluation as a determinant of interpersonal attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(5), 696–712. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.86.5.696>
- Montoya, R. M., Horton, R. S., & Kirchner, J. (2008). Is actual similarity necessary for attraction? A meta-analysis of actual and perceived similarity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(6), 889–922. <https://doi.org/10.1177/0265407508096700>
- Moshagen, M., Hilbig, B. E., & Zettler, I. (2018). The dark core of personality. *Psychological Review*, 125(5), 656–688. <https://doi.org/10.1037/rev0000111>
- Muris, P., Merckelbach, H., Otgaar, H., & Meijer, E. (2017). The malevolent side of human nature: A meta-analysis and critical review of the literature on the dark triad (narcissism, Machiavellianism, and psychopathy). *Perspectives on Psychological Science*, 12(2), 183–204. <https://doi.org/10.1177/1745691616666070>
- Murray, S. L., Holmes, J. G., & Griffin, D. W. (1996). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 79–98. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.1.79>

- Myers, W. C., Burket, R. C., & Husted, D. S. (2006). Sadistic personality disorder and comorbid mental illness in adolescent psychiatric inpatients. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 34(1), 61–71.
- Nemeczek, S., & Olson, K. R. (1999). Five-factor personality similarity and marital adjustment. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 27(3), 309–319. <https://doi.org/10.2224/sbp.1999.27.3.309>
- Neyer, F. J., & Voigt, D. (2004). Personality and social network effects on romantic relationships: A dyadic approach. *European Journal of Personality*, 18(4), 279–299. <https://doi.org/10.1002/per.519>
- Nisbett, R. E., & Wilson, T. D. (1977). Telling more than we can know: Verbal reports on mental processes. *Psychological Review*, 84(3), 231–259. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.3.231>
- Orth, U. (2013). How large are actor and partner effects of personality on relationship satisfaction? The importance of controlling for shared method variance. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 39(10), 1359–1372. <https://doi.org/10.1177/0146167213492429>
- Otta, E., Queiroz, R. D. S., Campos, L. S., da Silva, M. W. D., & Silveira, M. A. C. (1999). Age differences between spouses in a Brazilian marriage sample. *Evolution and Human Behavior*, 20(2), 99–103. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(98\)00041-5](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(98)00041-5)
- Parker, W. D., & Adkins, K. K. (1995). Perfectionism and the gifted. *Roeper Review*, 17(3), 173–175. <https://doi.org/10.1080/02783199509553653>
- Paulhus, D. L. (1984). Two-component models of socially desirable responding. *Journal of Personality and Social Psychology*, 46(3), 598–609. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.46.3.598>
- Paulhus, D. L. (1986). Self-deception and impression management in test responses. In A. Angleitner & J. S. Wiggins (Eds.), *Personality assessment via questionnaires* (pp. 143–165). Springer.
- Paulhus, D. L. (2014). Toward a taxonomy of dark personalities. *Current Directions in Psychological Science*, 23(6), 421–426. <https://doi.org/10.1177/0963721414547737>
- Paulhus, D. L., & Jones, D. N. (2015). Measures of dark personalities. In *Measures of personality and social psychological constructs* (pp. 562–594). Academic Press.
- Paulhus, D. L., & Dutton, D. G. (2016). Everyday sadism. In V. Zeigler-Hill & D. K. Marcus (Eds.), *The dark side of personality: Science and practice in social, personality, and clinical psychology* (pp. 109–120). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/14854-006>

- Paulhus, D. L., & Vazire, S. (2007). The self-report method. In R. W. Robins, R. C. Fraley, & R. F. Krueger (Eds.), *Handbook of research methods in personality psychology* (pp. 224–239). The Guilford Press.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Pawlowski, B., & Koziel, S. (2002). The impact of traits offered in personal advertisements on response rates. *Evolution and Human Behavior*, 23(2), 139–149. [https://doi.org/10.1016/S1090-5138\(01\)00092-7](https://doi.org/10.1016/S1090-5138(01)00092-7)
- Pearson, K., & Lee, A. (1903). On the laws of inheritance in man: Inheritance of physical characters. *Biometrika*, 2(4), 357–462. <http://dx.doi.org/10.1093/biomet/2.4.357>
- Pincus, A. L., & Hopwood, C. F. (2012). A contemporary interpersonal model of personality pathology and personality disorder. In T. A. Widiger (Ed.), *Oxford library of psychology. The Oxford handbook of personality disorders* (pp. 372–398). Oxford, UK: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199735013.013.0018>
- Plomin, R., DeFries, J. C., Knopik, V. S., & Neiderhiser, J. M. (2013). *Behavioral genetics* (6th ed.). Worth Publishers.
- Plouffe, R. A., Saklofske, D. H., & Smith, M. M. (2017). The assessment of sadistic personality: Preliminary psychometric evidence for a new measure. *Personality and Individual Differences*, 104, 166–171. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.07.043>
- Pronin, E., Gilovich, T., & Ross, L. (2004). Objectivity in the eye of the beholder: Divergent perceptions of bias in self versus others. *Psychological Review*, 111(3), 781–799. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.111.3.781>
- Rammstedt, B., & Schupp, J. (2008). Only the congruent survive – Personality similarities in couples. *Personality and Individual Differences*, 45(6), 533–535. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.06.007>
- Rauthmann, J. F. (2012). The Dark Triad and interpersonal perception: Similarities and differences in the social consequences of narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Social Psychological and Personality Science*, 3(4), 487–496. <https://doi.org/10.1177/1948550611427608>
- Raskin, R., & Terry, H. (1988). A principal-components analysis of the Narcissistic Personality Inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of personality and social psychology*, 54(5), 890.

- Reidy, D. E., Zeichner, A., & Seibert, L. A. (2011). Unprovoked aggression: Effects of psychopathic traits and sadism. *Journal of Personality*, 79(1), 75–100. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2010.00691.x>
- Reynolds, C. A., Baker, L. A., & Pedersen, N. L. (2000). Multivariate models of mixed assortment: Phenotypic assortment and social homogamy for education and fluid ability. *Behavior Genetics*, 30(6), 455–476. <https://doi.org/10.1023/A:1010250818089>
- Richards, G., Proctor, H., Lee, E., Swann, O., Jackson, E., Galvin, J., ... & Luo, S. (2024). Assortative mating and the dark triad: Evidence from the UK, Fiji, and meta-analytic review. *Personality and Individual Differences*, 231, 112754. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2024.112754>
- Roberts, B. W., Jackson, J. J., Fayard, J. V., Edmonds, G., & Meints, J. (2009). Conscientiousness. In M. R. Leary & R. H. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 369–381). The Guilford Press.
- Robins, R. W., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2000). Two personalities, one relationship: Both partners' personality traits shape the quality of their relationship. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(2), 251–259. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.79.2.251>
- Robinson, M. R., Kleinman, A., Graff, M., Vinkhuyzen, A. A. E., Couper, D., Miller, M. B., ... & Visscher, P. M. (2017). Genetic evidence of assortative mating in humans. *Nature Human Behaviour*, 1(1), 0016. <https://doi.org/10.1038/s41562-016-0016>
- Rushton, J. P., Russell, R. J., & Wells, P. A. (1984). Genetic similarity theory: Beyond kin selection. *Behavior Genetics*, 14(3), 179–193. <https://doi.org/10.1007/BF01065540>
- Russell, R. J., & Wells, P. A. (1991). Personality similarity and quality of marriage. *Personality and Individual Differences*, 12(5), 407–412. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(91\)90057-I](https://doi.org/10.1016/0191-8869(91)90057-I)
- Sadeghi, M. A., Mousavi, J., Mootabi, F., & Dehghani, M. (2016). Couple's personality similarity and marital satisfaction. *Contemporary Psychology*, 10(2), 67–82.
- Savard, C., Brassard, A., Lussier, Y., & Sabourin, S. (2015). Subclinical psychopathic traits and romantic attachment in community couples: A dyadic approach. *Personality and Individual Differences*, 72, 128–134. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.08.014>
- Schaffhuser, K., Allemand, M., & Martin, M. (2014). Personality traits and relationship satisfaction in intimate couples: Three perspectives on personality. *European Journal of Personality*, 28(2), 120–133. <https://doi.org/10.1002/per.1948>
- Schimmel, J., Pyszczynski, T., Greenberg, J., O'Mahen, H., & Arndt, J. (2000). Running from the shadow: Psychological distancing from others to deny characteristics people fear in

- themselves. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(3), 446–462.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.3.446>
- Schmitt, D. P. (2004). The Big Five related to risky sexual behaviour across 10 world regions: Differential personality associations of sexual promiscuity and relationship infidelity. *European Journal of Personality*, 18(4), 301–319.
<https://doi.org/10.1002/per.520>
- Schönbrodt, F. D., Humberg, S., & Nestler, S. (2018). Testing similarity effects with dyadic response surface analysis. *European Journal of Personality*, 32(6), 627–641.
<https://doi.org/10.1002/per.2169>
- Schwartz, C. R., & Graf, N. L. (2009). Assortative matching among same-sex and different-sex couples in the United States, 1990–2000. *Demographic Research*, 21, 843–866.
<https://doi.org/10.4054/demres.2009.21.28>
- Selfhout, M., Denissen, J., Branje, S., & Meeus, W. (2009). In the eye of the beholder: Perceived, actual, and peer-rated similarity in personality, communication, and friendship intensity during the acquaintanceship process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(6), 1152–1165. <https://doi.org/10.1037/a0014468>
- Shackelford, T. K., & Buss, D. M. (2000). Marital satisfaction and spousal cost-infliction. *Personality and Individual Differences*, 28(5), 917–928. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(99\)00150-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(99)00150-6)
- Shiota, M. N., & Levenson, R. W. (2007). Birds of a feather don't always fly farthest: Similarity in Big Five personality predicts more negative marital satisfaction trajectories in long-term marriages. *Psychology and Aging*, 22(4), 666–675.
<https://doi.org/10.1037/0882-7974.22.4.666>
- Simpson, J. A. (1987). The dissolution of romantic relationships: Factors involved in relationship stability and emotional distress. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 683–692. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.53.4.683>.
- Slaney, R. B., Mobley, M., Trippi, J., Ashby, J. S., & Johnson, D. (1996). Almost perfect scale—Revised. *Assessment*.
- Smith, C. V., Hadden, B. W., Webster, G. D., Jonason, P. K., Gesselman, A. N., & Crysel, L. C. (2014). Mutually attracted or repulsed? Actor–partner interdependence models of Dark Triad traits and relationship outcomes. *Personality and Individual Differences*, 67, 35–41. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.044>
- Smith, M. M., Sherry, S. B., Rnic, K., Saklofske, D. H., Enns, M., & Gralnick, T. (2016). Are perfectionism dimensions vulnerability factors for depressive symptoms after controlling for neuroticism? A meta-analysis of 10 longitudinal studies. *European Journal of Personality*, 30(2), 201–212. <https://doi.org/10.1002/per.2053>

- Solomon, B. C., & Jackson, J. J. (2014). Why do personality traits predict divorce? Multiple pathways through satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(6), 978–992. <https://doi.org/10.1037/a0036190>
- South, S. C., Turkheimer, E., & Oltmanns, T. F. (2008). Personality disorder symptoms and marital functioning. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 76(5), 769–780. <https://doi.org/10.1037/a0013346>
- Southard, A. C., Noser, A. E., Pollock, N. C., Mercer, S. H., & Zeigler-Hill, V. (2015). The interpersonal nature of dark personality features. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 34(7), 555–586. <https://doi.org/10.1521/jscp.2015.34.7.555>
- Sprecher, S. (2013). Correlates of couples' perceived similarity at the initiation stage and currently. *Interpersona: An International Journal on Personal Relationships*, 7(2), 180–195. <https://doi.org/10.5964/ijpr.v7i2.126>
- Stas, L., Kenny, D. A., Mayer, A., & Loeys, T. (2018). Giving dyadic data analysis away: A user-friendly app for Actor-Partner Interdependence Models. *Personal Relationships*.
- Stearns, S. C. (1992). *The evolution of life histories*. Oxford University Press.
- Steiger, J. H. (1980). Tests for comparing elements of a correlation matrix. *Psychological Bulletin*, 87(2), 245–251. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.87.2.245>
- Štěrbová, Z., Martinec Nováková, L., Bártová, K., & Valentova, J. V. (2017). Assortative mating in personality among heterosexual and male homosexual couples from Brazil and the Czech Republic. *Personality and Individual Differences*, 112, 90–96. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.036>
- Stoeber, J. (2012). Dyadic perfectionism in romantic relationships: Predicting relationship satisfaction and long-term commitment. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 300–305. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.04.002>
- Stoeber, J., & Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 295–319. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1004_2
- Sullivan, H. S. (2013). *The interpersonal theory of psychiatry*. Routledge.
- Sunstein, C. R. (2002). The law of group polarization. *Journal of Political Philosophy*, 10(2), 175–195. <https://doi.org/10.1111/1467-9760.00148>
- Swann, W. B., Jr. (1983). Self-verification: Bringing social reality into harmony with the self. In J. Suls & A. G. Greenwald (Eds.), *Psychological perspectives on the self* (Vol. 2, pp. 33–66). Lawrence Erlbaum Associates.

- Swann, W. B., Jr., Chang-Schneider, C., & Angulo, S. (2013). Self-verification in relationships as an adaptive process. In *The self and social relationships* (pp. 49–72). Psychology Press.
- Szabó, Z. P., Péntek, O., & Bereczkei, T. (2018). Perceptions of close relationship through the Machiavellians' dark glasses: Negativity, distrust, self-protection against risk and dissatisfaction. *Europe's Journal of Psychology*, 14(3), 516–533. DOI: [10.5964/ejop.v14i4.1550](https://doi.org/10.5964/ejop.v14i4.1550)
- Thibaut, J. W., & Kelley, H. H. (2017). *The social psychology of groups*. Routledge. (Originalno djelo objavljeno 1959. godine)
- Thiessen, D., & Gregg, B. (1980). Human assortative mating and genetic equilibrium: An evolutionary perspective. *Ethology and Sociobiology*, 1(2), 111–140. [https://doi.org/10.1016/0162-3095\(80\)90003-5](https://doi.org/10.1016/0162-3095(80)90003-5)
- Thomas, C., Turkheimer, E., & Oltmanns, T. F. (2003). Factorial structure of pathological personality as evaluated by peers. *Journal of Abnormal Psychology*, 112(1), 81–91. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.112.1.81>
- Tidwell, N. D., Eastwick, P. W., & Finkel, E. J. (2013). Perceived, not actual, similarity predicts initial attraction in a live romantic context: Evidence from the speed-dating paradigm. *Personal Relationships*, 20(2), 199–215. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2012.01405.x>
- Townsend, K. C., & McWhirter, B. T. (2005). Connectedness: A review of the literature with implications for counseling, assessment, and research. *Journal of Counseling & Development*, 83(2), 191–201. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2005.tb00596.x>
- Trivers, R. (1972). Parental investment and sexual selection. In B. Campbell (Ed.), *Sexual selection and the descent of man* (pp. 136–179). Aldine.
- Twenge, J. M. (1997). Changes in masculine and feminine traits over time: A meta-analysis. *Sex Roles*, 36(5), 305–325. <https://doi.org/10.1007/BF02766650>
- Twenge, J. M., Konrath, S., Foster, J. D., Campbell, W. K., & Bushman, B. J. (2008). Egos inflating over time: A cross-temporal meta-analysis of the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality*, 76(4), 875–902. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00507.x>
- Vandenberg, S. G. (1972). Assortative mating, or who marries whom? *Behavior Genetics*, 2(2), 127–157. <https://doi.org/10.1007/BF01065686>
- VanLaningham, J., Johnson, D. R., & Amato, P. (2001). Marital happiness, marital duration, and the U-shaped curve: Evidence from a five-wave panel study. *Social Forces*, 79(4), 1313–1341. <https://doi.org/10.1353/sof.2001.0055>

- Vazire, S. (2010). Who knows what about a person? The self-other knowledge asymmetry (SOKA) model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(2), 281–300. <https://doi.org/10.1037/a0017908>
- Veroff, J., Douvan, E., & Kulka, R. A. (1981). *The inner American: A self-portrait from 1957 to 1976*. Basic Books.
- Watson, D., & Clark, L. A. (1997). Extraversion and its positive emotional core. In R. Hogan, J. Johnson, & S. Briggs (Eds.), *Handbook of personality psychology* (pp. 767–793). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50030-5>
- Watson, D., Hubbard, B., & Wiese, D. (2000). General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationships: Evidence from self-and partner-ratings. *Journal of Personality*, 68(3), 413–449. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.00102>
- Watson, D., Klohnen, E. C., Casillas, A., Simms, E. N., Haig, J., & Berry, D. S. (2004). Match makers and deal breakers: Analyses of assortative mating in newlywed couples. *Journal of Personality*, 72(5), 1029–1068. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00289.x>
- Watson, P. J., Grisham, S. O., Trotter, M. V., & Biderman, M. D. (1984). Narcissism and empathy: Validity evidence for the Narcissistic Personality Inventory. *Journal of Personality Assessment*, 48(3), 301–305. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa4803_12
- Webster, G. D., Gesselman, A. N., Crysel, L. C., Brunell, A. B., Jonason, P. K., Hadden, B. W., & Smith, C. V. (2016). An actor-partner interdependence model of the Dark Triad and aggression in couples: Relationship duration moderates the link between psychopathy and argumentativeness. *Personality and Individual Differences*, 101, 196–207. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.05.065>
- Weidmann, R., Schönbrodt, F. D., Ledermann, T., & Grob, A. (2017). Concurrent and longitudinal associations of personality traits with relationship satisfaction in romantic couples. *Journal of Research in Personality*, 70, 6–15. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2017.04.003>
- Weisberg, Y. J., DeYoung, C. G., & Hirsh, J. B. (2011). Gender differences in personality across the ten aspects of the Big Five. *Frontiers in Psychology*, 2, 178. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2011.00178>
- Weiss, B., Lavner, J. A., & Miller, J. D. (2018). Self- and partner-reported psychopathic traits' relations with couples' communication, marital satisfaction trajectories, and divorce in a longitudinal sample. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 9(3), 239–249. <https://doi.org/10.1037/per0000233>

- Wiggins, J. S. (1979). A psychological taxonomy of trait-descriptive terms: The interpersonal domain. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37(3), 395–412.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.37.3.395>
- Wiggins, J. S., & Trobst, K. K. (1999). The interpersonal circumplex. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *Handbook of personality: Theory and research* (2nd ed., pp. 656–687). Guilford Press.
- Williams, K. M., Nathanson, C., & Paulhus, D. L. (2003). Structure and validity of the self-report psychopathy scale-III in normal populations. In *111th annual convention of the American Psychological Association* (pp. 1-12).
- Wilson, D. S., Near, D., & Miller, R. R. (1996). Machiavellianism: A synthesis of the evolutionary and psychological literatures. *Psychological Bulletin*, 119(2), 285–299.
<https://doi.org/10.1037/0033-2909.119.2.285>
- Winch, R. F. (1958). *Mate-selection: A study of complementary needs*. Harper.
- Wolf, P. S., & Figueredo, A. J. (2011). Fecundity, offspring longevity, and assortative mating: Parametric tradeoffs in sexual and life history strategy. *Biodemography and Social Biology*, 57(2), 171–183. <https://doi.org/10.1080/19485565.2011.614569>
- Wood, J. T., & Fixmer-Oraiz, N. (2019). *Gendered lives: Communication, gender, and culture*. Cengage.
- Wurst, S. N., Gerlach, T. M., Dufner, M., Rauthmann, J. F., Grosz, M. P., Küfner, A. C. P., Denissen, J. J. A., & Back, M. D. (2017). Narcissism and romantic relationships: The differential impact of narcissistic admiration and rivalry. *Journal of Personality and Social Psychology*, 112(2), 280–306. <https://doi.org/10.1037/pspp0000113>
- Ye, S., Lam, Z. K. W., Ma, Z., & Ng, T. K. (2016). Differential relations of narcissism and self-esteem to romantic relationships: The mediating role of perception discrepancy. *Asian Journal of Social Psychology*, 19(4), 374–384. <https://doi.org/10.1111/ajsp.12160>
- Zaleski, Z. (1981). Psychoticism and marital satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 2(3), 245–246. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(81\)90030-1](https://doi.org/10.1016/0191-8869(81)90030-1)
- Zayas, V., Shoda, Y., & Ayduk, O. N. (2002). Personality in context: An interpersonal systems perspective. *Journal of Personality*, 70(6), 851–900.
<https://doi.org/10.1111/1467-6494.05026>
- Zeigler-Hill, V., & Marcus, D. K. (Eds.). (2016). *The dark side of personality: Science and practice in social, personality, and clinical psychology*. American Psychological Association.

